

Concept versie 30-10-2015

CONCEPT

Meerjarenprogramma Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen 2016-2020

Nationaal Coördinator Groningen

Versie 30-10-2015

Inhoudsopgave

Inhoud

Inhoudsopgave.....	2
Voorwoord.....	3
1 Inleiding.....	4
1.1 Gaswinning en Versterking: twee kanten van dezelfde medaille.....	4
1.2 Lusten en lasten.....	5
1.3 Meerjarenprogramma.....	5
2 Uitgangspunten.....	6
2.1 Continuïteit in de aanpak.....	6
2.2 Veiligheid voorop.....	7
2.3 Koppelkansen: voorsorteren op morgen.....	7
3 Schadeherstel: wat gaan we doen?.....	8
3.1 Afhandeling van reguliere en complexe schadegevallen.....	9
3.2 Loket voor bedrijven.....	10
3.3 Loket voor burgers.....	10
3.4 Onafhankelijke raadsman blijft bestaan.....	10
3.5 Schadeprotocol tegen het licht.....	10
4 Versterking: wat gaan we doen?.....	11
4.1 Risico's en Prioriteiten bepalen.....	12
4.2 NU beginnen: No regret aanpak.....	14
4.3 Versterkingsproces.....	15
4.3.1 Woningcorporaties.....	15
4.3.2 Particuliere woningeigenaren.....	15
4.3.3 Heft in eigen hand.....	16
4.3.4 Agrarische sector.....	16
4.4 Gebiedsgerichte aanpak met gemeenten en inwoners.....	16
4.5 Infrastructuur en Bijzondere risico's.....	17
4.6 Achterstallig onderhoud.....	18
4.7 (Chemische) industrie.....	18
5 Calamiteitenorganisatie.....	19
6 Koppeling met toekomstbestendige maatregelen en toekomstwaarde voor de gebieden.....	20
6.1 Ambities energietransitie.....	20

Concept versie 30-10-2015

6.2	Verbeteren van de economische structuur in de regio.....	21
6.3	Leefbaarheid.....	22
6.4	Aandacht voor cultureel erfgoed.....	23
7	Wat hebben we nodig: instrumenten.....	24
7.1	Instrumentarium.....	24
7.1.1	Instrument ten behoeve van Opkoop.....	24
7.1.2	Instrument ten behoeve van Nieuwbouw.....	24
7.1.3	Instrumentarium ten aanzien van achterstallig onderhoud.....	25
7.1.4	Rechtsbijstandsverzekering.....	25
7.1.5	Waardevermeerderingsregeling.....	25
7.2	Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving private eigendommen.....	25
7.3	Ruimtelijke kwaliteit.....	26
7.4	Woningbedrijf.....	26
8	Organisatie van de aanpak.....	26
8.1	Scope van het Meerjarenprogramma.....	26
8.2	Participatie van bewoners.....	27
8.3	Van Dialoogtafel naar de maatschappelijke stuurgroep.....	27
8.4	Onderzoeken, monitoring.....	28
8.5	Communicatie.....	28
8.6	Begroting.....	28
	Hoofdstuk 1 - Opdracht en doelstelling NCG.....	29
	Opdracht.....	29
	Missie, visie, doelen.....	29
	Hoofdstuk 2 - Schade.....	31
	Reguliere schade.....	31
	Complexe schade.....	33
	Bijzondere Situaties.....	35
	8.4 Instituties.....	36
	Ondersteunende instrumenten.....	37
	Schadeprotocollen.....	37
	Mogelijke verplichting tot schadeherstel.....	38
	Loket voor burgers.....	38
	Loket voor bedrijven.....	38
	Hoofdstuk 3 - Prioritering, Gebiedsgerichte aanpak en Versterking.....	39
	Prioritering.....	39
	Gebiedsgerichte aanpak: van onderaf opbouwen.....	39
	Versterking.....	44
	Woningen.....	44

Concept versie 30-10-2015

Maatschappelijk vastgoed, voorzieningen.....	45
Scholen: veiligheid voorop – kinderen recht op veilige schoolomgeving.....	45
Zorg.....	47
Infrastructuur.....	49
Hoofdstuk 4 - Energietransitie.....	55
Energietransitie algemeen.....	55
Nul-op-de-meter in de huurvoorraad.....	55
Energie-neutraliteit in de particuliere woningvoorraad.....	56
Overig vastgoed.....	56
Niet-gebouwgebonden duurzame opwekcapaciteit.....	57
Energietransitie en economische structuurversterking.....	57
Hoofdstuk 5 - Economie.....	59
Inleiding/samenvatting.....	59
Resultaten uit analyse.....	59
Rolverdeling.....	60
Uitvoeringsprogramma.....	64
Overzichtstabel uitvoeringsprogramma.....	66
Koppelkansen en enkele kansrijke thema's nader verkend.....	70
Samenvattend: Belangrijkste nieuwe acties en projecten door NCG in 2016.....	71
Hoofdstuk 6 - Vitaliteit/Leefbaarheid.....	73
Inleiding.....	73
Versterken, Sociaal.....	73
Sociale versterking.....	74
Hoofdstuk 7 - Cultureel erfgoed.....	77
Aanleiding.....	77
Visie op erfgoed.....	78
Strategie.....	78
Cultuurhistorische waardenstelling en erfgoedmeting.....	79
Cultureel erfgoed borgen in bestaande en nieuwe processen.....	80
Hoofdstuk 8 - Instrumentarium.....	84
Instrumenten.....	84
Wetgeving.....	90
Vergunningen en systeemtoezicht.....	91
Toezicht en handhaving op de bestaande gebouwvoorraad.....	95
Criteria waardestelling.....	96
Ruimtelijke kwaliteit.....	96
Woningbedrijf.....	97
Hoofdstuk 9 - Maatschappelijke stuurgroep Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen.....	99

Concept versie 30-10-2015

Hoofdstuk 10 - Sturing & besluitvorming.....	101
Inleiding.....	101
Sturing.....	101
Besluitvorming.....	103
Bijlage 1 – Definities en afkortingen.....	105
Bijlage 2 - Aanvullend bestuursakkoord 'Vertrouwen op herstel, herstel van vertrouwen', onderdeel Overheidsdienst Groningen.....	106
Bijlage 3 - Governance programma Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen.....	112
Bijlage 4 – Werkafspraken NCG-EZ-NAM aangaande Versterken.....	124
Bijlage 5 - Werkafspraken NCG-EZ-NAM aangaande Schade (eenvoudig en complex).....	128
Bijlage 6 - samenvatting en deelnemers werkconferenties.....	136
Bijlage 7- Organisaties en personen die input hebben geleverd.....	137

Concept versie 30-10-2015

Voorwoord

Deel I: Aardbevingbestendig en kansrijk: de aanpak

1 INLEIDING

Voor Groningers zijn aardbevingen helaas onderdeel van hun leven geworden, met ingrijpende persoonlijke gevolgen. Doordat veel van hen dagelijks geconfronteerd worden met de schade aan hun huis, de lange tijd die het soms kost om de schade te herstellen en de overlast die het daadwerkelijke herstel met zich meebrengt. Maar vooral ook doordat de bewoners van het gebied zich onveilig voelen in hun eigen huis. De dreiging van de aardbevingen maakt hen onzeker over hun toekomst op de plek waar ze wonen, werken en leven.

De invloed van de aardbevingen als gevolg van gaswinning zijn onvergelijkbaar met andere zaken die in Groningen spelen. Jazeker, het gaat over een gebied waar op veel plaatsen sprake is van bevolkingsdaling (vergrijzing en ontgroening), van een gemiddeld laag opleidings- en inkomensniveau en van een arbeidsmarkt waar vraag en aanbod niet goed op elkaar aansluiten. Maar als je dagelijks wordt geconfronteerd met schade aan je huis en je weet niet of je veilig bent, dan raakt dat het fundament van je bestaan.

En dat terwijl Groningers met recht trots zijn op het gebied en de cultuur die de afgelopen eeuwen is opgebouwd. Mensen zijn er geworteld en voelen zich er thuis. Het gebied heeft een rijke geschiedenis. Een landschap met een eigen karakter en een bebouwing met een grote cultuur-historische waarde. Met gemeenten die bestaan uit een veelheid van dorpen, maar ook met "stad". De stad Groningen, die niet alleen voor Groningen de kern vormt, maar beschouwd kan worden als de "motor" van het Noorden. Met de Eemshaven, het chemiepark Delfzijl, de innovatieve, agrarische sector en het diverse palet aan dienstverlening wordt gewerkt aan een goede economische toekomst van de regio.

Lange tijd was er ook het besef dat de gaswinning van enorme betekenis is voor het gebied en Nederland. De bewoners zullen vaak gedacht hebben: het is hier goed leven en wonen. De aardbevingen hebben daar voor velen een streep door gehaald. Onzekerheid overheerst en daarnaast is er ook het gevoel van boosheid en frustratie. Zijn we voor de gek gehouden, zijn we niet serieus genomen, waarom is het niet met ons gedeeld? Staat onze veiligheid wel voorop? Welke maatregelen worden genomen en wat gaat er gebeuren met de gaswinning? Het vertrouwen in de overheid en instituties heeft daardoor een grote knauw gekregen.

Het rapport van de commissie Meijer¹ heeft als titel "Vertrouwen in een duurzame toekomst". Het bestuurlijke akkoord² luidt: "Vertrouwen op herstel en Herstel van Vertrouwen". Alle spelers – overheden, instituties, onderzoekers en anderen - moeten zich dit realiseren. Het vertrouwen is verdwenen en zal stapje voor stapje terug gewonnen moeten worden. Niet met woorden, maar met daden.

¹ De aardbeving in Huizinge van 3,6 op de schaal van Richter maakt in 2012 dat voor het eerst ook buiten Groningen het besef doordringt dat de situatie ernstig is. Naar aanleiding daarvan wordt op 23 mei 2013 de commissie Duurzame Toekomst Noordoost Groningen (de commissie "Meijer") ingesteld om het provinciebestuur te adviseren over de toekomst van het gaswinningsgebied.

² Op 17 januari 2014 sluiten de negen aardbevingsgemeenten, de provincie Groningen en het Rijk samen het akkoord "Vertrouwen op herstel, herstel van vertrouwen" over de uitvoering van een programma met een samenhangend pakket aan maatregelen. Op 9 februari 2015 is hierop een aanvulling afgesproken.

Concept versie 30-10-2015

1.1 Gaswinning en Versterking: twee kanten van dezelfde medaille

In de brief van de Minister van Economische Zaken aan de Tweede kamer wordt het volgende aangegeven over het niveau van gaswinning:

*"Het huidige niveau van gaswinning uit het Groningenveld is gebaseerd op de minimaal benodigde hoeveelheid om de leveringszekerheid in een koud jaar te kunnen garanderen. Netbeheerder Gasunie Transport Services (GTS) heeft in haar onderzoek uit 2013 aangegeven dat uit oogpunt van leveringszekerheid in een koud jaar een volume van 33 miljard m³ gaswinning uit het Groningenveld noodzakelijk is, dit exclusief een buffer van 2 miljard m³ voor technische eventualiteiten. Dankzij de eenmalige beschikbaarheid van 3 miljard m³ uit de gasopslag Norg kon het plafond voor 2015 lager vastgesteld worden, namelijk op een niveau van 30 miljard m³. In lijn met het besluit over 2015 ben ik in de begroting voor 2016 voorlopig uitgegaan van 33 miljard m³ gaswinning uit het Groningenveld – het niveau dat noodzakelijk is voor de leveringszekerheid – waarbij ik echter bezie of een lager niveau van gaswinning mogelijk is. Daartoe wordt langs twee sporen onderzoek verricht. Het eerste spoor doet onderzoek naar een verantwoord niveau van gaswinning binnen het huidige systeem; het tweede spoor richt zich op de mogelijkheid van omkering van het gassysteem.(...) Er is sprake van een verantwoord niveau indien door middel van een combinatie van een winningsplafond en de versterking van woningen en andere gebouwen bereikt kan worden dat de vast te stellen veiligheidsnorm niet wordt overschreden."*³

In het politieke debat in de Tweede Kamer is gebleken dat een overgrote meerderheid van de politieke partijen de gaswinning wil voortzetten. Daarbij is de beoordeling van het niveau van die winning verschillend, maar wordt de samenhang met versterkingsmaatregelen gelegd. Dit betekent dat het niveau van winning en het versterken van de gebouwen beschouwd moet worden als twee kanten van dezelfde medaille.

1.2 Lusten en lasten

De commissie Meijer constateert dat in het gebied onbalans is ontstaan tussen de lusten en de lasten van gaswinning: bewoners en ondernemers in het gebied hebben op dit moment vooral de lasten. Het is de stellige overtuiging van de commissie dat deze balans moet worden hersteld. Niet via ad hoc of korte termijn maatregelen, maar via een structureel, langjarig programma, en met een gemeenschappelijke inzet van alle betrokkenen. Ook in het bestuurlijk akkoord "Vertrouwen op Herstel en Herstel van Vertrouwen" wordt gemeld: "Lusten en lasten zijn in het gaswinningsgebied uit balans geraakt." In een recent interview in het Financieel Dagblad heeft de heer Schotman, directeur NAM, deze stellingname onderschreven: "Nu je meer beslissingsbevoegdheid ziet bij de plaatselijke bevolking, moeten we ook zorgen dat er beter zicht is op wat gaswinning opbrengt. Als je de voordelen nu eens anders verdeelt tussen de rijksoverheid en de provinciale overheid, dan doe je meer recht aan de mensen die overlast hebben." Begin december verschijnt het eindadvies van de Commissie Meijdam⁴, dat onder meer op de balans tussen lusten en lasten zal ingaan.

1.3 Meerjarenprogramma

Dit meerjarig programma bevat maatregelen en voorzieningen om schadeherstel, de versterkingsopgave en de energietransitie in Groningen ("de drieslag") plus aanvullend flankerend beleid op een goede manier in te vullen. Het gaat daarbij om concrete maatregelen voor het bouwkundig en preventief versterken van woningen, monumenten en andere gebouwen, het in combinatie hiermee energetisch verbeteren van woningen, het verbeteren van de leefbaarheid in de dorpen en maatregelen voor de versterking van de regionale economie. In het

³ Brief minister EZ aan de 2^e Kamer over het besluitvormingsproces gaswinning Groningen en meerjarenprogramma NCG, september 2015.

⁴ De commissie Meijdam is een onafhankelijke adviescommissie "Omgaan met risico's van geïnduceerde aardbevingen, die het kabinet volgens afspraak tussen Rijk, provincie en gemeenten in januari 2015 heeft ingesteld om advies uit te brengen over een redelijke, rechtvaardige en realistische omgang met de risico's van de aardgaswinning.

Concept versie 30-10-2015

Meerjarenprogramma wordt uitgegaan van een planning waar wordt gestart met het herstel en het versterken van woningen en randvoorwaardelijke voorzieningen als tijdelijke huisvesting en vergoedingsregelingen.⁵ Daarbij past ook de nodige bescheidenheid. Als één ding duidelijk is geworden de afgelopen jaren, dan is dat wat er moet gebeuren zo complex en ingrijpend is, dat overheden, het Centrum voor Veilig Wonen (CVW) , de NAM en andere betrokkenen stap voor stap moeten leren om te doen wat nodig is. Dit kan alleen maar door de inwoners van het gebied centraal te stellen. Daarbij moeten we eerlijk zijn over wat we wel en niet weten en helder zijn over wat wel of niet kan. En we moeten concreet aan de slag gaan, als basis voor een eerste stap naar herstel van het vertrouwen.

Wat betekent samen bouwen aan een aardbevingsbestendig en kansrijk Groningen?

- Zodra er schade ontstaat wordt dit snel en afdoende verholpen. Bewoners, ondernemers en organisaties worden daarin ondersteund en gefaciliteerd.
- Bewoners, ondernemers, organisaties kunnen zich veilig voelen in de gebouwen en omgeving waarin ze wonen, leven, leren en werken. Als hiervoor versterkingsmaatregelen nodig zijn, wordt dit meteen gekoppeld aan energietransitie maatregelen.
- Bewoners, ondernemers en bewoners- en maatschappelijke organisaties zijn betrokken bij de vormgeving van de aanpak en van de toekomstige leefomgeving.
- De samenhang met leefbaarheid, toekomstbestendigheid en de regionale economie wordt in het oog gehouden.
- Bij alle maatregelen wordt zoveel mogelijk ingezet op behoud van het Gronings cultureel erfgoed.

2 UITGANGSPUNTEN

De aanpak in het meerjarenprogramma is gebaseerd op drie uitgangspunten:

- continuïteit in de aanpak;
- veiligheid voorop;
- koppelkansen: voorsorteren naar morgen.

2.1 Continuïteit in de aanpak

We kiezen voor continuïteit in de aanpak. De gemeenten, de provincie en het Rijk hebben in het bestuursakkoord "Vertrouwen op herstel en herstel van vertrouwen" gezamenlijk afspraken gemaakt over de aanpak. Via het meerjarenprogramma voeren we deze afspraken uit. We maken daarmee de stap van woorden naar daden. De uitvoering doen we samen met de bewoners, overheden, maatschappelijke organisaties, bedrijven en andere betrokken partijen.

De commissie Meijer heeft in november 2013 de toon gezet voor de aanpak van de negatieve gevolgen van de gaswinning. De commissie formuleert als doelen:

- herstel van gevoel van veiligheid en toekomstzekerheid bij de inwoners in het gebied;
- herstel van vertrouwen tussen enerzijds bewoners, ondernemers en bestuurders en anderzijds de Rijksoverheid en NAM;
- verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving en daarmee van de aantrekkelijkheid en belevingswaarde van het gebied;
- borgen van een duurzame economisch toekomstperspectief voor het gebied.

Dit hebben de gemeenten, de provincie en het Rijk in januari 2014 vertaald in het bestuursakkoord. Daarin wordt gekozen voor een aanpak die bestaat uit de volgende sporen:

⁵ Brief minister EZ aan de 2^e Kamer betreffende Nationaal Coördinator Groningen, d.d. 1 mei 2015.

Concept versie 30-10-2015

- vergroting van de veiligheid en preventief versterken van huizen en gebouwen;
- verbetering van de schadeafhandeling en waardevermeerdering;
- verbetering van de leefbaarheid;
- verbetering van het economisch perspectief.

In het aanvullend bestuursakkoord van 9 februari 2015 is vastgesteld dat het hier gaat om een nationale opgave, waarin gemeenten, provincie en Rijk gezamenlijk moeten optrekken. Besloten is om een Nationaal Coördinator Groningen (NCG) in te stellen, met als taak om door publieke regie te bouwen aan de veiligheid en leefbaarheid in Groningen. De NCG stelt het programma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen op en stuurt de uitvoering daarvan aan. Zie voor de opdracht en doelstelling van de NCG Deel II, hoofdstuk 1.

Het eerste concept-Meerjarenprogramma dat nu voor ligt is in deze continue lijn ontwikkeld. In de navolgende teksten is het daarbij van belang dat daar waar gesproken wordt van "wij" dan wel de NCG, het dan ook gaat over de gezamenlijke publieke partijen (Rijk, Provincie en de twaalf betrokken gemeenten (noot met benoemen gemeenten). Daarnaast is de rode lijn de nauwe samenwerking met alle betrokken partijen (bewoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en de al bestaande verantwoordelijken zoals NAM en CVW).

2.2 Veiligheid voorop

Als de veiligheid in het geding is, dan moet er direct worden gehandeld. Voorbeelden zijn het stutten van woningen met acuut instortrisico, het vastzetten of verwijderen van uitstekende elementen en het verstevigen van schoorstenen, om het risico op "vallende delen" bij een aardbeving te beperken. Inmiddels zijn er al tal van inspecties uitgevoerd. Er blijken ca. 1.500 kwetsbare gebouwonderdelen te zijn, maar slechts in 500 gevallen is er een akkoord over een aanpak. Het is nu van belang dat de gemeenten op basis van de inspecties van het CVW vaststellen waar het noodzakelijk is om situaties aan te pakken en wat daarbij moet gebeuren, en dat zij daarover ook met de bewoners communiceren. Denk bijvoorbeeld aan straten waar veel verkeer is, zoals winkelstraten en looproutes naar scholen en instellingen. Het CVW kan vervolgens van start gaan met de uitvoering. Daarmee bepaalt de overheid wanneer er wel of niet moet worden ingegrepen en niet een private partij. Voorwaarde voor een dergelijke rolverdeling is dat het CVW de onderzoeks/inspectie-resultaten beschikbaar stelt aan de gemeenten.

Om deze publieke afweging te kunnen maken is het in het algemeen gewenst dat de gemeenten – in veel gevallen betrokken als bevoegd gezag – goed geïnformeerd worden over lopende onderzoeken en onderzoeksresultaten. Dat geldt voor monumenten, scholen, zorg, infrastructuur etc. Dit is op dit moment in het ene geval beter geregeld dan in het andere.

Veiligheid staat voorop en gemeenten nemen hun verantwoordelijkheid

Op grond van de uitgevoerde inspecties van het CVW naar risico's voor de veiligheid, bijvoorbeeld door schoorstenen die bij een aardbeving van een gebouw kunnen vallen, is het aan de gemeenten om te bepalen welke situaties aangepakt moet worden, bijvoorbeeld straten waar veel verkeer is of drukke looproutes. Hierin heeft de NCG een bewakende, signalerende en indien nodig interveniërende rol.

2.3 Koppelkansen: voorsorteren op morgen

Waar tijd is voor afwegen zijn we verplicht om breder te kijken dan alleen naar het gebouw. Hoe zorgen we dat de school klaar is voor de toekomst? Hoe zorgen we dat inhoudelijke visie op de

Concept versie 30-10-2015

zorgontwikkeling tot zijn recht komt? Hoe voorkomen we dat er in de toekomst leegstand ontstaat, waardoor de leefbaarheid in het geding kan komen? Er is alle reden om de versterking van gebouwen te combineren met en te koppelen aan nieuwe ontwikkelingen, inzichten en wensen op het gebied van onderwijs, zorg, leefbaarheid, duurzaamheid en de regionale arbeidsmarkt, en zo "voor te sorteren" op de toekomst.

Dergelijke inhoudelijke vernieuwingen worden vaak gekoppeld aan groot onderhoud en nieuwbouw. In die zin zouden de vragen naar koppelkansen nu niet op het goede moment op tafel komen. De aardbevingen zijn immers de reden om de bestaande gebouwen aan te pakken. Maar deze regio heeft te maken met bevolkingskrimp. De leefbaarheid van de dorpen en buurten staat al langer op de agenda. De vergrijzing en de ontgroening doet zich op tal van plaatsen voor. Het is daarbij goed om ons te realiseren dat gebouwen in dit gebied het risico lopen dat zij morgen hun functie verliezen. Maar ook dat een ingrijpende versterkingsoperatie de levensduur van de betrokken gebouwen kan verlengen. Daarom zou het onjuist en een gemiste kans zijn om nieuwe ontwikkelingen en nieuwe wensen niet mee te nemen. Wie wil voorsorteren op morgen, moet de ambitie hebben om van de nood een deugd te maken. Dit is een belangrijke notie naar alle partijen in het gebied zelf, maar vaak ook voor de diverse ministeries die verantwoordelijk zijn voor de beleidsvelden Onderwijs, Zorg, Infrastructuur, Landbouw en Wonen.

Centraal in het programma staat het versnellen en verbeteren van de schadeafhandeling het starten met het aardbevingsbestendig maken van woningen en gebouwen in combinatie met energietransitie-maatregelen. Het koppelen van deze opdrachten aan toekomstbestendige maatregelen en kansen op andere gebieden is van belang, maar mag de snelheid en de voortgang van het schadeherstel en de versterking niet in de weg staan.

3 SCHADEHERSTEL: WAT GAAN WE DOEN?

De bevingen veroorzaken schade. Schade aan huizen, bedrijven, scholen, zorginstellingen. Het raakt ieders directe omgeving. Sinds 2012 zijn er ruim 50.000 schademeldingen gedaan. Dit cijfer geeft aan dat heel veel bewoners, ondernemers en instellingen met schade zijn geconfronteerd. In ongeveer 78% is een voorstel voor schadeherstel gedaan. Daarvan bestaat er in 80% van de gevallen overeenstemming tussen de NAM en de eigenaar⁶.

Duidelijk is echter dat het niet in alle gevallen goed loopt. Procedures lopen te lang, er is discussie over de oorzaak van de schade, over wat wel en wat niet in de beoordeling moet worden meegenomen, over de omvang van de contra-expertise, over de behandeling van de mensen met schade en over het uitblijven van duidelijkheid. Ook hier is het onmiskenbaar dat alle betrokken partijen niet voorbereid waren op deze situatie. De beving bij Huizinge van 16 augustus 2012 heeft duidelijk gemaakt dat ook de veiligheid in het geding is. Sindsdien proberen vele partijen zo snel mogelijk een antwoord te formuleren. Dat gebeurt met vallen en opstaan.

Inmiddels is het Centrum voor Veilig Wonen (CVW) tot stand gekomen. Vanaf de start in januari 2015 tot september 2015 zijn er 22.755 schademeldingen binnengekomen. Schade-experts hebben in die periode 20.964 schademeldingen onderzocht en in 16.543 gevallen is er een expertiserapport verzonden aan de bewoners, waarbij 9.876 schademelders een akkoord hebben gegeven. De keuze om te komen tot het CVW en daarmee tot het inrichten van een proces dat is gericht op de schadeafwikkeling is een eerste stap in de goede richting. Maar de vele ervaringen van inwoners van het gebied die ze de afgelopen maanden met de NCG hebben gedeeld onderstrepen dat er nog veel te doen en te leren is. De wens om snel tot schadeherstel te komen, staat daarbij op gespannen voet met een planning die rekening houdt met een zorgvuldige en empathische wijze van communiceren met getroffen bewoners.

⁶ Stand van zaken oktober 2015.

Zorgvuldige communiceren centraal bij schadeafwikkeling

Schade aan je huis betekent ook dat het herstel van de schade en eventuele versterkingsmaatregelen bij je thuis plaats vinden. Dat geeft overlast. Zorgvuldige communicatie met bewoners is hierbij van belang. In het hele proces van schadeafwikkeling moet dat besef centraal staan.

3.1 Afhandeling van reguliere en complexe schadegevallen

Uit de beoordeling van de schadegevallen tot nu toe komt naar voren dat we veel gevallen als "regulier" kunnen aanduiden. Dit betekent dat er schade is die - al dan niet - gekoppeld is aan de aardgaswinning (bevingen, bodemdaling of een combinatie daarvan) en die moet worden beoordeeld en hersteld. De inwoner met schade doet melding bij het CVW, de expert beoordeelt de schade en komt met een rapport en het CVW doet een aanbod. Als daar overeenstemming over bestaat, dan kan de schade worden hersteld. In een aantal gevallen stelt de eigenaar het voorstel ter discussie. Dan is er ruimte voor een contra-expert om de schade te beoordelen. Vervolgens kan dat leiden tot een nieuw aanbod van het CVW. Bestaat daarover overeenstemming dan kan de schade worden aangepakt en kan de zaak worden gesloten.

Geschillenregeling: onafhankelijk arbiter

In de huidige situatie komt het echter voor dat er ook dan geen overeenstemming bestaat en dat een besluit uitblijft. De schade wordt vervolgens niet aangepakt en dit levert een grote mate van irritatie en onzekerheid op. Zo'n open einde is niet verantwoord. Daarom komt er vanaf 1 januari 2016 een geschillenregeling. Dit houdt in dat men in deze gevallen een onafhankelijk arbiter kan inroepen om een uitspraak te doen. De onafhankelijk arbiter beoordeelt de zaak ter plaatse, probeert tot bemiddeling te komen en als dat niet mogelijk is doet hij een uitspraak. Dit is een uitspraak waar CVW/NAM zich aan verbinden. Voor de eigenaar geldt dat hij zich vervolgens alsnog tot de rechter kan wenden als hij het er niet mee eens is. De aardbevingskamer die de Rechtbank Groningen heeft ingesteld doet in dat geval binnen een "redelijke" termijn uitspraak.

Complexe schadegevallen naar NCG

Niet altijd is het zo duidelijk. In een aantal gevallen gaat het om "complexe" schade, waarbij sprake kan zijn van verschillende oorzaken of van een samenloop van materiële en immateriële zaken. Veel van deze zaken hebben een lange looptijd, leiden tot discussie, het gevoel van machteloosheid en boosheid en teleurstelling.

Vaak kan al snel worden geconstateerd dat het niet gaat om een "regulier" schadegeval. Daarom wordt de procedure per 1 januari 2016 aangepast. Als bij de eerste inspectie wordt vastgesteld dat door een bredere samenloop van oorzaken en gevolgen een snelle oplossing niet haalbaar is, dan wordt de behandeling van die schademelding overgedragen aan de NCG. De NCG wijst een casemanager aan, die de betrokkenen ondersteunt en op zoek gaat naar een oplossing. Dat zal vaak moeten gebeuren in bemiddeling met alle betrokkenen. De casemanager doet namens de NCG een voorstel. Als het voorstel aanvaardbaar is voor alle betrokkenen, dan kan het worden afgewikkeld. Als dat niet zo is, dan zal ook hier de zaak voorgelegd kunnen worden aan de onafhankelijk arbiter. De bewoner houdt in alle gevallen het recht om de zaak daarna nog voor te leggen aan de rechter.

De beschreven aanpassingen in de schadeafhandeling zijn er op gericht om te zorgen dat zaken afgerond worden en te zorgen dat er altijd een finaal oordeel wordt uitgesproken. En dat in het geval van complexe situaties het zoeken naar oplossingen niet het probleem van de eigenaar is. Als laatste element om dit te voorkomen kan de NCG in bijzondere situaties een op deze situatie toegesneden voorstel doen.

Commissie Bijzondere Situaties blijft bestaan

In bepaalde gevallen komen er veel zaken bij elkaar. Niet alleen de materiële schade, maar ook eventuele sociale problematiek. Bewoners die vanwege medische of financiële redenen extra hulp nodig hebben bovenop de bestaande compensatieregelingen konden al via de gemeente terecht bij de Commissie Bijzondere Situaties. Deze – onafhankelijke – commissie zal blijven bestaan. De secretariële ondersteuning van de commissie wordt uit efficiency overwegingen ondergebracht bij het werkapparaat van de NCG.

3.2 Loket voor bedrijven

Uit veel reacties is gebleken dat het vaak onduidelijk is waar de ondernemer terecht kan met schade gerelateerde zaken. ZZP-ers, MKB-ers, grote en kleine bedrijven. Sommige weten hun weg te vinden, maar dat geldt zeker niet in alle gevallen. Naast de schade aan gebouwen spelen voor hen ook andere vraagstukken, zoals het al dan niet door kunnen met het bedrijf, verantwoordelijkheid voor de veiligheid van werknemers en klanten, omzetschade of gevolgen voor de bedrijfsprocessen. Beoordeling van een dergelijke vragen vereist specifieke deskundigheid. Daarin is op dit moment onvoldoende voorzien. De totstandkoming van een "bedrijvenloket" met transparante (processen om te komen tot) vergoedingen voor inkomstenderving verdient daarom serieuze overweging.

3.3 Loket voor burgers

Uit vele signalen van bewoners- en maatschappelijke organisaties is duidelijk dat ook een loket voor burgers gewenst is. Een loket waar je terecht kunt met vragen en voor ondersteuning bij het invullen van formulieren, het schrijven van een brief en het maken van keuzes (waaruit bestaan mijn keuzemogelijkheden? Hoe weet ik nu of ik de goede keuze maak?). Deze roep om een "burgerloket" is heel herkenbaar. Op tal van terreinen zien we dat organisaties loketten inrichten – bijvoorbeeld de Belastingdienst, maar dat mensen er toch de voorkeur aan geven om met vragen naar bijvoorbeeld de vakbond of de ouderenorganisatie te gaan. Met de maatschappelijke organisaties wordt gewerkt aan de totstandkoming van een burgerloket, dat ook door hen wordt beheerd.

3.4 Onafhankelijke raadsman blijft bestaan

Hoe we het ook vorm zullen geven, er moet altijd de gelegenheid zijn om bij een onafhankelijk raadsman een "klacht" in te dienen. De onafhankelijk raadsman kan alle betrokkenen – ook de NCG – scherp houden. Daarom blijft ook in de nieuwe situatie de onafhankelijk raadsman behouden en stelt de NCG hem in staat om zijn goede werk te blijven doen.

3.5 Schadeprotocol tegen het licht

Verder is het gewenst om het nu door het CVW gehanteerde schadeprotocol tegen het licht te houden. Eerder heeft de Dialoogtafel hierover al aanbevelingen gedaan. In een aantal gevallen is daarop nadere verduidelijking gewenst: wanneer wel of niet aandacht voor de fundering, de reikwijdte van contra expertise, etc. Daarbij is het van belang om voortdurend te monitoren hoe een en ander loopt en op basis daarvan de vraag te beantwoorden of verduidelijkingen of aanpassingen nodig zijn.

Nieuw in het schadeprotocol is dat wanneer er sprake is van funderingsschade, dit meegenomen kan worden in het onderzoek. Als de schade-expert funderingsschade vermoedt gerelateerd aan aardbevingsschade, wordt dat doorgezet naar een specialist. Die stelt vast of hier al dan niet sprake van is voordat er een contra-expertise aan de orde is. Wanneer de schademelder het oneens is met

Concept versie 30-10-2015

de uitspraak over relatie met aardbevingen of de omvang van de schade, kan hier tegen in beroep worden gegaan via de arbiter.

Verbetering van de schadeafhandeling

Vanaf 1 januari 2016 wordt onderscheid gemaakt tussen "reguliere" en "complexe" schademeldingen. De behandeling van "complexe" schademeldingen gaat over van het CVW naar de NCG. De NCG zal in die situatie een "casemanager" aanstellen, die de opdracht krijgt om met alle betrokkenen te zoeken naar een oplossing en te komen met een bemiddelingsvoorstel. Zo wordt de eigenaar ontzorgd. De Commissie Bijzondere Situaties en de Onafhankelijk Raadsman blijven ook in de nieuwe situatie bestaan met behoud van hun onafhankelijke positie. Uit efficiencyoverwegingen zal de ondersteuning worden ondergebracht bij de NCG.

Vanaf 1 januari 2016 wordt de schadeafhandeling aangevuld met een Geschillenregeling. Dit betekent dat een eigenaar een onafhankelijk arbiter kan inroepen om een uitspraak te doen als er geen overeenstemming is. Dit voorkomt dat zaken een open einde houden.

De NCG zal de schadeafhandeling voortdurend monitoren om te bezien of voorstellen voor verduidelijking en/of aanpassing moeten worden ontwikkeld.

De bestaande protocollen en werkinstructies voor experts worden getoetst. De NCG zal een en ander samen met de NAM/CVW bespreken. Het resultaat van deze bespreking moet uiterlijk eind 1^e kwartaal 2016 beschikbaar zijn.

De NCG zal samen met NAM/CVW in samenspraak met VNO/NCW, MKB-Nederland en de Economic Board bezien of een "bedrijvenloket" tot stand moet komen en zo ja, waar dit dan ondergebracht moet worden. Aan het eind van het 1^e kwartaal 2016 moet daarover duidelijkheid bestaan.

De NCG zal samen met de maatschappelijke organisaties werken aan de totstandkoming van een "burgerloket", dat "beheerd" wordt door de maatschappelijke organisaties. Alles is er op gericht om zo spoedig mogelijk dit loket te openen. Het streven is om op 1 januari 2016 van start te gaan.

Het is gewenst om – in ieder geval voor het aardbevingsgebied – normen vast te leggen waaraan gebouwen moeten voldoen. Dat geldt niet alleen voor de nieuwbouwnormen, maar ook voor de grenswaarde. Immers de veiligheid in het gebied is een samenloop tussen het niveau van de winning en de sterkte van de gebouwen.

In Deel II, hoofdstuk 2 treft u een uitwerking van de voorgestelde maatregelen op schadeherstel aan.

4 VERSTERKING: WAT GAAN WE DOEN?

Schadeherstel is vanzelfsprekend, maar het gaat om meer. In de inleiding is al opgemerkt dat de balans gevonden moet worden tussen de gaswinning en het versterken van de gebouwen. Met referentie aan de commissie Meijer en het bestuursakkoord, gaat het hierbij om de volgende ingrepen⁷.

- Veiliger maken: alle ingrepen (vaak ook tijdelijk) om de veiligheid gelijk te verhogen zonder aanpassingen aan de hoofddraagconstructie van een gebouw. Hieronder vallen alle bouwkundige ingrepen noodzakelijk om onveilige situaties te voorkomen dan wel te beperken. Hierbij moet met name worden gedacht aan loszittende bouwelementen op plekken waar veel

⁷ Brief minister van Economische Zaken d.d. 12 augustus 2015 aan de Dialoogtafel, zie ook bijlage 1.

Concept versie 30-10-2015

mensen samenkomen. Maar dit kan ook bij individuele woningen het geval zijn op het moment dat tijdens een aardbeving een loszittende schoorsteen naar beneden valt en de bewoners hun huis verlaten.

- **Bouwkundig versterken:** alle ingrepen om de hoofddraagconstructie van een gebouw (waaronder dak en/of fundering) te versterken, zonder noodzakelijkerwijs volledig te voldoen aan de beschikbare norm voor aardbeving bestendige (ver)bouw. Een voorbeeld is het verhelpen van bestaande bouwkundige gebreken, zoals een slecht opgelegde latei in bepaalde Jarino-woningen, maar ook het toepassen van constructieve maatregelen zonder uitgebreid rekenwerk waarmee wordt bepaald of een beschikbare norm voor aardbevingsbestendige (ver)bouw daarmee ook gehaald wordt.
- **Aardbeving bestendige (ver)bouw:** de ingrepen waarmee de hoofddraagconstructie van een gebouw wordt versterkt, zodat het gebouw voldoet aan de beschikbare norm voor aardbevingsbestendige (ver)bouw. Ook sloop en nieuwbouw valt onder deze norm.

4.1 Risico's en Prioriteiten bepalen

Al eerder is vastgesteld dat alle betrokkenen niet goed waren voorbereid op aardbevingen in de omvang waarmee ze zich hebben voorgedaan en waarmee rekening moet worden gehouden. We doen nog elke dag kennis op en dat zal nog doorgaan. Het gaat om kennisontwikkeling over de ondergrond (inclusief metingen), maar ook over de bovengrond (wat kunnen materialen en constructies aan). In die zin is er sprake van schuivende panelen. Hoe geringer de kennis, des te risicomijder wordt daarop gereageerd. Als de kennis toeneemt, kan met meer zekerheid worden gesproken over de ondergrond, maar ook over de bovengrond (kwaliteit van de bebouwing). Zolang er grote onzekerheid is wordt dit in het algemeen vertaald in het "zekere voor het onzekere nemen". Zodra preciezere informatie beschikbaar komt kunnen ook realistischer en nauwkeuriger maatregelen genomen worden. Daar zit dan ook onze eerste prioriteit.

Het beeld van schuivende panelen is terug te vinden in de eerste en de tweede versie van de KNMI-kaart met de contouren van de te verwachten maximale grondversnelling, de 'groene' voorlopige Nederlandse Praktijkrichtlijn (NPR) voor aardbevingen en de 'witte' aangepaste versie van de NPR. Die beweging is een uitdrukking van de kennis van nu. De stand van de kennisontwikkeling vormt het beoordelingskader totdat er weer nieuwe inzichten zijn. Besluiten die we moeten nemen, nemen we tegen die achtergrond. Het voortschrijden van het inzicht zal nog wel even doorgaan. Het is daarom goed om als beleidslijn te hanteren dat de stand twee keer per jaar (1 januari en 1 juli) wordt opgemaakt en dan wordt vastgesteld op basis van welk kader we in het komende half jaar besluiten kunnen nemen. Daarmee wordt voorkomen dat voortdurend een situatie ontstaat waarin met het versterken van een gebouw gewacht wordt op nieuwe inzichten. Vanzelfsprekend is er zelfs op deze regel een uitzondering. Indien nieuwe gegevens duidelijk maken dat er sprake is van een onvoorzien groot veiligheidsrisico, moet er ogenblikkelijk kunnen worden gehandeld.

Bij het schrijven van dit meerjarenprogramma kan beschikt worden over de nieuwste versie van de KNMI-kaart. De Commissie Meijdam heeft in een brief d.d. 7 oktober laten weten geen redenen te hebben om af te wijken van haar advies van 23 juni 2015. In het eerste advies van 23 juni 2015 concludeert de commissie dat de veiligheidsnorm in Groningen dezelfde moet zijn als in de rest van Nederland. Groningers dienen niet aan een hoger of lager risico te worden blootgesteld dan andere inwoners van ons land. Er is daarbij, zoals gebruikelijk, een verschil tussen het niveau van nieuwbouw en dat van bestaande bouw. De Commissie sluit aan bij de algemeen in Nederland gehanteerde normen voor allerlei soorten risico's.

In het eerste advies formuleerde der commissie de volgende aanbevelingen:

- Hanteer als norm voor nieuwbouw een individueel risico⁸ van 10^{-5} en ga voor de bestaande bouw tijdelijk uit van een norm van 10^{-4} .

⁸ Met een individueel risico (in dit geval een pandgebonden individueel risico) van 10^{-4} wordt hier bedoeld dat het kans dat iemand ten gevolge van een aardbeving in het betreffende gebouw om het leven komt $1/10.000$ e per jaar is.

Concept versie 30-10-2015

- Beschouw de norm van 10^{-4} als een grenswaarde. Veiligheidsrisico's onder dat niveau dienen met voorrang te worden aangepakt. De termijn waarbinnen maatregelen worden getroffen, beschouwt de commissie als onderdeel van de beleidsruimte van de verantwoordelijke overheden en van de ruimte van de nationaal Coördinator, waarbij het uitgangspunt moet zijn dat prioriteiten worden gesteld op basis van de veiligheidsrisico's. In de bouwwereld is het gebruikelijk hiervoor een termijn van vijf jaar te hanteren.

De commissie heeft op 28 oktober een tweede advies uitgebracht. De hoofdlijn van dit tweede advies wordt weergegeven in drie elementen:

- Hazard*: Benaderingen en methodieken om te komen tot een betrouwbare voorspelling van de hazard zijn volop in ontwikkeling. Voorlopig is echter alles nog beweging. Dit heeft tot gevolg dat bij elke verandering van de hazard ook de versterkingsopgave wijzigt. Inwoners van Groningen hebben behoefte aan zekerheden. Daartoe is het nodig bepaalde gegevens als uitgangspunt te nemen. De commissie kiest ervoor de PGA-kaart van het KNMI als basis te hanteren. Deze kaart biedt inzicht in de grondversnelling als gevolg van aardbevingen in de afgelopen vijf jaar, uitgezet in contouren. De aanbeveling is om de binnenste contouren op de PGA-kaart - tot aan $0,15g$ - voor de korte termijn (tot 2017) vast te klikken. Hierdoor kan de basis gelegd worden voor het in kaart brengen en prioriteren van de versterkingsopgave. Met deze zogenaamde adaptieve aanpak worden onzekerheden niet langer afgewenteld op de inwoners van Groningen, maar dient de gaswinning verminderd te worden als de plafondwaarde wordt overschreden. De Commissie benadrukt het belang om (halfjaarlijkse) evaluaties uit te voeren om de opgetreden seismiciteit, de rekenmethodes en voortschrijdend inzicht nadrukkelijk onderdeel te laten uitmaken van deze adaptieve aanpak.
- Constructieve risico's*: Op dit moment is de 'witte versie' van de Nederlandse Praktijkrichtlijn (NPR) nog niet beschikbaar. Om die reden kan de commissie momenteel niet voldoen aan de vraag om te reflecteren op de nieuwe NPR methodiek. Deze nieuwe richtlijn zal bestaan uit verschillende methoden om de sterkte van gebouwen te bepalen. Dit zijn veelal tijdrovende inspecties die door experts moeten worden uitgevoerd. De commissie hecht veel belang aan een alternatieve, pragmatische benadering die op korte termijn de versterkingsopgave in beeld brengt. In samenspraak met experts heeft de commissie een methodiek doordacht op basis van het object gebonden individueel aardbevingsrisico (OIA). Op basis van vier stappen (de zogenaamde catalogusaanpak) kunnen bouwwerken met een sterkte tussen 10^{-4} en 10^{-5} worden geïdentificeerd en versterkt. De commissie pleit ervoor om de catalogusaanpak te verfijnen, maar daarbij wel oog te houden voor een zorgvuldige afweging van noodzaak en toegevoegde waarde. Daarnaast moet voldoende ruimte zijn voor keuzevrijheid en zeggenschap van inwoners om zelf sterke en zwakke plekken in hun woning te kunnen bepalen.
- Maatschappelijke risico's*: Afgezien van het individueel risico moet ook gekeken worden naar het maatschappelijk risico dat de aardgaswinning met zich meebrengt. Zo kan gedacht worden aan een analyse van het maatschappelijk risico van het vallen van onderdelen van bouwwerken op passanten. Om de redelijkheid van maatregelen boven de voorgestelde norm voor individueel risico te kunnen afwegen, adviseert de commissie de minister een maatschappelijke risicoanalyse te laten uitvoeren. De commissie doet daarnaast de suggestie een dataset te ontwikkelen aan de hand waarvan een beeld kan worden verkregen van de locaties met de grootste risico's waar (dus) aanvullende veiligheidsmaatregelen overwogen moeten worden.

Idealiter zou nu aan de hand van een berekening met grote precisie de gebieden bepaald kunnen worden die prioriteit hebben. Een berekening op basis van:

1. inzicht in de ondergrond (nieuwe KNMI-kaart);
2. inzicht in de bovengrond ('witte' NPR);
3. de grenswaarde van 10^{-4} ;

Concept versie 30-10-2015

4. afgezet tegen de typologieën van gebouwen.

Dit is echter op dit moment technisch nog niet mogelijk. Daarnaast is er nog geen 'witte' versie van de NPR beschikbaar en de door de commissie voorgestelde catalogusaanpak is nog niet operationeel.

Wachten met het opzetten van een versterkingsprogramma is echter niet verantwoord. Daarnaast is het van belang om praktische snelheid te laten prevaleren op 100% wetenschappelijke zekerheid. Het is daarnaast onmogelijk om alles in het gebied in één keer aan te pakken. De capaciteit daarvoor ontbreekt, nog afgezien van de vraag wat de absorptiecapaciteit is van een gebied. Oftewel, hoeveel kun je gelijktijdig overhoop halen?

4.2 NU beginnen: No regret aanpak

Als we constateren dat we niet kunnen wachten tot alles bekend is, is het redelijk om te kiezen voor een "no regret" aanpak, een aanpak waar we beginnen in gebieden waar we hoe dan ook aan de slag moeten, en waar we later dus geen spijt van kunnen krijgen. In het bestuursakkoord staan daar al criteria voor:

- locatie: gebouwen in het kerngebied hebben een hogere prioriteit dan aan de rand van het veld;
- kwetsbaarheid van het huis of gebouw: gebouwen kunnen - afhankelijk van hun leeftijd, type gebouw en/of staat van onderhoud - meer of minder gevoelig voor aardbevingen zijn;
- functie van het gebouw: collectieve voorzieningen - bijvoorbeeld scholen en verzorgingshuizen - en kritieke gebouwen bij incidenten - brandweer, ziekenhuizen, etc. - moeten een relatief hogere prioriteit krijgen;
- plekken waar veel mensen samenkomen en het gevaar dat bij een aardbeving loszittende bouwonderdelen naar beneden komen

Het is de verwachting dat het over niet al te lange tijd wel mogelijk zal zijn om de gebieden te bepalen op basis van de bovenomschreven berekening. Het is dan zeer gewenst dat dit ook zal gebeuren. De aanpak in dit meerjarenprogramma moet zodanig zijn, dat als er nieuwe prioritaire gebieden uit de berekeningen komen, we deze kunnen toevoegen aan het programma.

Langs vier lijnen is bepaald welke gebieden en projecten nu in het meerjarenprogramma worden opgenomen of onderdeel gaan uitmaken van het uitvoeringsprogramma.

1. Werken van binnen naar buiten

In het programma is aangesloten op de breed gedragen lijn dat de aanpak van binnen naar buiten moet plaatsvinden. In de kern van het gebied zijn de risico's het grootst. In alle studies wordt zichtbaar dat de nieuwste inzichten wijzigingen tot gevolg hebben, maar waar het gaat om de "kern" verandert er weinig.

2. Starten met versterken van relatief kwetsbare gebouwen

Er is inmiddels het nodige onderzoek gedaan naar de kwetsbaarheid van typen gebouwen. Op grond van de huidige inzichten is duidelijk dat rijtjeswoningen relatief het meest kwetsbaar zijn.

3. Gebouwen waar veel mensen samenkomen

Publieksgebouwen vragen vervolgens de aandacht. In samenwerking van de stuurgroep "Aanpak scholen in het aardbevingsgebied" heeft de NAM **in 2015 105 basisscholen** geïnspecteerd en zijn de **rapporten per school beschikbaar**. Er bestaat inzicht in veiligheidsissues en in waar versterking aan de orde is. Op basis van de groene versie van de NPR zijn afspraken gemaakt tussen gemeenten en de NAM over de vervolgstappen. Ook de schoolgebouwen voor het voortgezet onderwijs worden geïnspecteerd. Een dergelijke aanpak is ook voorzien voor zorginfrastructuur. De resultaten hiervan moeten worden meegenomen in het programma. Als er veiligheidsissues zijn, dan is de regel dat die onmiddellijk worden aangepakt.

Bij de schoolgebouwen gaat het om de afstemming op de "vraag". Hoe spelen we in op de gevolgen van vergrijzing en ontgroening? Hoe zorgen we dat de nieuwste onderwijskundige inzichten worden meegenomen? In de zorg vinden vergaande inhoudelijke ontwikkelingen plaats. Veel van de gebouwen passen niet meer bij de huidige en toekomstige zorgvisies. Hoe zorgen we dat we daarop voorbereid zijn? Wat is er nodig om in dit kader stappen te zetten naar de gewenste situatie?

Een aanpak van de scholen kan ook aanleiding zijn om de "omgeving" in één keer mee te nemen, onder andere vanuit het oogpunt van het bij herhaling overhoop halen van straat en buurt. Dat betekent dat als besloten wordt tot een prioritaire aanpak van gebouwen of objecten – bijvoorbeeld op het gebied van infrastructuur - ook altijd wordt gezien of de directe omgeving in één keer meegenomen kan en moet worden. Dat heeft consequenties voor de aanpak. Zo kan het wel het voornemen zijn om te koppelen, maar ook hier worden de besluiten genomen door de eigenaar/bewoner of verantwoordelijke instantie.

4. Continuïteit in de aanpak

De afgelopen tijd zijn veel afzonderlijke objecten geïnspecteerd. De resultaten kunnen worden getoetst aan de norm zoals voorgesteld door de Commissie Meijdam. De gemeenten hebben al een eerste inventarisatie gemaakt van de objecten die niet aan de norm voldoen. Soms zijn de eerste gesprekken met eigenaren al gevoerd, waardoor het voor de hand ligt om dit nu ook door te zetten.

4.3 Versterkingsproces

Een woning, een gebouw kan pas daadwerkelijk worden aangepakt als daarover met de eigenaar overeenstemming bestaat. Vaststellen op grond van criteria dat er versterkt moet worden, betekent nog niet dat de volgende dag kan worden begonnen. Het gaat om iemands thuis of werkplek. Daarover gaan mensen zelf. Met bewoners en eigenaren moet gedeeld worden wat de conclusies zijn van het onderzoek, dat er moet worden versterkt, wat er kan worden gedaan om tegemoet te komen aan de woonwensen, wat er nodig is en wat er vervolgens gaat gebeuren.

4.3.1 Woningcorporaties

De woningcorporaties hebben met NAM/CVW een programma voor versterking + nul op de meter voor 1.650 woningen opgesteld. Een programma dat in 2016 zal worden uitgevoerd (zie ook Deel II, hoofdstuk 4). Woningcorporaties zetten zich ook in om vast te stellen hoe de rest van hun woningvoorraad in het gebied kan worden aangepast (tegen het licht van de witte NPR en de norm van de Commissie Meijdam). Woningcorporaties hebben de afgelopen jaren ook delen van hun voorraad verkocht aan de huurders. Het gaat dan om hetzelfde soort woningen. Zij zijn bereid te bezien of en hoe het mogelijk is om ook aan de voormalige huurders een voorstel te doen voor de aanpak van de woning. Tot slot gaan we na of de aanpak van de woningen van de corporaties mogelijkheden bieden voor het koppelen van andere van aansluitende bebouwing. Dit maakt duidelijk dat er ook anderen redenen kunnen zijn om te "koppelen".

4.3.2 Particuliere woningeigenaren

70% van de woningen in het gebied zijn eigen woningbezit. Een plan is pas een plan, als de eigenaar daarmee instemt. De enige uitzondering is als de conclusie is dat een woning/gebouw niet meer aan de eisen van het bouwbesluit voldoet. Ook loszittende bouwonderdelen als bijvoorbeeld schoorstenen zullen hierbij worden meegenomen. De ervaring uit het buitenland leert dat deze bij een aardbeving gevaar opleveren op het moment dat bewoners naar buiten gaan. In dat geval moet het bevoegd gezag dat constateren en tot een buiten gebruik maatregel moeten besluiten. Dat is echter de uitzondering, en zeker niet de regel. Verder maakt eigen woningbezit of huur niet uit. Er zal in alle gevallen met de bewoners gesproken moeten worden. Zij hebben een belangrijke en vaak doorslaggevende stem in het geheel. Het plannen van aantallen te

Concept versie 30-10-2015

versterken/aardbevingsbestendig te maken woningen en gebouwen heeft daarom alleen zin als er een akkoord is. In alle gevallen gaat het om wensbeelden. Het gaat hier om een arbeidsintensief proces, dat zorgvuldig vormgegeven moet worden.

4.3.3 Heft in eigen hand

Het CVW voert namens de NAM de regie over de uitvoering van versterkingsmaatregelen aan gebouwen. In het model "versterken op bestelling" stelt het CVW eigenaren van gebouwen in de gelegenheid om aanvullende verbouwingwensen mee te laten nemen tijdens de verbouwing.

Er zijn ook eigenaren die zelf de versterkingsmaatregelen willen laten uitvoeren, al dan niet in combinatie met een voornemen om de woning te verbouwen. In 2016 starten we een proef om een 50-tal eigenaren in de gelegenheid te stellen als particulier opdrachtgever de versterkingsmaatregelen en eventuele andere verbouwingen zelf uit te (laten) voeren. Daarvoor is het "Heft in eigen hand" model bedacht. De eigenaar heeft zelf de regie in handen en hoeft niet te wachten worden totdat het dorp of de buurt aan de beurt is. Als deze proef succesvol verloopt, bepalen we in 2017 of dit model op grotere schaal kan worden ingezet.

4.3.4 Agrarische sector

Ook in de agrarische sector geldt- net als bij particuliere woningeigenaren- dat bij de betrokken agrariërs inzicht en instemming moet zijn wat de bredere toekomstkansen zijn in relatie tot versterken. Het landelijke gebied vervult een belangrijke agrarische functie. De weidsheid van het landschap is daarmee verbonden. Boerderijen zijn kenmerkend voor de bebouwing. In de aanpak vraagt de agrarische sector speciale aandacht. Een aanpak van de agrarische gebouwen moet rekening houden met de bedrijfsmatige eisen aan de hedendaagse akkerbouw en veehouderij, maar ook met het besef dat de boerderijen in belangrijke mate het beeld van het landelijk gebied bepalen. Ook hier is vaak een bredere agenda aan de orde, met niet alleen schadeherstel en versterking, maar bijvoorbeeld ook het versneld aanpakken van de asbestdaken. In een aantal gevallen biedt de aanpak ook mogelijkheden om de daken van boerderijen te benutten voor energieopwekking in het kader van een gebiedsgerichte aanpak.

4.4 Gebiedsgerichte aanpak met gemeenten en inwoners

Duidelijk is dat het aardbevingsbestendig maken van het gebied gaat om een grote opgave. Er zijn geen voorbeelden van dat op zo'n grote schaal de bestaande bouwvoorraad tegen het licht wordt gehouden en wordt aangepakt. Er is vandaag geen uitspraak te doen over de precieze omvang van de operatie, maar het is zeker dat deze de omvang van de grootste stadsvernieuwingsprojecten uit de jaren 70 en 80 van de vorige eeuw zal overschrijden.

Als zoveel van de bestaande voorraad aan de orde komt, is er een unieke kans om de maatregelen voor aardbevingsbestendigheid direct te koppelen aan de toekomstbestendige maatregelen. De energietransitie is hierbij al verschillende keren genoemd maar ook andere aanpassingen met het oog op de veranderende toekomstvraag (bijvoorbeeld levensloopbestendig wonen) is dan aan de orde.

Tegelijkertijd is er ook een unieke kans om niet alleen naar het object (woning, gebouw) kijken, maar ook naar de omgeving waarvan het deel uit maakt. Samen met andere gebouwen wordt een dorp of een wijk gevormd. Gemeenten in het gebied zijn vanuit ontgroening en vergrijzing al geruime tijd bezig met leefbaarheidsplannen en dorps- en wijkvisies. Het ligt in de rede om deze aanpak daarmee in samenhang te bezien. Het koppelen van de versterking van gebouwen aan nieuwe ontwikkelingen, inzichten en wensen op het gebied van bijvoorbeeld onderwijs en zorg en de overwegingen om voor te sorteren op morgen vragen om een gebiedsgerichte aanpak. Dat maakt het mogelijk om de invloed van elke ingreep op zich ook te bezien vanuit het belang van het

Concept versie 30-10-2015

geheel. Spreken over de leefbaarheid van een dorp of een wijk betekent altijd het betrekken van de bewoners. Een keuze voor een gebiedsgerichte aanpak is kiezen voor een aanpak die door de betrokkenen in het gebied zelf wordt vormgegeven.

De leefbaarheidsplannen, dorps- en wijkvisies kunnen dienen als onderlegger voor de – samen met de gemeenten - op te stellen gebiedsplannen. De gemeenten hebben daarbij het voortouw. Een gebiedsplan beschrijft de visie op het gebied en definieert de gebiedsopgave. In de visie moet in elk geval staan:

- hoe met de woningvoorraad moet worden omgegaan, ook in relatie tot de demografische ontwikkelingen;
- of ingrepen van uit stedenbouwkundige oogpunt nodig zijn;
- welke functies aan het cultureel erfgoed kunnen worden toebedacht;
- hoe het onderwijs en zorg vormgegeven moet worden;
- de gewenste ontwikkeling van bedrijven, inclusief de agrarische sector;
- hoe de kwaliteit van het stads- of dorpsgezicht of het landschap kan worden gehandhaafd/verbeterd;
- hoe de veiligheid kan worden verbeterd, zowel van de individuele gebouwen als ook voor de directe omgeving van deze gebouwen;
- hoe de sociale structuur en de sociale netwerken zoveel mogelijk in stand gehouden cq versterkt kunnen worden.

Met die visie gaan betrokkenen aan het werk om tot verfijning te komen en tegen die achtergrond worden met individuele eigenaren gesprekken gevoerd over de aanpak. Van dorp, naar straat, naar huis/gebouw. Wanneer daaraan conclusies worden verbonden: dit gaan we doen en er is overeenstemming, dan kan het gebiedsplan worden overgeheveld naar het uitvoeringsprogramma.

Een dergelijke aanpak vraagt veel van de gemeenten en zal in veel gevallen de spankracht overstijgen en deels ook het schaalniveau van de afzonderlijke gemeenten overstijgen. Tegen die achtergrond ligt het in de rede dat de NCG de gemeente in staat stelt om haar rol te vervullen. Vanzelfsprekend vraagt dit ook veel van de NCG. Samen met de gemeenten zal de kar getrokken moeten worden. Het vraagt voorts om inzet van school- en zorgbesturen, monumentenorganisaties, brancheorganisaties, corporaties en CVW. Hier is sprake van een gezamenlijke aanpak op alle fronten.

Met welke gebieden en projecten willen we starten

In overleg met de betrokken gemeenten/clusters van gemeenten is op basis van de hierboven beschreven aanpak en rekening houdend met wat mogelijk is, gekozen voor (delen van) de volgende kernen in de gebiedsgewijze aanpak, beide te starten in 2016:

- Eerste ronde: Loppersum, 't Zandt, Ten Post, Overschild en Appingedam.
- Tweede ronde: Middelstum, Uithuizen of Uithuizermeeden, Ten Boer, Slochteren.

Daarnaast zullen we samen met de stuurgroep onderwijs verder vorm geven aan het scholenprogramma en zal met de verantwoordelijke zorgpartijen eveneens een toekomstgerichte aanpak worden ontwikkeld. Ook zullen we nagaan waar het zinvol is om ook de directe omgeving in die aanpak mee te nemen.

Tot slot is in Onderdendam al geruime tijd sprake van een zeer actieve aanpak vanuit de bevolking. Continuïteit is ook hier een sleutelwoord. Daarom zullen we hier met een aantal gerichte projecten starten om er een de bredere aanpak van te kunnen leren.

4.5 Infrastructuur en Bijzondere risico's

Het gaat niet alleen om de effecten van aardbevingen op huizen en openbare gebouwen, maar ook op infrastructuur, monumenten en industriële installaties. Voor al die onderwerpen lopen aparte trajecten van onderzoek en versterking (zie Deel II, hoofdstuk 3). Het eindadvies van de commissie Meijdam richt zich onder meer op het omgaan met bijzondere risico's.

Voor de infrastructuur in Groningen zijn eerste analyses uitgevoerd, met name gericht op de waterveiligheid. Gezien het unieke karakter van elk infrastructuureel object zal er in de eerste periode steeds case by case vastgesteld moeten worden wat de (eventuele) versterkingsopgave precies behelst. De borging van de veiligheidssituatie in het bevingengebied staat hierbij voorop. Tegelijkertijd moet er snel extra kennis komen van de wijze waarop de infrastructuur reageert op de (unieke) geïnduceerde bevingen zoals die zich in Groningen voor doen.

Bij de betrokken organisaties en overheden is behoefte aan informatie. Vanuit de Provincie Groningen wordt een overlegplatform infrastructuur en bevingen opgericht om tot snelle uitwisseling van kennis en waar mogelijk een gezamenlijke aanpak te komen. Dit platform zal mede gevoed worden door het kennisplatform voor zowel de bovengrond als de ondergrond die nu worden opgezet.

De kennisontwikkeling moet de borging van de veiligheid echter niet in de weg staan: evidente veiligheidskwesties zullen met voorrang worden aangepakt en de betrokken organisaties (vanuit de gaswinning, betrokken overheden en beheerders van de infrastructuur zelf) zullen hier in gezamenlijkheid tot een oplossing komen, waar bewoners zo min mogelijk hinder van mogen ondervinden.

4.6 Achterstallig onderhoud

Bij de gehele versterkingsopgave is het ook belangrijk te kijken naar de huidige staat en kwaliteit van een gebouw.

Uit inspecties van gebouwen komt soms naar voren dat er sprake is van achterstallig onderhoud en dat de dragende constructies niet compleet zijn. Op basis van onderzoeken in het kader van woon- en leefbaarheidsplannen naar de kwaliteit van de woningvoorraad is ook geconstateerd dat een deel van matige tot slechte kwaliteit is. Net als in de rest van Nederland is de taak van bouw- en woningtoezicht de afgelopen jaren op een laag pitje komen te staan. Door de toenemende aandacht voor de bestaande voorraad wordt dit meer en meer zichtbaar. Dit heeft een relatie met zowel het schadeherstel als het aardbevingsbestendig maken van gebouwen. Fors achterstallig onderhoud kan de effectiviteit van het schadeherstel bepalen.

In samenhang met de effecten van vergrijzing en ontgroening is de vraag van de toekomstige behoefte aan woningen aan de orde. Als er woningen gesloopt moeten worden, ligt het voor de hand om dat te doen met het slechte deel van de woningvoorraad. Vanuit de constatering dat in samenhang met de gaswinning sprake dient te zijn van een aardbevingsbestendige voorraad, kan niet alleen volstaan worden met het hanteren van een tijdelijke grenswaarde van 10^{-4} .

Beide constatering vragen om verscherpt toezicht en handhaving zodat de kwaliteit van de woningen kan worden meegenomen in de afweging van de te nemen maatregelen. In samenspraak met het Rijk moet invulling worden gegeven aan de extra gemeentelijke taak voor verscherpt toezicht om er op toe te zien dat woningen niet onder de 10^{-4} komen.

4.7 (Chemische) industrie

In het aardbevingsgebied bevindt zich een aantal industriële installaties met potentiële risico's voor de veiligheid, de volksgezondheid en het milieu ingeval zich een (zware) aardbeving voordoet. Het

Concept versie 30-10-2015

gaat hierbij vooral om installaties en activiteiten die onder het Besluit Risico's Zware Ongevallen (BRZO) en het Besluit externe veiligheid buisleidingen vallen. In beide besluiten zijn veiligheidsregels opgenomen voor bedrijfsactiviteiten met grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen, zoals de chemische industrie en buisleidingen voor het transport van gevaarlijke stoffen. De betrokken bedrijven analyseren de risico's van hun activiteiten en nemen preventie-, interventie- en herstelmaatregelen om die risico's te beperken. Deze verplichting heeft betrekking op risico's binnen een bedrijf die ongevallen met gevaarlijke stoffen kunnen veroorzaken, maar ook op externe oorzaken van ongevallen met gevaarlijke stoffen, zoals een overstroming of een aardbeving. Volgens de bedrijven hebben de aardbevingen tot nu toe nog geen schade veroorzaakt aan hun installaties.

Het aardbevingsrisico in Groningen als gevolg van de aardgaswinning is een risico dat in onderzoek is en dat omgeven is met onzekerheden (zoals ontbreken technische normen, nieuwe contourenkaart) over de omvang van dit risico.

De mogelijke risico's bij de chemische industrie en buisleidingen als gevolg van deze aardbevingen worden onderzocht door de bedrijven. De omvang van dit onzekere risico en de vervolgens te treffen maatregelen om het aardbevingsrisico voor de chemische industrie te beperken zijn onderwerp van overleg in een brede werkgroep SBE met EZ en NAM. Op initiatief van de NCG wordt dit overleg omgezet in een (bredere) stuurgroep industrie waarin de betrokken (vertegenwoordigingen van) bedrijven, ministeries van Economische Zaken en Infrastructuur en Milieu gemeenten, Omgevingsdienst Groningen, de Veiligheidsregio Groningen, provincie Groningen en NAM, onder voorzitterschap van de heer G. Beukema (burgemeester Delfzijl) samenwerken om te komen tot een goede risico-inventarisatie en kader voor eventuele te nemen maatregelen. De aanpak aan de tafel verloopt in drie fasen. In fase 1 vindt de kwalitatieve beoordeling van risico's en prioritering van verder onderzoek. In fase 2 worden metingen en constructieve berekeningen verricht voor bepaling van faalsterkte en faalkans en tot slot in fase 3 worden eventuele benodigde versterkingsmaatregelen en mitigerende maatregelen uitgevoerd. Dit vormt ook de basis voor het aanpassen van het rampenplan. De eerste fase wordt afgerond in het eerste kwartaal van 2016.

Rol NCG

- bevorderen dat eenduidige en gedragen uitgangspunten voor de beoordeling van aardbevingsbestendigheid van installaties en transportleidingen beschikbaar komen.
- bevorderen dat – zo nodig - middelen beschikbaar komen voor bedrijven en bevoegde gezagen tbv de extra inzet voor onderzoek en maatregelen
- faciliteert de instelling van een Stuurgroep industrie waarin alle betrokken partijen samenwerken en kennis- en informatie uitwisselen.

5 CALAMITEITENORGANISATIE

Het meerjarenprogramma is primair gericht op schadeherstel, versterken en het bijdragen aan het vergroten van de toekomstbestendigheid van de (gebouwde) omgeving. Daarnaast is het ook noodzakelijk dat de regio is voorbereid op een calamiteit als gevolg van een aardbeving. Veiligheidsregio Groningen (VRG) is voorbereid op het inrichten van een crisisorganisatie bij calamiteiten zoals zij dat ook bij andere risicotypen heeft voorbereid. Het risico aardbevingen brengt een aantal specifieke aandachtspunten met zich mee. Er ligt reeds een basis in de vorm van een incidentbestrijdingsplan (IBP) waarmee de afgelopen anderhalf jaar op alle niveaus is geoefend. Nieuwe kennis, inzichten en (oefen)ervaringen maar ook intensivering van de samenwerking met crisispartners in de netwerkorganisatie VRG hebben geleid tot het herijken van het IBP op basis van een realistisch scenario. Het scenario en de herziening van het multidisciplinaire plan vindt op dit moment met alle betrokken partijen plaats.

Concept versie 30-10-2015

VRG is door het ministerie van EZ en de NCG in staat gesteld om 2 kwartiermakers aan te stellen om de multidisciplinaire calamiteitenorganisatie voor te bereiden op het risicotype aardbevingen. Eind 2015 moet het eerste deel van de nieuwe versie van het IBP (scenario) klaar zijn. Op basis daarvan wordt van iedere crisisorganisatie verwacht in de eerste helft van 2016 concreet in beeld te brengen wat men op basis van het nieuwe scenario in het IBP extra nodig heeft aan mensen, middelen, kennis en vaardigheden en faciliteiten.

In het tweede kwartaal van 2016 initieert de NCG een overleg met de ministeries van Binnenlandse Zaken, Veiligheid en Justitie en de Veiligheidsregio om te komen tot besluitvorming over de benodigde middelen en maatregelen.

De NCG neemt bestaande afspraken met betrekking tot de huidige personele ondersteuning van de Veiligheidsregio in 2016 over en breidt deze uit per 1 januari (afrondding fase 1)) om het borgen van dit scenario in de werkzaamheden van de in de Veiligheidsregio betrokken partijen snel ter hand te nemen. Dit vooruitlopend op de besluitvorming in het tweede kwartaal van 2016 over het totaal van middelen, menskracht en maatregelen dat nodig is.

6 KOPPELING MET TOEKOMSTBESTENDIGE MAATREGELEN EN TOEKOMSTWAARDE VOOR DE GEBIEDEN

6.5 Ambities energietransitie

De wens een ambitieus energietransitie-programma tot stand te brengen om enerzijds een nieuwe balans tussen lusten en lasten van gaswinning te vinden en anderzijds om de regio nieuw economisch perspectief te bieden wordt breed gedragen in Groningen. Het advies van de Commissie Meijer positioneerde energietransitie als een verbindend en centraal thema in het aardbevingsgebied. Zowel lokale overheden als bedrijven en maatschappelijke organisaties wijzen erop dat het combineren van bouwkundig versterken met energietransitie uitgelezen kansen biedt die goed moeten worden benut. De NCG steunt deze doelstelling van de regionale en lokale overheden en deelt de mening dat gebouwen toekomstbestendig moeten worden versterkt, ook in energieprestatie. De woningcorporaties in de aardbevingsregio hebben zich als doel gesteld om tegelijk met versterking ook een nul-op-de-meter (NoM) energieprestatie te realiseren. Deze projecten in de huursector kunnen worden benut om kennis op te bouwen over de manier waarop het gecombineerd versterken en energetisch verbeteren in de gehele woningvoorraad vorm te geven en te financieren.

Wat betreft de particuliere woningvoorraad is de NCG erop gericht om te streven naar verduurzaming tot nul-op-de-meter te faciliteren voor de te versterken huizen binnen de 0,2 contour van de PGA-kaart. De NCG stelt samen met de betrokken partijen een stuurgroep energietransitie in om te onderzoeken hoe gecombineerd versterken en verduurzamen tot nul-op-de-meter financieel mogelijk gemaakt kan worden.

Als bewoners opwekcapaciteit van energie buiten het eigen gebouw kunnen realiseren ontstaat behoefte aan coöperatieve decentrale energieprojecten. Om dergelijke projecten te kunnen realiseren vraagt de NCG de provincie Groningen om een ontwikkelbedrijf voor coöperatieve decentrale energieprojecten mogelijk te maken in 2016.

Naast een professioneel coöperatief ontwikkelbedrijf is ook een vorm van collectieve organisatie nodig om eigendomsverhoudingen en exploitatie van de decentrale opwekcapaciteit te organiseren. In de aardbevingsregio zijn enkele tientallen lokale initiatieven waarbij gebouweigenaren zich met dit doel kunnen aansluiten, variërend van VvE's en coöperaties tot verenigingen en stichtingen met de doelstelling een energie neutrale omgeving op te bouwen. Dergelijke initiatieven vragen om kennisopbouw, subsidiëring van opstartkosten, en advies bij organisatie- en marketingvraagstukken. De NCG neemt de budgettaire verantwoordelijkheid voor het programma

Concept versie 30-10-2015

op zich en zal met de betrokken partijen de invulling en uitvoering van het programma vorm gaan geven. De NCG overlegt met de Minister van EZ om te onderzoeken welke experimenteerruimte verkregen kan worden om het verschil tussen salderen en verlaagde tarief energiebelasting te overbruggen.

Voor behoud van werkgelegenheid en economische dynamiek in Noordoost Groningen is het van belang dat de dragende economische sectoren (de chemische industrie, de agrarische sector en de gasgerelateerde energiesector) toekomstgericht ontwikkelperspectief blijven zoeken. In het advies van de Commissie Meijer wordt er op gewezen dat Groningen zeer goed gepositioneerd is om cross-overs tussen de dragende economische sectoren te ontwikkelen in de vorm van een programma Gas 2.0. Het gaat dan om onderzoek naar en ontwikkeling van de productie van groen gas, waterstof als medium voor energieopslag en synthetisch gas uit biomassa (als grondstof voor de chemie). Dergelijke ontwikkelingen spelen een sleutelrol in het energietransitieproces en kunnen bijdragen aan vervanging van aardgas door hernieuwbare gassen waarmee de afhankelijkheid van aardgaswinning wordt verminderd. De Commissie Meijer wijst er in dat verband op dat alle randvoorwaarden in Groningen aanwezig zijn: plannen, kennis en fondsen. De NCG zal in overleg treden met de betrokken partijen om tot een effectief onderzoeks- en ontwikkelprogramma op dit thema voor Noordoost Groningen te komen. De Economic Board wordt verzocht in overleg met de economische stuurgroep de vorming van een onderzoeks- en ontwikkelprogramma te faciliteren.

6.6 Verbeteren van de economische structuur in de regio

In het bestuursakkoord is besloten om een Economic Board in te stellen. Dit orgaan heeft in overleg met overheden en vertegenwoordigers van het bedrijfsleven een stimuleringsprogramma opgesteld om de economische structuur in de regio te verbeteren. Voor de periode 2014-2018 is een budget beschikbaar van 97,5 miljoen euro (65 miljoen euro van de NAM en 32,5 miljoen euro van de provincie Groningen).

Vanuit Commissie Meijer en het bestuursakkoord is als focus meegegeven het MKB en de sectoren chemie, energie, agribusiness en innovatieve bouw. De Economic Board heeft daar zelf ICT, healthy ageing en toerisme en recreatie aan toegevoegd.

In haar programma meldt de Economic Board dat zij onder economische structuurversterking verstaat:

- de kwaliteit van het menselijke kapitaal;
- de kwaliteit van ondernemerschap;
- een goed financieringsklimaat;
- versterking van krachtige sectoren, clusters en bedrijvennetwerken;
- versterken van fysieke randvoorwaarden voor groei.

De Economic Board richt zich primair op de eerste vier factoren.

De Economic Board wil met haar inzet het verschil kunnen maken. Op drie terreinen ziet zij toegevoegde waarde voor het gebied:

1. Het bieden van procesondersteuning. Door te verbinden, te gidsen, te inspireren en uit te dagen en te dragen. Doelstelling van deze lijn is om de reeds aanwezige economische ondersteuningsstructuur en middelen voor economische structuurversterking ten dienste te stellen aan ondernemers in het gebied, ondernemers en inwoners te inspireren en successen uit te dragen om economische activiteiten te stimuleren en nieuwe werkgelegenheid te creëren en/of werkgelegenheid te behouden.
2. Helpen realiseren van voorwaardenscheppende activiteiten. Doelstelling van deze lijn is de stimulering van de kwaliteit van de beroepsbevolking, het ondernemerschap en het verbeteren van de digitale bereikbaarheid.
3. Versterking van het financieringsklimaat. De doelstelling van deze lijn is de versterking van het financieringsklimaat door de (toegankelijkheid van) financieringsmogelijkheden voor ondernemers in het gebied te verbeteren.

In de opdracht van de NCG is uitdrukkelijk de versterking van de regionale economie opgenomen. Naast de centrale plaats voor de Economic Board in dit programma kan worden vastgesteld dat er nog verschillende andere spelers zijn. In een in opdracht van de NCG uitgevoerde inventarisatie blijkt dat er meer dan voldoende onderzocht is, dat er verschillende aandachtsgebieden zijn en dat de werkzaamheden niet altijd op elkaar zijn afgestemd. Het is gewenst om focus aan te brengen in de aandachtsgebieden en de werkzaamheden op elkaar af te stemmen. Er zal door de NCG een stuurgroep regionale economie worden ingesteld die tot taak krijgt om:

- a. Vast te stellen welke aandachtsgebieden het meest kansrijk zijn (mede met het oog op de aanbeveling van de Commissie Meijer om ons te richten op Gas 2.0);
- b. Afspraken te maken over de afstemming van de inzet van alle spelers: wie doet wat?

De NCG heeft gedeputeerde Patrick Brouns (ondernemerschap en innovatie) gevraagd het voorzitterschap hiervan op zich te nemen. Daarnaast zullen in ieder geval worden uitgenodigd: de portefeuillehouders regionale economie van de vier gemeentelijke clusters, Economic Board, NOM, Groningen Seaports, SBE, LTO Noord, VNO/NCW en de vakbonden (FNV en CNV). De rapportage van de stuurgroep moet eind tweede kwartaal 2016 beschikbaar zijn.

De extra opgave die we voor de NCG voor de bouwsector op de korte termijn van belang achten, betreft niet alleen de primaire bouwactiviteiten bij het aardbevingsbestendig maken, maar ook in de toelevering van arbeidskrachten vanuit de regio. Het beroep dat op deze sector zal worden gedaan betekent dat via scholingsprogramma's gezorgd wordt voor een voldoende aanbod van arbeidskrachten. Maar ook de invulling moet gebruik maken van de kansen. Eerder al is aangegeven dat een ingreep in de bestaande voorraad op deze schaal geen precedent kent. De invulling moet breder zijn dan alleen een gebouwgerichte benadering. Niet alleen schadeherstel en versterken dus, maar tevens het geschikt maken voor de eisen van vandaag en morgen. Het uitlokken en ondersteunen van innovatie, onder andere via een internationale bouwtenoonstelling, maar ook door een innovatie 'werkplaats'; het in samenwerking met de VO-raad invullen van scholing, het ondersteunen van bedrijven door certificering is daarvoor gewenst.

6.7 Leefbaarheid

Voor de leefbaarheid is een bepalende toekomstfactor naast de aardbevingen de krimp en de vergrijzing in de regio. De combinaties van beiden, betekent dat aard en kwaliteit van het woningen- en voorzieningenaanbod fors verandert en daarnaast de sociale structuur veel kwetsbaarder wordt.

Dit betekent dat onder andere de aard en omvang van het woningaanbod anders moet worden; leefbaarheid is echter meer dan stenen en er zijn diverse versterkingsmaatregelen voor de sociale structuur en leefbaarheid nodig. De NCG kiest er daarom voor om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de reeds bestaande beleidsinzet van gemeenten en provincie op het vlak van Wonen en leefbaarheid: waar dat kan bij reeds bestaande Woon- en leefbaarheidsplannen, waar dat ontbreekt zal samen met de gemeenten op gebiedsniveau maatregelen gedefinieerd worden. Op provinciaal niveau is de Krimpagenda 2015-2020 een relevant aanknopingspunt.

In het kader van de Dialoogtafel zijn een aantal programma's voor de leefbaarheid ontwikkeld:

- Loket Leefbaarheid, getrokken door en in uitvoering bij Groninger Dorpen;
- Programma lokale energietransitie, ontwikkeld door Natuur en Milieu Federatie Groningen;
- Programma Landschap, getrokken en in uitvoering bij Landschapsbeheer Groningen;
- Programma herbestemming Cultureel Erfgoed, getrokken door en in uitvoering bij NAM;
- Programma Elk Dorp een Dak, getrokken door en in uitvoering bij Libau;
- Programma Snel internet, getrokken door en in uitvoering bij Economic Board;
- Programma Herstructurering, getrokken door en in uitvoering bij gemeenten.

Voor deze programma's is in totaal 60 miljoen euro beschikbaar, 35 miljoen voor het woon- en leefbaarheidsspoor en nog eens 25 miljoen euro voor het leefbaarheidsprogramma van de NAM.

De inhoudelijke lijnen zoals die in de programma's zijn ontwikkeld kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de opgave die in het meerjarenprogramma centraal staat. De NCG neemt de budgettaire verantwoordelijkheid voor het programma van de Dialoogtafel op zich en zal met de betrokken partijen de definitieve invulling en uitvoering van het programma vorm gaan geven.

6.8 Aandacht voor cultureel erfgoed

Groningers zijn trots op hun gebied. Het gaat om een prachtig gebied, met weidse landschappen en middeleeuwse kerkjes die op wierden boven de omgeving uittorenen. Een gebied met een rijke geschiedenis die uit het landschap en de pittoreske dorpen en stadjes is af te lezen. Tot op de dag van vandaag kent het een bijzonder vitaal verenigings- en gemeenschapsleven. Een gebied ook waar de rol en de positie van "stad" is te herkennen en aan de randen ook de nieuwste geschiedenis in de Eemshaven en Delfzijl. Veel Groningers kunnen met de ogen dicht de route volgen als Ede Staal 't Hogelaand zingt. De opgave is dan ook uitdrukkelijk om het programma met respect voor de waarde van het gebied – zowel landschappelijk als qua bebouwing – in te vullen. Groningen moet Groningen blijven.

Er zijn 1.253 rijksmonumenten in de elf Groninger gemeenten, zoals boerderijen, woonhuizen en bijzondere gebouwen. Daarnaast is er een gering aantal gemeentelijke monumenten. Het aantal monumenten valt in het niet als de vraag wordt gesteld wat beeldbepalend is. Veel van het karakter van dorpen komt in het geding als alleen monumenten "beschermd" zouden worden. Het is van het grootste belang dat spoedig in beeld wordt gebracht wat we verstaan onder beeldbepalend. In het kader van het aardbevingsbestendig maken van de gebouwen zal de afweging aan de orde komen tussen de kosten voor de versterking en de economische waarde van het te versterken pand. Die enkelvoudige afweging zal in een aantal gevallen ertoe kunnen leiden dat we kiezen voor sloop en vervolgens nieuwbouw, omdat de kosten voor het versterken hoger zijn dan de nieuwbouwkosten.

Maar wat nu als het gaat om beeldbepalende bebouwing? Alleen het hanteren van een andere afwegingsgrens (zoals 150% van de nieuwbouwkosten) is dan onvoldoende. In de voorbereiding van het programma is door de gemeenten aangegeven wat de relatie is tussen de leefbaarheidsplannen van die gemeenten en de opgave op het gebied van schade en versterken. Het is gewenst dat de gemeenten zich ook uitspreken over welk deel van de voorraad zij zien als beeldbepalend. Wat zouden zij willen aanwijzen als beschermd stads- en dorpsgezicht binnen de kernen? Daarmee sluiten we aan bij een bestaand instrument en de eisen die daaraan gesteld worden. Welke beeldbepalende gebouwen in het landelijke gebied die geen monument zijn zouden als zodanig moeten worden aangemerkt? Deze inventarisatie kan ook duidelijk maken dat bepaalde gebouwen alsnog moeten worden voorgedragen voor de monumentenstatus (zowel Rijks- als gemeentelijke monumenten). Ook moeten gemeenten hierbij bedenken welke bescherming men wil regelen via de bestemmingsplannen en welstandsnota's.

Monumenten vragen sowieso om aandacht. In alle gevallen zal er sprake zijn van maatwerk. Versterken kan eenvoudig betekenen dat het karakter van het monument in het geding komt. Daarmee kan de situatie zich voordoen dat het middel erger is dan de kwaal. Als er sprake is van nieuwbouw, dan wordt dat onderdeel van een geheel. Ook dan gelden kwaliteitseisen en is inpassing in de omgeving een ontwerpopgave. Of het nu gaat om huizen, bedrijven of agrarische bebouwing, ze moeten zodanig vorm krijgen dat ze passen in de Groningse omgeving. De huidige welstandstoetsing is in principe passief en achteraf. Daar willen we een actieve component aan toevoegen: een kwaliteitsteam op regionaal niveau en een atelier om "hands on" aan nieuwe kwaliteiten te werken. Dat gaan we doen met de bestaande instellingen en instanties, zodat we kennis en ervaring die in het gebied aanwezig is optimaal benutten. Waar nodig moet er versterking plaatsvinden.

Versterking van cultureel erfgoed

De aanpak moet geschieden met respect voor de cultureel historische waarden van het gebied. Met niet alleen aandacht voor de individuele panden op zich, maar ook als onderdeel van het geheel. Monumenten (Rijks – en gemeentelijk) verdienen een maatwerk aanpak. Er is echter veel meer dat beeldbepalend is en dat moet in de afweging in acht genomen worden. We vragen gemeenten aan te geven wat zij willen aanmerken als beschermd stads- en dorpsgezicht. Deze gebouwen krijgen daar vervolgens in het afwegingskader speciale waarde aan toegekend.

In de afweging van de vraag welke inhoudelijke eisen gesteld moeten worden aan gebouwen bij het aardbevingsbestendig maken, moet altijd ook de vraag van de culturele waarde worden verbonden.

Wanneer panden die geen monument zijn niet behouden kunnen blijven uit technische overwegingen of uit de afweging tussen kosten en de economische waarde, dan verdient de "inpassing" nog steeds de aandacht. De NCG zal zorgdragen voor een kwaliteitsteam dat hierin kan adviseren en zal ook een Groninger atelier inrichten om te komen tot ontwerpen die ingepast zijn in het Groninger land.

7 WAT HEBBEN WE NODIG: INSTRUMENTEN

7.5 Instrumentarium

Soms zullen er extra kosten zijn om een te bouwen woning of gebouw te laten voldoen aan de nieuwe veiligheidsnorm op basis van de NPR. Soms zal het nodig zijn om woningen op te kopen, bijvoorbeeld in die gevallen waarin de kosten van versterken de economische waarde van de woning overstijgen. In een aantal gevallen zal achterstallig onderhoud een effectieve aanpak in de weg kunnen staan. Het is daarom van belang dat er regelingen beschikbaar zijn waarop eigenaren in die gevallen een beroep kunnen doen.

7.5.1 Instrument ten behoeve van Opkoop

Wanneer blijkt dat de schade en/of versterkingsopgave groter is dan de waarde van een gebouw, dan kan worden aangeboden om de woning te kopen. Daarnaast zal het kopen van een woning aan de orde kunnen zijn voor het oplossen van de schrijnende gevallen. Ook in andere gevallen, zoals onverkoopbaarheid bij een andere baan elders in Nederland of bij opname in een verpleeghuis kan het kopen van een woning aan de orde zijn.

De Commissie Meijdam adviseert om woningen en gebouwen die niet voldoen aan de 10^{-5} norm binnen een bepaalde periode te versterken. De NCG werkt het komend half jaar met de ministeries van Binnenlandse Zaken en Economische Zaken, de provincie, gemeenten en woningcorporaties uit op welke manier het kopen van woningen in die situaties mogelijk moet worden gemaakt. Dat geldt in het bijzonder als het niet mogelijk zou zijn om deze versterking binnen vijf jaar uit te voeren. Dat geldt in het bijzonder voor woningen die onder de grenswaarde van 10^{-4} komen.

Dit instrument zal bij de aanvang van toepassing zijn op de gebieden die zijn aangewezen voor de gebiedsgerichte aanpak en de eventueel nadere maatregelen als gevolg van nieuwe kennis over prioritering.

7.5.2 Instrument ten behoeve van Nieuwbouw

We moeten voorkomen dat de nieuwbouw in het aardbevingsgebied stagneert. Daarnaast is het van belang om, ook zolang dit wettelijk nog niet verplicht is, te stimuleren dat aardbevingsbestendige maatregelen worden toegepast. Hiervoor wordt de bestaande nieuwbouwregeling van de NAM

Concept versie 30-10-2015

herijkt waarbij de mogelijkheid om hier een publiek instrument van te maken nadrukkelijk wordt meegenomen.

7.5.3 Instrumentarium ten aanzien van achterstallig onderhoud

In een aantal gevallen blijkt dat er niet alleen schade is als gevolg van bevingen, maar dat er ook sprake is van omvangrijk achterstallig onderhoud. De effectiviteit van de schadeaanpak en versterkingsopgave is dan in het geding. Vaak blijken de middelen niet beschikbaar om daarin te voorzien. Een instrument waarmee de eigenaar zijn deel kan uitvoeren is daarom nodig. In het de aanvulling op het bestuursakkoord is aangegeven dat woningeigenaren een beroep kunnen doen op dit instrument als zij zelf de kosten van achterstallig onderhoud niet kunnen opbrengen. Dit fonds zal een revolverend⁹ karakter moeten krijgen en door een aantal partijen gezamenlijk gefinancierd moeten worden.

7.5.4 Rechtsbijstandsverzekering

Recent is bekend geworden dat het voor inwoners van het aardbevingsgebied niet mogelijk is om een rechtsbijstandsverzekering te sluiten voor eventuele rechtsbijstand in procedures met de NAM. Dit omdat dit door verzekeraars wordt gezien als voorzienbare schade. De NCG verkent momenteel met de ministeries van EZ en BZK de mogelijkheden om een voorziening in te stellen waar inwoners van het gebied voor eventuele juridische procedures in het kader van de schadeafhandeling gebruik van kunnen maken.

7.5.5 Waardevermeerderingsregeling

De waardevermeerderingsregeling moet in het perspectief geplaatst worden van een betere verdeling van de lasten en de lasten en daarvan een onderdeel zijn. De aanpak moet zich niet beperken tot schadeherstel en aardbevingsbestendig maken van woningen en gebouwen. Geconstateerd wordt dat van de 135 miljoen ongeveer 90 miljoen al is verplicht. Inwoners van de provincie Groningen die schade ondervinden, maar buiten de grenzen van de elf gemeenten wonen, begrijpen niet waarom de regeling niet op hen van toepassing is. Dat geldt dus voor de gemeente Groningen, maar ook voor andere gemeenten, buiten de contouren, waar schade is opgetreden of zal optreden. Hier geldt "gelijke monniken, gelijke kappen". Daar valt weinig tegen in te brengen.

Tevens is er een redelijke spreiding in het gebied. Dat betekent dat elke wijziging een situatie met zich mee zal brengen van "waarom de buurman wel en ik niet, terwijl de omstandigheden gelijk zijn". Ook hier is geen eenvoudige argumentatie voorhanden. Op basis van het voorgaande stelt de NCG voor de regeling met terugwerkende kracht open te stellen voor schadegevallen buiten de huidige 11 gemeenten en het budget daarvoor beschikbaar te stellen.

7.6 Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving private eigendommen

Belangrijk bij de versterking is een doelmatig en snel proces van vergunningverlening. De gemeente heeft daarvoor instrumenten tot haar beschikking vanuit de ruimtelijke ordening. In de eerste fase van uitvoering zal ervaring worden opgedaan met bestaande instrumenten en onderzocht welke het meest effectief is. Ook zal dan duidelijk worden wat er ontbreekt. De NCG neemt het initiatief om werkafspraken te maken met gemeenten en CVW over Compliance-management en systeemtoezicht (CSM), welstandsnota, vergunningsvrij stellen van specifieke zaken en toepassen van de 'kruimelgevallenlijst' (bijlage II artikel 4 BOR). Daarnaast ondersteunt

⁹ Het idee van een revolverend fonds is dat een overheid tijdelijk middelen beschikbaar stelt. De uitgezette middelen moeten dus weer terug worden betaald, eventueel met rente of door betaling van een rendement. De middelen die in het revolverende fonds terugvloeien kunnen opnieuw worden ingezet.

Concept versie 30-10-2015

de NCG gemeenten bij de herziening van bestemmingsplannen, bij het opstellen van facetbestemmingsplannen en bij afwijkingen van bestemmingsplannen.

De komende tijd zal er een grote werkstroom bij gemeenten en het CVW zijn door de drieslag. In het belang van gedupeerden hebben de provincie, gemeenten en het CVW een gezamenlijke aanpak voor vergunningverlening en toezicht ontwikkeld. Het betreft het in augustus vastgestelde concept-Uitvoeringskader voor Vergunningverlening, Toezicht- en Handhavingstaken in de Drieslag Aardbevingen. De door de NCG gevraagde verdieping op het kader is gereed en aangeleverd. De oplossingsrichting wordt hier gevonden in een compliance-management systeem (CMS) en een vergunningen management systeem (VMS).

Wat betreft toezicht en handhaving hebben gemeenten als primaire taak om toe te zien op de bestaande bouwvoorraad. Handhaving is aan de orde daar waar bouwwerken niet voldoen aan de eisen van het Bouwbesluit. Van de aardbevingsgemeenten wordt verwacht dat ze een specifiek toezichtsbeleid en –strategie gaan vaststellen, passend in de landelijke handhavingsstrategie. Dit beleid zal moeten leiden tot een uitvoeringsprogramma voor toezicht op de bestaande bouw.

7.7 Ruimtelijke kwaliteit

Bij de gebiedsuitwerkingen moet voldoende aandacht zijn voor de ruimtelijke kwaliteit. Het is belangrijk dat de ruimtelijke kwaliteit van het gebied wordt geborgd gezien de omvang van de versterkingsoperatie. De NCG zal faciliteren dat hier een instrument voor ontwikkeld wordt.

7.8 Woningbedrijf

Het uitvoeren van de drieslag (schadeherstel, bouwkundige versterking en waarde toevoegen) in de woningvoorraad van het aardbevingsgebied is een forse opgave die er toe moet leiden dat er weer veilig kan worden gewoond in aardbevingsbestendige woningen. De combinatie van veiligheid- en leefbaarheidsdoelstellingen leidt uiteindelijk tot een pakket ingrepen aan individuele woningen die kan variëren van niets doen tot slopen met alle denkbare varianten die zich tussen deze twee uitersten kunnen bevinden. Dit leidt tot allerlei vastgoedgerelateerde activiteiten zoals het ontwikkelen van wisselwoningen of logeerhuizen tot het opkopen, beheren, verhuren en/of slopen van bestaande panden. Er dient gezocht te worden naar een organisatievorm die deze activiteiten op een professionele wijze kan uitvoeren. Bijvoorbeeld een regionaal woningbedrijf. Dit woningbedrijf zal moeten beschikken over voldoende (permanent) vermogen voor het opbouwen en exploiteren van een voorraad tijdelijke huisvestingsfaciliteiten gedurende de looptijd van het versterkingsprogramma. De NCG ziet het als haar taak om de komende maanden regie te nemen in de ontwikkeling van het regionaal woningbedrijf, welke in 2016 operationeel moet zijn.

8 ORGANISATIE VAN DE AANPAK

8.5 Scope van het Meerjarenprogramma

We gaan er van uit dat voor het uitvoeren van de opdracht van de NCG een periode van 10 jaar nodig is. Om de regio zowel aardbevingsbestendig al wederom kansrijk te maken, is deze periode absoluut noodzakelijk. We werken daarbinnen in principe telkens met een vijfjarenplan, dat jaarlijks wordt bijgesteld.

Dit eerste concept meerjarenplan gaat echter vooral voor maatregelen die in 2016 en deels in 2017 nodig zijn. Zoals eerder aangegeven is daarbij de inzet vooral gericht op schade herstel en versterking in combinatie met energietransitie-maatregelen. In de hierna komende

Concept versie 30-10-2015

meerjarenprogramma's zal geleidelijk steeds meer worden geconcretiseerd en uitgewerkt. Daarvoor is reeds veel aan input op tafel gekomen tijdens de consultatierondes die in augustus en september 2015 zijn gehouden.

8.6 Participatie van bewoners

In de eerdere afspraken over de opzet van de NCG is ook voorzien dat bewoners betrokken zijn bij de uitwerking en uitvoering van plannen op lokaal niveau. Het spreekt voor zich dat de concrete plannen en invulling op lokaal niveau vraagt om participatie van de bewoners. Hier ligt een opgave voor de NCG gezamenlijk met de betreffende gemeenten. Het gaat dan om de betrokkenheid bij het eigen dorp of wijk.

Om die reden zijn we bij de opstelling van dit concept-meerjarenprogramma uitgegaan van een viertal kleinere gebiedsclusters die de inbreng van betrokken bewoners en organisaties beter mogelijk maken. Daarnaast is ook gekeken naar een zodanige clustering dat de opgaven vergelijkbaar zijn.

Dit heeft geresulteerd in de volgende gebiedsindeling voor de ontwikkeling van het programma:

1. MEDAL: De Marne, Eemsmond, Delfzijl, Appingedam en Loppersum
2. BTW: Bedum, Ten Boer, Winsum
3. HSSM: Hoogezand-Sappemeer, Slochteren en Menterwolde
4. Stad Groningen

Waar de maatschappelijke stuurgroep (zie hierna) betrokkenheid heeft op het programma en uitvoeringsniveau, zullen de bewoners op gemeentelijk niveau betrokken zijn bij de concrete planvorming in dorp of wijk. De meest duidelijke vorm hiervan is de gebiedsgerichte aanpak binnen de versterking (zie paragraaf 4.4).

8.7 Van Dialoogtafel naar de maatschappelijke stuurgroep

Vanaf de start van de vormgeving van de aanpak van de aardbevingen is er aandacht voor de betrokkenheid van bewoners- en maatschappelijke organisaties. In de voorstellen van de commissie Meijer is de instelling van een dialoogtafel voorgesteld. Dit advies is overgenomen in het akkoord *Vertrouwen op herstel, herstel van vertrouwen*, en is verder uitgewerkt in het advies *Aan Tafel!* van de heren Wallage en Van Geel. In maart 2014 is de Dialoogtafel van start gegaan. Met de komst van de NCG is de vraag op welke wijze hieraan in het vervolg vorm gegeven wordt.

In de notitie "Opzet governance programma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen" (zie bijlage 3) is bepaald dat er een Stuurgroep Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen komt die de NCG adviseert over het totaal van het programma. Daarnaast is in deze notitie gesteld dat de NCG overleg voert met de Dialoogtafel. Waar de bestuurlijke partijen zitting nemen in de Stuurgroep Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen ligt het voor de hand om de Dialoogtafel te laten bestaan uit vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en bewoners. In het instellingsbesluit NCG tenslotte wordt als taak van de NCG benoemd het bevorderen van het maatschappelijke en bestuurlijk draagvlak.

Gelet daarop maakt een maatschappelijke stuurgroep onderdeel van de governancestructuur van de NCG uit. Hierin zitten partijen die vanuit hun aard een vertegenwoordiging van bewoners en maatschappelijke belangen zijn voor het aardbevingsgebied als geheel. De maatschappelijke stuurgroep is de plaats waar de NCG de totstandkoming en de uitvoering van het programma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen bespreekt.

Waar het de uitdrukkelijke opgave van de NCG is om zorg te dragen voor voldoende maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak spreekt het voor zich dat het te voeren overleg daarop gericht is. Een gecoördineerde aanpak moet kunnen rekenen op draagvlak van alle betrokkenen, zowel maatschappelijk als bestuurlijk. De opstelling van de NCG moet daarop gericht zijn. Het

Concept versie 30-10-2015

vraagt echter ook van alle partijen die hierbij betrokken zijn de bereidheid om gezamenlijk op te trekken en verantwoordelijkheid te nemen, niet alleen gericht op de totstandkoming van het programma, maar ook op de uitvoering daarvan. Een instelling gericht om er samen uit te komen. Zonder een dergelijke instelling kan de situatie ontstaan van een impasse waardoor er "niets" gebeurt. Dat zou een onaanvaardbare situatie opleveren. Het spreekt daarbij voor zich dat daarnaast zowel in de maatschappelijke als de bestuurlijke stuurgroep voorstellen geagendeerd kunnen worden.

Uitgaande van het aanvaarden door alle partijen van het uitgangspunt dat de opgave een gemeenschappelijke is, zal dat veelal leiden tot een gemeenschappelijke positie. Mocht dat in een enkel geval niet zo zijn, dan moet de NCG het tot zijn taak rekenen om tot voorstellen te komen waarin de resterende verschillen overbrugd worden. Een programma dat niet kan rekenen op de steun van de maatschappelijke en bestuurlijke stuurgroep zou dan ook niet voldoen aan de opdracht van de NCG.

Bestuurlijke partijen zijn professionele organisaties. Zij beschikken over eigen ondersteuning en het hoort tot hun functioneren om de "parlementaire" organen bij het geheel te betrekken. Bewoners- en maatschappelijke organisaties verkeren vaak in de positie dat zij niet (in voldoende mate) beschikken over dergelijke ondersteuning hiervoor. De NCG zal derhalve de maatschappelijke stuurgroep en het Groninger Gasberaad ondersteunen, zodat zij in staat zijn om tot een voorbereide inbreng te komen en in staat zijn om de achterbannen bij hun werk te betrekken. Die ondersteuning zal zodanig worden vorm gegeven dat de onafhankelijkheid gewaarborgd is. De meerjarig gereserveerde middelen voor de Dialoogtafel zullen daarbij worden betrokken.

8.8 **Onderzoeken, monitoring**

pm

8.9 **Communicatie**

De NCG werkt voor de Groningers die zich vanwege de aardbevingen niet meer veilig voelen in hun woon- en leefomgeving en/of schade hebben aan hun huis. In de communicatie over het meerjarenprogramma staat de bewoner dan ook centraal. Essentieel bij het werken aan herstel van vertrouwen is heldere, transparante en toegankelijke communicatie. De kernboodschap is dat de er gewerkt wordt aan een veilig/aardbevingsbestendig en kansrijk Groningen. De opgave is nu om woorden om te zetten in daden en op die manier te werken aan herstel van vertrouwen.

De NCG is een onafhankelijk regisseur die partijen en initiatieven in het aardbevingsgebied bij elkaar brengt en daarmee activiteiten versnelt en problemen oplost. Het is een uitdrukking dat we er samen voor staan, als bewoners, overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijven. Uitgangspunt is dat we samen bepalen wat er moet gebeuren, waarbij de sleutel in handen is van de bewoners. De gebiedsgerichte aanpak maakt duidelijk dat we het gezamenlijk gaan doen en dat de bewoners centraal staan. Schadeherstel en versterken betekent dat we bij u thuis komen.

Ook als er nog geen gebiedsgewijze aanpak in uw dorp, wijk of stad is, zal er gecommuniceerd worden.

8.10 **Begroting.**

pm

Deel II: Uitwerkingen

Hoofdstuk 1 - Opdracht en doelstelling NCG

De Nationaal Coördinator Groningen heeft van het kabinet de opdracht gekregen om het Meerjarenprogramma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen te maken en te bewaken dat het wordt uitgevoerd.

Opdracht

De Nationaal Coördinator Groningen geeft leiding aan de publieke regie. Deze regie is noodzakelijk om de aanpak van schadeherstel, versterking en energietransitie "de 3-slag" te versnellen, verbreden en intensiveren. Daarnaast deze maatregelen zoveel mogelijk te koppelen aan de toekomstkansen voor het gebied. De NCG gaat niet over de gaswinning. Besluiten daarover worden door de minister van Economische Zaken genomen. Deze besluiten zijn uiteraard wel degelijk van grote betekenis voor het functioneren van de Nationaal Coördinator Groningen en de inhoud van het Meerjarenprogramma. De opdracht, rol en verantwoordelijkheid van de Nationaal Coördinator Groningen is verder beschreven in het Aanvullend bestuursakkoord 'Vertrouwen op herstel, herstel van vertrouwen', onderdeel Overheidsdienst Groningen, en in het document Governance programma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen (zie bijlage 2 en 3).

Missie, visie, doelen

"De Overheidsdienst Groningen zorgt in dialoog met alle maatschappelijke stakeholders voor een planmatige en daadkrachtige regie en sturing op een duurzame versterking en vernieuwing van het aardbevingsgebied opdat deze regio weer veilig en sterker dan ooit een nieuwe balans vindt tussen gaswinning en een versterkte gebiedsidentiteit en gebiedskwaliteit met nieuwe economische kansen en een leefbare en aantrekkelijke woon-, werk- en leefomgeving." Dit is de missie van de NCG volgens de governance notitie Overheidsdienst Groningen.

Voor dit meerjarenprogramma vertalen wij deze missie kort maar krachtig in: Samen bouwen aan een aardbevingsbestendig en kansrijk Groningen. Dit betekent de volgende hoofddoelen:

1. bewoners, ondernemers en organisaties voelen zich veilig in de gebouwen en omgeving waar ze wonen, leven, werken;
2. zodra er schade ontstaat, wordt deze snel en afdoende verholpen. Daarbij kunnen bewoners, ondernemers en organisaties een beroep doen op begeleiding en flankerende maatregelen;
3. bewoners, ondernemers en organisaties krijgen de mogelijkheid actief betrokken te zijn bij de toekomstige vormgeving van hun omgeving;
4. onze activiteiten dragen bij aan het versterken van de economische structuur en de arbeidsparticipatie in het gebied;
5. de ingrepen in het gebied dragen bij aan het vergroten van de toekomstbestendigheid van de (gebouwde) omgeving (energiezuinig, levensloopbestendig en rekening houdend met de demografische ontwikkelingen).

Met deze visie voor het gebied voor 2025 geven we invulling aan de vier sporen die in het Bestuursakkoord zijn afgesproken, te weten (1) veiligheid en preventief versterken, (2) schadeafhandeling en waardevermeerdering, (3) verbetering van de leefbaarheid en (4) economische perspectief. Deze vier sporen sluiten volledig aan met de programmalijnen van de commissie Meijer. Op basis van deze vier sporen hebben we de volgende concrete doelen voor het meerjarenprogramma geformuleerd.

- a. In samenhang met het bestaande winningsniveau zorgen we dat de (gebouwde) omgeving en de infrastructuur zodanig wordt versterkt dat deze voldoet aan de vigerende norm.
- b. Alle partijen zijn goed voorbereid op eventuele calamiteiten als gevolg van aardbevingen.
- c. We zorgen voor heldere regelingen voor eigenaren, bewoners en gebruikers en voor een snelle afhandeling.
- d. Er is een goede, transparante en publieke toegankelijke informatievoorziening.
- e. Kwaliteit, kwantiteit en bereikbaarheid van de basisvoorzieningen overeenkomstig de eisen van de toekomst en zijn afgestemd op de demografische en sociaaleconomische prognoses
- f. We neutraliseren het verstorende effect van de aardbevingsproblematiek op de woningmarkt en spelen daarbij in op de demografische ontwikkelingen.
- g. Maximaal behoud van het Groningse erfgoed en van de landschappelijke kwaliteit en de gebiedsidentiteit.
- h. Gemeentelijke handhaving op de norm voor aardbevingsbestendigheid en de staat van de (gebouwde) omgeving is adequaat.
- i. Het regionale bedrijfsleven (groot en klein) neemt in een sterke positie in bij de uitvoering van het meerjarenprogramma.
- j. De bevolking krijgt via goede scholingsprogramma's de mogelijkheid om optimaal in te stromen in de aardbeving gerelateerde arbeidsmarkt.
- k. De innovatie kansen die voortkomen uit de aardbeving gerelateerde werkgelegenheid willen we zoveel mogelijk benutten.
- l. In het kader van het toekomstbestendig maken van de gebouwde omgeving en het ruimtelijk gebied wordt de energie presentatie zo goed mogelijk verbeterd.

Hoofdstuk 2 - Schade

De aardbevingen veroorzaken schade aan huizen, bedrijven, scholen en zorginstellingen. Het raakt veel mensen op een persoonlijke manier. Mensen en bedrijven maken hier melding van. De meeste schademeldingen vallen onder de 'reguliere' schade, maar soms hebben meldingen ook een meervoudige oorzaak en worden ze complex.

Reguliere schade

Uit de beoordeling van deze meldingen komt naar voren dat veel meldingen als 'regulier' bestempeld kunnen worden. Dit zijn de gevallen waarbij er schade is, gekoppeld aan aardgaswinning (bevingen, bodemdaling of een combinatie daarvan), en die moet worden beoordeeld en hersteld. Voor de reguliere schademeldingen geldt dat ze in behandeling zijn van het Centrum Veilig Wonen.

In het reguliere proces wordt naast fysieke schade aan woningen (in sommige gevallen van de woningcorporaties), ook fysieke schade aan panden van kleine rechtspersonen en schade aan monumenten zonder vergunningsplicht bij herstel ondergebracht. Wanneer er sprake is van omzetschade uitsluitend gekoppeld aan herstel, wordt dit ook als reguliere schade afgehandeld door het CVW. Nieuw in het schadeprotocol is dat wanneer er sprake is van funderingsschade, dit meegenomen kan worden in het onderzoek. Als de schade-expert funderingsschade vermoedt gerelateerd aan aardbevingsschade, wordt dat doorgezet naar een specialist. Die stelt vast of hier al dan niet sprake van is voordat er een contra-expertise aan de orde is. Wanneer de schademelder het oneens is met de uitspraak over relatie met aardbevingen of de omvang van de schade, kan hier tegen in beroep worden gegaan via de Arbitrer.

Wanneer er bij de inspectie blijkt dat er sprake is van aardbevingsschade wordt de omvang hiervan bepaald en de geadviseerde herstelmethode beschreven. Bijna alle gevallen kunnen op deze wijze worden afgehandeld. In de huidige situatie blijft bij sommige gevallen, wanneer er geen overeenkomst is, een besluit uit. Hierdoor kan de schade niet worden aangepakt en ontstaat er een langdurig traject waarbij de betrokken partijen niet voldoende tot elkaar komen.

Vanaf 1 januari 2016 komt er een nieuw werkproces dat ervoor zorgt dat schademeldingen sneller afgehandeld gaan worden. Indien er geen overeenkomst wordt bereikt tussen betrokken partijen na inspectie en een contra-expertise, zal er via een Arbitrer aardbevingsschade een snelle, eenvoudige en onafhankelijke geschillenbeslechting plaatsvinden.

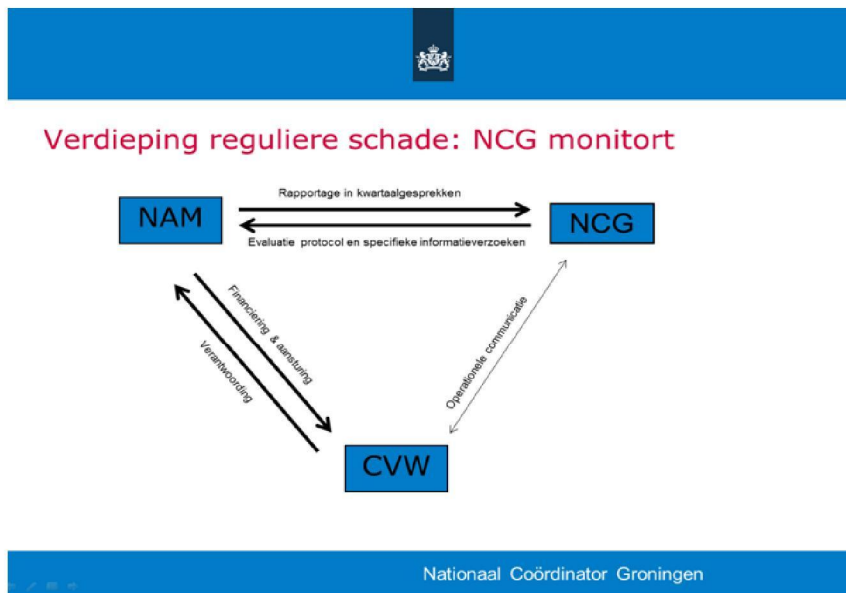
Het werkproces bij reguliere gevallen ziet er vanaf januari 2016 als volgt uit:

1. De eigenaar meldt de schade bij het CVW.
2. Een onafhankelijk schade-expert stelt de schade op kosten van de NAM vast en het CVW doet op basis daarvan aan aanbod om de schade te herstellen. Als de schadelijdende partij het daar niet mee eens is, kan deze op kosten van de NAM een contra-expert opnieuw de schade laten beoordelen.
3. Bij de contra-expertise kunnen alle onderdelen van het rapport van de eerstelijns-expert opnieuw worden belicht. Indien de contra-expert extra schades constateert, worden deze besproken met de eerstelijns-expert. Als er overeenstemming over de aanpassingen bestaat, wordt dit doorgevoerd in het rapport van de eerstelijns-expert. Wanneer er geen overeenstemming bestaat tussen de eerstelijns-expert en de contra-expert, wordt dit in de acte van akkoord/disakkoord inzichtelijk gemaakt voor de eigenaar.
4. In geval van significante nieuwe schades, wordt er bij voorkeur een nieuwe melding aangemaakt. Hierbij is de snelheid van het proces belangrijk. Bij de contra-expertise worden de additionele schades meegenomen.

5. Het CVW doet op basis van het akkoord/disakkoord opnieuw een aanbod om de schade te herstellen. Als de eigenaar het hier nog niet mee eens is kan deze de zaak binnen zes weken voorleggen aan de Arbiter aardbevingsschade.
6. Het CVW kan dit alsnog gedurende 2 weken doen met instemming van de eigenaar. De eigenaar of het CVW (met instemming van de eigenaar) meldt de zaak bij de Arbiter met expertiserapporten (eerstelijns en contra-expertise) en kan daarnaast extra stukken bijvoegen. De eigenaar gaat daarmee akkoord met een schouw, waarbij alle partijen aanwezig zullen zijn en een eventueel bezoek van de door de Arbiter benoemde expert.
7. Op het formulier wordt de omvang van het geschil aangegeven. Indien het geschil niet, of niet alleen, de twistpunten tussen eerstelijnsexpert en contra-expert betreft, moet bij het formulier worden aangegeven wat de (overige) geschilpunten zijn.
8. Indien een schademelding al voor advies aan de Tcbb is voorgelegd, kan de Arbiter het bestaande advies van de Tcbb betrekken.
9. De Arbiter doet binnen zes weken uitspraak nadat de zaak aan hem is toegewezen. Verlenging van de termijn is mogelijk met toestemming van de eigenaar of indien de Arbiter een deskundige inschakelt.
De uitspraak bevat in ieder geval:
 - De naam en de woonplaats van de Arbiter
 - De namen en woonplaatsen van de Partijen
 - Een weergave van het geschil
 - Een kort overzicht van de geschillenbeslechtsprocedure
 - De uitspraak
 - De gronden van de uitspraak
 - De dagtekening van de uitspraak
 - Indien van toepassing: het rapport van de gebruikte rechtbankdeskundige.

Er zijn aanvullende afspraken gemaakt, waardoor het proces van de Arbiter voor alle partijen transparant blijft.

- De Arbiter is een rechter of oud-rechter uit een poule geselecteerd door de Raad voor de Rechtspraak.
- Zowel het CVW als de NAM zijn gebonden aan de uitspraak van de Arbiter. De eigenaar niet. Die kan zijn geschil, indien de partijen geen overeenkomst bereiken, voorleggen aan de aardbevingskamer van de rechtbank Groningen.
- De NCG voorziet in een secretariaat dat de Arbiter bijstaat. Uitspraken worden zoveel mogelijk gestandaardiseerd. Het wordt een laagdrempelige faciliteit, zonder aanvangskosten.
- Binnen twee weken wordt een Arbiter uit de poule toegewezen of wordt de zaak niet-ontvankelijk verklaard. Binnen een week daarna kunnen de partijen eenmalig aangeven bezwaar te hebben tegen de aangewezen Arbiter, waarna binnen een week een nieuwe Arbiter wordt toegewezen.
- De Arbiter gaat ter plaatse kijken en biedt de mogelijkheid om gehoord te worden. Indien de Arbiter ter plaatse nieuwe schades constateert, kan hij door middel van een door hem ingeschakelde deskundige deze schade alsnog meenemen in zijn uitspraak.
- De procedure is laagdrempelig en partijen zijn niet verplicht gebruik te maken van juridische bijstand. De NCG stelt een poule van vertrouwenspersonen beschikbaar (geen juridische bijstand), voor schades waar de NCG dat nodig acht.
- Samenvattingen van de uitspraken zullen geanonimiseerd worden gepubliceerd op de website Arbiter Aardbevingsschade.

Reguliere schade: NCG monitort

Complexe schade

Het proces van de reguliere schade is niet in alle gevallen bruikbaar. In een aantal gevallen gaat het om 'complexe' schade, waarbij het gaat om meerdere schadeoorzaken of een combinatie van materiële en immateriële schade. Vaak kan de schade-expert na de eerste inspectie vaststellen dat het om een complexe schade gaat. Hiervoor worden verschillende criteria gehanteerd. Wanneer een schademelding aan een of meerdere van deze criteria voldoet, volgt de melding het proces van de complexe schade:

- Er zijn meerdere oorzaken van schade (niet enkel aardbeving gerelateerd)/meerdere problemen (bijvoorbeeld sociaal/psychisch) die van invloed zijn op herstel van schade;
- Er zijn meerdere partijen die moeten bijdragen aan een oplossing
- Er is niet voldoende financiële draagkracht of bereidheid bij een van de partijen (exclusief de NAM) om niet-aardbeving gerelateerde schade of problemen aan te pakken;
- Het gaat om een monument met vergunningsplicht.

Op dit moment behandelt de NAM de complexe schadegevallen. De complexe schadegevallen die de NAM om dit moment in behandeling heeft, zullen in handen van de NAM blijven. De NAM streeft ernaar deze meldingen voor 1 januari 2016 te hebben afgehandeld. Vanaf 1 januari 2016 komen de nieuw binnen gekomen meldingen van complexe schade in behandeling bij de NCG. Er zal een transitieperiode komen voor de overdracht van de behandeling van de complexe schadegevallen. Deze periode wordt zo kort mogelijk gehouden. Mocht de NCG informatie over individuele gevallen nodig hebben, dan vraagt NAM toestemming vragen aan de eigenaar, conform het protocol gegevensuitwisseling.

Nieuw in het schadeprotocol is dat wanneer er sprake is van funderingsschade, dit meegenomen kan worden in het onderzoek. Als de schade-expert funderingsschade vermoedt gerelateerd aan

Concept versie 30-10-2015

aardbevingsschade, wordt dat doorgezet naar een specialist. Die stelt vast of hier al dan niet sprake van is voordat er een contra-expertise aan de orde is. Wanneer de schademelder het oneens is met de uitspraak over relatie met aardbevingen of de omvang van de schade, kan hier tegen in beroep worden gegaan via de Arbiter.

Het proces van de complexe schade vanaf 1 januari 2016 is als volgt vastgesteld:

1. De eigenaar maakt een melding bij het CVW. En het CVW stuurt een eerstelijns-expert. De expert signaleert dat er sprake is van complexe problematiek volgens de vastgestelde criteria.
2. Het schaderapport wordt, na goedkeuring van de bewoner, doorgestuurd naar de NCG. Als de bewoner niet akkoord gaat, blijft de melding in behandeling bij het CVW en wordt het proces zoals hiervoor beschreven bij reguliere schade doorlopen.
3. De NCG wijst een casemanager toe die toetst of de doorgeleiding juist is (indien nodig gaat de melding weer terug naar het CVW).
4. De casemanager van de NCG doet een intakegesprek met de eigenaar ter inventarisatie van de problematiek en de betrokken partijen.
5. Er volgen gevolgsgesprekken met de eigenaar om de benodigde informatie te verkrijgen zodat de betrokken partijen kunnen worden benaderd.
6. De casemanager van de NCG spreekt met de betrokken partijen afzonderlijk, eventueel met de eigenaar erbij, over een bijdrage aan een bemiddelingsvoorstel. Het CVW kan gevraagd worden de bewoner te ondersteunen bij bijvoorbeeld het invullen van formulieren.
7. De casemanager bespreekt met de eigenaar een bemiddelingsoplossing op basis van de bijdrage die de betrokken partijen willen leveren. Bij een akkoord over de bemiddelingsoplossing coördineert de casemanager en volgt de uitvoering door de betrokken partijen. Het uitgangspunt is geen contante betaling.
8. Indien de eigenaar niet tevreden is met het bemiddelingsvoorstel, kan deze naar de Arbiter aardbevingsschade voor een oordeel over de bijdrage die alle geëngageerde partijen moeten leveren op basis van juridische verplichtingen.
9. De Arbiter hoort de eigenaar, de NCG casemanager en, indien nodig, andere betrokken partijen. Ook komt er een schouw ter plaatse. De Arbiter komt tot een oordeel op basis van de juridische verplichtingen van partijen. Voor de eigenaren moet vooraf helder zijn dat het zwaartepunt bij de bemiddeling ligt en dat de Arbiter alleen uitspraak kan doen over juridische verplichtingen van partijen.
10. De Arbiter doet binnen zes weken uitspraak nadat de zaak aan hem is toegewezen. Verlenging van de termijn is mogelijk met toestemming van de eigenaar of indien de Arbiter een deskundige inschakelt.
De uitspraak bevat in ieder geval:
 - De naam en de woonplaats van de Arbiter
 - De namen en woonplaatsen van de Partijen
 - Een weergave van het geschil
 - Een kort overzicht van de geschillenbeslechtsprocedure
 - De uitspraak
 - De gronden van de uitspraak
 - De dagtekening van de uitspraak
 - Indien van toepassing: het rapport van de gebruikte rechtbankdeskundige.

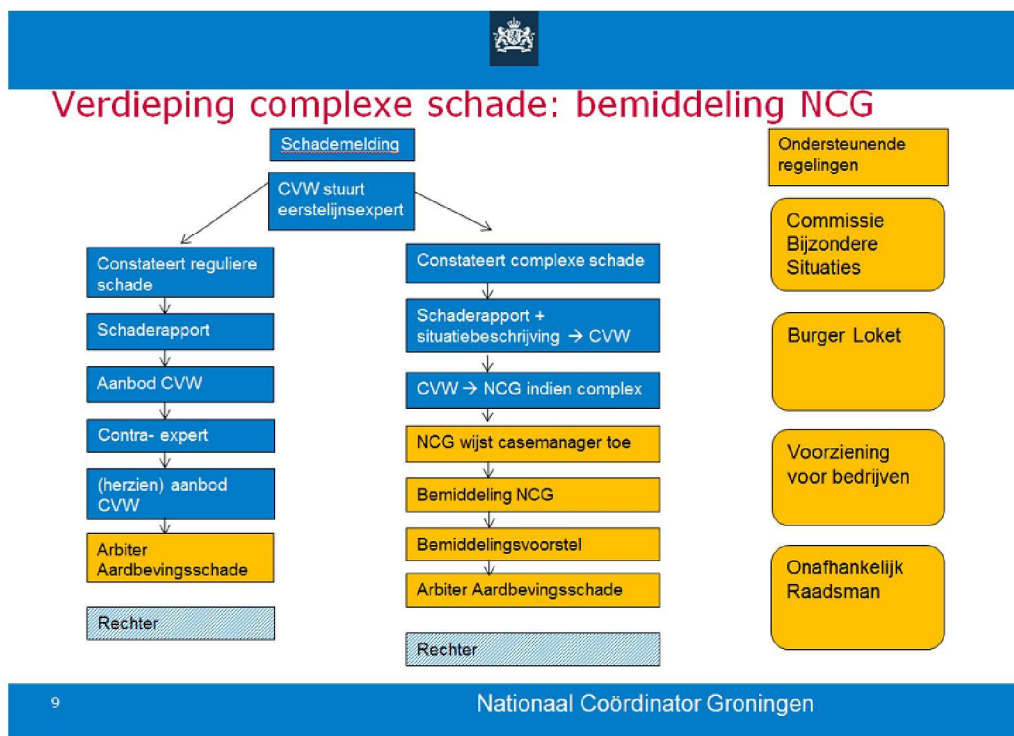
Een uitzondering op het proces doet zich voor bij schade aan bedrijven, waar omzetschade een substantieel deel van de claim uitmaakt. Wanneer er sprake is van complexe omzetschade neemt de NAM het dossier in behandeling. De omzetschade in de industriële sector valt ook onder deze categorie. Er is hier door de NAM geen protocol voor opgesteld, dit wordt als maatwerkoplossing aangeboden. Mocht de schademelder het niet eens zijn met de uitspraak van de NAM, dan kan deze de weg naar de rechter nog bewandelen.

Er zijn afspraken gemaakt om het proces voor complexe schade transparant te houden.

- De eigenaar is niet gebonden aan het oordeel van de Arbiter en kan altijd nog naar de rechter voor een integrale toets. De NAM en het CVW zijn in beginsel wel gebonden aan dit oordeel.

Concept versie 30-10-2015

- De NCG gaat op zoek naar commitment aan de uitspraak van de Arbitrer van zoveel mogelijk partijen (gemeenten, provincie, waterschappen, verzekeraars, hypotheekverstrekkers). Een breed gedragen commitment is belangrijk bij dit orgaan.
- Voor 1 januari 2016 worden heldere kaders en werkafspraken over de Arbitrer neergelegd in een reglement.
- De kosten van de werkzaamheden van de Arbitrer worden voor 100% gedragen door het Ministerie van Economische Zaken.
- De Arbitrer kan geen uitspraken doen over vergunning/monumentproblematiek.
- Samenvattingen van de uitspraken zullen geanonimiseerd worden gepubliceerd op de website Arbitrer Aardbevingsschade.
- Net al bij de reguliere schade, faciliteert de NCG bij de complexe schade ook in een poule van vertrouwenspersonen. Hiervan kunnen eigenaren gebruik maken. Complexe gevallen kunnen ook binnenkomen via inspecties in plaats van schademeldingen. Dit valt nu onder de NAM taskforce complexe gevallen. Vanaf 1 januari stromen die gevallen via het CVW door naar de NCG voor bemiddeling.
- In kwartaalgesprekken wordt de voortgang besproken.
- Op 1 juli 2016 evalueren de betrokken partijen het proces rondom complexe schade, inclusief het protocol en de Arbitrer.
- Er komen voor 1 januari 2016 afspraken tussen de NAM, het CVW en de NCG over de omgang met gegevens in verband met de privacy van de schademelder.
- De NCG organiseert jaarlijks een brede evaluatie van het schadeafhandelingsproces, inclusief het schadeprotocol en de werkinstructies, met maatschappelijke en bestuurlijke stuurgroepen. De NCG en NAM treden in overleg in hoeverre aanpassingen van het schadeafhandelingsproces nodig zijn.

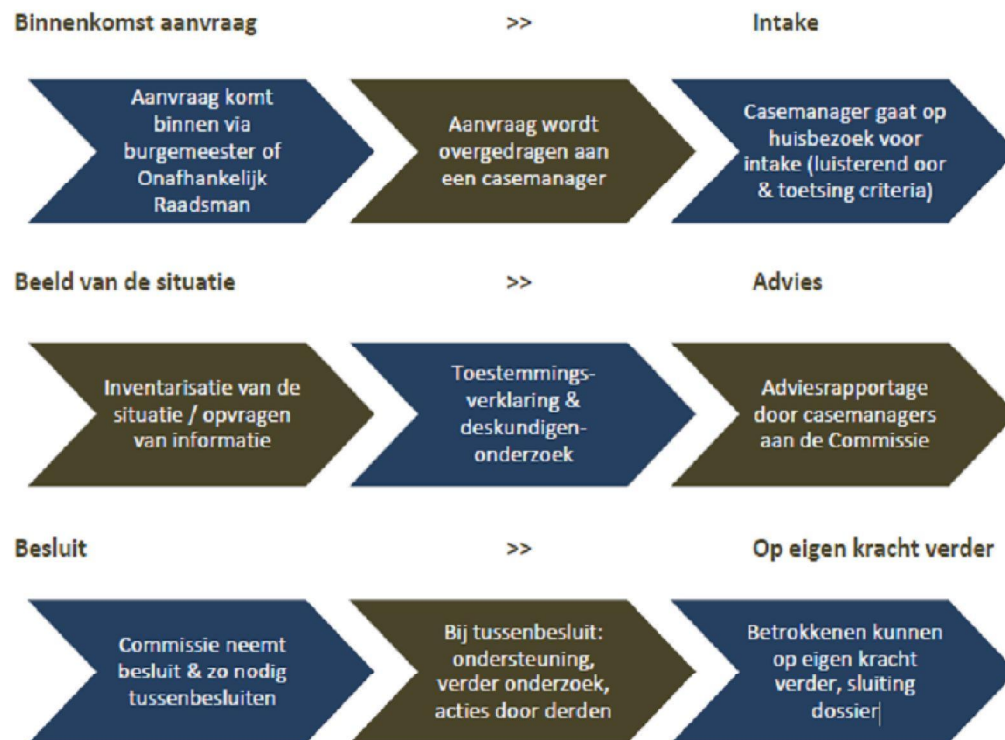
Complexe schade: NCG bemiddelt

Zoals in de figuur te zien is, zijn er onafhankelijke organen aanwezig waar de schademelder zich tot kan richten. Deze organen zijn er voor specifieke gevallen die in de beschreven processen niet of niet volledig geholpen kunnen worden.

Concept versie 30-10-2015

Bijzondere Situaties

Een subcategorie van de complexe gevallen betreft de bijzondere situaties. In deze gevallen is er gaswinnings schade, daarnaast is er financiële en medische/psychische problematiek, die maakt dat het vinden van een oplossing langs de gewone kanalen onvoldoende tot resultaat kan leiden. Voor deze gevallen is de Commissie Bijzondere Situaties (CBS) als vangnet in het leven geroepen. De CBS behandelt alleen particuliere gevallen. Het proces van de CBS ziet er op dit moment als volgt uit.

Proces Commissie Bijzondere Situaties

De tijdelijke Commissie Bijzondere Situaties heeft een duidelijke toegevoegde waarde voor deze gevallen. De tijdelijke CBS heeft aangegeven haar werkzaamheden over te dragen naar de NCG. NCG heeft hiermee ingestemd. Uitgangspunt is dat de onafhankelijkheid van de commissie gewaarborgd is en NCG het secretariaat van de commissie vervult.

De NAM blijft verplicht om uitvoering te geven aan besluiten van de Commissie.

De CBS in de huidige vorm komt te vervallen per 1 januari 2016. Er komt een juridisch voorstel van deze inbedding zodat de CBS vanaf 1 januari 2016 onafhankelijk, maar binnen de organisatie van de NCG kan opereren. In hoofdstuk 16.4 is de nieuwe commissie verder uitgewerkt.

8.4 Instituties

Onafhankelijke Raadsman (OR)

De Onafhankelijke Raadsman is sinds april 2013 het centrale meldpunt voor klachten over de afhandeling van schadeclaims door de NAM, de Nederlandse Aardolie Maatschappij. Ook voor klachten over het Centrum Veilig Wonen (CVW) dat de schade-afhandeling sinds januari van de NAM heeft overgenomen, kunnen bewoners bij de Raadsman terecht. Het gaat bij die claims

Concept versie 30-10-2015

uitsluitend om schade door aardbevingen als gevolg van gaswinning in Groningen.

De Onafhankelijke Raadsman is een persoon én een instantie, vergelijkbaar met de Nationale Ombudsman. De minister van Economische Zaken heeft de Onafhankelijke Raadsman benoemd: Mr. Leendert Klaassen (Bron: www.onafhankelijkeraadsman.nl).

Ook in de nieuwe situatie blijft de OR onafhankelijk, maar is ondergebracht bij de NCG.

Aandachtspunten om mee te nemen bij verbetering van het schadeproces die komen uit rapporten van de OR tot dusver zijn: meer empathie, de bereikbaarheid moet worden verbeterd, afspraken moeten nagekomen worden, de doorlooptijd van ingediende meldingen moet aanzienlijk teruggeschroefd worden. Met de nu gekozen aanpak beoogt de NCG deze punten op te pakken.

Centrum Veilig Wonen (CVW)

Het CVW is sinds januari 2015 actief als organisatie voor het afhandelen van de schademeldingen. Vanaf dat moment tot september 2015 zijn er ongeveer 23.000 meldingen binnen gekomen. Zoals beschreven is er in ruimt 16.500 gevallen een expertiserapport verzonden aan de bewoners, waarbij in bijna 10.000 gevallen een akkoord is gegeven door de bewoner.

Door het oprichten van het CVW is het proces van het afhandelen van de schade verbeterd. De inwoners van het gebied geven echter bij de NCG aan, dat er nog veel te doen en te leren is.

Er bestaat spanning tussen snel tot schadeherstel komen en een planning die rekening houdt met zorgvuldige communicatie met de betrokken bewoners. Dit verdient blijvende aandacht.

NAM

NAM handelt alle gevallen van complexe schade af die tot 1 januari 2016 ontstaan. Daarna worden deze door de NCG afgehandeld.

TCBB

De Technische commissie bodembeweging (Tcbb) is een onafhankelijke commissie die adviseert over het verband tussen opsporing, winning van delfstoffen en bodembeweging.

Wanneer schademelders bij de Commissie Bodemdaling geen positieve uitspraak krijgt over de connectie tussen schade en bodemdaling door gaswinning, kunnen ze zich wenden tot de Tcbb.

De Arbitrer aardbevingsschade kan uitspraken van de Tcbb betrekken in de uitspraak.

Gemeenten

De gemeenten hebben meerdere rollen. Ten eerste hebben de gemeenten een belangrijke taak op het gebied van het bouw- en woningtoezicht. Zij moeten ervoor waken dat er geen bouwvallen in hun gemeente ontstaan en zij zijn degenen die bij acuut gevaar moeten ingrijpen via het hen ten dienste staande wettelijke instrumentarium. Deze taak is met name in het aardbevingsgebied extra van belang. De NCG faciliteert dat gemeenten kennis en inzicht hebben op het punt van de schadegevallen. Ten tweede spelen de burgemeesters een belangrijke rol omdat zij zorgen voor de toegeleiding van de gevallen voor de CBS.

Banken en verzekeraars

De NCG gaat met relevante partijen in gesprek over samenloop bronnen van schade (banken, verzekeraars). Deze partijen hebben feitelijk vaak een positie bij de financiële problematiek waar bewoners door aardbevingschade tegenaan lopen. Bij voorbeeld via hypotheeken.

Doel: Deze partijen betrekken bij het vinden van oplossingen voor de financiële problematieken.

Ondersteunende instrumenten

Informatie over de verschillende instrumenten die kunnen helpen bij afwikkeling van schades staat in het hoofdstuk Instrumentarium.

Schadeprotocolen

Concept versie 30-10-2015

In de huidige uitvoeringspraktijk wordt gewerkt met door de NAM gemaakte protocollen voor NAM en CVW en met een handboek aardbevingsschade.

Als gevolg van de overgang van verantwoordelijkheid van het private domein (NAM) naar het publieke domein (NCG) dienen deze documenten te worden gezien op bruikbaarheid door de Nationaal Coördinator. Daarnaast zijn er al enkele evaluaties geweest van onder andere de Vereniging Eigen Huis, de RuG en de Dialoogtafel. Deze evaluaties neemt de NCG mee bij het opstellen van haar uitgangspunten.

De bewoner staat centraal is het uitgangspunt. Daarnaast waakt de NCG voor transparante communicatie voor en met de bewoner en duidelijkheid over doorlooptijden van schademeldingen.

Doel van de NCG is, dat de werkprocessen en protocollen aansluiten bij de hiervoor genoemde uitgangspunten van dit programma. De aandachtspunten zijn waar mogelijk al in de nieuw opgestelde processen verwerkt. De NCG gaat in het eerste kwartaal van 2016 aanpassingen doorvoeren, zodat de afspraken met de NAM en het Ministerie van Economische Zaken worden ingebed. Het resultaat wordt extern beoordeeld en regelmatig geëvalueerd.

Mogelijke verplichting tot schadeherstel

Bij schadeherstel kunnen benadeelden kiezen uit drie opties. Ze kunnen kiezen om CVW de schade te laten herstellen of om een eigen aannemer te kiezen en de rekening hiervan in te dienen bij CVW. Een derde mogelijkheid is om het schadebedrag direct aan de benadeelde uit te laten keren. Ongeveer 70% van alle benadeelden kiest voor deze optie. Het risico bestaat dat niet herstelde schade bij een nieuwe beving kan leiden tot mogelijk zwaardere schade. Dit wordt ook wel "schade op schade" genoemd. Mogelijk kunnen hierbij bovendien veiligheidsproblemen ontstaan in een woning met bijbehorende risico's. Dit moet worden voorkomen. Het verdient aanbeveling om uit te zoeken of bewoners daarom verplicht kunnen worden om hun schadevergoeding ook daadwerkelijk binnen afzienbare tijd te besteden aan het herstel van de schade.

De NCG zal in gesprek treden met de lokale overheden om een werkwijze af te spreken waarbij de volgende zaken leidend zijn: veiligheid van het pand dient geborgd te zijn, bewoners dienen juiste informatie te hebben en indien noodzakelijk zal de toezichtstaak van de lokale overheid als ultimatum remedium uitgevoerd moeten worden. Daarbij is de NCG zich enerzijds bewust van de gevoeligheden spelen bij het lokale bestuur betreffende hun toezichtstaken. Anderzijds wijst de NCG ook op de geldende regelgeving en de voortvloeiende rechten en plichten voor NAM, overheden en bewoners.

Loket voor burgers

Burgers moeten vanaf het eerste kwartaal in 2016 terecht kunnen op één plek voor alle informatie, kennis en expertise die zij nodig hebben.

Een dergelijk loket is nodig omdat informatie over risico's eenduidig, toegankelijk en goed op orde moet zijn. Dit loket zal de NCG samen met de maatschappelijke organisaties opzetten, waarbij het burgerloket beheerd zal worden door de maatschappelijke organisaties. Met dit loket zal er vanuit één regie worden gewerkt. De bewoners hebben één aanspreekpunt en vanuit dit loket kunnen verschillende organisaties worden gevonden.

Loket voor bedrijven

De NCG zal samen met de NAM/CVW en in samenspraak met VNO/NCW, MKB Nederland en Economic Board een invulling geven aan een voorziening voor de bedrijven die schadeproblematiek hebben. Op dit moment kunnen de kleine bedrijven terecht met hun meldingen binnen het reguliere proces. Grote bedrijven doen de schademelding rechtstreeks bij de NAM. De afhandeling hiervan

Concept versie 30-10-2015

gebeurt ook door de NAM. In het eerste kwartaal van 2016 wordt onderzocht of het nodig is om een overkoepelend bedrijvenloket op te richten.

Hoofdstuk 3 - Prioritering, Gebiedsgerichte aanpak en Versterking

Prioritering

pm

Gebiedsgerichte aanpak: van onderaf opbouwen

Inleiding

In overleg met de betrokken gemeenten/clusters van gemeenten is op basis van de hierboven beschreven aanpak en rekening houdend met wat mogelijk is, gekozen voor (delen van) de volgende kernen in de gebiedsgewijze aanpak, beide te starten in 2016:

- Eerste ronde: Loppersum, 't Zandt, Ten Post, Overschild en Appingedam.
- Tweede ronde: Middelstum, Uithuizen of Uithuizermeeden, Ten Boer, Slochteren.

Voorts zal waar mogelijk aangesloten worden bij b.v. de aanpak van basisscholen, infrastructuur e.d. Daarnaast zullen eerder gestarte projecten worden voortgezet (Onderdendam).

Uit de analyse op basis van de nieuwe KNMI-kaart, de NPR/catalogusaanpak, de te hanteren grenswaarde van 10^{-4} en de koppeling aan de onderscheiden 60 bouwtypen, zal op korte termijn een nadere prioritering voor de aan te pakken gebieden voort komen. De vraag is hoe de aanpak dan vervolgens wordt georganiseerd? In dit hoofdstuk wordt op deze vraag een antwoord beschreven.

Omdat de problematiek veel gelijkenis vertoont met de stadsvernieuwingsopgave zoals die in de jaren '70 en '80 van de vorige eeuw zich voordeed, is aansluiting gezocht bij de toen succesvol toegepaste organisatorische inzet. Met dien verstande dat we inmiddels 40 jaar verder zijn en de bewoner en ondernemer van nu zich duidelijk onderscheidt (beter opgeleid, mondiger) van die van toen. Dit heeft zich ook vertaald in een wezenlijk andere rolverdeling tussen overheden en instituties als corporaties enerzijds en bewoners en ondernemers anderzijds. Die veranderingen t.o.v. van de vorige eeuw werken door in de aanpak. Maar een constante is dat de aanpak vanuit de betrokkenen in het gebied zelf wordt vormgegeven.

Gebiedsversterkingsplan van onderaf opbouwen

Centraal in de aanpak staat dat (delen van) schadeherstel en versterking middels een integraal versterkingsplan per gebied moeten worden georganiseerd. De problematiek is dermate veelkoppig van aard en de verschillende onderdelen daarvan beïnvloeden elkaar zodanig, dat alleen door de problematiek integraal aan te pakken, deze aanpak effectief en efficiënt kan zijn. Bovendien kan de integrale aanpak worden gebruikt om kansen te benutten die er anders niet zouden zijn (mee koppelen). De opgave is dus om per geprioriteerd gebied (dorp, wijk, kern, streek) te komen tot een integraal Gebiedsversterkingsplan. Dat maakt het ook mogelijk om maatwerk per gebied te leveren.

Dit Gebiedsversterkingsplan heeft in eerste instantie herstel en behoud tot doel, maar heeft indien gewenst en mogelijk, ook verbetering, herverkaveling of sanering van delen van het plangebied tot doel. Een Gebiedsversterkingsplan omvat het gebied, waarbinnen de woningen en andere gebouwen, de boven- en ondergrondse infrastructuur en de openbare ruimte uit het oogpunt van veiligheid, woongerief, gebruiksmogelijkheden of anderszins niet meer aan de daaraan te stellen

Concept versie 30-10-2015

eisen voldoen en door middel van herstel en verbetering dienen te worden aangepakt of door nieuw(bouw) dienen te worden vervangen.

Waar veiligheid centraal staat mag duidelijk zijn dat het doel is om tot versterken te komen. Versterken zal ook vaak betekenen levensduur verlengen van gebouwen en dan is het gewenst om te zorgen dat zaken bij de tijd zijn en voorbereid op morgen. Haast is geboden, maar ook hier geldt "haastige spoed is zelden goed".

Een Gebiedsversterkingsplan beschrijft de visie op het plangebied, definieert de gebiedsopgave en gaat vergezeld van een projectenlijst. De visie is de blik op de langere termijn en biedt houvast voor de route en de afwegingen die in de projectenlijst moeten worden gemaakt.

De visie op het gebied dient tenminste een beeld te bevatten over hoe met de woningvoorraad moet worden omgegaan, ook in relatie tot de demografische ontwikkelingen (krimp, vergrijzing en ontgroening), of er gelet op de ruimtelijke kwaliteit stedenbouwkundig moet worden ingegrepen, welke functies aan het cultureel erfgoed kunnen worden toegedacht, hoe de boven- & ondergrondse infrastructuur kan blijven functioneren en hoe de kwaliteit van het stad- of dorpsgezicht of het landschap kan worden gehandhaafd/verbeterd en ook hoe gelijk met de bouwkundige vernieuwingen het onderwijs, de zorg en de economie kunnen worden versterkt en hoe tijdens het proces de sociale cohesie behouden kan blijven of versterkt.

In de eerste versie zal het plan nog niet compleet kunnen zijn, want de benodigde inventarisaties, onderzoeken en dergelijke zijn nog niet gereed en de bewoners en ondernemers zullen nog niet alles goed hebben kunnen doordenken. Wel zal in een aantal gebieden goed kunnen worden aangesloten bij al bestaande gemeentelijke plannen voor de kernen, wijken en dorpen of bij plannen van de corporaties e.d. De bestaande plannen dienen dan te worden herijkt in het licht van de nieuwe opgave. De visie is in eerste instantie op hoofdlijnen te formuleren en zal in de loop van de tijd worden verfijnd en aangepast.

Die verfijning moet vooral komen vanuit de individuele bewoner en ondernemer. Deze moeten worden bevroegd op hun ideeën, wensen en mogelijkheden in combinatie met de feitelijke situatie waarin hun woning of bedrijf door de bevingen terecht zijn gekomen. De bundeling van die individuele afwegingen zullen belangrijke input zijn voor de gebiedsvisie.

De visie stuurt de projectenlijst en de projectenlijst stuurt de uitvoering

Het projectenlijst bevat tenminste het volgende:

- Een beschrijving van de voor versterking, verbetering of vervanging in aanmerking komende gebouwen, boven- en ondergrondse infrastructuur en openbare ruimte;
- Een beschrijving van de aard van de maatregelen;
- De volgorde waarin aan de verschillende onderdelen van het plan uitvoering moet worden gegeven;
- Het tijdstip waarop de uitvoering van het plan of van onderdelen daarvan uiterlijk moet zijn voltooid;
- De raming van de kosten en opbrengsten en de wijze waarop in de dekking van een eventueel tekort zal worden voorzien;
- De wijze waarop de bevolking bij het opstellen en de uitvoering van het plan worden betrokken en hun belangen worden behartigd;
- De wijze waarop wordt voorzien in de herhuisvesting van de bewoners en bedrijven;

Concept versie 30-10-2015

- Welke andere maatregelen ten behoeve van de uitvoering van het plan, onder meer op het gebied van het welzijn, zorg, onderwijs, sociale cohesie, economie en duurzaamheid zullen worden genomen.
- Wie of welke instantie voor de uitvoering voor welk onderdeel van het plan verantwoordelijk is.

De projectenlijst zal net als de visie aan verandering onderhevig zijn. Regelmatig zal de lijst onder invloed van de voortgang, de financiën en het vrijkomen van nieuwe gegevens en onderzoeken moeten worden geactualiseerd.

Wie maakt het Gebiedsversterkingsplan?

Om tot een integraal Gebiedsversterkingsplan te komen, zullen bewoners en ondernemers, gemeente, corporaties, schoolbesturen, zorginstellingen en andere organisaties de handen ineen moeten slaan. Een dergelijk plan met zoveel impact op het dagelijks leven en de toekomst moet, wil het succesvol tot uitvoering komen, breed gedragen worden. Geen opgelegde vernieuwing van bovenaf, maar vanuit de gemeenschap zelf vormgegeven: van onderaf opbouwen.

De gemeenschap organiseren om tot een Gebiedsversterkingsplan te komen, wordt gedaan door een projectstaf en een breed samengestelde projectgroep. Vanuit de overheid spelen de gemeenten, samen met de NCG, een centrale rol. Er zal tussen beiden een intensieve samenwerking tot stand moeten komen om de versterkingsopgave met voldoende tempo en kwaliteit tot stand te brengen.

De projectstaf kent een kern bestaande uit een projectleider, een assistent-projectleider en een ondersteuning ten behoeve van communicatie en administratie. De projectstaf opereert onder gezamenlijke verantwoordelijkheid van de gemeente en de NCG. Hierdoor krijgen beide organisaties een middel om in goede samenwerking te sturen op het opstellen van de visie, de projectenlijst en de uitvoering daarvan en kunnen beiden daardoor de verantwoordelijkheid nemen voor de hun opgedragen taken.

De projectstaf wordt in of direct bij het plangebied in een eigen Bouwwinkel gehuisvest, zodat er een direct contact tussen overheid en bewoners en ondernemers mogelijk is.

De projectgroep bestaat naast de projectstaf tenminste uit vertegenwoordigers van de bewoners, ondernemers, corporaties, schoolbesturen, zorginstellingen en betrokken ambtelijke diensten (BWT, Monumentenzorg, stedenbouw, volkshuisvesting). De vertegenwoordigers in de projectgroep, m.u.v. die van de bewoners en ondernemers, worden geacht hun organisatie te vertegenwoordigen en te binden. De mandatering is van belang om de projectgroep tempo te kunnen laten maken. De projectgroep wordt voorgezeten door een bestuurder (burgemeester, wethouder) van de gemeente, terwijl de projectstaf het secretariaat voert. De NCG is vertegenwoordigd in de projectgroep.

De projectgroep formuleert binnen vooraf aangegeven kaders een concept-Gebiedsversterkingsplan. Het is aan de gemeenteraad en de NCG om dit plan vast te stellen. Regelmatig wordt het plan geactualiseerd en opnieuw vastgesteld. De projectgroep monitort vervolgens de voortgang van de uitvoering en verwerkt nieuwe ideeën, onderzoeken en initiatieven in een volgende versie van het Gebiedsversterkingsplan.

Kaders voor plannen en projectenlijst

Bij het formuleren van de visie en de projectenlijst gelden kaders. Deze hebben betrekking op de prioritering van de gebieden, de beschikbare financiële middelen, de ruimtelijke kaders, de wetgeving e.d. Deels komen die kaders vanuit de NCG, deels vanuit de gemeente zelf. Maar ook kaders vanuit de instituties zullen een rol kunnen spelen. De kaders moeten voorafgaand aan de planontwikkeling duidelijk zijn. Dit is met name voor de kader stellende financiën vanuit de NAM van belang, waardoor veel onzekerheden vooraf al zijn weggenomen en de plannenmakers weten waar zij aan toe zijn.

Die kaders zijn niet in beton gegoten. De bundeling van de diverse projectenlijsten vertaalt zich in het totaalprogramma van de NCG en in de programma's van de overheden, die van de corporaties, CVW, e.d. In de loop van de tijd zullen deze ook aan verandering onderhevig zijn.

Concept versie 30-10-2015

Het is de taak van de projectstaf om de koppeling te maken met het totaalprogramma van de NCG en van de deelnemers van de instituties inclusief die van de gemeente om hetzelfde te doen bij hun organisaties. De projectstaf faciliteert dat afstemmingsproces. Het resultaat is dat er een cyclisch plan- en programmeringsproces ontstaat, waarin de plannen van de gebieden de totaalprogramma's van de NCG en anderen beïnvloeden en omgekeerd.

Uitvoering

Het Gebiedsversterkingsplan is de basis voor de uitvoering. Daarvoor zijn de gemeenten, de NCG, het CVW, de corporaties, de eigenaar-bewoners en ondernemers de belangrijkste spelers. Zij zijn de opdrachtgever voor de verschillende maatregelen. Maar ook de zorginstellingen en schoolbesturen, de waterschappen en anderen hebben belangrijke bijdragen te leveren. Het is een taak van de projectgroep om de afstemming tussen de uitvoeringsmaatregelen te veroorzaken en de voortgang te monitoren. Als zich in de voortgang problemen voordoen, heeft de NCG de bevoegdheid om in te grijpen.

Proces

Kort samengevat verloopt het proces voor het opstellen en uitvoeren van het GVP als volgt:

1. Inventarisatie.
Door de projectstaf wordt geïnventariseerd welke plannen er al zijn voor het plangebied en met welke kaders er rekening moet worden gehouden. Een belangrijk vraagstuk is daarbij welke status wordt gegeven aan de vele panden die wel beeldbepalend zijn, maar geen rijks- of gemeentelijk monument. Een antwoord op die vraag is belangrijk voor het afgewingsproces. Al eerder is aangegeven dat op verzoek van de NCG de gemeenten zullen moeten aangeven wat beeldbepalend is. In de gebiedsgerichte aanpak is het zeer wel mogelijk dat de gemeenten ook de bewoners daarover raadplegen.
Door het CVW wordt per pand, infrastructuur, straat of plein een technische analyse gemaakt en daaraan gekoppeld wordt het versterkingsbudget becijferd en het daarmee te bereiken resultaat geformuleerd. Door de bewoners- en ondernemersbegeleiders wordt aan de hand van de rapportage per pand aan de keukentafel besproken welke wensen, ideeën en mogelijkheden de eigenaren hebben. De kansen voor mee koppelen worden ook in beeld gebracht.
2. Vertaling in een gebiedsvisie.
Op basis van de gegevens uit de inventarisatie en het totaal van de beschikbare financiën wordt door de projectgroep een concept voor een gebiedsvisie en een concept voor een projectenlijst opgesteld.
3. Vaststellen GVP.
Het conceptplan wordt definitief als de gemeenteraad deze heeft goedgekeurd, andere instituties hebben ingestemd met de onderdelen waarvoor zij verantwoordelijk zijn en de NCG de projectenlijst heeft getoetst en na akkoord wordt opgenomen in de totaalprogrammering.
4. De uitvoering.
Na de vaststelling is de uitvoering door alle participanten aan de orde. De gemeente, het schoolbestuur, de corporatie, de zorginstelling, maar vooral de eigenaren van de panden zijn nu aan zet. Wat betreft de bewoners en ondernemers als eigenaar van de panden zijn er op hoofdlijnen 2 smaken aan de orde: smaak 1. Men laat zich begeleiden door het CVW om binnen de financiële kaders een verbouw- of een bouwplan al of niet met een plus erop (isolatie, zonepanelen, levensloopbestendig, e.d.) of smaak 2 men kiest voor het heft in eigen hand nemen en maakt samen met een onafhankelijke bouwbegeleider binnen de financiële kaders een bouw- of verbouwplan, al of niet met een plus erop.
5. Actualisatie. De resultaten van de uitvoering en voortgang van de projecten, de ongetwijfeld nieuwe onderzoeksresultaten en nieuwe kaderstellingen dwingen om het GVP jaarlijks te actualiseren, waarbij de eerder vastgestelde projectenlijst de basis vormt.

Extra inspanning vergt extra capaciteit

Het opstellen en (deels) uitvoeren van het Gebiedsversterkingsplan vergt veel van de gemeenten, bewoners- en ondernemersorganisaties en andere instituties. Er zullen binnen de gemeente nieuwe

Concept versie 30-10-2015

prioriteiten moeten worden gesteld en waar de uitvoering om buitengewone extra inspanningen vraagt, zal de NCG de gemeenten en soms ook de instituties gaan faciliteren. Dat doet de NCG in ieder geval ten aanzien van de volgende taken.

Samenstellen projectstaf

Het organiseren van het Gebiedsversterkingsplan en de uitvoering daarvan vergt hoogwaardige projectleiderscapaciteit. Deze moeten immers tenminste in staat geacht worden om:

- de visieontwikkeling te leiden,
- de projectenlijst te formuleren,
- goed te communiceren met alle betrokkenen op alle niveaus,
- tegenstellingen te kunnen overbruggen,
- budgetten te kunnen beheren.

Het NCG stelt, samen met de betrokken gemeenten, een pool van projectleiders samen en detacheert deze desgewenst bij de gemeenten. Gemeenten hebben mogelijk zelf ook kandidaten.

Bij het opstellen en uitvoeren van het Gebiedsversterkingsplan is kennis van de gebouwen en van bouwen van wezenlijk belang. Binnen de gemeente is dat een taak van Bouw- en Toezicht. Het handhaven op de bouwtechnische kwaliteiten, het vergunningentraject bij het schade- en versterkingsproces en vervolgens het handhaven van de bereikte kwaliteiten vergt een goed toegerust Bouw- en Woningtoezicht/Omgevingsdienst Groningen. De NCG stelt daarvoor inmiddels ontwikkelde speciale datapakketten beschikbaar en middelen voor het uitbreiden van de formatie.

Om tot een goed Gebiedsversterkingsplan te komen is kennis van de wensen, inzichten en mogelijkheden van de individuele bewoners en ondernemers nodig. Om die informatie snel boven water te krijgen zullen bewonersbegeleiders en ondernemersbegeleiders met deze taak zo snel mogelijk op pad worden gestuurd. De NCG zal het initiatief nemen om, samen met de gemeenten, zo snel mogelijk tot een pool van begeleiders te komen. Ze zullen worden gehuisvest bij de projectstaf in het gebied.

Na de eerste inventarisatie is de vervolgstap dat binnen de gebiedsvisie met bewoners en ondernemers per pand gekomen moet worden tot een versterkingsplan met kleine tot zeer verregaande (sloop en nieuwbouw) maatregelen. Mogelijk worden deze plannen gekoppeld aan andere verbeteringsplannen bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid of levensloopbestendigheid. Het opstellen van deze plannen is specialistisch werk waarbij bewoners en ondernemers moeten worden ondersteunt. Daarbij kunnen de volgende groepen worden onderscheiden:

- eigenaar-bewoners die zich volledig willen laten ontzorgen kiezen voor het CVW of de door het CVW beschikbaar gestelde 'versterken op bestelling'.
- eigenaar-bewoners die het heft in eigen hand willen nemen, kunnen zich laten ondersteunen door een bouwbegeleider.
- eigenaren-bewoners in voormalig corporatiebezit zouden zich kunnen laten begeleiden door de corporatie in combinatie met het corporatiebezit. De net in de Woningwet opgenomen Wooncoöperatie kan daarvoor een goed middel zijn.
- huurders van een corporatie laten zich begeleiden door de corporatie.
- particuliere huurders en verhuurders kunnen zich door het CVW of via een bouwbureau laten ondersteunen.
- ondernemers kunnen zich laten ondersteunen door het CVW of een in hun branche gespecialiseerd (bouw-)bureau.
- eigenaren/gebruikers van maatschappelijk vastgoed kunnen zich laten ondersteunen door de in hun branche gespecialiseerde bureaus.

De vraag of corporaties, zorginstellingen, schoolbesturen voor deze opgave moeten worden ondersteunt of dat ze zelf in de deskundigheid kunnen voorzien, zal met deze partijen nader besproken worden.

Concept versie 30-10-2015

Om de uitvoering van de Gebiedsversterkingsplannen juridisch-planologisch mogelijk te maken, zullen veel bestemmingsplannen moeten worden geactualiseerd. Om dat snel op orde te krijgen, stelt de NCG desgewenst juridisch-planologische deskundigheid beschikbaar voor het opstellen van die bestemmingsplannen.

Datzelfde kan ook gelden voor benodigde specifieke deskundigheid op het gebied van communicatie, duurzaamheid, architectonische of landschappelijke ontwerpogaven of monumentenzorg. De NCG wil die desgewenst beschikbaar stellen.

De projectenlijst kent veel maatregelen met een hoog bouwkundig gehalte. Niet vergeten mag worden dat het om de mensen en de gemeenschap gaat. De sociale cohesie zal onder druk komen te staan en het is daarom van groot belang dat ondernemende burgers worden gefaciliteerd omdat hun initiatieven weer samenhang en enthousiasme in de gemeenschap kunnen terugbrengen. De NCG zal die ondernemende burgers, waar mogelijk, gaan faciliteren.

Planning

De beschreven aanpak is arbeidsintensief en zal aan bewoners en ondernemers tijd moeten geven om tot goede beslissingen te komen en deze in plannen per pand en per gebied om te zetten. Desondanks is er ook een noodzaak om in de versterkingsoperatie snel tot resultaten te komen. Om deze spanning te ondervangen is een geconcentreerde inzet op de prioritaire gebieden een noodzaak.

Voor de eerste vijf prioritaire gebieden (ca. 3000 woningen) zullen daarom de projectstaven, projectgroepen, bewonersbegeleiders en ondernemersbegeleiders per 1 januari 2016 van start gaan. Een volledige bezetting moet in het eerste kwartaal van 2016 gereed zijn.

Versterking

Versterkingsmaatregelen zijn gericht op het verminderen van veiligheidsrisico's.

De prioritering van de versterking is gebaseerd op vier programmalijnen, te weten 1) werken van binnen naar buiten, van vol naar leeg, 2) starten met het versterken van relatief kwetsbare gebouwen en/of risicovolle gebouwonderdelen, 3) gebouwen waar veel mensen samenkomen en 3) continuïteit in de aanpak. Op basis van deze vier lijnen pakt de NCG de versterking op in een gebiedsgerichte aanpak.

Woningen

Deel I van dit meerjarenprogramma start met de constatering dat de aardbevingen ingrijpende persoonlijke gevolgen hebben voor de Groningers. De bewoners voelen zich onveilig in hun eigen huis, terwijl dat de plek is waar je je echt veilig zou moeten voelen. Het is van het grootste belang om mensen zich weer veilig te laten voelen in hun woning. De versterking van woningen is daarop gericht.

De versterking van woningen geeft koppelkansen voor het tegelijkertijd energiezuiniger maken en levensloopbestendiger maken van de woonvoorraad met het oog op de nieuwe ontwikkelingen in de zorg. Bovendien is het belangrijk om samenhang tussen versterkingsopgave en de aanpak van de krimpproblematiek te bewerkstelligen.

Woningcorporaties belangrijke partners

De 14 woningcorporaties in het aardbevingsgebied zijn belangrijke partners bij de versterking van de woningvoorraad. Ze bezitten zo'n 30% van de woningvoorraad in het gebied. Met acht corporaties, de NAM, het CVW en de ministeries van BZK en EZ is in juli 2015 een principeakkoord

Concept versie 30-10-2015

bereikt over het bouwkundig versterken van 1.650 huurwoningen, te starten met een pilot van 150 gezinswoningen uit de jaren '60 en '70. Op basis van deze pilot gaan de woningcorporaties daarna verder met de aanpak van 1.500 woningen. De corporaties vinden het belangrijk ervoor te zorgen dat de bewoners in de regio niet alleen de lasten dragen van de aardbevingen maar ook profijt hebben van het versterken. Dit maken zij mogelijk door het versterken te combineren met het herstellen, het verbeteren en het verduurzamen van woningen. Particuliere woningeigenaren kunnen "meeliften" op deze plannen. Hierdoor kan ook een begin worden gemaakt met de energietransitie in de particuliere sector.

Vorbereidingen worden momenteel getroffen om de versterking en verduurzaming van de 1.650 corporatiewoningen in uitvoering te nemen. De NCG en de woningcorporaties zijn met elkaar in gesprek over het vervolg op het versterken van deze 1.650 woningen.

Particuliere woningen

In de gebiedsgerichte aanpak zal ook de versterking van particuliere woningen plaatsvinden op basis van afspraken die daarover met de eigenaren worden gemaakt. Voor de particuliere eigenaren zijn drie opties om hun huis te versterken genoemd, te weten 1) de volledige verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de versterking ligt in handen van het CVW, 2) "Versterken op Bestelling" en 3) "Heft in eigen Hand". Over de laatstgenoemde aanpak hebben de NCG, het CVW en de NAM afgesproken op 1 januari 2016 te starten met een proef om te verkennen of deze methode van particulier opdrachtgeverschap, die nog niet verkend is binnen de bestaande bouw, te beproeven. De pilot wordt ingericht voor ongeveer 50 woningen in het gehele gebied.

Aanpak Hoogbouw

In de impactanalyse van de NPR 9998¹⁰ is hoogbouw niet meegenomen. Uit andere onderzoeken komt naar voren dat vooral hoogbouw gevoelig is voor aardbevingen. In de technische impact analyse van het onderzoek van de provincie Groningen¹¹ is een aantal voorbeeldgebouwen in de regio doorgerekend, waaronder ook een hoogbouwobject, namelijk De "De Vennenflat" in Delfzijl.

In het verlengde van dit eerste onderzoek naar de risico's voor hoogbouw heeft Delfzijl aan Van Rossum opdracht gegeven om een aantal verschillende meerlaagse gebouwen te berekenen en te beoordelen. Het gaat hier om vier à vijf gebouwen met diverse hoogte, vorm en bouwmethodiek die representatief zijn voor het type gebouwen in de gemeente. Het onderzoek in Delfzijl vormt hiermee de voorloper op breder onderzoek naar risico's voor meerlaagse bouw in het aardbevingsgebied. Vooral de stad Groningen en de gemeente Hoogezand-Sappemeer kennen concentraties van meerlaagse bouw.

Het onderzoek moet duidelijk maken welke typen gebouwen een hoger veiligheidsrisico hebben bij aardbevingen, wat de bouwkundige consequenties daarvan zijn en welke handelingsperspectieven van toepassing kunnen zijn. Op basis van de uitkomst van deze onderzoeken, zal de NCG begin 2016 een strategie voor de aanpak van hoogbouw ontwikkelen.

Maatschappelijk vastgoed, voorzieningen

welke onderzoeken worden allemaal gedaan naast scholen en zorggebouwen?

Scholen: veiligheid voorop – kinderen recht op veilige schoolomgeving

Opgave in een krimpende omgeving

De scholen in de regio Noordoost Groningen staan voor een forse opgave. De regio heeft al enkele jaren te maken met een krimpende bevolking en een ontgroening, wat grote invloed heeft op het

¹⁰ Praktische methode en rekenregels voor het verbeteren van de robuustheid tegen belastingen van aardbevingen voor gebouwen voor de geïnduceerde aardbevingen in de provincie Groningen.

¹¹ Technische Impact Analyse NPR 9998:2015, versie 1.1 – Van Rossum, 21032015.

aantal leerlingen. De verwachting is dat deze ontwikkeling zich nog zal voortzetten. Het Sociaal Planbureau Groningen geeft aan dat in Noordoost- en Oost-Groningen wordt verwacht dat het aantal leerlingen in het primair onderwijs daalt met 34 tot 50% in 2030. Dit heeft niet alleen gevolgen voor de scholen zelf, maar ook voor de kwaliteit van het onderwijs en de opbouw van het personeelsbestand. Bijna alle scholen kampen met een overschot aan ruimte. Schoolbesturen en gemeenten zijn zich dat al goed bewust en ontwikkelen maatwerkoplossingen die een toekomstbestendig onderwijsaanbod bieden. Scholen zullen verdwijnen, nieuwe brede scholen of kindcentra zullen worden gebouwd, bestaande scholen worden omgebouwd of uitgebreid tot brede school of kindcentrum. In zeven van de 12 gemeenten (DEAL en BWM) is een beleid ontwikkeld om te investeren in integrale kindcentra in de centrumdorpen en de regionale centra. In de kindcentra vinden we naast de basisschool ook de peuteropvang, de buitenschoolse opvang, sport- en spelvoorzieningen, bibliotheek, ruimte voor muziekonderwijs, dans en toneel. De verschillende voorzieningen kunnen buiten de schooltijden worden gebruikt door andere organisaties. Een mooi voorbeeld van de beoogde integrale kindcentra vormt het in 2014 geopende Kindcentrum Op Wierde in Appingedam. Dergelijke integrale kindcentra worden o.a. ook voorzien in Delfzijl-West, Delfzijl-Noord, Uithuizen, Middelstum, Loppersum, Winsum, Leens, Bedum.

Schoolgebouwen en aardbevingen

Tegelijkertijd hebben de scholen te maken met de gevolgen van de aardbevingen en de maatregelen die getroffen moeten worden om de leerlingen een veilige schoolomgeving te bieden. In het afgelopen jaar heeft onderzoek plaatsgevonden naar wat er moet gebeuren met de schoolgebouwen als gevolg van de gaswinning en het risico op aardbevingen. In totaal zijn 105 scholen onderzocht. Op basis van de inspectierapporten kan worden vastgesteld dat er voor de geïnspecteerde scholen geen directe veiligheidsrisico's meer zijn. De hoog risico gebouw elementen die zijn geconstateerd, zijn allemaal aangepakt. In Loppersum hebben twee scholen hun deuren moeten sluiten vanwege veiligheidsrisico's. Inmiddels zijn deze twee scholen samen met een kinderopvangorganisatie ondergebracht in een aardbevingsbestendig tijdelijk schoolgebouw. Voor het eind van dit jaar zijn alle maatregelplannen per school bekend. In deze plannen staan de maatregelen beschreven die nodig zijn om het schoolgebouw bouwkundig te versterken.¹²

Het is dus van groot belang om het proces van versterken en het proces van voorbereiding op de toekomst samen te laten lopen. De beoogde herstructureringsoperatie kan nu versneld worden uitgevoerd. Per gemeente zijn zogenoemde transitietafels gevormd, waar onder leiding van de verantwoordelijke wethouder overlegd wordt met de onderwijsbesturen en andere maatschappelijke en sport organisaties over het gewenste transitieprogramma.

Op dit moment worden de programmaplannen huisvesting scholen per gemeente opgesteld. Hierin komen de inspectierapporten, de maatregelplannen en de onderwijshuisvestingsopgave als gevolg van de krimp samen. Het programmaplan omvat transitievoorstellen per school. Uitgangspunten van de voorstellen zijn: toekomstbestendigheid, hoge onderwijskwaliteit en hoge gebouwkwaliteit.

De verwachting is dat 60% van de geïnspecteerde scholen bouwkundig versterkt moeten worden. De overige scholen worden onderdeel van een nieuwbouwopgave. De verwachting is dat zo'n 15-20 scholen nieuw gebouwd zullen worden. De totale opgave voor het bouwkundig versterken en realiseren van tijdelijk huisvesting zal in principe worden neergelegd bij het CVW. De

¹²Uitgangspunt daarbij is de Ontwerp Nederlandse Praktijk Richtlijnen NPR 9998:2015 in combinatie met het advies van De Stuurgroep NPR over aardbevingsbestendig bouwen. Wanneer geconcludeerd wordt dat een gebouw niet voldoet aan de norm van 10-4, zijn aanvullende maatregelen nodig overeenkomstig het advies van de stuurgroep en zal er worden versterkt. De conclusie dat versterkingsmaatregelen nodig zijn, wordt genomen op basis van de op dat moment bekende gegevens. De stand van de kennis is het uitgangspunt. Zie ook brief NCG aan voorzitter Stuurgroep aanpak scholen in het aardbevingsgebied.

Concept versie 30-10-2015

nieuwbouwpoging is de verantwoordelijkheid van gemeenten en schoolbesturen. De NAM is aansprakelijk voor de kosten voor het bouwkundig versterken.

De basisscholen in Noordoost Groningen staan aan de vooravond van ingrijpende veranderingen die nodig zijn voor de versterkingsopgave. Dit vraagt om veel inzet van de betrokkenen, waarbij het tempo hoog moet blijven. De veiligheid van de leerlingen en een toekomstbestendig onderwijsaanbod maken dat uitvoering van de plannen binnen afzienbare termijn moet worden afgerond.

Alle activiteiten zijn momenteel gericht op het basisonderwijs. De NCG vindt het belangrijk dat ook het VO/MBO aansluit bij deze aanpak. Bovendien zijn inspecties van kinderdagverblijven, peuterspeelzalen, welzijns- en sportvoorzieningen noodzakelijk.

Scholen als koppelkans

De versterking en nieuwbouw van scholen is een kans om ook het gebied in de nabijheid van de school aan te pakken. Willen we die koppelkans pakken, dan is het belangrijk in beeld te hebben waar de versterking en nieuwbouw van scholen gaat plaatsvinden. De NCG stemt hierover af met de Stuurgroep Onderwijs.

Zorg

Fundamentele wijzigingen in het zorglandschap

Binnen het zorglandschap vinden ingrijpende veranderingen plaats. Zo zijn er aanpassingen in wet- en regelgeving, de WMO 2015 en de Participatiewet 2015, die bepalen dat mensen zo lang mogelijk thuis moeten kunnen blijven wonen met woningaanpassing, thuiszorg, dagbesteding, mantelzorg en wijkverpleging. Pas als mensen 24 uur per dag (verpleeg-) zorg nodig hebben, is opname in een intramurale instelling mogelijk. Zorgtaken verschuiven daarmee steeds meer in de keten van de zogenaamde tweede lijn (ziekenhuiszorg) naar eerste lijn (huisarts en paramedische zorg) en anderhalve lijn (gezondheidscentra met ook medisch-specialistische zorg) en nulde lijn (de thuissituatie). Deze veranderingen in de financiering van de zorg hebben grote gevolgen voor het zorgvastgoed en voor de woningen. De bestaande verzorgingshuizen verliezen geleidelijk hun functie. Er is de laatste jaren al sprake van leegstand en sluiting van huizen, zoals recent aangekondigd door de Zonnehuisgroep. Die trend zal zich voortzetten. In sommige gevallen kan een verzorgingshuis worden omgebouwd tot verpleeghuis. Door de vergrijzing zal het aantal verpleeghuisplaatsen sterk toenemen.

Voor het zorgvastgoed geldt dat er een transitieplan is gemaakt voor de DEAL en BMW gemeenten: Masterplan 3.1., onder regie van InVoorZorg. Het Masterplan stelt dat gezien het specifieke karakter van de regio het wenselijk is om leefbaarheid en kwaliteit van leven en inrichtings- en vastgoedvraagstukken met elkaar te verbinden. De gegeven demografische ontwikkelingen maken het voor de regio noodzakelijk te komen tot vergaande samenwerkingsafspraken. Een verdiepingsslag is gemaakt via een Maatschappelijk Businessplan. Het komen tot een gemeenschappelijke samenhangende agenda bleek een stap te ver. Daarbij is echter nog geen rekening gehouden met de aardbevingsproblematiek. Ook in het cluster HSSM is bovengenoemde transitie aan de orde en is er sprake van transitie. Tevens hebben verschillende verzorgingshuizen te maken met leegstand. Voor dit cluster is er nog geen transitieplan beschikbaar.

Ook de medische zorg in Noord-Groningen verandert. De ziekenhuislocaties Winschoten en Delfzijl worden in 2016/2017 gesloten en er komt een nieuw ziekenhuis bij Scheemda. De zelfstandige huisarts zal geleidelijk verdwijnen en opgaan in integrale eerste of anderhalve lijnsvoorzieningen. De anderhalvelijnszorg houdt het platteland leefbaar. Expertise van specialisten (de tweede lijn) wordt geïntegreerd met eerstelijnsfuncties. Dat betekent dat patiënten minder snel naar het ziekenhuis gaan voor bijvoorbeeld röntgenonderzoek, echografie of laboratoriumonderzoek. Het

Concept versie 30-10-2015

betekent ook dat patiënten sneller vanuit het ziekenhuis naar huis kunnen. Het is dus belangrijk dat ouderen en kwetsbare inwoners van het gebied in hun eigen huis uit de voeten kunnen.

Ook als het om zorgvastgoed gaat is het van groot belang om inzicht te krijgen in de bouwkundige staat van de instellingen in relatie tot de aardbevingsbestendigheid. De NAM en het CVW inspecteren het zorgvastgoed in het aardbevingsgebied. Aan de hand van deze inspectierapporten wordt inzichtelijk welk vastgoed op korte termijn zou moeten worden versterkt en waar bouwkundige aanpassingen nodig zijn.

Welke partijen zijn betrokken in deze context?

De NCG wil dat de zorgsector en andere betrokkenen aan de slag gaan om ervoor te zorgen dat de regio de versterkingsopgave aanpakt om die keuzes te maken die nodig zijn voor de toekomst in de zorg. Het huidige zorgvastgoed past (deels) niet in het toekomstige zorglandschap. Dat betekent dat er niet vanuit moet worden gegaan dat al het huidige zorgvastgoed, dat momenteel door de NAM wordt geïnspecteerd, versterkt zou moeten worden. Bovendien is het noodzakelijk de voorzieningen te herstructureren vanwege de demografische ontwikkelingen. Er ligt hier een koppelingskans tussen de versterkingsopgave en de zorg voor de toekomst. Zorg voor de toekomst betekent dat:

- stimuleren van burgers om hun woning aan te passen/levensloopbestendig te maken, omdat zij langer zelfstandig thuis blijven wonen;
- bevorderen van investeringen in kleinschalig zorgvastgoed (nieuwe zorgconcepten);
- omzetten van het bestaande zorgvastgoed naar verpleeghuis of naar een andere functie (woonfunctie of tijdelijke opvang voor bewoners van te versterken woningen);
- slopen van kansarm vastgoed.

Relevante partijen zijn: NAM, CVW, zorginstellingen, verzekeraars, zorgkantoor, woningbouwcorporaties, overheden (Rijk, provincie en gemeenten), CMO-Stamm, NCG, instituties als bv. het ZorgInnovatie Forum.

Van belang zijn de volgende acties, uit te voeren in de eerste helft van 2016:

- 1) De betrokkenen in de zorg/welzijn/medische zorg bereiden zich voor op de toekomst, daar waar dit traject nog niet gestart is. Voor het gehele gebied wordt een plan van aanpak opgesteld om de koppelkansen tussen de versterkingsopgave en de toekomstige zorg(vastgoed) concreet te maken.
- 2) Er moet een ontheffing komen van de ACM voor (een deel van) de regio om ondanks de marktwerking als betrokken en verantwoordelijke partijen samen dit perspectief op de toekomst te kunnen opstellen.
- 3) Er is nog onvoldoende zicht op de behoeften van ouderen en kwetsbare doelgroepen als het gaat om woonvormen en voorzieningen. Deze behoeften moeten snel inzichtelijk worden gemaakt, omdat deze ook een sterke relatie hebben met de gewenste situatie in de toekomst.

Wat doet de NCG in 2016?

- 1) De NCG stelt in het vierde kwartaal 2015 een verkenner aan die zo snel mogelijk met de relevante partijen in het zorglandschap in contact treedt en het plan van aanpak opstelt. Voor het gehele gebied is een strategische beleidsagenda en uitvoeringsprogramma beschikbaar op 1 juli 2016.
- 2) De NCG regelt een overleg tussen de NAM en eigenaren van zorgvastgoed over de versterkingsopgave van het zorgvastgoed, met als doel overeenstemming te bereiken over de aanpak en inzet van middelen.
- 3) De NCG treedt zo snel mogelijk in overleg met de ACM om de gewenste ontheffing ten aanzien van marktwerking te bepleiten. Daar waar nodig zal de NCG ook ruimte vragen voor experimenteerruimte vanuit overige wet- en regelgeving (zoals de Crisis- en Herstelwet).
- 4) De NCG stelt een onderzoek in naar de behoeften van ouderen en kwetsbare doelgroepen ten aanzien van woonvormen en gewenste leefomgeving. Hiervoor dient een geschikte partij te worden gevonden. Deze dient tevens de verbinding te leggen naar onderzoeksinstituten die op dit vlak al (deels) relevant onderzoek doen.

Concept versie 30-10-2015

Resumerend komen we op een aantal ontwikkelingen die vragen om regie en verbinding vanuit de NCG:

	Aanbod	Aanbod	Vraag	Vraag	Vraag
Wat	Inspecties Intramurale instellingen (verpleeghuizen, verzorgingshuizen GGZ instellingen)	Plannen en inzicht Afbouw plekken in verzorgingshuizen & cijfers spreiding	Wat willen mensen zelf? In kaart brengen behoeften ouderen en kwetsbaren	Versterking sociaal, rol wijkteams, wat leeft er?	Keukentafelgesprekken
Wie	NAM	Zorg en zorgkantoor	Nog te bepalen	WMO, gemeenten	CVW/ Heft in Eigen Hand
Rol NCG	Koppelen inzichten > Wat is veilig en wat is nodig om te behouden? Afscheid nemen van kansarm vastgoed		Onderzoek	Via gemeenten (sociale wijkteams) en gebiedsteams opzet uitzetten	
Waar	GEHELE gebied			Prioritaire gebieden	

Infrastructuur

Algemeen

Beheerders van infrastructuur in het gebied worden geconfronteerd met extra risico's qua veiligheid en bereikbaarheid als gevolg van de aardbevingen. Vrijwel alle organisaties die betrokken zijn bij "natte" en "droge" infrastructuur hebben een proces in gang gezet om te bepalen in hoeverre er door de bevingen sprake is van een versterkingsopgave voor de infrastructuur die onder hun beheer valt of in hun eigendom is. Het gaat hierbij om waterkeringen, kades en gerelateerde objecten, maar ook om alle relevante leidingen (gas, water en licht), het regionale spoor en het (vaar)wegennet. De betrokken organisaties hebben dit zelf opgepakt als vervolg op bredere inventarisaties en quick-scans, die in 2013 en 2014 in opdracht van het ministerie van EZ zijn uitgevoerd, op het gebied van de natte infrastructuur met name door Deltares.

De Nationale Praktijk Richtlijn (NPR) aardbevingen is van toepassing op gebouwen en niet op infrastructuur. Daarom is er voor de infrastructuur in Groningen nog geen traject doorlopen dat vergelijkbaar is met de NPR voor gebouwen. Wel wordt voor specifieke delen van de infrastructuur de (eventuele) versterkingsopgave bepaald op basis van dezelfde onderliggende seismische informatie. Gezien het unieke karakter van elk infrastructuur object moet in de eerste periode steeds per geval vastgesteld worden wat deze opgave precies behelst. De borging van de veiligheidssituatie in het bevingengebied staat hierbij voorop. Tegelijkertijd moet er snel extra kennis komen van de wijze waarop de infrastructuur reageert op de (unieke) geïnduceerde bevingen die zich in Groningen voordoen.

De betrokken organisaties en overheden hebben behoefte aan informatie. De provincie Groningen richt een overlegplatform infrastructuur en bevingen op om tot snelle uitwisseling van kennis en gezamenlijke activiteiten te komen. Het kennisplatform voor zowel de bovengrond als de ondergrond dat nu in oprichting is zal mede voeding geven aan dit overlegplatform.

Kennisontwikkeling moet de borging van de veiligheid en de bijbehorende aanpak echter niet in de weg staan. Evidente veiligheidskwesties zullen we met voorrang aanpakken en de betrokken organisaties (vanuit de gaswinning, betrokken overheden en beheerders van de infrastructuur zelf) zullen hier in gezamenlijkheid tot een oplossing komen, waar bewoners zo min mogelijk hinder van mogen onder vinden.

Concept versie 30-10-2015

Naast de risico's ten aanzien van de bestaande infrastructuur zijn overheden als gevolg van de bevingenproblematiek ook in een onzekere situatie gekomen met bouw- en aanleginitiatieven. Die onzekerheden gaan over de uitgangspunten (veiligheidsrisico's) die zij moeten hanteren en de financiële consequenties als gevolg van gewijzigde of te wijzigen regelgeving. Om projecten te kunnen starten moeten de (extra) kosten vooraf helder zijn voor de initiatiefnemers en ook waar zij de rekening kunnen neerleggen.

Wegen

Zuidelijke Ringweg Groningen

Na jarenlange voorbereiding in de planvorming is in 2015 de uitvoeringsfase van de Zuidelijke Ringweg gestart met de aanbestedingsprocedure. Overleg heeft plaats gevonden tussen het Ministerie van I&M (Rijkswaterstaat), de provincie en gemeente Groningen en de NCG over de uitgangspunten voor de Zuidelijke Ringweg. Besluitvorming daarover mag spoedig verwacht worden.

Verdubbeling N33 Zuidbroek-Appingedam

Op 26 augustus 2015 heeft de Minister van IenM de Startbeslissing vastgesteld. Hiermee is de tracéwetprocedure gestart voor dit project. Het Tracébesluit wordt verwacht in 2017/2018. Het tracé ligt in het centrum van het aardbevingsgebied. De minister van Infrastructuur en Milieu heeft in overleg met betrokken partijen en vooruitlopend op het bepalen van uitgangspunten voor aardbevingsbestendig bouwen van infra, voor dit project uitgangspunten vastgesteld¹³. Dit was noodzakelijk voor de voortgang van de lopende aanbesteding, het behalen van de gestelde mijlpalen en het voorkomen c.q. beperken van vertraging en meerkosten.

Spoorwegen

Op verzoek van het ministerie van IenM is ProRail gestart met een verkenning naar de impact die bevingen kunnen hebben op het treinverkeer, op de kwaliteit van de bestaande infrastructuur en op nieuw te realiseren infrastructuur. ProRail heeft naast de spoorse infrastructuur ook vele kunstwerken en stations in beheer. De gebouwen van ProRail kunnen aan de nieuwe NPR worden getoetst. Bij de infrastructuur moet hier, net als bij wegen, invulling worden gegeven aan de gehanteerde uitgangspunten voor de aardbevingen.

Vaarwegen

Nationale vaarwegen

Vanuit het nationaal perspectief zijn de vaarweg Eemshaven-Noordzee en de hoofdvaarweg Lemmer-Delfzijl van belang. De overige vaarwegen voor de beroepsvaart in Noord-Nederland zijn in beheer en eigendom bij de provincies.

Rijk en regio hebben afgesproken de hoofdvaarweg Lemmer Delfzijl op te waarderen naar klasse Va en vierlaagscontainervaart. De eerste fase is in uitvoering en bevat de verruiming van het Prinses Margrietkanaal en het Van Starckenborghkanaal en de opwaardering van negen bruggen: spoorbrug Zuidhorn, twee wegbruggen Zuidhorn, brug Dorkwerd, brug Aduard, brug Stroobos, brug Eibersburen, Noordzeebrug Groningen en brug Burgum. De oplevering is voorzien in 2017. Op basis van de voorlopige analyse van RWS is er kans dat bodemdaling aan de orde is bij de bruggen bij Zuidhorn, Dorkwerd, Aduard. Aardbevingbestendig bouwen is niet meer mogelijk, maar eventuele kosten die ontstaan door aardbevingsschade, zoals monitoring, schade aan kunstwerken, extra inzet personeel RWS/I&M, etc., komen voor rekening van de NAM.

Voor Fase 2 is de planuitwerking van drie van de vier bruggen (Paddepoelsterbrug, Gerrit Krol autobrug, brug Skulenboarch en brug Kootstertille) gereed en vastgesteld. Voor de vier bruggen is

¹³ brief Minister IenM d.d. 30 oktober 2015 aan college van GS Groningen, kenmerk RWS-2015/43757

Concept versie 30-10-2015

vooralsnog geen rekening gehouden met aardbevingbestendig bouwen. Op basis van een voorlopige analyse van RWS is er sprake van risico's voor de Paddepoelsterbrug en de Gerrit Krolbrug. In de voorbereiding van de realisatie van deze bruggen moeten de eventuele meerkosten van aardbevingsbestendig bouwen van deze bruggen, evenals de financiering daarvan door de NAM, in overleg met de NAM worden bepaald. Oplevering van de bruggen in deze fase 2 is in het MIRT uiterlijk in 2023 voorzien.

Vanaf 2017 zal met de regio worden gezien of ook andere bruggen en delen van deze vaarweg in de toekomst moeten worden aangepakt, om te voldoen aan de gewenste klasse. Ook moet de noodzaak van aardbevingsbestendig bouwen worden bekeken.

De sluisen voldoen vooralsnog aan de SVIR-doelen voor wachttijd. Op basis van de groeiverwachtingen worden in de periode tot 2028 capaciteitsknelpunten voorzien bij sluis Lemmer, sluis Gaarkeuken en de Oostersluis. Voor de laatste twee sluisen is aardbevingbestendig bouwen mogelijk aan de orde. Dit wordt beoordeeld op het moment dat deze sluisen in het MIRT worden opgenomen.

Naast opwaardering van de vaarweg worden ook damwanden van het Eemskanaal vervangen. Dit gebeurt in samenwerking met het waterschap dat het waterkerende dijklichaam langs het Eemskanaal aardbevingsbestendig maakt.

Provinciale vaarwegen

Met het opwaarderen van de hoofdvaarweg Lemmer-Delfzijl ontstaat ook een sterkere vraag naar aanpassing of opwaardering van het Winschoterdiep en het A.G. Wildervanckkanaal, die bij de provincie in beheer zijn. In de afgelopen jaren is een groot deel van de boordvoorziening vervangen op deze vaarwegen. Een baggerprogramma loopt nog. Hierbij is geen rekening gehouden met aardbevingsrisico. Vervanging van de bruggen op het Winschoterdiep (vanwege levensduur) is gepland vanaf 2026.

Ook bij de projecten voor oeverbescherming die op het Noord-Willemskanaal zijn uitgevoerd of nog in uitvoering/planning zijn, is geen rekening gehouden met aardbevingsrisico's.

Waterkeringen

De waterschappen hebben een inventarisatie gemaakt van de primaire en regionale keringen, waarbij sprake kan zijn van een aardbevingsopgave. Hierbij combineren zij zoveel mogelijk de reguliere opgave van verbeteringen van de waterveiligheid met de additionele aardbevingsopgave. De aanpak in het kerngebied heeft hierbij de eerste prioriteit. Het exact bepalen van de meerkosten is een potentiële factor van vertraging en moet in de eerste helft van 2016 structureel geadresseerd worden. De NCG zal voor de betrokken organisaties een voorstel opstellen voor een werkwijze die vergelijkbaar is met de werkwijze van de Commissie Bodemdaling. De rol van het Hoogwaterbeschermingsprogramma¹⁴ staat bij de toetsing van het (aardbevingsbestendige) ontwerp niet ter discussie, omdat dit een wettelijk vereiste is voor het verstrekken van subsidies op de versterking van primaire waterkeringen. Hierbij is het vooral van belang dat er eenduidige relevante seismische gegevens beschikbaar zijn, waarover overeenstemming bestaat, om die als uitgangspunt te kunnen nemen. Momenteel (najaar 2015) wordt er voor het dijkvak Eemshaven-Delfzijl voor het eerst gewerkt aan een uitwisseling van gegevens op het seismisch en waterbouwkundig vlak, waarmee de versterkingsopgave op maat bepaald kan worden.

Primaire waterkeringen

Op basis van een eerste globale verkenning van Deltares uit januari 2014 blijkt dat circa 43 km primaire keringen naar verwachting niet aan de geldende veiligheidsnormen kunnen voldoen, als rekening wordt gehouden met de effecten van aardbevingen. Van deze primaire waterkeringen is een deel in de derde landelijke toetsronde afgekeurd. De versterking van primaire keringen die zijn afgekeurd vindt plaats in het kader van het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma. Maatregelen die op het programma staan komen in aanmerking voor subsidie. Uitgangspunt daarbij is een prioritering van maatregelen op basis van risico's. Waterschap Noorderzijlvest pakt met voorrang het dijkvak Eemshaven – Delfzijl aan. Dit dijkvak is in de derde toetsronde afgekeurd en

¹⁴ De waterschappen en het ministerie van Infrastructuur en Milieu (Rijkswaterstaat) voeren in het Hoogwaterbeschermingsprogramma maatregelen uit om de primaire waterkeringen aan de veiligheidsnorm te laten voldoen, nu en in de toekomst.

Concept versie 30-10-2015

ligt in het aardbevingsgebied. Het waterschap wil daarom in 2016 met de uitvoering van de versterking starten en deze begin 2019 afronden. In 2016 en 2017 zullen de waterschappen verkennen of aan de dijk tussen de Eemshaven en Lauwersmeer en tussen Delfzijl en de Duitse grens maatregelen nodig zijn om er voor te zorgen dat deze ook gedurende een aardbeving aan de veiligheidseisen voldoen.

Regionale waterkeringen

Uit de eerste globale verkenning van Deltares blijkt dat naar verwachting 45-105 km regionale keringen tijdens een aardbeving niet aan de geldende veiligheidseisen voldoen. Een deel van deze keringen voldoet ook los van de aardbevingsbelasting niet aan de geldende waterveiligheidseisen en moet daarom hoe dan ook worden versterkt. Waterschap Noorderzijlvest wil de versterking van de regionale keringen, inclusief aanpassingen met het oog op aardbevingen, in 2019 gereed hebben. In 2015 versterkt het waterschap de dijk aan de noordzijde van het Eemskanaal bij Garmerwolde. De bestaande damwand wordt vervangen door een damwand die tegen aardbevingen bestand is. Op verzoek van het ministerie van Economische Zaken voert het Hoogwaterbeschermingsprogramma ook een review uit op de meerkosten van het aardbevingsbestendig maken van de regionale waterkeringen.

De dijk langs de zuidzijde van het Eemskanaal is volgens onderzoek van het waterschap Hunze en Aa's voldoende sterk. Het waterschap onderzoekt de overige keringen nog. Tot nu toe zijn alleen de regionale keringen langs de Pekel Aa afgekeurd. Hoewel de invloed van aardbevingen hier gering is, moet deze toch in de versterking worden meegenomen.

Overige infrastructuur waterschappen

Beide waterschappen voeren onderzoek uit, of gaan dat nog doen, naar de gevolgen van aardbevingen voor andere kritische infrastructuur. De Veenkoloniale afvalwaterleiding is al onderzocht is. De leiding blijkt sterk genoeg, maar aanvullend onderzoek naar de stabiliteit van de druktoren bij het hoofdgemaal Scheemda is nodig. Of, en zo ja, welke aardbevingsopgaven er verder nog spelen is nu nog niet duidelijk.

Haveninfrastructuur

Een specifiek aandachtspunt voor de infrastructuur zijn de havens, en dan met name Delfzijl/Eemshaven. In het voorjaar is het ministerie van EZ geïnformeerd over de resultaten van een eerste quickscan van noodzakelijke onderzoeken op het gebied van de haveninfrastructuur. De kosten zijn geraamd op 1,7 miljoen euro. Een voorbeeld van haveninfrastructuur zijn de vele kadeconstructies, soms in combinatie met een primaire waterkering. De kades zijn grondkerende constructies met tot wel ca. 30 meter kerende hoogte. Deze constructies zijn zeer gevoelig voor trillingen. Daardoor kunnen grote havenkranen en andere installaties omvallen of kan de ondergrond gaan vloeien, waardoor primaire waterkeringen in gevaar komen.

Ondergrondse infra

Uit de in 2014 gepubliceerde onderzoeksrapporten van Deltares blijkt het volgende.

- Het gastransportnet is voor het overgrote deel bestand tegen zwaardere aardbevingen. Het is wel nodig de leidingen die gelegd zijn voor 1964 te vervangen of te saneren. Dit start in 2016. Verder is er overleg met het waterschap over het verwijderen van een leiding die dwars door een dijk loopt. De Gasunie verwacht dat het transportnet in 2020 aardbevingsbestendig is. Versterking van bovengrondse gebouwen en installaties is noodzakelijk. Hiermee zal ook worden gestart. SodM heeft recent geconstateerd dat leidingen in woningen in de stad Groningen aan het doorroesten zijn. Dit is sowieso een gevaar, maar als dit ook in de regio het geval is, dan kunnen aardbevingen hier gaslekken veroorzaken. Dit vergroot gevaar voor ontploffingen.
- Hoofdspanningsmasten en transformatoren (elektriciteit) leveren geen problemen op. Versterking van de gebouwen die bij het net behoren is noodzakelijk.

Concept versie 30-10-2015

De beoordeling van de riolering is niet in de onderzoeken meegenomen. De Samenwerking Waterketen Groningen en Drenthe wil met een project in Loppersum de risico's van aardbevingen voor het rioolsysteem inzichtelijk te maken. Op basis van de opgedane kennis moet de kwaliteit van het rioolsysteem worden verbeterd en de kwetsbaarheid ervan verminderd.

Waterleidingen die het Winschoterdiep en het Eemskanaal kruisen zijn niet bevingproof. In tegenstelling tot de Gasunie heeft het Waterbedrijf weinig inzicht in de aardbevingsbestendigheid van het leidingennet. Er loopt een kwetsbaarheidsonderzoek. Enkele leidingen worden versterkt, omdat duidelijk is dat ze als ze kapot gaan niet binnen één dag te repareren zijn. Voor een deel wordt redundantie ingebouwd, zodat het geheel goed blijft functioneren wanneer één of meer onderdelen defect raken.

Rol NCG

Op het gebied van infrastructuur heeft de NCG de volgende rollen.

- Faciliteren en financieren van het initiatief van de provincie om samen met de infrastructuurbeheerders, Groningen Seaports en andere betrokkenen te komen tot een Platform Infrastructuur en bevingen. Dit platform richt zich op het actief delen van en beschikbaar stellen van relevante rapporten, onderzoeken en kennis op het gebied van aardbevingen, risico's en effectieve maatregelen om infrastructuur aardbevingsbestendig te maken.
- Initiëren en ondersteunen van brede onderzoeken.
- Bevorderen van het opstellen van een 0-meting en risicoanalyse van het bestaande areaal, zodat op basis daarvan bepaald kan worden of schadeherstel en/of versterking van het huidige areaal nodig is. In die gevallen is dan ook overleg met de NAM nodig over de kosten daarvan.
- Voorbereiden van en adviseren over de vaststelling van de uitgangspunten voor aardbevingsbestendig bouwen van infrastructuur.
- Optreden als intermediair tussen de minister van IenM, de minister van EZ en de NAM in het kader van de vast te stellen meerkosten vanwege het aardbevingsbestendig bouwen.
- Aansturen van het aanwijzen van corridors die voor veiligheid van cruciaal belang zijn (hulpdiensten, evacuatie), zodat deze corridors op korte termijn aardbevingsbestendig gemaakt kunnen worden.
- Vooruitlopend op een vast te stellen richtlijn voor aardbevingsbestendig bouwen van infrastructuur bevorderen bij de minister van I&M en de minister van EZ dat zij op zeer korte termijn een besluit nemen over de te hanteren uitgangspunten voor:
 - o een aardbevingsbestendige Zuidelijke Ringweg Groningen en de N33 Zuidbroek-Appingedam;
 - o aardbevingsbestendige bruggen op vaarweg Lemmer-Delfzijl die nog niet in uitvoering zijn.
- Opstellen van een voorstel voor de betrokken organisaties bij waterkering voor een werkwijze die vergelijkbaar is met de werkwijze van de Commissie Bodemdaling, waar het gaat om het vaststellen van meerkosten en de verdeling van risico's. Hierbij is het vooral van belang dat er eenduidige relevante seismische gegevens beschikbaar zijn, waarover overeenstemming bestaat, om die als uitgangspunt te kunnen nemen.
- Waar nodig bemiddelen in gesprekken tussen infrastructuurbeheerders en de NAM over de meerkosten om infrastructuur aardbevingsbestendig te maken.
- Voorstel doen voor/adviseren over de instelling van een geschillencommissie die uitsluitsel geeft bij conflicten over maatregelen en kostenverdelingen van maatregelen.
- Bevorderen dat de meerkosten als gevolg van de (nieuwe) uitgangspunten voor aardbevingsbestendig bouwen en/of aanleggen van toekomstige projecten ook door de NAM worden betaald.

Hoofdstuk 4 - Energietransitie

Energietransitie algemeen

De wens om een ambitieus energietransitie¹⁵-programma tot stand te brengen leeft breed in Groningen. Enerzijds om de balans tussen de lusten en de lasten van de gaswinning te herstellen en anderzijds om de regio nieuw economisch perspectief te bieden. Zowel lokale overheden als bedrijven en maatschappelijke organisaties wijzen erop dat het combineren van bouwkundig versterken met energietransitie kansen biedt, die niet verloren mogen gaan. Daarbij dringen zij aan op de doelstelling van een energieneutrale gebouwde omgeving. Er is sprake van verschillende invullingen van deze doelstelling, bijvoorbeeld dat gebouwen zodanig worden aangepast dat zij jaarlijks gezien geen energie meer verbruiken of zelfs energie opwekken.

De NCG steunt deze doelstelling. We kunnen veel winst boeken door het bouwkundig versterken en het energetisch verbeteren van de gebouwde omgeving geïntegreerd met elkaar uit te voeren. Gebouwen moeten toekomstbestendig moeten worden versterkt, ook in energieprestatie.

Nul-op-de-meter in de huurvoorraad

Op dit moment zijn er twee projecten in de sociale huursector beschikbaar als voorbeeld van hoe het gecombineerd versterken en energetisch verbeteren van bestaande woningen kan worden uitgevoerd. Het gaat om een project van 150 corporatiewoningen gevolgd door een project van 1.500 corporatiewoningen. Met deze projecten hebben de corporaties in de aardbevingsregio hun verantwoordelijkheid genomen om tegelijk met versterking van de woningen ook een nul-op-de-meter energieprestatie te realiseren. De achtergrond daarvan is dat volgens het beleid van de woningcorporaties alle woningen uiterlijk in 2050 energieneutraal moeten zijn, en dat zij bij een ingrijpende renovatie uitgaan van een minimale levensduurverlening van 50 jaar.

De projecten met de huurwoningen zijn opgezet op basis van het uitgangspunt dat met de versterkingsoperatie EPC 0,4¹⁶ wordt bereikt. De verbetering van energieprestatie naar EPC 0 en vervolgens naar helemaal nul-op-de-meter is gefinancierd door het inzetten van de waardevermeerderingsregeling, de landelijke STEP bijdrage (Stimuleringsregeling energieprestatie huursector) en door eigen financiering van de woningcorporaties, die zij via een energieprestatievergoeding gedeeltelijk kunnen doorberekenen aan de huurder. Bij benadering draagt de bewoner op deze wijze 2/3 deel bij aan de meerkosten voor de stap van EPC 0,4 naar nul-op-de-meter.

De projecten in de huursector kunnen we benutten om kennis op te bouwen over mogelijke vormgeving en financiering van het gecombineerd versterken en energetisch verbeteren in de gehele woningvoorraad. In de eerste helft van 2016 zal de NCG daarom met EnTranCe, EPI-kenniscentrum, BuidInG en Rijksuniversiteit Groningen overleggen om tot een gestructureerde monitoring te komen van dergelijke projecten. We hechten aan onafhankelijke monitoring van de projecten en het vastleggen en ontsluiten van de leereffecten. De opzet zullen we betrekken bij de monitoring & rapportage van de NCG.

¹⁵ De overstap van fossiele brandstoffen naar volledig duurzame energiebronnen, zoals zonne- en windenergie.

¹⁶ De energieprestatiecoëfficiënt van een woning drukt de energetische prestatie van een woning uit. De waarde 1,0 is ongeveer wat een gemiddelde woning in 1990 presteerde. Vanaf 2015 is de norm EPC 0,4. Een woning met een EPC van 0,4 gebruikt dus nog maar 40% van de energie, die zo'n woning twintig jaar terug gebruikt zou hebben.

Concept versie 30-10-2015

De woningcorporaties hebben aangeboden ervoor te zorgen dat de particuliere woningeigenaren in de nabijheid van een project van de woningcorporaties kunnen aansluiten bij de uitvoering van het gecombineerd versterken en energetisch verbeteren. De NCG zal ervoor zorgen dat de woningcorporaties over voldoende capaciteit voor procesondersteuning en communicatie kunnen beschikken om hier invulling aan te geven.

Energie-neutraliteit in de particuliere woningvoorraad

Het streven van de NCG is erop gericht om verduurzaming tot nul-op-de-meter te faciliteren voor de te versterken huizen in de particuliere woningvoorraad binnen de 0,2 contour van de PGA-kaart. Het is daarbij redelijk om daarbij uitgangspunten te hanteren die vergelijkbaar zijn met de uitgangspunten van de projecten in de huursector.

Dit betekent dat we:

moeten zoeken naar een werkwijze die bij het versterken van bestaande woningen een energieprestatie oplevert, die vergelijkbaar is met de projecten in de huursector en die de toets op een verwachte toekomstige energieprestatienorm kan doorstaan;
moeten onderzoeken met de betrokken gemeenten, de provincie Groningen en het Ministerie van BZK met welke subsidies de stap naar een energieneutrale woning overbrugbaar wordt;
onderzoek moeten doen naar aantrekkelijke financieringsarrangementen, waarbij een extra energieprestatie met een redelijke terugverdientijd betaald kan worden uit de besparing op de energierekening van de woningeigenaar. Referentie voor de beoogde kostenverdeling is de verdeling van kosten zoals bij de corporatiewoningen, omschreven in de vorige paragraaf.
Om hier vorm aan te geven stelt de NCG samen met de provincie Groningen een stuurgroep "Energietransitie" in. Hierin zijn de betrokken overheden (gemeenten, ministeries van Economische Zaken en Binnenlandse Zaken) en de NAM vertegenwoordigd. Deze stuurgroep werkt uit hoe we tot een vergelijkbare benadering en facilitering als bij de corporatiewoningen kunnen komen.

Vertrekpunt is en blijft vanzelfsprekend dat de eigenaar-bewoner zelf de keuze maakt hoe de beschikbare subsidies en financieringsarrangementen in te zetten zijn voor extra energieprestaties boven het niveau dat met het versterken wordt gerealiseerd. Voor het ondersteunen van de keuze van de bewoner is het van belang dat er in het gebied een onafhankelijk adviescentrum aanwezig is. Hiervoor sluiten we aan bij de digitale gemeentelijke energieloketten "Groningen woont slim!". De stuurgroep Energietransitie neemt in haar werkzaamheden mee hoe de digitale loketten kunnen worden verbonden aan een fysiek adviescentrum en ook hoe voor eigenaren van woningen overzichtelijke keuzepakketten voor extra energieprestaties beschikbaar kunnen worden gemaakt.

Voor zover de gecombineerde versterking en verduurzaming onder verantwoordelijkheid van het CVW wordt uitgevoerd, kan het CVW garanties verstekken over de kwaliteit van het uitgevoerde werk en de energieprestatie daarvan. De NCG zal het CVW verzoeken ruimte scheppen in de erkenningsregeling om bedrijven te contracteren die in staat zijn energieprestatiegaranties af te geven op het uitgevoerde werk.

Overig vastgoed

In het SER Energieakkoord voor duurzame groei is afgesproken dat de gemeenten voor de utiliteitsgebouwen de Wet Milieubeheer gaan handhaven. Daarnaast is afgesproken dat gemeenten energiebesparing in de vastgoedsector aanjagen door het maatschappelijk vastgoed in hun beheer te bundelen naar gebouwtipe, gebied en functie. Zo kan een gebiedsgeoriënteerde aanbestedingsaanpak ontstaan, waar niet-maatschappelijke vastgoedeigenaren op kunnen aansluiten. Deze algemene afspraken kunnen van bijzondere betekenis zijn in de aardbevingsregio, met name omdat er vanwege versterking aanleiding is voor een gebiedsgerichte grootschalige bundeling van aanbesteding. Daarnaast omdat investeringen in vastgoed naar voren worden

Concept versie 30-10-2015

getrokken, zodat er een natuurlijk beoordelingsmoment in het kader van de Wet Milieubeheer ontstaat. De NCG zal in de eerste helft van 2016 in overleg treden met de gemeenten over de condities voor invulling van deze afspraken.

Om verdergaande verduurzaming van vastgoed mogelijk te maken, wil de NCG bezien of het kansrijk is om de activiteiten en faciliteiten van GrESCO (de energy service company van de gemeente Groningen) uit te breiden naar het gehele aardbevingsgebied. De stuurgroep gaat met de gemeente Groningen onderzoeken onder welke condities het te versterken vastgoed gebruik kan maken van de activiteiten en faciliteiten van de GrESCO.

Niet-gebouwgebonden duurzame opwekcapaciteit

Eigenaar-bewoners waarvan de woning minder geschikt is om voldoende duurzame opwekcapaciteit voor het eigen energiegebruik te plaatsen, kunnen duurzame energie betrekken die buiten de eigen woning wordt opgewekt. Het gaat er in dat geval om dat het aandeel dat de eigenaar-bewoner heeft, in zijn of haar eigendom is.

Binnen de huidige regelgeving is sprake van een andere behandeling van energie die gebouwgebonden wordt opgewekt (salderen) dan van de energie die buiten de eigen woning wordt opgewekt, ook al is de opwekcapaciteit deels in eigendom (regeling verlaagd tarief energiebelasting). In de eerste helft van 2016 zal de NCG in overleg treden met de Minister van EZ, met als doel te bezien welke experimenteerruimte beschikbaar is om binnen de aardbevingsregio het verschil in fiscale belasting van zelf opgewekte energie te overbruggen.

Als bewoners met vergelijkbare middelen en onder vergelijkbare condities opwekcapaciteit buiten het eigen gebouw kunnen realiseren, ontstaat behoefte aan coöperatieve decentrale energieprojecten binnen de kaders van de regeling verlaagd tarief energiebelasting (postcoderoosregeling). Om dergelijke projecten te kunnen realiseren vraagt de NCG de provincie Groningen om een ontwikkelbedrijf voor coöperatieve decentrale energieprojecten mogelijk te maken in 2016.

Naast een professioneel coöperatief ontwikkelbedrijf is ook een vorm van collectieve organisatie nodig om eigendomsverhoudingen en exploitatie van de decentrale opwekcapaciteit te organiseren. In de aardbevingsregio zijn enkele tientallen lokale initiatieven waar gebouweigenaren zich met dit doel bij aan kunnen sluiten, variërend van VvE's en coöperaties tot verenigingen en stichtingen met de doelstelling een energieneutrale omgeving op te bouwen. Dergelijke initiatieven vragen om kennisopbouw, subsidiëring van opstartkosten en advies bij organisatie- en marketingvraagstukken. De inhoudelijke lijnen zoals de maatschappelijke organisaties die in het programma Lokale Energietransitie hebben ontwikkeld, kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de ondersteuning van lokale energiecollectieven in de aardbevingsregio. De NCG neemt de budgettaire verantwoordelijkheid voor het programma op zich en zal met de betrokken partijen de invulling en uitvoering van het programma vorm gaan geven.

Voorfinanciering van projectontwikkelkosten en kredietverlening is een punt van zorg bij het ontwikkelen van decentrale duurzame energieprojecten. De stuurgroep treedt in overleg met de Economic Board Groningen over een regeling in het kader van de invulling van het speerpunt energietransitie in haar programma.

De stuurgroep nodigt in de eerste helft van 2016 energiebedrijven uit om gebiedsgerichte pakketten te ontwikkelen, die beschikbaar kunnen worden gesteld aan bewoners. Deze pakketten kunnen we betrekken bij het vormgeven van de gebiedsplannen.

Concept versie 30-10-2015

Energietransitie en economische structuurversterking

Conceptontwikkeling duurzaam bouwen

Het is wenselijk dat de bouwsector en de installatiebranche nieuwbouw- en renovatieconcepten ontwikkelen voor het gecombineerd versterken en energetisch verbeteren van woningen, met maximale synergie in ontwerp en uitvoering. Ook is het wenselijk dat deze concepten gecombineerd kunnen worden met het levensloopbestendig maken van woningen en ruimte bieden voor behoud van de architectonische en esthetische waarde van panden. Om die conceptontwikkeling te stimuleren, zal de NCG deze opdracht incorporeren in de uitvraag aan de Internationale Bouwtentoonstelling.

EnTranCe heeft (als samenwerkingsverband tussen Energy Academy Europe, Hanzehogeschool en Energy College) inmiddels stappen gezet om de conceptontwikkeling en technologische ontwikkeling van het gecombineerd versterken en energetisch verbeteren van woningen te ondersteunen. De stuurgroep nodigt EnTranCe, EPI-kenniscentrum en gelieerde partijen uit om tot een onderzoeks- en ontwikkelprogramma te komen, waarin zij de leereffecten van projecten voor nul-op-de-meter bouwen en wonen vastleggen en beschikbaar maken voor de opgave in de aardbevingsregio.

Onbalans

Groei van het aantal gebouwen dat energieneutraal is, brengt grote pieken en dalen in vraag en aanbod van elektriciteit op het midden- en laagspanningsnet. Toepassing van smart grids¹⁷ en lokale opslagcapaciteit kan dit oplossen.

De NCG wil de ontwikkeling van smart grids en lokale opslagtechnieken stimuleren, in lijn met het rapport van de Commissie Meijer "Vertrouwen in een Duurzame Toekomst". Het ontwikkelen van een technologische- en kennisvoorsprong op dit terrein kan voor de economie en werkgelegenheid in Groningen van grote betekenis zijn. De stuurgroep Energietransitie zal het initiatief nemen om een aantal belanghebbenden op dit thema bijeen te brengen, met als doel een onderzoeks- en ontwikkelprogramma voor de toepassing van smart grids en lokale energieopslag in de aardbevingsregio tot stand te brengen. Het gaat dan bijvoorbeeld om Enexis, energiebedrijven, EnTranCe, Energy Academy Europe en de Economic Board.

Gas 2.0

Voor behoud van werkgelegenheid en economische dynamiek in Noordoost Groningen is het van belang dat de dragende economische sectoren - de chemische industrie, de agrarische sector en de gasgerelateerde energiesector - toekomstgericht ontwikkelperspectief blijven zoeken. De Commissie Meijer wijst erop dat Groningen zeer goed gepositioneerd is om cross-overs tussen de dragende economische sectoren te ontwikkelen in de vorm van een programma Gas 2.0. Het gaat dan om onderzoek naar en ontwikkeling van de productie van groen gas, waterstof als medium voor energieopslag en synthetisch gas uit biomassa (als grondstof voor de chemie). Dergelijke ontwikkelingen spelen een sleutelrol in het energietransitieproces en kunnen bijdragen aan vervanging van aardgas door hernieuwbare gassen, waarmee de afhankelijkheid van aardgaswinning wordt verminderd. De Commissie Meijer wijst er in dat verband op dat alle randvoorwaarden in Groningen aanwezig zijn: plannen, kennis en fondsen. De NCG zal in overleg treden met de betrokken partijen en TKI's, om te komen tot een effectief onderzoeks- en ontwikkelprogramma op dit thema in Noordoost Groningen. De NCG zal de Economic Board verzoeken in overleg met de economische stuurgroep de vorming van een onderzoeks- en ontwikkelprogramma te faciliteren.

¹⁷ Technologieën om het elektriciteitsnet te beheren, nu steeds meer apparaten worden aangesloten die lokaal een forse vraag of aanbod van stroom op het lokale net veroorzaken.

Hoofdstuk 5 - Economie

Inleiding/ samenvatting

Binnen het NCG programma vormt de pijler economie, arbeidsmarkt en opleidingen een wezenlijk thema op verschillende niveaus. Enerzijds is er de constatering dat (onzekerheid over) aardbevingseffecten, veiligheidseisen en bouwnormen leiden grote vraagtekens bij bestaande en aan te trekken bedrijvigheid. Daarmee is goede informatievoorziening en dienstverlening aan het bedrijfsleven van groot belang. Anderzijds is er de opgave om, conform de discussie over lusten en lasten die al geagendeerd is door de commissie Meijer, ook kansen te realiseren voor de regionale economie en haar onderliggende arbeidsmarkt. Dit in directe zin vanuit de prioriteit tot schadeherstel/versterking en alle direct meekoppelbare kansen die dit meebrengt in en rondom de bouwsector. In indirecte zin door het stimuleren van een kansrijke regio met een sterk vestigingsklimaat en door te stimuleren dat in het speelveld alle 'neuzen dezelfde kant op staan'.

De opgave en de specifieke situatie van de Groninger economie en van het gebied in het bijzonder zijn complex: hoge werkloosheid, een opleidingsniveau dat lager is dan gemiddeld, krimp in de regio en groei in de stad en de geïnduceerde aardbevingen vormen de achtergrond waartegen dit programma wordt geschreven. Maar ook de constatering dat Groningen een aantal sterke economische sectoren (zoals healthy ageing, agribusiness, chemie, ICT) en economische clusters kent (stad, Seaports, Hoogezand-Sappemeer, chemiecluster). De rol van de stad als economisch motor voor de regio is daarbij duidelijk, evenals de constatering dat arbeidsmarkt en economie zich niet houden aan geografische grenzen.

In een veld waarin reeds vele spelers actief zijn met doelen die veelal samenvallen met de ambitie om te werken aan een kansrijk Groningen (waaronder het Economic Board, de gemeentelijke en provinciale overheden, koepel- en belangenorganisaties) maar waar focus en eigenaarschap niet in alle gevallen duidelijk zijn, definieert de NCG voor zichzelf een logische programmatische en agenderende rol die meerwaarde moet hebben. Dit om gezamenlijk met andere partijen te werken aan een economisch sterk en kansrijk Groningen met voldoende werk voor haar inwoners. De NCG wil dit doen met haar programma Economie, Arbeidsmarkt en Opleidingen.

Resultaten uit analyse

Het programma Economie, Arbeidsmarkt en Opleidingen is gebaseerd op alle onderzoeken die gedaan zijn voor en door de Economic Board, het werk in de zogenaamde verkenningen, en bestaand materiaal en visiedocumenten van de lokale overheden, de commissie Willems etc. Vervolgens is Buck Consultants gevraagd om op grond van deze gegevens een korte en kernachtige analyse te maken van de huidige situatie op het gebied van economie, arbeidsmarkt en opleidingen en daar een aantal conclusies uit te trekken. De analyse van de huidige situatie is gedaan op basis van drie thema's:

- bedrijvigheid,
- menselijk kapitaal
- investeringsklimaat.

De analyse laat zien wat de huidige 3 noordelijke speerpuntsectoren zijn: Agrofood/Biobased, Energie, Life Sciences & Health/Healthy Ageing. De overige 5 sterke sectoren zijn Bouw, Chemie, HTSM, ICT/ Big Data en Toerisme. Dit geeft een totaal van 8 sectoren. Voor deze sectoren is in de analyse op hoofdlijnen in beeld gebracht wat de uitgangssituatie is, hoe de primaire productie georganiseerd is, wat de ambitie zou kunnen zijn en wat een daarbij passende strategie kan zijn, inclusief uitdagingen voor doorgroeien met een aantal voorbeelden van mogelijke projecten.

Concept versie 30-10-2015

Een uitgebreidere samenvatting van de analyse treft u aan in de bijlagen. De belangrijkste conclusies en aanbevelingen zijn gebruikt als kader voor de vormgeving van dit:

1. Op alle drie thema's is veel onderzoek gedaan, zijn veel organisaties actief en is veel geld beschikbaar.
2. Het ontbreken van focus en eigenaarschap heeft echter geleid tot een beperkte uitvoering/slagkracht en weinig resultaten.
3. Het goed inzetten van het menselijk kapitaal is de belangrijkste opgave voor de regio
4. Voor een verbetering van het vestigingsklimaat zijn voldoende aanknopingspunten maar zullen keuzes gemaakt moeten worden.

Daarbij is geconcludeerd dat we alles al wel bedacht en onderzocht hebben in Noord-Nederland, dat er veel geld beschikbaar ligt op de planken maar dat we met elkaar nu nog tekort schieten in de praktische uitvoering en onvoldoende tot resultaten komen door gebrek aan focus, eigenaarschap en regie. Het daarom belangrijk dat we bij de uitvoering van dit programma hier rekening mee houden.

Rolverdeling

Doelen

De NCG legt binnen de aardbevingsopgave voor de regio de prioriteit bij de versterkings-/veiligheidsopgave. Dat betekent allereerst een stevige inzet op de afhandeling van schades en op het bouwkundig versterken, zodat veiligheid en vertrouwen voor de inwoners op een goed niveau komt. De NCG legt daarbij direct een verband met koppelkansen voor thema's energie/duurzaamheid en economie/arbeidsmarkt. Daarbij streeft zij naar het behalen van de volgende doelen:

- Het zorgen voor een voldoende kennis- en informatieniveau op het gebied van consequenties van aardbevingen bij het bedrijfsleven om goede bedrijfsvoering en een goed vestigingsklimaat te garanderen.
- De bevolking via goede scholingsprogramma's de mogelijkheid geven om optimaal in te stromen in de aardbeving gerelateerde arbeidsmarkt.
- De innovatiekansen die voortkomen uit de aardbeving gerelateerde werkgelegenheid optimaal benutten.
- In het kader van het toekomstbestendig maken van de gebouwde omgeving en het ruimtelijk gebied de energiepresentatie zo goed mogelijk verbeteren.
- Het regionale bedrijfsleven (groot en klein) in een sterke positie te brengen bij de uitvoering van het meerjarenprogramma.
- Het agenderen van kansrijke thema's en het samenbrengen en stimuleren van relevante actoren.

Taken

Dit uitgangspunt heeft de volgende consequenties voor het uitvoeringsprogramma Economie:

- In het verlengde van de versterkingsopgave zal de NCG duidelijkheid aan ondernemers moeten verschaffen over veiligheids- en versterkingseisen. Dit zowel vanuit de veiligheidsoptiek an sich, als ook op de consequenties voor bedrijfsvoering, toekomstperspectief, investeringen (en behoud van werkgelegenheid) en imago.
- Ondernemers moeten worden geïnformeerd over mogelijkheden, regelingen en bijzondere situaties, om hen zo goed mogelijk te ontzorgen. Dit om schade aan het economisch- en vestigingsklimaat te voorkomen.
- De NCG dient een voortrekkersrol te spelen in de bouwsector en daarbij specifieke aandacht geven aan de effecten op de lokale arbeidsmarkt, innovatie en kennisontwikkeling op gebied van thema's als aardbevingsbestendig bouwen, duurzaam bouwen, etc.
- De NCG wil een stimulerende en activerende rol spelen in het breder stimuleren van het vestigingsklimaat in het aardbevingsgebied, bijvoorbeeld op thema's imago/marketing regelgeving, financieringsmechanismen en dienstverlening aan ondernemers. Hiertoe heeft zij reeds een analyse door Buck Consultants laten uitvoeren (zie bijlage x).

Prioritering

De NCG rangschikt deze taken prioritair als volgt:

1. De eerste prioriteit wordt bepaald door de noodzaak van bouwkundig versterken en schadeafhandeling. Daarmee ligt de focus voor de NCG binnen economie in eerste instantie op afdoende informatie en begeleiding van bedrijven voor wat betreft veiligheid en versterking. Deze rol is een verantwoordelijkheid van de NCG zelf en zal worden uitgewerkt door het opzetten van een bedrijvenloket of het uitbouwen van een bestaand loket.
2. Een tweede belangrijk thema hierin is het stimuleren van de bouwsector, inclusief verbindingen naar andere sectoren zoals arbeidsmarkt en onderwijs, energie en duurzaamheid, innovatie en kennisontwikkeling. Hierin wil de NCG samen met de belangrijkste partners een trekkende rol spelen.
3. De derde prioriteit voor de NCG wordt bepaald door perspectief te bieden aan de inwoners en dat betekent de focus op het duurzaam vergroten van de werkgelegenheid voor de laag opgeleide beroepsbevolking. Hiervoor wil de NCG de coördinatie en het eigenaarschap neerleggen bij de *lokale overheden* in samenspel met de onderwijsinstellingen, de ondernemers en de bedrijven. De NCG is hierin vooral stimulerend en activerend.
4. De vierde prioriteit voor de NCG is het bieden van perspectief aan ondernemers en bedrijven en het werken aan kansrijke thema's (bijv. Gas 2.0), imago en vestigingsklimaat. Hiervoor ambieert de NCG niet het eigenaarschap over te nemen maar, op basis van gezamenlijke verkenningen, het eigenaarschap telkens expliciet neer te leggen bij verschillende stakeholders: onderwijsinstellingen, de ondernemers en de bedrijven. Ook hier is de rol van de NCG vooral faciliterend, stimulerend en activerend.

Uit bovenstaande komt duidelijk naar voren dat de NCG per prioriteit een verschillende rol voor zichzelf weggelegd ziet. De NCG voert de programmering en regie op informatievoorziening en heeft een stevige rol richting de bouwsector, maar wil voor het overige deel van het thema niet zelf de primaire trekker zijn. Zij ziet voor de verschillende deeltherreinen in de komende periode met name een stevige rol voor de Economic Board, de provincie, de gezamenlijke lokale overheden en de (clusters van) bedrijven, organisaties en instituten. Zij zorgen gezamenlijk voor het aanbrengen van focus, de coördinatie, het zoeken van trekkers en het toedelen van eigenaarschap voor de overige werkzaamheden op het terrein van economie, arbeidsmarkt en opleidingen.

De NCG ziet in dit verband voor zichzelf een stevig agenderende rol en ziet het als haar rol om in het eerste en tweede kwartaal van 2016 een serie overleggen te organiseren met deze partijen om het gesprek over prioriteiten en eigenaarschap te initiëren. Dit door middel van het instellen van een Stuurgroep Regionale Economie waarvoor in ieder geval in ieder geval worden uitgenodigd: de portefeuillehouders regionale economie van de vier gemeentelijke clusters; Economic Board, NOM, Groningen Seaports, SBE, LTO Noord, VNO/NCW en de vakbonden (FNV en CNV). Thematiek kan door de stakeholders zelf ingebracht worden, maar tentatief stellen we op dit moment als eerste thema's Gas2.0, financiering en imago/marketing voor. Een aantal andere mogelijke thema's hebben we benoemd in het uitvoeringsprogramma op p.10.

De Stuurgroep zal tot taak krijgen om:

- a. Vast te stellen welke aandachtsgebieden het meest kansrijk zijn (mede met het oog op de aanbeveling van de commissie Meijer om ons te richten op Gas 2.0);
- b. Afspraken te maken over de afstemming van de inzet van alle spelers: wie doet wat?

De Stuurgroep zal medio 2016 een rapportage uitbrengen. De NCG heeft gedeputeerde Patrick Brouns (Gedeputeerde Ondernemerschap en Innovatie, Provincie Groningen) gevraagd het voorzitterschap op zich te nemen. De NCG wil op haar beurt sowieso een rol vervullen waarin zij begeleidt, monitort op impact van ingezette acties en inspringt met raad en daad daar waar nodig (bijvoorbeeld in de verbinding naar Den Haag en Brussel). Dit alles onder het motto: "Zorg voor succes bij de spelers die het kunnen en moeten doen en ieder doet waar hij goed in is".

ECONOMIC BOARD

In het bestuursakkoord is besloten om een "Economic Board" in te stellen. Dit orgaan zal in overleg met overheden en vertegenwoordigers van het bedrijfsleven een stimuleringsprogramma opstellen

Concept versie 30-10-2015

om de economische structuur in de regio te verbeteren. Voor de periode 2014-2018 is een budget beschikbaar van 65 miljoen euro. De provincie Groningen heeft daar 32,5 miljoen euro aan toegevoegd. De missie van de Economic Board luidt: bijdragen aan de groei van duurzame werkgelegenheid, bedrijvigheid en bruto regionaal product in het aardbevingsgebied. Zij heeft hiertoe eind 2014 een programma uitgewerkt. Als oplegger daarop heeft de Economic Board naar aanleiding van de werkconferentie Economie van de NCG een gezamenlijke horizon beschreven die door alle betrokkenen in de regio herkend kan worden en die voor de komende jaren richting en ambitie geeft. Zo ontstaat er een breed palet aan acties met de focus op dezelfde horizon. Deze ambitieuze horizon van de Economic Board stelt uitdagende doelen, maakt coördinatie en focus mogelijk en biedt de gelegenheid aan de verschillende partijen om voor de eigen sector een uitvoeringsagenda te maken. De NCG onderschrijft de horizon die de basis kan vormen voor een verdere uitwerking richting een breed uitvoeringsplan van de Economic Board en de overige partijen en stakeholders in de diverse sectoren.

HORIZON ECONOMIE NOORD-OOST GRONINGEN

In 2030....

...is het aardbevingsgebied een regio die gemiddeld welvarender is dan de rest van Nederland. De werkloosheid is lager dan het landelijk gemiddelde, en de economische groei is hoger. Groningen is een belangrijke vestigingslocatie geworden van (inter-)nationale bedrijven. Groningen groeit!

... zijn alle bedrijfspanden en huizen die bevingsschade hebben gehad, hersteld, verbouwd of opnieuw gebouwd. Groningen is voor bedrijven en inwoners een aantrekkelijk en veilig gebied om te ondernemen en te wonen!

... is (als gevolg hiervan) een kenniscluster en een maakindustrie in de regio achtergebleven, dat antwoord geeft op de behoefte bij bewoners en bedrijven als het gaat om: schone energie en verduurzaming, aardbevingsbestendige en innovatieve bouw, groene chemie, duurzame landbouw en gezonder oud worden. Groningen is (inter-)nationaal toonaangevend op al deze gebieden!

... is Groningen een gebied waar leerlingen en studenten na hun afstuderen makkelijker dan in de rest van Nederland aan een baan kunnen komen. De opleidingen sluiten naadloos aan op de arbeidsmarkt en tegelijk kent Groningen meer starters dan gemiddeld in Nederland. Er blijven 10% meer studenten in Groningen wonen na hun studie dan in 2015. Groningen heeft de toekomst!

... investeren bedrijven in Groningen gemiddeld meer dan bedrijven in de andere provincies. Toegang tot financiering en regelingen is eenvoudig en overzichtelijk. Groningen is de eerste provincie in Nederland waar daadwerkelijk maar 1 loket bestaat voor ondernemers. Groningen investeert!

... staat Groningen in het linker rijtje van best bezochte provincies in Nederland. Vanuit de hele wereld komen toeristen naar Groningen om te genieten van cultuur, landschap en historie. Groningen is gastvrij!

... loopt Groningen op alle gebieden voorop als het gaat om 'connectivity'. ICT is de belangrijke cross-over en aanjager van de topsectoren in Groningen. Groningen is een digitale hub van Europa en de wereld!

... heeft de overheid een ondernemersklimaat mogelijk gemaakt waar de gemeentelijke en provinciale procedures en regels tot een absoluut minimum zijn teruggebracht en samengevoegd. Groningen is de aantrekkelijkste provincie in Nederland om te ondernemen!

De Economic Board wil inzetten op 7 sectoren: Bouw, ICT, Chemie en agro, Energie, Toerisme en Healthy Ageing. Daarnaast zet de Economic Board in op de volgende thema's: verbeteren van het financieringsklimaat, versterken van het ondernemerschap, inzetten op de aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt, digitalisering van het gebied, verbetering van het vestigingsklimaat en gebiedsmarketing. Hierbij wordt gezocht naar de verbindingen die ontstaan bij crossovers op deze sectoren en thema's. De Economic Board zorgt hier voor de benodigde impulsen en treedt op als aanjager. Zij zorgt voor samenspel met de stakeholders en clusters van bedrijven en organisaties in het beleggen van eigenaarschap en trekkers en zet in op het versterken van het ondernemers- en investeringsklimaat. Voor de sector bouw trekt de NCG vanuit zijn regierol samen met de Economic Board op.

OVERHEDEN

De provincie zet in haar economisch programma in op 3 programmalijnen: Innovatief en groen Groningen, Werkend Groningen en Aantrekkelijk Groningen. Het werkgebied is daarbij de gehele

Concept versie 30-10-2015

provincie. Binnen het eerste spoor is een van de prioriteiten "een innovatieve bouwsector die maximaal inspeelt op de kansen rondom de versterkingsopgave". Binnen het spoor Werkend Groningen zijn doelstellingen opgenomen op het gebied van werkloosheid en participatie, met veel aandacht voor lager geschoolden, waarbij nadrukkelijk ook wordt gekeken naar de kansen die voortkomen uit de versterkingsopgave. Gezien de brede verantwoordelijkheid en ambitie zien wij voor de Provincie een trekkende rol weggelegd op het gebied van bredere stimulering van het vestigingsklimaat en het werken aan kansrijke thema's.

De lokale overheden in de G11 hebben aangegeven een Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt en Economie in te willen zetten op vergroten van de werkgelegenheid voor de laagopgeleide beroepsbevolking. De uitvoeringsagenda zet in op het vergroten van de bedrijvigheid in relatie met de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt. De sectoren waarop de lokale overheden daarbij hun focus richten zijn Bouw, Innovatie, Digitalisering, Toerisme, Gebiedsmarketing en Versterking van het ondernemersklimaat. De focus van de stad ligt primair meer bij het creëren van werkgelegenheid via innovatie, samenwerking en profilering op de thema's kennisstad, aantrekkelijke stad en bedrijvige stad.

Samenvattend leidt dit tot de volgende rolverdeling tussen NCG, EB en lokale overheden:

NCG

- primair informerende/dienstverlenende rol naar bedrijven
- programma Bouw met koppelen naar energie en duurzaamheid
- agendering overige sectoren en koppelkansen in afstemming met o.a. Provincie, EB via instellen Stuurgroep Regionale Economie
- eigenaarschap afhankelijk maken van de programmalijn en het eigen belang/kerntaak
- faciliterend en stimulerend in verbeteren vestigingsklimaat

EB

- Programma, Horizon, Routekaart
- Speerpunten Bouw, ICT, Chemie/agro, Energie en Toerisme, HA via verbetering vestigingsklimaat, financiering, marketing, onderwijs arbeidsmarkt
- stuurt op en is eigenaar van de eigen speerpunten
- Rol in bredere stimulering vestigingsklimaat
- Deelnemer Stuurgroep Economie
- bouw in afstemming met NCG

De provincie

- Innovatief en groen Groningen, Werkend Groningen en Aantrekkelijk Groningen.
- Het werkgebied is daarbij de gehele provincie
- Opdrachtgever eigen projecten en initiatieven
- Verantwoordelijkheid in regelgeving
- Trekkende rol in Stuurgroep Regionale Economie

Lokale overheden

- Uitvoeringsagenda G11 (onderwijs en arbeidsmarkt) en economisch programma Stad
- Speerpunt werkgelegenheid via arbeidsmarktregio, business cases en leerwerkketens
- Realisatie met onderwijs, instellingen en ondernemers
- ketenregisseur van de leerwerkketens
- Verantwoordelijkheid in regelgeving
- Deelname aan Stuurgroep Regionale Economie

Uitvoeringsprogramma

Concept versie 30-10-2015

Vanuit de prioritering en de doelstellingen komen we tot een uitvoeringsprogramma waarin programmalijnen worden benoemd. Hieraan ligt ook een onderzoek van Buck Consultants ten grondslag. Iedere programmalijn kent een kartrekker. Deze programmalijnen zullen fasegewijs in de komende jaren in uitvoering worden genomen. Hiervoor is ook afstemming met de andere programma's uit dit Meerjarenplan nodig. Hierbij gelden de volgende uitgangspunten.

Borg eigenaarschap. Uit analyse blijkt dit een van de grootste aandachtspunten in de noordelijk economisch beleid. Dit uitgangspunt is daarmee een uitvoeringsonderdeel op zich.

- Geen duplicatie van wat al gebeurt, maar zorg voor een 'plus' die leidt tot verschil.
- Zorg voor balans tussen extra duurzame banen op korte termijn en economische structuurversterking op langere termijn.
- Zorg voor een combinatie van bottom-up (lokale) én top-down ((inter)nationale) initiatieven.
- Realiseer een investeringsprogramma (rendement centraal) i.p.v. subsidieprogramma (inspanning centraal).
- Zoek naar samenhang en synergie in investeringen (multipliers).
- Geen verder onderzoek maar "handen uit de mouwen": concrete instrumentatie van uitvoering.
- Zorg dat acties toekomstbestendig zijn en organisatorisch en financieel verankerd zijn.
- Gebruik selectiecriteria voor projecten en initiatieven:
 - o Bijdrage aan extra banen, met name aan onderkant arbeidsmarkt.
 - o Zorgt voor vergroten concurrentiekracht: onderscheidende business-/kennispositie.
 - o Draagt bij aan het versterken van het innovatievermogen MKB.
 - o Leidt tot het opwaarderen van het menselijk kapitaal.
 - o Efficiency: leidt tot het meeste economische /maatschappelijke "waar" voor het geld.

PROGRAMMALIJNEN 2016-2017

in een voor NCG prioritaire volgorde (suggestie voor trekkende partij tussen haakjes)

- Primaire informatievoorziening bedrijven (NCG)
 - Beschikbaarheid informatie veiligheidseisen bedrijven (NCG)
 - Inrichten Ondernemersloket (NCG)
- Schaa sprong bedrijven (Bouwend Nederland)
 - Stimuleren van consortia van (regionale) bouwbedrijven, producenten van bouwmaterialen, architecten, energie-, installateurs en zorgaanbieders die creatief in kunnen spelen op gevraagde nieuwe concepten (Bouwend Nederland)
 - Creëren pilots voor ontwikkelen nieuwe concepten (NCG)
 - Perspectief op rolverhouding NCG en marktpartijen op langere termijn (NCG)
 - Vraagbundeling door het bij elkaar brengen van opdrachtgevers gericht op aanbesteding van grote bouwvolumes (Bouwend Nederland, CVW)
- Arbeidsmarkt Bouw (EPI)
 - Ontwikkeling specifieke opleidingsprogramma's (EPI).
 - Analyse toekomstige behoefte aan aanbod van uiteenlopend personeel op verschillende niveaus (EPI).
 - Vergroten regionaal arbeidsmarktpotentieel (Bouwplaats Noord)
 - Leercurves versnellen door bedrijven te verbinden aan kennisontwikkeling en innovatie (Bouwend Nederland, EB, kennisintellingen)
 - Monitoring economische impact bouwopgave (NCG, RUG)
- Kennisontwikkeling en innovatie (EB)
 - Bouwinnovatiecentrum 'Build In Groningen' (BuildInG) (EB/Hanze/Bouwend Nederland, TNO)
 - Onderzoek naar alternatieve biobased materialen/grondstoffen (via BuildInG).
 - Onderzoek energiebesparing en lokale opwekking/uitwisseling (EnTranCe).
 - Internationale Bouw Tentoonstelling (NCG)
 - Europees Regionaal Economisch Congres in Groningen 2017 (RUG)
 - Kenniscentrum aardbevingen (RUG)
 - Lectoraat Aardbevingen Hanzehogeschool (RUG, HH)

Concept versie 30-10-2015

- Coördinatie van aardbevingsgerelateerde kennisontwikkeling op (inter-)nationale universiteiten en onderzoeksinstituten (NCG of EPI)
- Bij elkaar brengen van stakeholders en breed verkennen opgaves en thema's om te komen tot een aantrekkelijk vestigingsklimaat en een sterk en kansrijk Groningen met daarin onder aandacht voor de koppelkansen zoals verderop benoemd op p. 12 en onderstaande thema's (NCG)
 - Instellen Stuurgroep Regionale Economie
- Voorwaarden, wet en regelgeving (NCG)
 - Stimuleren faciliterende planologische regelgeving (lokale overheden)
 - Lobby voor experimenteerruimte om invulling te geven aan o.a. Nul op de Meter en duurzame opwekking en het gebruik van bio-based materialen (NCG).
- Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt (lokale overheden).
 - Leerwerkketens met zicht op werk (lokale overheden).
 - Toepassen 'social return on investment' onderkant arbeidsmarkt (lokale overheden).
- Financiering en kredietverlening (EB)
 - Ondernemersimpuls Noord Groningen (EB).
 - Regionale investeringssteun Groningen (EZ, EB, Provincie).
 - Onderzoek mogelijkheden vereenvoudiging financiële regelingen (NCG, i.om. NOM)
- Versterken vestigings- en ondernemersklimaat (EB)
 - Voldoende aanbod van werklocaties c.q. uitbreidingsruimte (incl. projectlocaties, opslag etc.) (provincie, lokale overheden)
 - Bevorderen digitale infrastructuur (EB)
 - Brede dienstverlening MKB (ntb, bijv. EB, MKB/VNO, KvK, NOM)
 - Gerichte imagocampagnes om kansen bouwopgave in regio te laten zien (lokale overheden, NCG, uitvoering door Marketing Groningen).
 - Acquisitie ontbrekende kennisinstellingen en bedrijven via specifieke investeringsregelingen voor het aardbevingsgebied (EB).

Concept versie 30-10-2015

Overzichtstabel uitvoeringsprogramma

NB. Bij programmalijnen waarin de NCG niet als trekker of stakeholder benoemd is zien wij zoals in paragraaf 2 beschreven, een rol voor de NCG in het agenderen, begeleiden en met raad en daad bijstaan waar nodig.

Programmalijn	Uitwerkingsopgave	Trekker/ thema-eigenaar	Overige cruciale stakeholders	Tijdvak	Huidige middelenclaim bij NCG
1. Primaire informatievoorziening bedrijven		NCG			
	Leveren informatie veiligheidseis- en bouweisen bedrijven	NCG		Q4 2015	NvT
	Inrichten Ondernemersloket	NCG		Q4 2015	Ca. 2FTE backoffice
2. Schaalsprong bedrijven		Bouwend Nederland			
	Stimuleren van consortia van (regionale) bouwbedrijven, producenten van bouwmaterialen, architecten, energie-, installateurs en zorgaanbieders die creatief in kunnen spelen op gevraagde nieuwe concepten	Bouwend Nederland	Diverse kennisinstellingen, koepels	Vanaf 2016	NvT
	Creëren pilots voor ontwikkelen nieuwe concepten	NCG	Bouwend Nederland, maatschappelijke organisaties	Q1/Q2 2016	PM
	Perspectief geven op rolverhouding NCG en marktpartijen op langere termijn	NCG	CVW, Bouwend Nederland	Q1 2016	NvT
	Vraagbundeling door het bij elkaar brengen van opdrachtgevers gericht op aanbesteding van grote bouwvolumes	Bouwend Nederland	CVW	Vanaf 2016	NvT
3. Arbeidsmarkt Bouw		EPI-Kenniscentrum			

Concept versie 30-10-2015

	Ontwikkeling specifieke opleidingsprogramma's	EPI-Kenniscentrum	Scholen, kennisinstellingen	Q1/Q2 2016	NvT (evt PM)
	Analyse toekomstige behoefte aan aanbod van uiteenlopend personeel op verschillende niveaus	EPI-Kenniscentrum	Bouwend Nederland, kennisinstellingen	Q42015& Q1Q2 2016	NvT (evt PM)
	Vergroten regionaal arbeidsmarktpotentieel	Bouwplaats Noord	UWV, Arbeidsmarktregio	Q4 2015/ Q1206	NvT (maar wel lobby Min. SOZAWE sectorgelden)
	Leercurves versnellen door bedrijven te verbinden aan kennisontwikkeling en innovatie	Economic Board	Kennisinstellingen, BuildInG	Afhankelijk van oplevering BuildInG	NvT
	Monitoring economische impact bouwopgave	NCG	RUG	Vanaf Q4 2015	PM (ordergrootte 50.000)
	4. Kennisontwikkeling en innovatie	EB			
	Ontwikkelen bouwinnovatiecentrum 'BuildInGroningen' (BuildInG)	EB	Hanzehogeschool, Bouwend Nederland, TNO	Q42015+ Q1/Q2 2016	5 mln investerings-bijdrage
	Onderzoek naar alternatieve biobased materialen/grondstoffen	BuildInG	Idem	Vanaf oprichting BuildInG	NvT
	Ontwikkelen Internationale Bouwtentoonstelling (IBT)	NCG	CVW, lokale overheden, derden	Vanaf 2016	PM
	Europees Regionaal Economisch Congres in Groningen 2017, met aardbevingsthema's in programma	NCG/RUG		Medio 2017	50.000
	Opzetten Kenniscentrum aardbevingen (m.n. sociaal-economische impact)	RUG		Q4 2015	NvT
	Opzetten Lectoraat Aardbevingen (m.n. bouw/constructief)	Hanzehogeschool		Q1 2016	200.000 structurele bijdrage
	Coördinatie van aardbevingsgerelateerde kennisontwikkeling op (inter-	EPI-Kenniscentrum of NCG	o.a. TNO, RUG, TUD, TUE	Vanaf 2016	NvT (evt PM)

Concept versie 30-10-2015

)nationale universiteiten en onderzoeksinstituten				
5. Stakeholders activeren op onderstaande thema's	Bij elkaar brengen van stakeholders en breed verkennen opgaves en thema's om te komen tot een aantrekkelijk vestigingsklimaat en een sterk en kansrijk Groningen	NCG	Lokale overheden, bedrijfsleven, koepelorganisaties, kennisinstellingen	Q1 en Q2 2016	PM (afhankelijk van uitkomst verkenningen)
	Instellen Stuurgroep Regionale Economie	NCG, Provincie	In ieder geval: portefeuillehouders reg. economie 4 gem. clusters; Economic Board, NOM, Groningen Seaports, SBE, LTO Noord, VNO/NCW en de vakbonden (FNV en CNV)	Q4 2015	PM
	Opleveren rapportage met prioriteiten en eigenaarschap	NCG, Provincie	Leden stuurgroep reg. economie	Q2 2016	PM
5a. Voorwaarden, wet en regelgeving		NCG			
	Stimuleren faciliterende planologische regelgeving	Lokale overheden	NCG	Vanaf 2016	NvT (evt PM)
	Lobby voor wettelijke experimenteerruimte	NCG	NCG, Rijksoverheid	Vanaf 2016	NvT (wel lobby)
5b. Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt		Lokale Overheden			
	Leerwerkketens met zicht op werk	Lokale overheden	Scholen, werkgevers	Doorlopend	NvT
	Toepassen 'social return on investment' onderkant arbeidsmarkt	Lokale overheden	Werkgevers, UWV	Doorlopend	NvT
5c. Financiering en kredietverlening		EB			
	Ondernemersimpuls Noord Groningen	EB		Vanaf 2016	NvT
	Regionale investeringssteun Groningen	Min. EZ, Provincie		Doorlopend	NvT

Concept versie 30-10-2015

	Onderzoek mogelijkheden vereenvoudiging financiële regelingen	NCG	NOM	2016	PM
5d. Versterken vestigings- en ondernemersklimaat		EB			
	Voldoende en aantrekkelijke werklocaties	Lokale overheden	NCG	Vanaf 2016	NvT (evt PM)
	Bevorderen digitale infrastructuur	EB	NCG, Provincie, lokale overheden	Vanaf Q4 2015	(Circa 5mln)
	Brede dienstverlening MKB	Ntb. bijv. EB, MKB/VNO, KvK, NOM		Vanaf 2016	NvT (evt PM)
	Gerichte imagocampagnes economie en toerisme	Lokale overheden	NCG, Marketing Groningen	Q1/Q2 2016	PM
	Acquisitie ontbrekende kennisinstellingen en bedrijven via specifieke investeringsregelingen voor het aardbevingsgebied	EB	NOM	Vanaf 2016	NvT

Koppelkansen en enkele kansrijke thema's nader verkend

Vanuit de bouwsector en de opgave om kansrijke thema's verder te brengen zijn verbindingen met diverse sectoren mogelijk. In de versterkingsopgave legt de NCG een belangrijke verbinding met energie en duurzaamheid door de versterking gepaard te laten gaan met het streven van Nul op de Meter-woningen. Vanuit energie en duurzaamheid zijn nog meer crossovers te bedenken evenals voor andere terreinen.

Een eerste verkenning leidt tot de volgende verbindingen

- *Gas 2.0 en biobased economy (zie ook hoofdstuk Energietransitie)*

De regio moet voldoende economisch perspectief behouden als de gaswinning vroeg of laat wordt beëindigd. Het is daarom voor het duurzaam behouden van werkgelegenheid belangrijk dat de bestaande sterke economische sectoren als chemie, agro en de gas gerelateerde energiesector in samenwerking tot een nieuwe en toekomstbestendige structuur komen. Grote veranderingen in deze sectoren vergen aanpassingen maar bieden ook kansen voor nieuwe producten, verdienmodellen en business cases. Al in het eindrapport van de commissie Meijer is benoemd dat het samenkomen van deze sectoren binnen het thema 'Gas 2.0' één van de grootste economische kansen is voor het aardbevingsgebied. In Noord-Oost Groningen ontstaan op dit thema projecten en financieringsvraagstukken, zoals vanuit de Samenwerkende Bedrijven Eemdelta, die een verzoek hebben gedaan in ondersteuning van de financiering van in het bioraffinaderij-project 'Dual-Feed Biorefinery Platform Delfzijl', waarvoor een totale financieringssom van 100 miljoen benodigd is. De NCG zal moeten verkennen of zij hierbij een centrale rol wil spelen, al dan niet in financiële zin.

- *Smart grids (zie voor uitwerking hoofdstuk Energietransitie)*

In het kader van energietransitie moet de ontwikkeling van smart grids en lokale opslagtechnieken worden gestimuleerd. Hiervoor is kennisontwikkeling nodig die betrokken kan worden bij Enexis, EnTranCe, Energy Academy Europe, EnergySense en enkele energiebedrijven.

- *Energieneutraal bouwen (zie voor uitwerking hoofdstuk Energietransitie)*

De versterkingsopgave moet gecombineerd gaan met verduurzaming. Hiervoor is het nodig dat de bouwsector en de installatiebranche nieuwbouw- en renovatieconcepten ontwikkelen en via een onderzoek- en ontwikkelprogramma de leereffecten van projecten voor Nul op Meter-bouwen worden vastgelegd en beschikbaar zijn voor het aardbevingsgebied.

- *Arbeidsmarkketens/leerwerkketens*

De herstel-, versterk- en nieuwbouwopgave zal leiden tot 2000-4000 extra banen in - en direct gerelateerd aan - de bouwsector. Daarnaast zullen er in diverse andere sectoren ook extra banen ontstaan (logistiek, juridisch advies, hoveniers). Dit is van belang voor de beroepsbevolking van stad en Ommelanden. In tegenstelling tot in de bouwsector zijn hierbij nog geen concrete projecten geformuleerd. Terwijl we in de bouwsector de arbeidsmarkketen nadrukkelijk als

Concept versie 30-10-2015

programmaonderdeel benoemen, geldt dit niet voor andere ketens. Dit terwijl ook deze sectoren (zoals ICT, facilitair en zorg) een groot economisch belang hebben voor de beroepsbevolking in de regio en de bouwopgave in brede zin kunnen ondersteunen. De NCG zal in een later stadium moeten bepalen of zij een activerende rol in deze ketens wil spelen.

- *Kennisontwikkeling en innovatie gerelateerd aan (geïnduceerde) aardbevingen, aardbevingsbestendig bouwen en alle daarmee samenhangende thema's*

De kennisopbouw en de kansen die de versterkingsopgave met zich brengt zal structureel leiden tot innovatie in bouwtechnieken, materialen, productiemethoden en oplossingen voor bewoners als dan niet gekoppeld aan energie, duurzaamheid en zorg. Ons aardbevingsprobleem leidt zo mogelijk tot unieke kennis en specialisatie en als we het goed doen tot een koploperspositie in de bouwsector en bijbehorende 'export'-mogelijkheden, ook na de versterkingsopgave. Het zogenaamde "Nieuwe bouwen". Met name het 'BuildInG'-initiatief van EB, Hanzehogeschool, Bouwend Nederland en TNO kan hierin een centrale rol vervullen.

- *Zorgsector*

De nieuwe visie op de zorg vraagt om levensloopbestendig bouwen en stevige combinaties met ICT om zorg op afstand aan huis (domotica) te kunnen realiseren. Een platform van consumenten, zorgaanbieders, kleine en grote medtech, HTSM-, ICT- en bouwbedrijven, zorgverzekeraars en gemeenten werken samen aan innovatieve oplossingen voor (gebundelde) vraag. Een logische trekker moet hiervoor nog gevonden worden, maar zou bijvoorbeeld het Healthy Ageing Network Northern Netherlands (HANNN) kunnen zijn.

- *Gebiedsmarketing/imago/trots en aantrekkelijkheid*

De kennisontwikkeling, de werkgelegenheid, nieuwe vormen van bouwen, een internationale bouwtentoonstelling en internationale aandacht dragen naar verwachting bij aan nieuw perspectief en de identiteit en trots van het gebied.

- *Sociale inclusie (incl. leefbaarheid)*

Hoewel de bouwopgave en afgeleide sectoren voor een forse impuls voor de werkgelegenheid in de regio kunnen zorgen, zal niet iedereen hiervan profiteren. Een aanzienlijke groep inwoners van het gebied heeft een forse afstand tot de arbeidsmarkt en is niet eenvoudig in te zetten in de voorliggende opgaven. Om betrokkenheid met de opgave, maar ook sociale cohesie en leefbaarheid in de dorpen te bevorderen, ligt er een kans in het activeren van deze groep (met behoud van uitkering) in vrijwilligers-, beschut en semi-professionele activiteiten. Hiervoor is een afzonderlijk programma noodzakelijk, inclusief wettelijke experimenteerruimte. De NCG zal in een later stadium moeten bepalen of zij een rol op dit thema wil spelen.

Samenvattend: Belangrijkste nieuwe acties en projecten door NCG in 2016

- Inrichten Ondernemersloket (NCG)
- Stimuleren van consortia van (regionale) bouwbedrijven, producenten van bouwmaterialen,

Concept versie 30-10-2015

architecten, energie-, installateurs en zorgaanbieders die creatief in kunnen spelen op gevraagde nieuwe concepten (Bouwend Nederland)

- Creëren pilots voor ontwikkelen nieuwe concepten (NCG)
- Monitoring economische impact bouwopgave (NCG, RUG)
- Voorbereiding voor Internationale Bouw Tentoonstelling (NCG)
- Coördinatie van aardbeving gerelateerde kennisontwikkeling
- Instellen Stuurgroep Regionale Economie
- Verbeteren Voorwaarden, wet en regelgeving (NCG):
 - Stimuleren faciliterende planologische regelgeving (lokale overheden)
 - Lobby voor experimenteerruimte

Hoofdstuk 6 - Vitaliteit/Leefbaarheid

Inleiding

Leefbaarheid is een wezenlijk toetsingspunt voor de gehele aanpak van de aardbevingsproblematiek. Door de aardbevingen is er een groot risico dat de sociale veerkracht ernstig wordt aangetast. Aandacht voor de leefbaarheid in het gebied is dus noodzakelijk. Leefbaarheid heeft te maken met leefomgeving en voorzieningen. Deze onderwerpen staan vermeld in het hoofdstuk Versterking en Gebiedsgerichte aanpak. Leefbaarheid heeft ook te maken met sociale samenhang en het in stand houden van bestaande netwerken. Daar gaat dit hoofdstuk vooral over.

Er zijn al talrijke leefbaarheidsprogramma's en initiatieven voor sociale versterking in het gebied. Belangrijk is om stimuleringsprogramma's en -initiatieven van overheden om de leefbaarheid te faciliteren en met elkaar in verbinding te brengen.

In het versterkingsprogramma gaat veel aandacht uit naar de versterking van woningen en panden. En dat is terecht: veel inwoners geven immers aan dat er eerst gewerkt moet worden aan de veiligheid van het huis, de school en andere plekken waar ze vaak komen, voordat zij weer ruimte ervaren om na te denken over de toekomst.

In augustus en september zijn er door de Nationaal Coördinator Groningen themabijeenkomsten georganiseerd. Bij deze themabijeenkomsten, die allemaal een verschillende thematiek en kleur hadden, is er vanuit verschillende mensen, achtergronden en expertise input geleverd over hoe zij de leefbaarheid of beter gezegd de Vitaliteit op het gebied zien en hebben aangegeven wat nodig is om de Vitaliteit van het gebied op peil te houden en te stimuleren. En ook na afloop van de themabijeenkomsten zijn veel reactie per post of e-mail binnengekomen en verzameld. De strekking van de reacties is als volgt: zorg dat het versterkingsproces dusdanig wordt opgepakt dat mensen gevoel van regie op het eigen leven behouden of herkrijgen en dat ook sociale structuren in dopen en wijken in stand blijven.

Herstellen van schade en versterken is niet meer dan het 'opruimen van de rommel' veroorzaakt door een ander. Maar hoe geef je weer perspectief aan het gebied? En hoe doe je dat niet alleen door oog te hebben voor de grootschaligheid (economie en leefbaarheid), maar ook door de kansen van het verbinden en versterken van kleinschalige, lokaal ingebedde bedrijvigheid. Daarnaast is er ook in de gebiedsteams nagedacht over 'Sociale versterking'. De weerslag daarvan is te vinden in de verschillende gebiedsplannen.

De gedeelde visie is dat leefbaarheid veel meer is dan gebouwen. Het herstel van vertrouwen zal alleen ontstaan wanneer de veiligheid en de leefbaarheid worden vergroot. Binnen het MJP zijn er twee vragen die centraal staan:

- Hoe geven we aandacht aan de inwoner(s) binnen de versterkingsopgave?
- Hoe kunnen we het gebied een nieuw perspectief bieden?

Versterken, Sociaal

Herstel van vertrouwen zal alleen ontstaan wanneer de veiligheid en de leefbaarheid worden vergroot. En wanneer dit gebeurt in samenspraak met de inwoners. Zij zijn degenen die de gevolgen van de aardbevingen en van de versterkingsopgave moeten dragen, in alle opzichten. Door oog en oor te hebben voor hun belangen, behoeften en beweegredenen kunnen we de versterkingsopgave laten bijdragen aan het herstel van vertrouwen. De versterkingsopgave is ook een sociale opgave.

Concept versie 30-10-2015

Zodra er gestart gaat worden met de gebiedsgerichte aanpak, wordt het gesprek met inwoners opgestart op twee niveaus: zowel individueel (A) als collectief (B). Daarnaast wordt de aanpak 'Heft in eigen hand' gefaciliteerd.

A. De individuele aanpak: richt zich op het proactief meenemen van mensen die in verband met de versterkingsopgave hun huis uit moeten. En op mensen die niet uit hun huis moeten, maar wel al lang in onzekerheid zitten en bijvoorbeeld angst hebben. Dit vraagt individuele gesprekken, zeker daar waar het gaat om particuliere woningvoorraad (circa 70% van de woningen). De ervaring van het CVW leert dat bij particulier eigendom 1 op 1 inzet nodig is. Bij bezit van woningcorporaties is soms gesprek mogelijk in blokjes van 3-5 woningen.

Vragen die spelen bij inwoners gaan over het eigendom / de huur en de financiële impact van de versterkingsopgave op de eigen woning, maar ook over de praktische aanpak van de versterking: kan ik hier blijven wonen of moet ik tijdelijk verhuizen? Daar waar mensen tijdelijk uit hun huis moeten, spelen er vaak ook zorgen rondom het dagelijkse gebruik van voorzieningen: onderwijs, zorg, sport, dagbesteding. Zeker voor kwetsbare doelgroepen is de eigen omgeving en bestaande sociale infrastructuur van groot belang op het veilig en prettig wonen. Denk aan een praatje over de heg en een buurvrouw die een oogje in het zeil houdt. Of aan professionele ondersteuning zoals de jobcoach of remedial teaching die nu voorhanden zijn in de lokale school of het dorps huis. Blijft dat (zorg)aanbod beschikbaar tijdens de opgave? En hoe geven we dat vorm in of bij tijdelijke huisvesting? Ook kan verborgen sociale problematiek zichtbaar worden.

B. De collectieve aanpak: richt zich op buurt-, dorp- en wijkniveau. Gelijktijdig met de versterkingsopgave van de huizen in het gebied, is er een versterkingsopgave voor de school, de voetbalkantine en het dorps huis. Daarvoor moet het gesprek opgestart worden met de inwoners. Wat behoort tot het DNA van het dorp? Wat moet absoluut behouden worden en wat niet? En als er veel individuele woningen versterkt worden, wat betekent dit voor de bereikbaarheid van het dorp en voor de sociale samenhang? Wat kan een dorp aan? Dit gesprek moet gevoerd worden op buurt, dorp- of wijkniveau. In ieder deelgebied en iedere kern zal dit namelijk anders zijn.

Sociale versterking

Inleiding

Naast het waarborgen van veiligheid, willen we de inwoners perspectief bieden. In het gebied liggen ondanks de aardbevingproblematiek veel kansen en perspectief. Uit eerder inventarisaties vanuit het krimp dossier blijkt dat het gebied voorop loopt in nieuw burgerschap en nieuwe vormen van ondernemerschap.

Dat is echter wel kwetsbaar. Door de recente ontwikkelingen komt dit zeer sterk onder druk te staan. Bijvoorbeeld doordat de sociale structuur in de omgeving in beweging is door de grootschalige versterking of dat mensen voorgoed uit het gebied vertrekken. Het gevoel komt meer en meer naar voren dat de regio het stuur over het eigen leven en woonomgeving begint te verliezen. Veel mensen geloven daardoor niet meer in hun eigen situatie en in de regio.

Door een gemeenschappelijke inzet gekoppeld aan de gebiedsgerichte benadering, kunnen bewoners en gemeenschappen weer het stuur zelf in handen krijgen. Want controle over je eigen leven biedt hoop en zin in de toekomst. De voorwaarde voor een trots en kansrijk Groningen. De NCG doet dat op twee manieren:

Faciliteren van 'Best Persons' of Ondernemende Burgers
Ondersteunen van een gebiedsbreed Programma Sociale Cohesie.

Faciliteren 'Best Persons' of Ondernemende Burgers

Concept versie 30-10-2015

Opgave 1 is om vooral aan te sluiten bij de kracht van het gebied. Het betekent ondersteunen van de energiemakers en de frisse denkers die een mooie toekomst voor zichzelf en het gebied zien. We gaan hierbij uit van het principe van 'Best persons'. Uit verschillende onderzoeken en de eigen ervaring uit het gebied blijkt dat dit vaak de mensen zijn die hun omgeving in beweging zetten. Dit zijn de mensen met ideeën, met ondernemerschap, met visie. Door hier bij aan te sluiten wordt ingezet op een beoogd sneeuwbaaleffect.

Wat zijn 'Best Persons'?

Best Persons zijn informele leiders die door hun handelen hun directe en indirecte omgeving in beweging zetten. De term is bedacht naar aanleiding van onderzoek naar de aandachtswijken in de grote steden. Eigenschappen van de Best Persons:

- ze tonen durf, zijn ondernemend gaan eigenzinnig om met regels.
- ze zijn in staat om zich met veel gevoel van betrokkenheid in te leven in anderen.
- ze leggen verbindingen voorbij scheidslijnen.
- ze hebben een enorme drive maar doen (en kunnen) het niet alleen.

Oorspronkelijk is deze term bedoeld voor 'professionals' bij institutionele organisaties (gemeenten, woningbouwcorporaties etc.) die actief zijn m.b.t. de leefbaarheid van hun wijk of omgeving. In dit verband verbreden we de definitie door ook juist de 'veranderaars' die in onze dorpen en wijken wonen maar niet bij een institutie als gemeente of woningbouwcorporatie werkzaam zijn hierbij te voegen. Dat is bijvoorbeeld die ene voorzitter van de voetbalvereniging die zich inzet voor de leefbaarheid van zijn dorp of de docent van de Rietveldacademie die in een leegstaand dorpscafé een kennishotel is begonnen en daarmee weer reuring bracht in het dorp. In Noord-Groningen is er in veel, maar niet alle, gevallen sprake van een component van kleinschalige economie.

Wat heeft deze groep nodig?

Er zijn verschillende zaken nodig om deze groep te kunnen faciliteren.

Soms middelen. Veel bestaande initiatieven kunnen gefaciliteerd worden door middel van budgetten als het Loket leefbaarheid. Maar er zijn initiatieven die dat niveau ontgroeien, omdat er een 'ondernemersdeel' in zit. Helaas zijn ze te klein voor de regelingen van de Economic Board. Hiervoor dient van een stimuleringsfonds ingesteld te worden. Dit stimuleringsfonds kan ingezet worden voor experimenten en als procesgeld.

Bij het faciliteren van deze groep gangmakers gaat het niet alleen om 'geld'. In de huidige samenleving is sprake van een netwerksamenleving: het is van belang dat iedereen toegang heeft tot dezelfde 'informatie' om zodoende zelf de leefbaarheid en economische vitaliteit van eigen buurt, dorp of omgeving te kunnen stimuleren. Ook de overheden hebben daarin een rol. Gemeenten hebben in de afgelopen jaren door middel van vitaliteits- en dorpencoördinatoren verschillende dorps- en kleinschalige economische activiteiten begeleid. Dit kan prima voortgezet worden, maar de focus moet zeker ook gelegd gaan worden op de uitbouw van de rol als verbinder in die netwerksamenleving. Het ACTIE instrument, zoals toegepast in de gemeente Delfzijl, biedt hier een goede handvat voor.

De NCG ondersteunt en faciliteert gemeenten bij bovengenoemde inzet en toetst de aanpak op de behaalde effecten.

Opzetten van een gebiedsbreed Programma Sociale Cohesie.

We hebben aandacht gegeven aan de effecten van de versterkingsopgave op de sociale structuur en het beheersen daarvan door middel van een 'Collectieve aanpak'. Dat heeft dus als aanleiding de versterking. Met andere woorden: er volgen in een bepaalde buurt of straat aandacht en middelen voor de sociale structuur omdat daar op dat moment een versterking plaats vindt of plaats gaat vinden. In en iets bredere context gebeurt er in delen van het gebied al veel aan de versterken van de sociale cohesie in relatie met demografische krimp, schaalvergroting en werkloosheid. Er ligt een meerwaarde (koppelkans) om deze programma's, die nu nog veelal het niveau van een of meerdere gemeenten hebben, met oog voor maatwerk te implementeren over het hele werkgebied.

Concept versie 30-10-2015

Sociale cohesie is één van de programma's in het door de Eemsdelta opgestelde Woon- en Leefbaarheidplan (WLP). In dit plan geven de ondertekende partijen aan dat er geïnvesteerd wordt in vitale gemeenschappen in de dorpen en buurten en daarmee in de sociale samenhang. Dit is belangrijk voor de leefbaarheid in deze krimpende regio. In het WLP wordt aangegeven dat sociale cohesie te maken heeft met sociale contacten met bewoners waarbij ontmoetingsplaatsen een belangrijke rol spelen. Overeenkomsten in waarden en tolerant zijn ten opzichte van waarden van anderen speelt een rol. Ook het samen in stand houden van en verantwoordelijkheid nemen voor het verenigingsleven draagt bij aan sociale cohesie. Ten slotte wordt aangegeven dat sociale cohesie tot uitdrukking komt in de bereidheid elkaar te helpen; op vrijwillige basis diensten te verlenen aan elkaar.

Op basis van regiobreed plan is voor ieder van de vier gemeenten in de regio een aanpak ontwikkeld. Overkoepelend zijn de vier gemeenten op zoek naar nieuwe vormen van samenwerking tussen de overheid en bewoners van dorpen en wijken om zo de organisatiekracht van bewoners te versterken. In de gemeente De Marne kunnen bewoners in de periode 2015-2017 bij de gemeente terecht voor advies, ondersteuning en/of een financiële bijlage bij het organiseren van onderlinge hulp in straat, wijk of dorp. In de wijk Gorecht-West in Hoogezand is de afgelopen jaren veel aandacht besteed aan sociale cohesie.

Gemeenten staan in direct contact met bewoners in gebieden waar versterkt wordt en houden vinger aan de pols wat betreft de ontwikkelingen in sociale cohesie. De NCG ondersteunt en faciliteert gemeenten bij het opzetten van een aanpak voor het versterken van sociale cohesie (daar waar dit nog niet gebeurt) en faciliteert de toetsing de effecten van de versterking op sociale cohesie.

Hoofdstuk 7 - Cultureel erfgoed

Groningen beschikt over een grote diversiteit aan cultureel erfgoed: rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten, bijzondere stads- en dorpsgezichten, beeldbepalende en karakteristieke panden. Maar ook archeologische vindplaatsen, kenmerkende landschappen, bebouwingsstructuren, bijzondere tuinen en waardevolle interieurs. Zo heeft de provincie Groningen bijvoorbeeld de mooiste orgels van de wereld in haar Middeleeuwse kerken staan. Dit met elkaar vormt het Groninger erfgoed. Bijzonder aan het Gronings erfgoed is de ligging van de objecten en ensembles in de context van een uniek cultuurlandschap. Deze cultuurhistorische samenhang is de drager van de identiteit en de ruimtelijke kwaliteit van het gebied en zodoende bijzonder waardevol om te behouden.

Erfgoed geeft het gebied identiteit en houdt het levend. Wanneer erfgoed beschadigd raakt, of verdwijnt, zal dit een grote weerslag hebben op de identiteit van en leefbaarheid in het gebied. De ruimtelijke en economische kwaliteit wordt aangetast en het gebied krijgt minder aantrekkelijk vestigingsklimaat.

Het erfgoed van Groningen stond al onder druk door leegstand, maar wordt nu ook bedreigd door mijnbouwschade. Het lijdt geen twijfel dat monumentaal vastgoed bijzonder kwetsbaar is voor aardbevingen. Bevingen en bodemdaling in combinatie met (grond)waterpeilfluctuaties veroorzaken scheuren en verzakkingen. Naast de schade aan gebouwen als gevolg van aardbevingen, wordt het erfgoed bedreigd door de bouwkundige versterking. Het is niet ondenkbaar dat de versterkende maatregel dermate ingrijpend is dat 'het middel erger wordt dan de kwaal'.

Een ander groot probleem is dat veel waardevol, maar niet als zodanig geregistreerd, erfgoed niet de zorgvuldige aanpak krijgt die het verdient. Dit erfgoed (erfgoed zonder beschermde status) kan, op basis van bijvoorbeeld financiële afwegingen (de versterkingsopgave wordt 'te duur') of een technische afweging (onmogelijk om 'te versterken'), grondig worden aangetast of zelfs gesloopt. Lang niet al het erfgoed aanwezig in het gebied is in beeld gebracht. Een waardering of beschermde status is noodzakelijk om te voorkomen dat waardevol, maar nog niet geïnventariseerd erfgoed verdwijnt, terwijl ook dit erfgoed een belangrijk deel uitmaakt van de identiteit van de provincie.

Aanleiding

In het eindadvies van de Commissie Meijer, "*Vertrouwen in een duurzame toekomst*", staat opgenomen dat Groningen rijk is aan cultureel erfgoed: van de wierden en de Middeleeuwse kerken, tot de dijken, molens en statige borgen. '*De kracht en het DNA van het gebied ligt voor een belangrijk deel besloten in het cultureel erfgoed.*'

Ook in het aanvullende bestuursakkoord "*Vertrouwen op herstel, herstel van vertrouwen*" is als taak opgenomen: '*Bijzondere aandacht besteden aan het behoud van het cultureel erfgoed en de karakteristieke bebouwing, waaraan het gebied zijn kwaliteit en identiteit in belangrijke mate ontleent.*'

'Ontwikkelen en vormgeven van een geïntegreerde regionale gebiedsaanpak door koppeling van alle hoofdopgaven in het gebied, zodat de sociale, ruimtelijke, economische en cultuurhistorische samenhang en kwaliteit wordt behouden en versterkt.'

Concept versie 30-10-2015

Ook de ChristenUnie riep in zijn motie van 11 februari 2015 op om het erfgoed te behouden en alle schade als gevolg van gaswinning aan het erfgoed te voorkomen en te herstellen. Daarnaast heeft de ChristenUnie bij de Tweede Kamer onder de aandacht gebracht dat het verbod op beschadiging en vernielen van monumenten (Monumentenwet) gehandhaafd wordt; de NAM de kosten voor behoud en herstel moet betalen; bij herstel en behoud niet slechts economische afwegingen, maar ook monumentale waarden en waarden voor het landelijk gebied en de identiteit van Groningen moet worden meegenomen; en dat de Nationaal Coördinator Groningen een speciaal erfgoedteam opzet.

Visie op erfgoed

De identiteit van Groningen

Erfgoed staat voor de identiteit van een gebied, is een onmisbare verbinding tussen verleden én toekomst: het anker in een veranderende omgeving. Behoud van erfgoed is cruciaal voor de leefbaarheid, de belevingswaarde en het imago van de prachtige provincie Groningen.

Niet al het erfgoed in de provincie is in beeld gebracht. Het is daarom van belang dat de waarde en de kwaliteit van al het erfgoed wordt geïnventariseerd en vastgelegd door middel van een cultuurhistorische waardestelling en cultuurhistorische waardenkaart. De waardenstelling en waardenkaart worden vervolgens gebruikt als strategisch (ruimtelijk) (beleids)kader in alle processen, regelingen, instrumenten en projecten van het meerjarenprogramma.

Maatwerkbenadering

Tegelijkertijd is het proces van schadeherstel al enige jaren bezig, zijn de nodige veiligheidsmaatregelen in het gebied al getroffen (zoals het verwijderen van risicovolle bouwelementen) en zijn de voorbereidingen voor de grootschalige versterkingsopgave in volle gang.

Voor gebouwd erfgoed is het van belang om een maatwerkbenadering te hanteren. Op zeer korte termijn worden er voor gebouwd erfgoed dan ook afwegingskaders / (uitvoerings)methodieken en kwaliteitsrichtlijnen ontwikkeld, zodat op een monumentwaardige wijze de balans kan worden gevonden tussen veiligheid, gebruikscomfort en cultuurhistorische waarden. Dit afwegingskader is noodzakelijk als referentie en om de kwaliteit van de maatregelen te kunnen beoordelen. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) zal samen met gemeenten, provincie en Libau, binnen de Stuurgroep en de TaskForce Monumenten en Aardschokken in het eerste half jaar van 2016 zorgdragen voor het opstellen van het afwegingskader.

Strategie

De Nationaal Coördinator Groningen streeft er samen met de lokale overheden invulling naar om de gebiedsidentiteit te behouden en te versterken door. Dit zal bereikt worden door::

- cultureel erfgoed in kaart te brengen, te waarderen en ongeregistreerd erfgoed een status te geven;
- de juiste zorgvuldige benadering van waardevol cultureel erfgoed te borgen in de processen van schadeherstel en bouwkundig versterken;
- cultureel erfgoed waar mogelijk te koppelen aan verbetering van de sociale, ruimtelijke en economische samenhang.

De rol van de NCG is: regie houden op de uitvoering en financiering van bovenstaande strategie. De NCG maakt daarbij gebruik van de bestaande structuren en organisaties. De Nationaal Coördinator Groningen organiseert en faciliteert de processen zodanig dat de procedures flexibiliseren en versnellen mét behoud van de gebiedskwaliteit. Ook worden de bewoners en

Concept versie 30-10-2015

eigenaren ontzorgd door het voor hen zo makkelijk mogelijk te maken en hen deskundig advies en begeleiding te bieden (erfgoedteams).

Cultuurhistorische waardenstelling en erfgoedmeting

Cultuurhistorische waardenstelling

Om inzichtelijk te krijgen welke waarden in het gebied aanwezig zijn, moet een cultuurhistorische waardenstelling worden uitgevoerd waarbij het gebouwde erfgoed in zijn ruimtelijke context wordt gewaardeerd. Een deel van het erfgoed heeft al een beschermde status, als rijksmonument, gemeentelijk monument, of een ruimtelijk beschermde status via een beschermd stads- of dorpsgezicht. Ook zijn in enkele gemeentes karakteristieke panden opgenomen in het bestemmingsplan.

Een ander deel van het erfgoed is niet beschermd: stedenbouwkundige structuren, groenstructuren, historische bebouwing, etc. Dit 'nieuwe' erfgoed zal uit de waardenstelling naar voren komen en kan vervolgens ook een (beschermde) status krijgen. Ofwel door deze een monumentale status te geven (als gemeentelijk of provinciaal monument), ofwel door deze via een Bestemmingsplan of toekomstige Omgevingsplan te laten vastleggen (karakteristieke of beeldbepalende panden). Bij de waardenstelling zal lokale kennis en het bestaande netwerk worden gebruikt, zo worden de plaatselijke (cultuurhistorische) verenigingen, erfgoedorganisaties en bewoners betrokken. Daarbij zullen al aanwezige inventarisaties en kaarten worden gebruikt als onderlegger.

Tegelijkertijd wordt de bestaande 'erfgoedlijst' geactualiseerd: nu beperkt de redengevende omschrijving van een rijksmonumentaal pand zich vaak tot: 'Boerderij uit de 18^e eeuw'. Door tijdens de cultuurhistorische waardenstelling ook de omschrijving van de bestaande monumenten te controleren en uit te breiden, wordt direct het bestaande monumentenregister up-to-date gebracht.

Naast een lijst van nieuw te beschermen erfgoed en het actualiseren van de bestaande monumentenlijst, levert de waardenstelling ook een GIS-kaart op voor het aardbevingsgebied (de cultuurhistorische waardenkaart). In deze kaart zijn de begrenzingen en ruimtelijke karakteristieken voor de landschappelijk, stedenbouwkundig en cultuurhistorisch waardevolle samenhang: nederzettingpatronen, dorpstypen en gebouwde objecten opgenomen.

De cultuurhistorische waardenstelling, samen met een cultuurhistorische waardenkaart, dient te worden gebruikt als ruimtelijk strategische onderlegger voor processen, beleidsmatige regelingen, instrumenten en beslissingen. Tevens voor de uitvoeringsprocedures: herstel, HRBE's (hoge risico bouwelementen), versterking, waardevermeerdering (verduurzaming) en sloop. Bijvoorbeeld: waarom investeren in het dorps huis aan de buitenzijde van het dorp (jaren '70 en met veel achterstallig onderhoud) als een monumentaal gemeentehuis, pontificaal in het centrum van het dorp, leegstaat? En: wat te doen met het slopen van panden zonder vervangende nieuwbouw? Ook passende terreininrichting is onderdeel van het versterken van de ruimtelijke kwaliteit.

De provincie zal de lead nemen in de uitvoering van de cultuurhistorische waardenstelling. De gemeenten zijn aan zet bij het selecteren en vastleggen van het 'nieuwe erfgoed'.

Erfgoedmeting

Uit het project '*Levende monumenten in een leefbare regio*' van de RCE samen met een aantal partners, kwam naar voren dat gebouwde erfgoed in een goede basis(onderhouds)conditie, zonder (constructieve) gebreken, beter bestand bleken te zijn tegen aardbevingen. Naast het uitvoeren

Concept versie 30-10-2015

van de cultuurhistorische waardenstelling wordt ook van al het erfgoed een nulmeting uitgevoerd, ofwel een erfgoedmeting. Hiermee kan de staat van onderhoud, de mate van schade en de constructieve opbouw van het pand in kaart worden gebracht. Deze opnames worden uitgevoerd door monumentendeskundigen (erfgoedteams) in combinatie met de reguliere opnames van de CVW en in afstemming met het bevoegd gezag (de gemeenten)

Cultureel erfgoed borgen in bestaande en nieuwe processen

Zodra door de erfgoedmeting de basisconditie van het erfgoed in kaart is gebracht, kunnen plannen worden gemaakt om de gebouwen 'in hun oorspronkelijke kracht te zetten' (vakkundig schadeherstel, bouwkundige gebreken wegwerken en constructief versterken). In de hieronder beschreven onderwerpen wordt aangehaakt bij bestaande processen, maar ook zullen nieuwe processen worden opgestart.

Schadeherstel

Het gebouwd erfgoed heeft schade als gevolg van de bevingen. Bij CVW en NAM is gemeld dat 70% van alle rijksmonumenten schade hebben. Schadeherstel dient bij het gebouwd erfgoed zorgvuldig te worden uitgevoerd conform de al opstelde richtlijnen in het schadeprotocol voor monumenten. De inzet van experts (restauratiearchitecten, monumentenadviseurs, deskundig en gecertificeerd aannemers) en het bevoegd gezag (gemeenten) is hierbij onontbeerlijk.

Bouwkundig versterken

Het versterken van het gebouwd erfgoed is, net als het schadeherstel, maatwerk. Daarnaast moet er een afweging plaatsvinden tussen de versterkende maatregelen enerzijds en het behoud van de cultuurhistorische waarden van het object anderzijds.

De RCE is, als kennisinstituut, samen met de regionale overheden en OCW bezig met het ontwikkelen van een programma Aardbevingen en Erfgoed. Hierin is onder meer opgenomen het ontwikkelen van een methodiek om bij ingrepen tot een balans te komen tussen veiligheid, gebruiksvoorwaarden en behoud monumentale waarden. Tevens wordt kennis vergaard over aangepaste versterkingsmethoden gericht op behoud van monumentwaarden.

Het is aan de NCG om regie te houden op het opstellen van protocollen voor uitvoering van de herstelwerkzaamheden en versterkingsmaatregelen. Een monumentenprotocol bij schadeherstel is al aanwezig (ontwikkeld door de Stuurgroep en TaskForce Monumenten en Aardschokken en vastgesteld door de Dialoogtafel); een dergelijk protocol wordt ook opgesteld voor de versterkingsmaatregelen. Daarnaast worden beleidsregels uitgewerkt voor HRBE-trajecten.

De NCG draagt er, in samenwerking met het CVW, zorg voor dat deskundigheid wordt ingeschakeld conform het monumentenprotocol. Bewoners mogen ook zelf een deskundige inschakelen (eventueel als second opinion). Het is aan de NCG om te sturen op de goede opleiding en certificering van monumentendeskundige adviseurs en aannemers.

Voor vervangende nieuwbouw (woonhuizen, maar ook bijvoorbeeld agrarische schuren), wordt een kwaliteitsatlas samengesteld. Want zelfs als uiteindelijk wordt besloten de sloophamer te hanteren, is het zaak dat te bezien in het licht van de ruimtelijke en cultuurhistorische kwaliteit van het gebied: integraal en multidisciplinair. Zo zal de sloopopgave niet leiden tot het slaan van bijvoorbeeld een gat in een historisch lint, maar wordt de dorpsstructuur versterkt en wordt er nieuw gebouwd in een passende, cultuurhistorisch en architectonisch verantwoorde bouwtrant.

Tevens worden inspiratieboekjes ontwikkelt voor het ruimtelijk correct toepassen van duurzame maatregelen (zoals zonnepanelen, zonnevelden, windmolens).

Concept versie 30-10-2015

Erfgoedteams

Werkzaamheden aan gebouwd erfgoed is altijd maatwerk. Er wordt dan ook een adviesteam, of erfgoedteam, zoals beschreven in het rapport *'Levende monumenten in een leefbare regio'*, samengesteld om de eigenaar zo goed mogelijk te begeleiden, maar tegelijkertijd om ervoor te zorgen dat er een passende oplossing wordt uitgewerkt, passend bij en met respect voor de monumentwaarden van het pand. Niet alleen tijdens het schadeherstel, juist ook in de versterkingsopgave (prepareren).

De uitvoering van de versterkingsoperatie ligt net als bij de overige gebouwen bij het CVW. Dit betekent dat het CVW voor dit doel moet worden ingericht. Het erfgoedteam is een deskundig team dat vanuit CVW op pad wordt gestuurd. Het erfgoedteam bestaat naast een schadetaxateur en constructeur, ook uit een (bouwkundig) monumentendeskundige en een cultuurhistoricus. De NCG is betrokken bij de instelling van de erfgoedteams.

Erfgoedloket

Tegelijkertijd moeten de bewoners weten dat zij een vast contactpersoon hebben en deze persoon op 1 plaats kunnen vinden voor al hun vragen. De NCG heeft nog in overweging waar deze 1-loket-gedachte te organiseren.

Integraal, multidisciplinair kwaliteitsteam

Het is van belang om al in de vroegste fase van de planvorming integraal en multidisciplinair te werken. Dit geldt zowel voor de herstel-, 'HRBE-', versterking- als de waardevermeerdering-processen. Dat scheidt duidelijkheid vooraf.

Als onafhankelijk adviseur worden de erfgoedteams (in de uitvoering) ingezet, maar op beleidsniveau, in beoordeling van de plannen, zijn de overheden aanzet. Deze overheden dienen dan ook vertegenwoordigd te zijn in het kwaliteitsteam. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de bestaande structuren: de provinciale integrale commissie welstands- en ruimtelijke kwaliteit, de provinciale monumentencommissie, het provinciaal bouwheerschap en de stadsbouwmeester. Wanneer dit kwaliteitsteam al vanaf de initiatieffase wordt ingeschakeld om mee te kijken en mee te denken, zal dit de proceduretijd aanzienlijk verkorten.

Uitvoeringsinstrumenten

Procedureel en tegelijkertijd kwaliteit technisch kan ook nog winst worden behaald door flexibelere bestemmingsplannen/omgevingsplannen te maken (denken in bouwvlakken en in een mix van functies, met kwaliteitscriteria) en door loketcriteria op te stellen voor kleine vergunning plichtige bouwplannen.

Erfgoedmonitor

Samen met nog aanwezige tekeningen, maar ook de cultuurhistorische waardenstelling en de bevindingen van het erfgoedteam in het veld, worden de gegevens van de erfgoedmeting verzameld in een database, een erfgoedmonitor. Gezamenlijk bieden de twee instrumenten (de waardenstelling met cultuurhistorische waardenkaart en de erfgoedmeting met erfgoedmonitor) een solide basis voor het behoud en het vitaal houden van het totale cultureel erfgoed in het aardbevingengebied. In de erfgoedmonitor worden niet alleen de meest actuele gegevens van het erfgoed verzameld, ook wordt het gebruikt om het verloop van onder andere de schade te kunnen monitoren.

Garantiefonds achterstallig onderhoud

Concept versie 30-10-2015

Om gebouwd erfgoed in zijn 'eigen kracht' te kunnen zetten is geld nodig: er zal dan ook een garantiefonds achterstallig onderhoud worden ingesteld met een aparte regeling voor monumentale panden.

Archeologie

In de versterkingsopgave zullen ook werkzaamheden aan de funderingen moeten worden uitgevoerd.

Als gevolg van deze noodzakelijk ingrepen zullen we op veel plekken in het aardbevingsgebied te maken krijgen met verplicht archeologisch onderzoek. Een groot deel van de gebouwen in het aardbevingsgebied staat namelijk op wierden, verhoogde boerderijplaatsen of andere locaties met een hoge archeologische waarde.

Als uit dit onderzoek blijkt dat de uitvoering van een plan schade zal toebrengen aan archeologische resten is het van belang schade te beperken door de plannen aan te passen. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een aanpassing van de funderingswijze of bouwen op een andere locatie.

Wanneer behoud van archeologische resten in de bodem niet mogelijk is, dient een opgraving plaats te vinden waarbij zoveel mogelijk informatie over deze resten wordt verzameld en gedocumenteerd.

Het Noordelijke Archeologisch Depot in Nuis zal moeten worden uitgebreid om deze vondsten op te kunnen slaan.

Daarnaast moet er rekening worden met de kosten voor archeologisch onderzoek. Deze moeten al in de uitkering voor de herstelwerkzaamheden mee worden genomen of afzonderlijk door de NAM worden betaald.

Steunpunt Cultureel Erfgoed Groningen

Naast procedurele ondersteuning, hebben de (regionale) overheden ook inhoudelijke ondersteuning nodig. Elke provincie heeft een steunpunt voor de monumentenzorg. Ook in Groningen is het Steunpunt Cultureel Erfgoed Groningen aanwezig om gemeenten bij te staan in hun wettelijke taken op het gebied van erfgoed. De aardbevingsproblematiek vraagt om versterking van de ondersteuning. De NCG faciliteert dit.

Instrument ten behoeve van Opkoop

Voor schrijnende gevallen dient een vangnet te worden ingesteld onder aansturing van de NCG. Het is van belang dat het opgekochte gebouwde erfgoed wordt ondergebracht bij deskundige organisaties.

Concept versie 30-10-2015

Hoofdstuk 7 - Leefbaarheid

Hoofdstuk 8 - Instrumentarium

Instrumenten

Inleiding

Aanleiding

De Nationaal Coördinator Groningen coördineert de totstandkoming van een aantal instrumenten die een gezamenlijk pakket vormen ter ondersteuning van de forse herstel- en versterkingsopgave van de woningvoorraad in het gaswinningsgebied ten gevolge van de geïnduceerde bevingen. Deze instrumenten zijn aanvullend op de procedures die zijn ontwikkeld voor schade en versterken en de aangepaste geschillenregeling.

Deze herstel- en versterkingsopgave ten gevolge van de geïnduceerde bevingen moet plaatsvinden naast diverse andere ontwikkelingen op de woningmarkt in het gebied. Tot enkele jaren geleden was er op landelijk niveau in het ruimtelijk domein vooral aandacht voor nieuwbouw en projectontwikkeling. De bestaande woningvoorraad en het benodigde onderhoud was minder in beeld. Met de recente economische crisis is dit (deels vanuit noodzaak) drastisch veranderd. Lokale overheden voeren nu met lokale partners reeds eerder vastgesteld woonbeleid uit. Waaronder bijvoorbeeld herstructurering van de woningvoorraad, mede veroorzaakt door bevolkingskrimp. De forse herstel- en versterkingsopgave van de woningvoorraad in het gaswinningsgebied maken het noodzakelijk om hierop aan te sluiten met een aanvullende instrumenten.

De in dit hoofdstuk beschreven instrumenten besteden aandacht aan zowel de bestaande bouw als de nieuwbouwopgave in het bevingengebied.

Benodigde succesfactoren

De effectiviteit van de instrumenten is in belangrijke mate afhankelijk van de mate van aansluiting bij bestaand (lokaal) beleid. Bijvoorbeeld met het bredere krimp- en leefbaarheidsbeleid van betrokken gemeenten en provincie gedacht kan worden aan de inzet van de decentralisatie-gelden in het gemeentefonds en het provinciefonds die specifiek bedoeld zijn voor krimpmaatregelen (bijvoorbeeld noodzakelijke sloop en/of aanpak van achterstallig onderhoud). Hierbij zal aansluiting gezocht worden bij de verdere vormgeving en uitrol van het "Groninger gereedschap" voor de aanpak van de particuliere woningvoorraad.

Daarnaast speelt helderheid in taak- en rolverdeling en het nemen van verantwoordelijkheden door betrokken partijen een cruciale rol. De Nationaal Coördinator Groningen doet als interbestuurlijke organisatie dan ook een voortdurend beroep op de betrokken overheden en andere betrokken partners en relevante organisaties. De Nationaal Coördinator Groningen constateert dat bouw- en woningtoezicht in het bevingengebied in lijn met de rest van Nederland beperkt proactief handelt bij het aanspreken van eigenaren op achterstallig onderhoud en eigen gebrek (ook als de NEN8700 norm wordt overschreden). Door de aardbevingen is deze aanpak niet meer toereikend. Zo komt het helaas voor dat in acute veiligheidssituaties dat de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) bij inspecties de gemeente verzoekt tot actie, dit soms niet gebeurt en dat NAM noodgedwongen zelf tot actie overgaat. In de dagelijkse praktijk ontstaat zo het risico op een onduidelijke verantwoordelijkheidsverdeling.

De aardbevingen vormen volgens de Nationaal Coördinator Groningen daarmee een reden om aan gemeenten in het aardbevingsgebied te vragen de rol van het bouw- en woningtoezicht actiever in

Concept versie 30-10-2015

te vullen. Het is wenselijk en mogelijk dit te verbeteren door duidelijke afspraken over rol- en taakopvatting te maken tussen alle betrokken overheden en gebruik te maken van instrumenten die voor iedereen transparant zijn en gelegitimeerd zijn in het publiek domein.

De instrumenten bieden ook kansen om bestaande problematiek in de fysieke woonomgeving op te lossen. Hiervoor is wel duidelijkheid nodig over de kosten die op basis van redelijkheid en billijkheid worden toebedeeld. Belangrijk hierbij is dat steeds de ontwikkelingen worden vergeleken met vergelijkbare gebieden waar geen gaswinning plaatsvindt of heeft plaatsgevonden. Dit is bijvoorbeeld mede bepalend voor de waardeontwikkeling waar mee gerekend wordt.

Instrumenten ten behoeve van achterstallig onderhoud

Aanleiding en doelstelling

In het aanvullend bestuursakkoord is afgesproken om een fonds op te richten voor het achterstallig onderhoud dat moet worden aangepakt in combinatie met bevingsschade en/of noodzakelijke versterking. Centrale vraag is daarbij of het achterstallig onderhoud en bijbehorende constructieve gebreken de versterkingsopgave en/of herstel van de bevingsschade in de weg staat. In die situaties biedt dit revolverend fonds uitkomst om voor bewoners de financiering van het achterstallig onderhoud betaalbaar te kunnen houden. Dit uiteraard naast de aanpak van de bevingsschade en/of de versterking die voor rekening van de NAM zijn.

Opgemerkt wordt dat het garantiefonds het karakter krijgt van een instrument voor de aanpak van onderhoud en heeft geen betrekking op te slopen woningen. Hiervoor wordt een aparte koop/sloopinstrument ontwikkeld.

Werking van het instrument

Het instrument biedt eigenaren van panden de mogelijkheid om gebruik te maken van een lening tegen gunstige voorwaarden waarmee eigenaren zelf het achterstallig onderhoud kunnen financieren is, naast de aanpak van de bevingsschade of preventief versterken.

Uitgangspunt hierbij is dat elke partij binnen redelijkheid en billijkheid verantwoordelijkheid neemt voor haar aandeel daar waar aardbevingsschade de oorzaak is. Dit betekent dat:

1. De NAM een privaatrechtelijke verantwoordelijkheid heeft voor schade aan een bouwwerk in het winningsgebied, als dit gerelateerd is aan geïnduceerde bevingen en tevens voor de eventueel benodigde versterking
2. De eigenaar van een bouwwerk tegelijkertijd een eigen verantwoordelijkheid heeft om dit bouwwerk in goede staat te houden.
3. Er daarnaast een publieke verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag is om toe te zien op het veilige gebruik van bouwwerken.

Wanneer woningeigenaren beroep willen doen op het garantstellingfonds zullen er vijf vragen moeten worden beantwoord:

1. Staat het achterstallig onderhoud en bijbehorende constructieve gebrek het schadeherstel en de eventuele versterking in de weg?
2. Is er alleen een privaatrechtelijke relatie tussen NAM en woningeigenaar (bevingsschade en achterstallig onderhoud zonder overtreding van de veiligheidsnormen), of is er potentieel ook een publiekrechtelijke component als de veiligheidsnormen (NEN8700) wel in het geding zijn?
3. Is er in het concrete geval een relatie met het herstel van schade en versterking en overige aan beleidsdoelen van de lokale en regionale overheden, bijvoorbeeld voor bevolkingskrimp, leefbaarheid en energiebesparing?
4. Wat is de impact op de sociale leefsituatie van het betreffende huishouden en zijn omgeving?
5. Hoe groot is de financiële draagkracht van de betreffende huishoudens?

De beantwoording van de laatste drie vragen bevinden zich in een breder publiek domein.

Concept versie 30-10-2015

Afhankelijk van de beantwoording, komt de inzet van een financieel instrument in beeld om de eigenaar te helpen met de realisatie van het deel van de opgave dat in redelijkheid bij deze eigenaar ligt.

De Nationaal Coördinator Groningen zorgt dat de deelnemende partijen een revolverend fonds oprichten dat benut kan worden bij het herstellen van achterstallig onderhoud. De administratie/proceskosten van het fonds zullen voor rekening van de verstreckende partijen zijn en de verstrekking van leningen geschiedt ook voor hun rekening en risico. De leningen kunnen in principe laagrentend (of zelfs renteloos indien mogelijk) worden verstrekt en de (eventuele) aflossing kan op basis van een draagkrachtmeting worden bepaald. De deelnemende partijen bepalen de voorwaarden voor verstrekking van leningen (bijvoorbeeld maximaal bedrag, (kern)gebied, te nemen maatregelen, maximale looptijd en zekerheden (2e en 3e hypotheek).

Ook niet constructieve schade en achterstallig onderhoud dat de aanpak van schadeherstel door bevingen en een eventuele versterkingsopgave niet inde weg staat, zouden wat betreft de Nationaal Coördinator Groningen in aanmerking moeten kunnen komen voor het fonds. Op deze wijze is er meer draagvlak onder bewoners te verwachten voor elkaars woonsituatie. Gezien het publieke belang van deze laatste situaties is hierbij randvoorwaarde dat overige publieke partijen bereid zijn om een bijdrage te leveren aan het fonds. De mogelijkheden zullen de komende tijd worden onderzocht en uitgewerkt.

Huidige stand van zaken en vervolg

Aangezien de start van dit instrument cruciaal is, wil de Nationaal Coördinator Groningen op korte termijn dat met een pilot van 10 mln euro wordt gestart voor de duur van één jaar waar in verband met de aansprakelijkheden ook cofinanciering van overheden een randvoorwaarde is. Dit maakt dat er sprake zal zijn van een directe voeding van het instrument door de publieke partners in combinatie met een bijdrage van de NAM.

De voorgestelde kostenverdeling is 40% bijdrage van de betrokken overheden en 60% bijdrage door NAM. Gezien het revolverende karakter zal het fonds idealiter voor een belangrijk deel in stand kunnen blijven. Een inhoudelijk verdere verbreding van het fonds, zoals door de NCG zal worden onderzocht.

Instrumenten t.b.v. koop

Aanleiding en doelstelling

De Nationaal Coördinator Groningen onderzoekt de mogelijkheid van één instrument om woningen te kopen die fungeert als sluitstuk op de overige aardbeving gerelateerde instrumenten. O.a. in relatie tot het garantiefonds voor achterstallig onderhoud. Pas op het moment dat andere opties (bijvoorbeeld het garantiefonds), geen passende oplossing bieden, komt koop in beeld. Dit instrument heeft als doel mensen een alternatief te bieden in de situatie dat schadeherstel of preventief versterken geen rendabel of haalbaar alternatief vormt voor hun woning. Borging van de veiligheid, omvang van de herstelkosten en de te realiseren vastgoedwaarde vormen in deze opzet gezamenlijk de basis voor de invulling van dit instrument. Gezien het gewenste tempo en hanteerbaarheid is eenvoud en gerichte inzet het uitgangspunt bij de verdere vormgeving. Hiervoor zal een transparant afwegingskader worden ontwikkeld, wat bewoners duidelijkheid geeft en waarin ook ruimte zal worden ingebouwd om hun wensen te laten meewegen. Met deze opzet wordt nadrukkelijk niet gekozen voor een generiek instrument, aangezien dit de krimpproblematiek in de Groninger dorpen kan versterken en een extra verstrend effect heeft op de regionale woningmarkt.

Feitelijk wordt hiermee een stapsgewijze ontwikkeling van het mogelijk maken van het kopen van woningen voorzien:

1. Koop bij onbalans woningwaarde/versterking: als de versterking en/of herstelkosten een bepaalde grens overschrijden ten opzichte van de waarde, kunnen

woningeigenaren in aanmerking komen voor koop. Hierbij wordt een afweging gemaakt tussen de benodigde herstelkosten en de te realiseren (markt)waarde, waarbij het op orde brengen van de veiligheid het uitgangspunt vormt, waarbij ook bepaalde (nader te definiëren) ruimte wordt ingebouwd waarin de wensen van bewoners om al dan niet te verhuizen, worden meegewogen.

2. In aanvulling hierop zal de mogelijkheid worden aangeboden tot kopen van een woning op het moment dat een gebied binnen de gebiedsgerichte aanpak is aangewezen om aan te pakken en de situatie zich voordoet dat de woning niet voldoet aan de veiligheidsnorm 10^{-4} . Op dit moment bestaat echter niet de mogelijkheid om deze analyse met een 'quick scan' te maken en kan daarom niet een inschatting worden gemaakt over de exacte omvang en impact. Deze stap zal daarom de komende periode worden doorontwikkeld.
3. Schrijnende situaties: De koop van een woning dient mogelijk te zijn in specifieke schrijnende situaties. Invulling zal via een individuele beoordeling vorm krijgen en zal plaatsvinden binnen de kaders van de Commissie Bijzondere Situaties.

Naast bovenstaande stappen is door diverse partijen de optie genoemd om de koop van woningen te combineren met een aanpassing van de waardedalingregeling. Voor de uitwerking hiervan is het in ieder geval noodzakelijk dat eerst bovengenoemd instrumentarium voor koop in werking is in combinatie met onder meer de oprichting van een woonbedrijf.

In het vervolg zullen de volgende punten worden uitgewerkt:

Voor het einde van 2015 zal vanuit de Nationaal Coördinator Groningen verdere uitwerking plaatsvinden ten aanzien van:

- Waardebepaling- Het voorstel is om de waardebepaling te laten aansluiten bij de onteigeningssysteematiek waar schadeloosstelling de kern is.. Daarin zijn kaders uitgewerkt voor limietwaardes.
- Verplichtstelling bij ontruiming: Op het moment dat ontruiming vanwege het feit dat veiligheidsnormen worden overschreven een feit is, kan overwogen worden om tot opkoop en sloop over te gaan. In dit geval ligt er een duidelijke relatie met het de krimp/sloopopgave. De wenselijkheid van een dergelijke optie zal verder worden uitgewerkt.
- Uitwerking op welke wijze invulling aan de afweging tussen koop/versterken zal worden gegeven: de afweging om te komen tot investering of opkoop zal door een onafhankelijke instantie worden uitgevoerd in opdracht van het bevoegd gezag.
- Geografische afbakening: Aangezien de impact van de opkoop van huizen binnen een wijk of straat groot kan zijn zal in eerste instantie enige afbakening moeten plaatsvinden, zeker als het instrument wordt uitgerold in relatie tot de aanpak van de versterkingsopgave. Het voorstel is daarom om koop in combinatie met versterking primair in te zetten in het kerngebied waar ook gestart gaat worden met de gebiedsgerichte aanpak. Hierbij wordt op dit moment nog geen keuze gemaakt voor een afbakening volgens gemeentegrens, specifieke contouren of anderszins.
- Doelgroep: in deze opzet is gekozen voor koop voor woningeigenaren met forse schade of een grote opgave qua preventief versterken als basisvoorwaarde.

Uitzondering: Bovenstaand instrumentarium geldt in principe niet voor beeldbepalende woningen of monumenten. Hiervoor zullen aparte afspraken worden gemaakt, waarbij de NCG regie zal voeren op de te doorlopen processen en procedures, maar met behoud van de lokale bevoegdheden voor het aanwijzen van monumenten en het verstrekken van een juridische status voor beeldbepalende panden.

Concept versie 30-10-2015

Nieuwe Commissie Bijzondere Situaties

Aanleiding en doelstelling

Wanneer er sprake is van zeer schrijnende situaties waarin het liefst zo snel mogelijk moet worden ingegrepen, kan een zaak worden voorgelegd aan de Commissie Bijzondere Situaties (CBS). De CBS behandelt zaken indien er sprake is van schade, financiële en medisch/psychische problematiek. Dit zijn dan ook de inhoudelijke criteria die worden gesteld aan de aanvragen. Indien er geen sprake is van alle drie de criteria kan de aanvrager een beroep doen op de andere bestaande instrumenten. De huidige CBS komt voort uit het bestuurlijk akkoord en is destijds vanwege gevoelde urgentie ingericht met een enigszins tijdelijk karakter

De CBS heeft een fonds van 15 mln euro tot haar beschikking voor de meest schrijnende gevallen. De CBS stelt de vergoeding vast die NAM dient uit te betalen uit het fonds. NAM volgt vervolgens het oordeel van de CBS. Van het fonds is naar verwachting nog tussen de 9-10 mln beschikbaar.

De tijdelijke CBS heeft aangegeven dat zij haar werkzaamheden wil overdragen aan de NCG. De NCG heeft hierop in beginsel positief gereageerd en vindt het belangrijk dat de functie van de commissie behouden blijft. De NCG zal onderzoeken in welke vorm de werkzaamheden kunnen worden overdragen waarbij de onafhankelijkheid van de commissie geborgd blijft. Uitgangspunt is dat de hoeveelheid commissieleden gelijk blijft en de samenstelling waar mogelijk hetzelfde. De uitvoerings- en apparaatskosten zullen naar schatting 400.000 euro op jaarbasis zijn. Hierin is uitgegaan van uitvoer van de CBS zonder een loket voor ondernemers.

Er zal bekeken worden in hoeverre er veranderingen in haar werkzaamheden nodig zijn. De aanmeldprocedure zal kritisch bekeken worden. Op dit moment worden aanvragen van particulieren in behandeling genomen. De NCG zal onderzoeken of aanvragen van schrijnende situaties bij ondernemingen ook in behandeling kunnen worden genomen. De criteria waarop een aanvraag in behandeling wordt genomen, zullen ook worden bekeken. Het voorstel is om de NCG ook zelf ases aan te kunnen laten dragen voor de commissie. Daarnaast moet overwogen worden of wellicht de Arbitrer de mogelijkheid krijgt om een geval door te verwijzen. Dit is afhankelijk van het nieuwe proces van schadeafhandeling.

Werking

Een van de mogelijkheden die de CBS heeft is, is overgaan tot uitkoop van een woning. Deze mogelijkheid zal ook nadrukkelijk in het nieuwe model aanwezig blijven.

Uitgangspunt is dat het secretariaat door de NCG verzorgd zal worden, maar de commissie onafhankelijk tot haar oordeel komt. Het doel van de commissie om in schrijnende situaties tot een snelle oplossing te komen, blijft gelijk. Casemanagers verantwoordelijk voor de intake en het verdere contact met de bewoners zullen werken onder verantwoordelijkheid van de NCG.

Een belangrijk aspect van de werkzaamheden betreft de privacyregelgeving. Om haar werk goed te kunnen doen, zal de commissie om een groot aantal gegevens vragen. Daarbij is het van belang dat van tevoren helder is dat met medische en persoonsgegevens met de grootst mogelijke zorgvuldigheid wordt omgegaan en aan de wettelijke eisen hieromtrent wordt voldaan.

Huidige stand van zaken en vervolg

Vanuit de NCG zal er voor gezorgd worden dat de overgang naar een meer structurele situatie zo soepel mogelijk verloopt. In geval van een overdracht van de huidige situatie naar de nieuwe situatie, zullen bewoners wiens zaak in behandeling is zorgvuldig geïnformeerd worden.

Instrumenten te behoeve van Nieuwbouw

Aanleiding en doelstelling

Voorkomen moet worden dat de kans op aardbevingen leidt tot een stagnatie in het aantal nieuwbouwprojecten. Tevens moet gestimuleerd worden dat bij nieuwbouw aardbevingsbestendige maatregelen worden toegepast, ook zolang dit wettelijk nog niet verplicht is. Hiervoor is een vernieuwd instrumentarium voorzien. De huidige interim nieuwbouwregeling - die voortkomt uit afspraken uit het bestuurlijk akkoord en uitgevoerd wordt door NAM - wordt daarom herijkt. Het vernieuwde instrumentarium moet de mogelijkheid bieden tot nieuwbouw, die zowel een voldoende versterkt gebouw mogelijk maakt als eenzelfde functionaliteit, esthetische kwaliteit en gebruikscomfort voor de eigenaar biedt.

Werking

Het nieuwbouwinstrumentarium biedt zowel technische- als financiële ondersteuning bij de totstandkoming van nieuwbouwprojecten waar aantoonbaar maatregelen voor aardbevingsbestendiger bouwen zijn of worden genomen. Middels advies moet vroegtijdig in het ontwerpproces inzicht worden geboden in bruikbare technieken en de daarmee gepaard gaande kosten. Ook komen er voor woningbouw twee opties voor financiële ondersteuning. Eén optie betreft een percentage van de bouwsom, de andere optie betreft een vergoeding van de door aanvrager aangetoonde meerkosten. Voor utiliteitsbouw, agrarische bouwwerken of een voor mix van functies binnen één bouwwerk zal bekeken worden of aanvullende modules kunnen worden opgezet voor een financiële ondersteuning analoog aan de principes van het hier voorgestelde instrumentarium.

De meerkosten voor bevingsbestendige nieuwbouw worden naar verwachting gereduceerd, naarmate er meer ervaring is opgedaan en ook eerder in het ontwerpproces rekening mee is gehouden. Vooralsnog wordt daarom uitgegaan van een tijdelijk instrumentarium voor een periode van 5 jaar in overgang naar de situatie waarbij de Nationale Praktijk Richtlijn (NPR) is opgenomen in bouwregelgeving. Na 5 jaar zal een evaluatie zal plaatsvinden.

De mate van te treffen aardbevingsbestendige maatregelen is gerelateerd aan de krachten die de constructie moet kunnen verdragen. Het lijkt dan ook logisch om het instrumentarium toe te passen binnen de contouren van de meest recente pga-contourenkaart. Er wordt bezien of dit geen onredelijke situaties oplevert en geen ongelijke behandeling tussen nabijgelegen projecten in de hand werkt.

Ten aanzien van de uitvoering geldt dat het nieuwbouwinstrumentarium en de wijze van toetsing inhoudelijk en qua proces transparant moeten zijn. Alleen zo kunnen aanvragers adequaat gebruik maken van dit instrumentarium.

Huidige stand van zaken en vervolg

De invulling van het instrumentarium, inclusief een publieke en private inbedding, wordt verder uitgewerkt. Ook over het effect van de totstandkoming van de NPR en de opname in bouwregelgeving worden nader onderzocht. Inhoudelijk wordt bekeken op welke meerkosten direct gerelateerd zijn aan de NPR en welke kosten dus in aanmerking komen voor vergoeding.

De waardevermeerderingsregeling

- De Interim regeling Waardevermeerdering bestaat per september 2014 en komt voort uit de afspraken in bestuursakkoord Vertrouwen op Herstel en Herstel van Vertrouwen van januari 2014. De regeling is gericht op duurzaamheidsmaatregelen op het gebied van woningisolatie, energiebesparende voorzieningen en/of decentrale energieopwekking waarmee waardebehoud en –vermeerdering van woningen wordt beoogd. Gestart is met een waardevermeerderingsregeling voor woningen waarbij sprake is van substantieel schadeherstel en/of preventieve bouwkundige maatregelen. De regeling wordt over het algemeen als succesvol beschouwd. Tot 1-9-2015 zijn ruim 18.000 aanvragen ingediend, 11.765 projecten zijn inmiddels vastgesteld. Totale investering door eigenaren bedraagt €92 mln, waarvan € 45 mln uit het waardevermeerderingsbudget. Rekening houdend met lopende aanvragen en reeds afgesproken reservering voor corporatiewoningen resteert nog een bedrag van 42,8 mln.
- In het aanvullend akkoord (februari 2015) is, naast openstelling voor de gemeenten HS en Menterwolde, afgesproken dat “onderzocht wordt of de definitieve regeling mede op basis van de actuele pga-contourenkaart vormgegeven kan worden. Daarbij zal tevens worden gezien of voor nieuwe gevallen de evenredigheid tussen geleden schade en het beschikbare bedrag voor waardevermeerdering kan worden verbeterd. In de definitieve regeling wordt hier, na consultatie van de Dialoogtafel, een besluit over genomen”. De Dialoogtafel heeft hierover nog geen overeenstemming kunnen bereiken.
- Gezien Op basis van het voorgaande stelt de NCG voor de regeling met terugwerkende kracht opent stellen voor schadegevallen buiten de de huidige 11 gemeenten en het budget daarvoor beschikbaar te stellen.

De waardedalingregeling

- De huidige waardedalingregeling van NAM is gericht op compensatie van de gerealiseerde waardedaling als gevolg van aardbevingen (in vergelijking met zelfde type woning in referentiegebieden) en sluit aan bij het moment van verkoop. De woning moet verkocht zijn om in aanmerking te komen, omdat daarmee ook een daadwerkelijk ijkpunt ontstaat om de waardedaling ten gevolge van de bevingproblematiek op te baseren. Dit tot ontevredenheid van veel eigenaren die op het moment van verkoop geen zekerheid hebben over de compensatie die zij krijgen. Tot op heden zijn ruim 600 aanvragen gedaan, hebben 451 taxaties plaatsgevonden en zijn er 255 aanbiedingen gedaan (150 zijn akkoord, 20 niet akkoord).
- De rechter heeft uitgesproken dat er ook sprake kan zijn van schade die voor vergoeding in aanmerking komt zonder dat een woning is verkocht. NAM heeft tegen deze uitspraak beroep ingesteld, maar tegelijkertijd kenbaar gemaakt open te staan voor mogelijkheden om de werking van de bestaande regeling te verbeteren. Hierbij gaat het met name om onvoorziene situaties waarbij geen verkoop plaatsvindt, maar de waardebepaling wel opportuun is (hierbij is te denken aan scheidingssituaties en overlijden van bewoners).

Wetgeving

De versterkingsopgave heeft betrekking op alle bouwwerken in het gaswinningsgebied. Dus niet alleen woningen, maar ook bedrijfsgebouwen, openbare gebouwen, scholen, infrastructurele bouwwerken als wegen, dijken, kanalen, buisleidingen en mogelijk andere. Voor de uiteenlopende categorieën van bouwwerken zijn verschillende wettelijke regelingen van toepassing. De Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (WABO) is hierin belangrijk, evenals de Woningwet en de Wet ruimtelijke ordening. Op regionaal en lokaal niveau speelt de Provinciale Omgevingsverordening (POV) en bestemmingsplannen (en welstandsnota's).

In het aanvullend akkoord is het volgende afgesproken:

Concept versie 30-10-2015

"Aandachtspunt voor de kwartiermaker is de nadere uitwerking van de juridische basis en vormgeving van de bevoegdheden, met name de bevoegdheden die gericht zijn op uitvoering. Er dient in de kwartiermakerfase onderzocht te worden of slagkracht en doorzettingsmacht door wet- en regelgeving worden belemmerd of zouden kunnen worden vergroot door het ontwerp van nieuw, formeel instrumentarium. Waar effectief wordt de bestaande wet- en regelgeving benut, als uit onderzoek blijkt dat deze onvoldoende mogelijkheden bieden (witte vlekken of te weinig slagkracht) of onvoldoende effectief zijn, dan wordt een nieuw juridisch kader opgesteld".

Hiertoe is een verkenning "Analyse juridische belemmeringen" uitgevoerd met doel: Het inzichtelijk maken van de juridische mogelijkheden en onmogelijkheden en van de effectiviteit van juridische instrumenten en procedures om situaties die zich in de praktijk gaan voor doen bij de integrale versterkingsaanpak snel op te kunnen pakken c.q. op te kunnen lossen. Op basis daarvan zijn voorstellen gedaan ter verbetering.

Bestemmingsplannen

In het geval van versterking en sloop/nieuwbouw kunnen aanpassingen van bestemmingsplannen noodzakelijk zijn vanwege het niet passen van de bouwkundige maatregelen in vigerende bestemmingsplannen. Er zijn zeven mogelijke instrumenten/ routes geïdentificeerd, die bijdragen aan een doelmatiger en sneller proces om te komen tot het verlenen van vergunningen. Het betreft:

- Convenant gemeenten met CVW voor werken met CMS
- Welstandsnota aanpassen
- Vergunningsvrij stellen specifieke zaken zoals meetapparatuur
- Toepassen 'kruimelgevallenlijst' (bijlage II artikel 4 Bor)
- Facetbestemmingsplan
- Afwijking d.m.v. een uitgebreide procedure
- Herziening bestemmingsplan

Tijdens de eerste fase van uitvoering (uitvoeringsplannen deelgebieden) zal ervaring worden opgedaan welke set aan instrumenten het meest effectief is en wat nog ontbreekt. De eerste vier genoemde instrumenten zullen worden toegepast. Een convenant met gemeenten waarin de werkafspraken met CVW worden vastgelegd is noodzakelijk (zie verder het deel 'Vergunningverlening, (systeem)toezicht en handhaving'). Dit vermindert de controledruk bij gemeenten en borgt toch kwaliteit wat tijdswinst oplevert. De aanpassing van de welstandnota, vergunningsvrij stellen (verantwoordelijkheid van het Rijk) en de kruimelgevallenlijst (verantwoordelijkheid Rijk) gaan met name over het vereenvoudigen van procedures rondom gevallen als: meer ruimte voor ingrepen aan gevels, vrijstellen van regels voor bv meetapparatuur, vrijstellen van bepaalde mate van versterking of tijdelijke huisvesting. Mocht blijken dat de huidige instrumenten belemmerend werken, dan kan de NCG het voortouw nemen om de aanpassing van wet- en regelgeving te bepleiten bij de relevante ministeries in Den Haag.

Vanuit de gebiedsaanpak zal bekeken worden of en in welk mate de andere drie instrumenten ingezet gaan worden. Het ene gebied (of daarbinnen gemeente) zal eerder kiezen voor een facetbestemmingsplan, in een ander geval zal een gemeente eerder kiezen voor een herziening. Wat belangrijk is, is dat in elk geval duidelijk is welke uitgangspunt wel en niet terug moeten komen in die plannen. Hierin kan de NCG ondersteunen.

Experimenteergebied

p.m.

Vergunningen en systeemtoezicht

De uitdaging: grote werkstroom voor gemeenten en CVW

Concept versie 30-10-2015

In de drieslag van schadeherstel, bouwkundig versterken en verduurzamen dienen wet- en regelgeving te worden nageleefd. Veel van deze regelgeving valt onder het bevoegd gezag van de gemeenten. Hierbij valt te denken aan de WABO, waarin onder meer bouw-, monumenten-, sloop- en milieuregelgeving is ondergebracht. Daarnaast geldt er nog aanhakende wet- en regelgeving, te denken aan de Flora en Faunawetgeving of Waterwet.

Het vergunningsvrij bouwen heeft de laatste jaren een enorme vlucht genomen. Daardoor kunnen veel schadeherstel werkzaamheden vergunningsvrij worden uitgevoerd. Ook het aanbrengen van bepaalde verduurzamingsmaatregelen, zoals het plaatsen zonnepanelen of isolerende beglazing kan in veel gevallen zonder vergunning worden uitgevoerd. Een uitzondering op deze verregaande deregulering zijn werkzaamheden die uitgevoerd worden aan Monumenten of in beschermde stads- en dorpsgezichten. Voor het bouwkundig versterken van gebouwen geldt ook voor de meeste activiteiten wel een vergunningplicht geldt.

In de verwachting van een enorme toename van het aantal vergunningaanvragen zien de gemeenten zich, als bevoegd gezag, voor de grote uitdaging: "Hoe organiseren wij vergunningverlening, behandeling meldingen, toezicht en handhaving efficiënt, effectief en slim?" Dat gaat niet op de klassieke manier waarbij aanvragen stuk voor stuk behandeld worden. Daar hebben gemeenten de menskracht niet voor en bovendien is het ook niet efficiënt. Het Centrum voor Veilig Wonen (CVW) staat voor de opgave om het uitvoeringsprogramma snel, efficiënt en binnen de regels van de wetgeving aan te pakken. Daarom is een verkenning uitgevoerd om te zoeken naar een innovatieve oplossing bij het CVW en de gemeenten.

Hoe komen, in het belang van gedupeerden, de overheid en het CVW tot een gezamenlijke en afgestemde aanpak rondom vergunningverlening en toezicht? Dit vraagstuk heeft een projectgroep in opdracht van de provincie Groningen en de 12 gemeenten opgepakt. Het resultaat is een op 21 augustus 2015 vastgesteld concept-Uitvoeringskader voor Vergunningverlening, Toezicht- en Handhavingstaken in de Drieslag Aardbevingen.

De oplossingsrichting: compliance-management en systeemtoezicht

Voor schadeherstel, bouwkundig versterken of verduurzamende maatregelen dient het CVW rechtstreeks of namens afzonderlijke architecten/aannemersbedrijven en gedupeerden omgevingsvergunningaanvragen in bij het bevoegd gezag.

Een grote organisatie, zoals het CVW, werkt met managementsystemen. Onderdelen daarvan worden een compliance-management systeem (CMS) en een vergunningen management systeem (VMS). Een CMS is een intern beheersysteem dat een organisatie onder eigen verantwoordelijkheid opzet om te borgen dat zij voldoet aan de geldende wet- en regelgeving, zoals het Bouwbesluit en gemeentelijke verordeningen, evenals het voldoen aan eigen werkprocedures die daarmee in lijn zijn. In het VMS zijn alle zaken opgenomen die te maken hebben met vergunningen, meldingen en algemeen geldende regels, voor zowel de Wabo-procedure (en aanhakende wetgeving) als ook de feitelijke toepassing op de (bouw)locatie. Dat correspondeert met de term "VTH-taken" bij gemeenten (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving). Het VMS van het CVW biedt voor de overheid grote kansen om sneller en efficiënter te werken. Het CVW heeft immers als uitgangspunt dat zij willen ontwerpen en uitvoeren volgens alle wettelijke regels, ongeacht de mate van toetsingen of controles door de overheid. Als de betrokken gemeenten zich als één overheid presenteren naar het CVW, dan ontstaan er kansen voor systeemgerichte invulling van VTH-taken. Systeem toezicht is toezicht op systemen, processen en methoden die gericht zijn op het borgen van de naleving van de wettelijke eisen.

Het resultaat van een goedwerkend CMS moet zijn dat er kwalitatief hoogwaardige vergunningen worden aangevraagd en dat de feitelijke uitvoering van de werkzaamheden in overeenstemming gebeurt door/namens het CVW. Het CVW borgt dit. Doordat dit door het CVW geborgd wordt, betekent dit voor de gemeenten het volgende resultaat:

Concept versie 30-10-2015

- Vereenvoudigde vergunningverlening
- Steekproef op (verleende) vergunningen, diepgaande toetsing
- Toezicht op verleende vergunningen (steekproef), diepgaande toetsing
- Audit op CMS
- Handhaving gericht op het CMS

Het VMS bouwen is één ding, het goed laten werken vergt een geruime periode waarin het CVW en overheid, ieder met behoud van eigen verantwoordelijkheid, investeren in optimalisatie. Bij een goed werkend systeem (gecontroleerd door de overheid in audits) kan de overheid systeemtoezicht uitvoeren en beperkt aanvullend fysiek toezicht (zie onderstaande figuur). Het CVW start in het oranje vak en komt na bewezen compliance in het gele vak terecht. Bij slecht functioneren geldt uiteraard een omgekeerde beweging.

Ter bescherming van de bewoners van het gebied moeten procedures weliswaar snel, maar ook zorgvuldig worden doorlopen. De rechtsbescherming die de Wabo biedt moet gehandhaafd blijven. Het werken volgens de beschreven systematiek van Compliance-management en systeemtoezicht staat dit niet in de weg.

Overige mogelijkheden tot versnellen

Het compliance-management is vooral geschikt voor werkzaamheden die te standaardiseren zijn in toetsmethodiek. Dit zullen niet alle voorkomende vergunningaanvragen zijn. Dat betekent dat naast het compliance-model ook een nog op een klassieke wijze met aanvragen omgegaan moet worden. Dit betekent niet dat voor deze aanvragen geen versnelling kan worden bereikt.

Doorlooptijden voor het behandelen van een aanvraag worden voor een gedeelte bepaald door de inhoudelijke toets die moet plaatsvinden. Minstens zo'n grote invloed op de behandeltermijn is het aantal, dat aan het plan, vaak volgordelijk, werken. De reden waarom veel mensen aan één dossier werken is gelegen in de taakverdeling (zoals administratieve taken versus inhoudelijke taken) en specialisaties (casemanager versus constructeur, rayonarchitect of jurist).

Het is daarom aan te bevelen om te onderzoeken of processen (verregaand) gestroomlijnd kunnen worden. Het klinkt daarbij voor de hand dat overbodige stappen achterwege gelaten kunnen worden. Het loont echter ook de moeite om te onderzoeken of er geschoven kan worden in de taakverdeling op een manier dat minder knippen in een proces ontstaan, maar ook dat er minder specialisten vereist zijn. Dit laatste punt kan bereikt worden door enerzijds scholing (het kennisniveau van de casemanager uitbreiden), maar anderzijds kan een andere manier van toetscriteria bepalen bijdragen tot een grote versnelling.

Het gemeentelijk Bouw- en Woningtoezicht kenmerkt zich door een reactieve handelwijze. De initiatiefnemer ontwikkelt een plan, vraagt deze aan en vervolgens beoordeeld de overheid over hieraan meegewerkt kan worden. Door meer objectieve criteria vast te leggen weten aanvragers waar ze aan toe zijn, kunnen meerdere mensen de aanvraag beoordelen en hoeven specialisten slechts in bijzondere gevallen nog maar tijdens de aanvraagfase te toetsen. Voorbeelden hiervan zijn loketcriteria voor de welstandstoetsing, een bomenlijst voor de kapverordening of ontheffingenbeleid voor Ruimtelijke Ordening.

Welke partners zijn hierbij betrokken?

Het Uniform Uitvoeringskader voor het compliance-model is opgesteld in opdracht van de provincie en de 12 gemeenten. Het concept is op 21 augustus 2015 vastgesteld door de stuurgroep. De gemeenten zijn bevoegd gezag en daarom zal elk van de colleges van burgemeester en wethouders van de verschillende gemeenten het moeten vaststellen. De huidige/klassieke VTH-werkwijze van gemeenten is namelijk niet ingericht op een systeemgerichte werkwijze.

Concept versie 30-10-2015

De Nationaal Coördinator heeft het kader positief ontvangen. Vooruitlopend op de formele vaststelling door gemeenten, wetende dat zij zich nog niet formeel aan deze aanpak hebben geconformeerd, heeft de NCG gevraagd om een voorstel ter verdieping van het kader. Deze verdieping moet inzicht geven op welke wijze en onder welke voorwaarden tot implementatie kan worden overgegaan, evenals voorstellen te doen om een aantal maatwerksituaties te standaardiseren. Daarbij is de problematiek van de agrarische bedrijfsinrichtingen met name genoemd. Een voorstel met betrekking tot deze verdieping is door de Omgevingsdienst Groningen (ODG) in samenwerking met de Werkorganisatie DEAL-gemeenten op 2 oktober aangeleverd bij de NCG inclusief een planning en kostenraming.

In het voorstel van de Omgevingsdienst zijn de voor de uitvoering meest urgente zaken opgenomen:

De grens tussen vergunningsvrij en niet-vergunningsvrij bouwen, als het kan ook voor monumenten. Voorgesteld wordt om op een top-10 van verwachte knelpunten voorstellen te doen om deze grens over alle gemeenten nader te bepalen;

Bestemmingsplantoetsen. Voorgesteld wordt om voorstellen te doen voor de wijze van toetsing, zodat het CVW en gemeenten op een uniforme wijze toetsen.

Bouwbesluit 2012. Voorgesteld wordt om afspraken te maken over de toepassing van de kwaliteitseisen voor het niveau van Bestaande bouw versus Nieuwbouw inclusief gelijkwaardigheid. Monumenten en welstandkaders. Voorgesteld wordt om in een vroegtijdig stadium rekening te houden met en te anticiperen op beschermde stadsgezichten en beeldkwaliteitsplannen in nauwe samenspraak met Libau.

Calamiteiten die veiligheid gerelateerd zijn. In sommige gevallen is de veiligheid van bewoners in het geding en kan bij schadeherstel, het bouwkundig versterken e/o ontmantelen van risicovolle elementen niet worden gewacht op de officiële procedure. Er zullen voorstellen worden gedaan hoe verwacht wordt dat het CVW in casu handelt en hoe de gemeenten door middel van hun gedoogkader daar op reageren.

Asbest. Voorgesteld wordt om mogelijkheden aan te geven voor de grootschalige aanpak van asbestverwijdering door middel van best practices in den lande die vertaald worden naar de problematiek van Drieslag;

Schade herstel Illegale bouw. Voorgesteld wordt dat voorstellen worden gedaan hoe het CVW in casu dient te handelen en hoe de gemeenten daar dan op zullen reageren, zoals een legalisatietoets.

De op te leveren projectresultaten van de verdieping zijn als volgt verwoord:

De VTH-organisatie is 3 maanden na moment van het geven van de opdracht grotendeels operationeel, voldoet aan de kwaliteitscriteria 2.1 en heeft het mandaat van de Groninger gemeenten. De werkprocessen zijn in februari 2016 vastgelegd en de organisatie werkt conform deze processen op certificeerbaar niveau.

De projectorganisatie heeft een branchedocument agrarisch opgesteld. Het document heeft als basis de tien thema's van LTO en NAM. De projectorganisatie heeft in kaart gebracht wat de impact is voor het VTH-werk van de 10 door de NAM en de branche benoemde thema's en doet aanbevelingen voor de organisatie VTH-werkzaamheden per thema. Het branchedocument heeft in ieder geval de reikwijdte van de Wabo, natuurwetgeving, Waterwet, archeologie en geeft tevens inzicht in de werkvelden die de Omgevingswet toegevoegd worden.

De projectorganisatie heeft systeemtoezicht op het CVW uitgewerkt in een toezichtstrategie VMS, gericht op elementen van visie en managementverklaring tot en met gedetailleerde werkinstructies en protocollen en daarvoor inspecteurs/lead-auditors benoemd en getraind. Naast systeemtoezicht worden fysieke steekproeven uitgevoerd conform een ontwikkeld protocol "Steekproefsgewijs toezicht op vergunningverlening en de bouwplaats". Deze strategie heeft de reikwijdte van het gehele VMS. Het CVW en de gemeenten bekrachtigen de afspraken in een uitvoeringsconvenant. De projectorganisatie heeft in samenspraak met het CVW een communicatievisie en plan uitgewerkt en past die toe. Deze strategie is primair ingericht op doelgroepen (woningeigenaren, agrarische branche e.a.) en CVW en secundair gericht op instanties die samenwerken.

Concept versie 30-10-2015

Actualisatie integrale risicoanalyse bouw- en woningtoezicht bestaande bouw voor de doelgroepen woningen en bedrijven en verdieping thema's wet- en regelgeving. De resultaten daarvan vormen mede de basis voor prioriteitsstelling in de aanpak van schadeherstel en bouwkundig versterken. De risicoanalyses en de verdieping op de thema's worden afgestemd met het CVW, zodat gemeenten en CVW uitgaan van dezelfde basisafspraken.

De rol van de NCG

Het belang van een uniforme uitvoering is onderkend door de afzonderlijke bevoegde gezagen. De systematiek van compliance-management en systeemtoezicht kan alleen maar slagen als gezamenlijk invulling wordt gegeven aan een aantal zaken. Het ligt voor de hand om niet een geheel nieuwe organisatie in te richten, maar te focussen op een samenwerkingsverband bestaande uit uitvoeringsorganisaties, omdat die voldoen aan de kwaliteitscriteria voor VTH. Hierbij blijven de gemeenten primair verantwoordelijk voor het afgeven van vergunningen, het houden van toezicht en het toepassen van bestuursdwang. In elk geval de volgende zaken zullen gecoördineerd/gezamenlijk uit worden gevoerd:

De audits;

De steekproeven in de vergunningverlening;

De steekproeven in het toezicht;

Het bijstellen van het compliance-niveau omhoog of omlaag, en daarmee samenhangend de balans tussen audits/steekproeven en fysieke controles door de VTH-organisatie;

- Het periodiek actualiseren van werkafspraken/protocollen/overeenkomsten tussen overheden en CVW.

De NCG heeft hier een faciliterende rol. Daarnaast speelt de NCG een rol om verbinding te maken met andere zaken, zoals deze in de aanbevelingen van het uitvoeringskader zijn genoemd. Deze aanbevelingen hebben onder meer betrekking op het harmoniseren van gemeentelijke regelgeving, het vereenvoudigen van procedures en het inrichten van een uitvoeringsorganisatie.

Toezicht en handhaving op de bestaande bouwvoorraad

Het doel

Gemeenten hebben als primaire taak om toe te zien op de bestaande bouwvoorraad. Voor bouwwerken die niet voldoen aan de minimale kwaliteitseisen van het Bouwbesluit geldt dat daartegen handhavend kan worden opgetreden. Gemeenten hebben de laatste decennia een terughoudend beleid gevoerd ten aanzien van de kwaliteit van de bestaande bouwvoorraad. Het algemene beeld in heel Nederland is, dat toezicht op de bestaande bouw zich voornamelijk richt op zaken zoals brandveiligheidsvoorschriften en monumentenzorg. In enkele gevallen worden zogenaamde rotte kiezen aangepakt. In de aardbevinggemeenten is dit beeld niet anders.

Door de schadeafhandeling en voorbereiding van het bouwkundig versterken zijn gemeenten er mee geconfronteerd dat er veel bouwwerken in het veld voorkomen waarbij er sprake is van achterstallig onderhoud en/of een eigen gebrek. Daar hebben gemeenten een verantwoordelijkheid te nemen. Het tot een overeenstemming komen met de schadeafhandelaar stagneert vaak op dit punt. De NAM schaart zich bovendien op het standpunt dat een woning eerst op minimaal niveau gebracht moet worden alvorens er bouwkundig versterkt kan gaan worden.

Enkele voorbeelden waaraan gedacht kan worden:

De fundering (op staal) is geknakt waardoor de hoofdconstructie niet meer in tact is;

Een gebouw in zeer slechte staat van onderhoud, waarbij het metselwerk geen constructieve verbinding meer kent;

Een stabiliteitswand is weggehaald zonder dat een andere voorziening is aangebracht;

Er zijn constructieonderdelen doorgeroest, verrot of verzakt.

Concept versie 30-10-2015

Tot op heden geldt er geen (Bouwbesluit)norm waaraan getoetst kan worden waarin het aardbevingrisico is meegenomen. De bevoegde gezagen hebben vaak wel een toezichtbeleid en een handhavingstrategie. Deze is echter niet tot stand gekomen met de gedachte om op grote schaal invulling te geven aan deze specifieke taak. Ervaring van gemeenten heeft reeds geleerd dat de geldende beleidsstukken slechts gedeeltelijk toepasbaar zijn op de genoemde problematiek. Dit alles maakt een gedegen afweging om over te gaan tot handhaving voor overheden zeer complex.

Gemeenten zullen daarom gevraagd worden om specifiek toezichtbeleid en -strategie vast te stellen. Dit beleid zal moeten passen in de Landelijke Handhavingstrategie. In het beleid zullen in elk geval de volgende onderdelen opgenomen moeten worden:

Het maken van een risicoanalyse zodat een duidelijk beeld ontstaat bij welke type van bouwwerken (verhoogde) risico's aanwezig zijn of in welke gebieden hoge/verhoogde kans op schade is, rekening houdende met de KNMI-kaart, witte NPR en 60 bekende typologieën van de NAM;

Inventarisatie maken welke bestaande 'rotte kiezen' er reeds bekend zijn;

Inventarisatie van de staat van de totale bestaande gebouwen voorraad;

Opnemen van protocol hoe om te gaan met het uitwisselen van gegevens tussen NAM/CVW en overheden;

Opnemen van protocol hoe om te gaan met acute situaties;

Standpuntbepaling hoe om te gaan met bepaalde toezichtvraagstukken, zoals het wegnemen van Hoog Riscio Bouw Elementen.

Onderzoek verrichten welke knelpunten nu al worden ervaren, wat handhaving in de weg staat (bv afkeurniveau versus bestaande bouw (input voor regelingen).

Het monitoren van ervaringen. Welke knelpunten worden ervaren die handhaving in de weg staan.

Dit beleid zal vervolgens moeten leiden tot een uitvoeringsprogramma voor toezicht op de bestaande bouw.

Wat is de rol van de NCG

De rolverdeling tussen de gemeenten en de NCG is dat de taak van de NCG begint daar waar de taak van de gemeenten ophoudt. En hoewel het toezicht en handhaving op de bestaande voorraad een reguliere taak van de gemeente is, geldt dat in de aardbevinggemeenten in deze taak meer wordt verwacht dan in gemeenten in andere delen van het land. Een woning met bijvoorbeeld een gebroken fundering of doorgebogen dak kan daar nog jaren blijven staan en in gebruik blijven zonder ingreep. Dit geeft een gevoel van rechtsongelijkheid. Daarnaast zijn gedupeerden gebaat bij een uniforme aanpak. Dit rechtvaardigt de bemoeienis, in faciliterende zin, van de NCG.

De NCG zal in overleg treden met het ministerie van BZK over het tot stand komen van een handhavingnorm in het Bouwbesluit, zodat gehandhaafd kan worden op zowel het bouwwerk als losse elementen zoals de HRBE's. Daarnaast heeft de NCG een rol in het tot stand komen van regelingen waarin verschillende criteria worden opgenomen, die voorkomen dat handhaving wordt bemoeilijkt omdat er onduidelijkheid bestaat over die aansprakelijk kan worden gesteld voor bepaalde onderdelen.

Criteria waardestelling

p.m.

Ruimtelijke kwaliteit

Bij een operatie van de omvang waar de NCG voor staat moet de ruimtelijke kwaliteit geborgd worden. Het karakter van het gebied, de structuren, de dorpen en beeldbepalende panden op het spel. Het gebiedsgericht werken heeft als voordeel dat de uitvoering zowel in samenhang opgepakt kan worden, als dat er verschillende belangen en beleid meegewogen kan worden.

Ruimtelijke kwaliteit

99

Concept versie 30-10-2015

Ruimtelijke kwaliteit wordt bepaald door de mate waarin binnen een gebied de gebruikswaarde, de belevingswaarde en de toekomstwaarde in onderlinge verhouding geoptimaliseerd zijn. Bij gebruikswaarde gaat het om een efficiënte inrichting van het gebied voor uitoefening van de daaraan toegekende of toe te kennen functies. Bij belevingswaarde gaat het om de sfeer en allure van het gebied, het behoud van gebouwd cultuurhistorisch erfgoed en de herkenbaarheid van de historisch gegroeide stedenbouwkundige en landschappelijke structuur. Bij toekomstwaarde gaat het om de toekomstbestendigheid van de maatregelen die ten behoeve van de gebruikswaarde en de belevingswaarde worden genomen.

Om bij de uitvoering op gebiedsniveau de ruimtelijke kwaliteit goed te borgen is het noodzakelijk dat bij de gebiedsgerichte aanpak ruimtelijke kwaliteit een plek krijgt in het proces. De wijze van borging kan worden ingevuld door het voorzien van deskundigheid binnen het projectteam gebiedsgerichte aanpak.

Woningbedrijf

Het uitvoeren van de drieslag (schadeherstel, bouwkundige versterking en waarde toevoegen) in de woningvoorraad van het aardbevingsgebied is een forse opgave die er toe moet leiden dat er weer veilig kan worden gewoond in aardbevingsbestendige woningen. De combinatie van veiligheids- en leefbaarheidsdoelstellingen leidt uiteindelijk tot een pakket ingrepen aan individuele woningen die kan variëren van niets doen tot slopen met alle denkbare varianten die zich tussen deze twee uitersten kunnen bevinden.

Dit leidt in bijzondere gevallen tot allerlei vastgoed gerelateerde activiteiten zoals het ontwikkelen van wisselwoningen of logeerhuizen tot het opkomen, beheren, verhuren en/of slopen van bestaande panden.

Er dient gezocht te worden naar een organisatievorm die de beschreven activiteiten op een professionele wijze kan uitvoeren. Een regionaal woningbedrijf zou een dergelijk organisatievorm kunnen zijn.

Uitgangspunt bij het schadeherstel en de versterking van de woningvoorraad is dat getracht wordt om zodanige maatregelenpakketten te ontwerpen dat de bewoners hun huis zo weinig mogelijk hoeven te verlaten. Maar voor een, nu nog onbekend, deel van de woningen zullen de ingrepen toch zodanig van aard zijn dat de bewoners voor een korte of langere periode tijdelijk elders moeten worden gehuisvest.

Daarbij doen zich een viertal modaliteiten voor:

1. Tijdelijke huisvesting bij schadeherstel
2. Tijdelijke huisvesting bij bouwkundige versterking
3. Tijdelijke huisvesting bij een combinatie van schadeherstel en bouwkundige versterking
4. Tijdelijke huisvesting bij acute uithuisplaatsing

Om de sociale cohesie in een dorp of wijk te behouden zal bij voorkeur tijdelijke huisvesting moeten worden gerealiseerd in de nabijheid van de permanente woning en de sociale omgeving van de getroffen. Ook de vorm of type van de tijdelijke huisvesting is van belang. Een gezin vraagt om een andere tijdelijke woning dan een alleenstaande of een zorgbehoevende oudere.

Er zijn in "technische zin" verschillende mogelijkheden voor de ontwikkeling van tijdelijke huisvesting van bewoners:

Opkopen/huren leegstaande/leegkomende woningen

Opkopen/huren leegstaand/leegkomend vastgoed in de regio dat, tijdelijk of permanent, geschikt wordt gemaakt voor bewoning zoals scholen, kantoren, cultuurhistorisch erfgoed, etc.

Opkopen/huren van bestaande woningen bijv. van mensen die willen verhuizen

Nieuw bouwen van tijdelijke woningen die te zijner tijd worden afgebroken/verplaatst

Nieuw bouwen van permanente woningen die in een beginperiode worden gebruikt voor tijdelijke huisvesting maar uiteindelijk worden toegevoegd aan de permanente regionale woningvoorraad

Concept versie 30-10-2015

Voor situaties waarbij de tijdelijke huisvesting slechts enkele dagen in beslag neemt kan ook gedacht worden aan hotelachtige faciliteiten.

De panden die gebruikt worden voor tijdelijke huisvesting zouden een bijdrage moeten leveren aan de stedelijke en landschappelijke kernkwaliteiten van het gebied. Denk hierbij aan cultureel erfgoed. Gebouwen die beeld dragers zijn voor stad of platteland en die door "gebrek aan programma" dreigen te verpauperen zouden hiermee een definitieve functie kunnen verkrijgen. Tijdelijke huisvesting, waar mogelijk en waar de prioriteit dat toelaat, dient te worden gecombineerd met projecten die in het kader van de woon- en leefbaarheidsplannen worden uitgevoerd.

De panden en/of woningen die in beheer komen van het regionaal woningbedrijf zullen getoetst worden op de geschiktheid voor de tijdelijke huisvesting. Daar waar dit redelijkerwijs niet mogelijk is worden andere bestemmingen gezocht (historisch erfgoed) of komt uiteindelijk wellicht sloop in zicht.

Het op te richten woningbedrijf is verantwoordelijk voor het primaire proces, zijnde het opkopen, huren, nieuwbouw, verbouw, exploiteren, beheren, afstoten of slopen en herinrichting. Het bedrijf is een faciliterende organisatie die opereert binnen, door de NCG, gegeven beleidskaders. Vooral nog wordt ervan uitgegaan dat het tijdvak waarin tijdelijke huisvesting moet worden ingezet om het programma bouwkundig versterken te realiseren, zeker tien jaar in beslag neemt. Het regionaal woningbedrijf wordt voor die periode ingezet.

Het mag duidelijk zijn dat het regionaal woningbedrijf gelet op de urgentie van het schade- en versterkingsprogramma een vliegende start dient te maken.

Het regionaal woningbedrijf zal moeten beschikken over voldoende (permanent) vermogen voor het opbouwen en exploiteren van een voorraad tijdelijke huisvestingsfaciliteiten gedurende de looptijd van het versterkingsprogramma. De organisatie zal in termen van kapitaalbeslag zoveel mogelijk uitgaan van het idee van een "revolverend fonds" door een tijdelijke voorraad te realiseren die tijdens of na afloop van het versterkingsprogramma zoveel mogelijk wordt verkocht cq. toegevoegd aan de permanente woningvoorraad.

Er zijn op dit moment diverse organisatievormen denkbaar. Deze dienen tegen het licht te worden gehouden. Gezien de benodigde kennis van het gebied en de specifieke werkzaamheden is het wenselijk om aansluiting te zoeken bij bestaande structuren en organisaties. De NCG ziet het als zijn taak om de komende maanden regie te nemen in de ontwikkeling van het regionaal woningbedrijf, welke in 2016 operationeel moet zijn.

Hoofdstuk 9 - Maatschappelijke stuurgroep Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen.

Rijk, provincie en gemeenten bevestigen het belang van de betrokkenheid van bewoners- en maatschappelijke organisaties niet alleen op het niveau van het programma en de uitvoering, maar ook op het niveau van de lokale vormgeving van het programma. Zij geven aan plaats te zullen nemen in de bestuurlijke stuurgroep en menen dat de voortzetting van de Dialoogtafel voorbehouden is aan de maatschappelijke organisaties (maatschappelijke stuurgroep).

De maatschappelijke organisaties hebben per brief d.d. 31 augustus laten weten het Groninger Gasberaad als een platform van bewoners & maatschappelijke organisaties te zullen vormen en te willen komen tot een maatschappelijke stuurgroep, naast de bestuurlijke stuurgroep. Zij maken duidelijk de samenstelling verder te willen "open gooien" en ook maatschappelijke organisaties of sectoren die nu niet vertegenwoordigd zijn (bijv. Onderwijs en zorg) te willen uitnodigen. Zij zullen uit hun midden een delegatie aanwijzen die deel zal nemen aan de maatschappelijke stuurgroep Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen.

In "De Tafel van 3 september 2015 in het kort" wordt het aldus beschreven: "De NCG krijgt in zijn governancestructuur straks twee stuurgroepen: een maatschappelijke en een bestuurlijke. In de maatschappelijke stuurgroep overlegt hij met een delegatie van het Groninger Gasberaad. In de bestuurlijke stuurgroep met provincie en gemeenten. Het is zijn uitdrukkelijke intentie te komen tot besluiten die in beide stuurgroepen gedragen worden."

Onderdeel van de governancestructuur van de NCG vormt een maatschappelijke stuurgroep waarin partijen zitten die vanuit hun aard een vertegenwoordiging van bewoners en maatschappelijke belangen zijn voor het aardbevingsgebied als geheel. In die zin moet de wens van de organisaties om tot verbreding van het Gasberaad te komen worden toegejuicht. Op dit moment is die verbreding nog geen feit en is de Groninger Bodembeweging daarbij niet betrokken. Dat is echter wel gewenst. Beiden zijn uitgenodigd om in de fase tot en na 1 januari 2016 deel te nemen aan de maatschappelijke stuurgroep.

De maatschappelijke stuurgroep is de plaats waar de NCG de totstandkoming en de uitvoering van het programma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen bespreekt. Waar het de uitdrukkelijke opgave van de NCG is om zorg te dragen voor voldoende maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak spreekt het voor zich dat het te voeren overleg daarop gericht is. Een gecoördineerde aanpak moet kunnen rekenen op draagvlak van alle betrokkenen, zowel maatschappelijk als bestuurlijk. De opstelling van de NCG moet daarop gericht zijn. Het vraagt echter ook van alle partijen die hierbij betrokken zijn de bereidheid om gezamenlijk op te trekken en verantwoordelijkheid te nemen. Een instelling gericht om er samen uit te komen. Zonder een dergelijke instelling kan de situatie ontstaan van een impasse waardoor er "niets" gebeurd. Dat zou een onaanvaardbare situatie opleveren.

Het overleg met de maatschappelijke en bestuurlijke stuurgroep is niet alleen gericht op de totstandkoming van het programma, maar ook op de uitvoering daarvan. De NCG betreft overheden, functionele en maatschappelijke organisaties zowel bij de opstelling van het programma als de uitvoering daarvan. De resultaten van dat overleg vinden hun weerslag in het programma en de uitvoering. Het spreekt voor zich dat daarnaast zowel in de maatschappelijke als de bestuurlijke stuurgroep voorstellen geagendeerd kunnen worden.

Concept versie 30-10-2015

Het overleg is zodanig ingericht dat aan het bestuurlijke overleg het maatschappelijk overleg vooraf gaat, zodat in de bestuurlijke stuurgroep de maatschappelijke inbreng bekend is en in de afweging betrokken kan worden.

Uitgaande van het aanvaarden van alle partijen van het uitgangspunt dat de opgave een gemeenschappelijke is, zal dat veelal leiden tot een gemeenschappelijke positie. Mocht dat in een enkel geval niet zo zijn, dan moet de NCG het tot zijn taak rekenen om tot voorstellen te komen waarin de resterende verschillen overbrugd worden.

Het overleg over het eerste programma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen zal aldus vorm worden gegeven. Op 10 november wordt het voorstel besproken in de maatschappelijke stuurgroep, op 11 november in de bestuurlijke stuurgroep, vervolgens weer op 18 november in de maatschappelijke stuurgroep en tot slot op 25 november in de bestuurlijke stuurgroep.

Beide stuurgroepen brengen een advies uit aan de NCG. Het advies van de maatschappelijke stuurgroep wordt betrokken bij het beraad in de bestuurlijke stuurgroep op 25 november. Het is, zoals reeds eerder opgemerkt, uitdrukkelijk de opdracht van de NCG om zorg te dragen voor voldoende draagvlak. Een programma dat niet kan rekenen op de "steun" van de maatschappelijke en bestuurlijke stuurgroep zou dan ook niet voldoen aan de opdracht van de NCG. Indien onverhoopt er toch verschillen resulteren rekent de NCG het tot zijn taak om met voorstellen te komen in de finale bestuurlijke afstemming over het voorstel van de NCG dat zal plaats vinden op 14 december a.s.

Bestuurlijke partijen zijn professionele organisaties. Beschikken over eigen ondersteuning en het hoort tot hun functioneren om de "parlementaire" organen bij het geheel te betrekken. Bewoners- en maatschappelijke organisaties verkeren vaak in een ongelijke positie ten opzichte van hun bestuurlijke counterparts. De NCG zal derhalve de maatschappelijke stuurgroep en het Groninger Gasberaad ondersteunen, zodat zij in staat zijn om tot een voorbereide inbreng te komen en in staat zijn om de achterbannen bij hun werk te betrekken. Die ondersteuning zal zodanig worden vorm gegeven dat de "onafhankelijkheid" gewaarborgd wordt. De meerjarig gereserveerde middelen voor de Dialoogtafel zullen daarbij worden betrokken.

In de governance van de NCG is ook voorzien dat bewoners betrokken zijn bij de werkzaamheden op lokaal niveau. Het spreekt voor zich dat de concrete plannen en invulling op lokaal niveau vraagt om "participatie" van de bewoners. Hier ligt een opgave voor de NCG gezamenlijk met de betreffende gemeenten. Het gaat dan om de betrokkenheid bij het eigen dorp of wijk. Waar de maatschappelijke stuurgroep betrokkenheid heeft op programma en uitvoeringsniveau, zullen de bewoners op gemeentelijk niveau betrokken zijn bij de concrete planvorming in dorp of wijk.

De Dialoogtafel heeft in de afgelopen tijd een aantal programma's tot ontwikkeling gebracht en onderzoeken vorm gegeven. Deze programma's en onderzoeken zullen worden overgeheveld naar de NCG. In veel gevallen zijn er stuurgroepen gevormd bestaande uit vertegenwoordigers van maatschappelijke en bestuurlijke partijen om een en ander te begeleiden. Deze zullen zoveel mogelijk worden ingepast in de governance structuur van de NCG. Waar maatschappelijke organisaties in een aantal gevallen ook direct betrokken zijn bij de "uitvoering" zal nagegaan worden op welke wijze dat na de "overheveling" vorm moet krijgen. Uitgangspunt is dat de komst van de NCG geen "harde" breuklijn mag opleveren. Wat in gang is gezet – en waarover veelal afspraken zijn gemaakt – zal in principe worden voortgezet. Wel zal een toets aan de inpasbaarheid in het programma plaats vinden.

Hoofdstuk 10 - Sturing & besluitvorming

Inleiding

De opgave in Groningen is een nationale opgave van rijk en regio. Bij deze opgave wordt gezocht hoe rijksopgaven en rijksambities verbonden kunnen worden aan regionale opgaven en regionale ambities. Daarmee wordt het Programma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen een gezamenlijke onderneming, een investering in elkaar.

De opgave vertoont veel dynamiek en kan in omvang en intensiteit toenemen. De governance moet voldoende flexibel zijn qua schaalbaarheid en wendbaarheid om daarop te kunnen inspelen, zodat optimale slagkracht gewaarborgd is.

Sturing

De benodigde doorzettingskracht ontstaat doordat:

- Er via de Nationaal Coördinator een integraal programma komt waarin expliciet en transparant is beschreven waar het nodig is dat de betreffende overheden hun bevoegdheden inzetten voor de voortgang van het programma. De Nationaal Coördinator beschikt over een uitvoeringsbudget dat is afgestemd op het programma;
- Er een Nationaal Coördinator Groningen is, die levert wat nodig is om het programma te realiseren en de uitvoering ervan te garanderen;
- Waar nodig, nieuwe (juridische) instrumenten worden ingezet om processen te versnellen;
- Er wordt onderzocht waar aanvullende mandatering en eventuele aanwijzingsbevoegdheden voor de Nationaal Coördinator gewenst kunnen zijn en wat nodig is om deze te realiseren. Wanneer het voor de voortgang van het programma nodig is om verantwoordelijkheden van partijen te mandateren, zal dat worden geagendeerd en besproken zoals overeengekomen in het Aanvullend Maatregelenpakket.

De sturing op het programma verloopt via lokale stuurgroepen, de Stuurgroep Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen naar het Nationaal Bestuurlijk Overleg Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen.

Gebiedsgerichte aanpak

Het is cruciaal dat de te kiezen aanpak om tot het meerjarenprogramma (MJP) te komen en de uitvoering daarvan aansluit bij het doel van het programma.

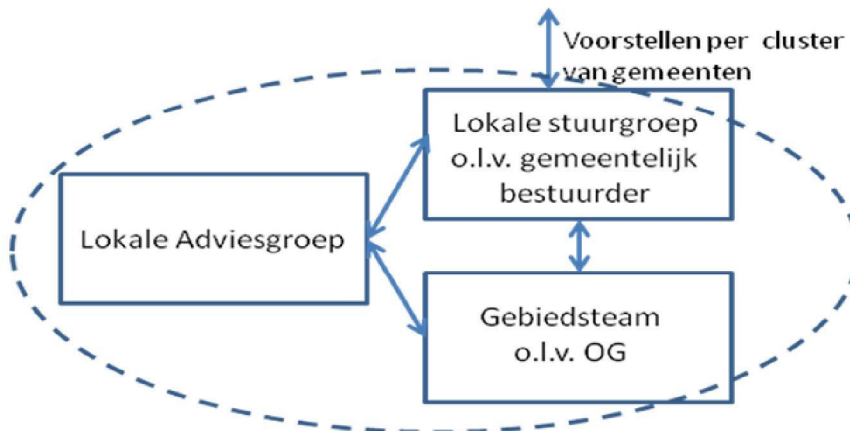
Het MJP:

- bouwt voort op de lopende initiatieven en uitvoeringsprogramma's in het gebied,
- brengt daar waar nodig focus en samenhang aan,
- bevat alle maatregelen en voorzieningen om de opgaven in Groningen op het gebied van bescherming tegen en afhandeling van schade als gevolg van aardbevingen te realiseren (ook op het gebied van leefbaarheid, duurzaamheid, economie en perspectief te bieden aan bewoners).

(uit goverancenotitie (bijlage 3) en Voorlopig Organisatiebesluit versie 1.4 hoofdstuk 2.2.)

Gebiedsteams en lokale stuurgroepen voor adviezen per gebied

Concept versie 30-10-2015

De gebiedsgerichte inhoud van het MJP Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen wordt vormgegeven door zogeheten gebiedsteams. Deze gebiedsteams zijn een samenwerkingsverband waar in vier clusters van samenwerkende gemeenten en de NCG in een compacte organisatievorm samenwerken.

De gebiedsteams zijn er voor:

- De planvorming;
- Het coördineren en faciliteren van en bijdragen aan de uitvoering;
- De interactie en communicatie vanuit de Nationaal Coördinator Groningen.

Een gebiedsteam bestaat uit mensen van de Nationaal Coördinator Groningen en mensen vanuit de betreffende gemeente en eventueel de provincie.

Er zijn vier clusters met ieder een gebiedsteam:

1. MEDAL: De Marne, Eemsum, Delfzijl, Appingedam en Loppersum
2. BTW: Bedum, Ten Boer, Winsum
3. HSSM: Hoogezand-Sappemeer, Slochteren en Menterwolde
4. En de stad Groningen

Elk gebiedsteam wordt bestuurlijk aangestuurd door een lokale stuurgroep. Hiermee wordt bedoeld dat het voorstel voor het programma voor het desbetreffende cluster van gemeenten in samenspraak met de bestuurders tot stand komt en door hen wordt gedragen. De lokale stuurgroep neemt bestuurlijke verantwoordelijkheid voor het advies aan de Nationaal Coördinator Groningen over het onderdeel van het Programma Aardbevingenbestendig en Kansrijk Groningen voor de desbetreffende gemeenten.

In de stuurgroep nemen bestuurders van alle gemeenten deel, is het rijk vertegenwoordigd en mogelijk ook de provincie. De voorzitter van de lokale stuurgroep is één van de gemeentelijke bestuurders. De vertegenwoordiger van het rijk kan de vertegenwoordiger van het ministerie van BZK in de regio zijn, maar kan ook een andere rijksvertegenwoordiger zijn.

Voor elk cluster van gemeenten –dus per gebiedsteam- wordt er een adviesgroep, of andere passende organisatievorm, van vertegenwoordigers van bewoners ingericht. De lokale adviesgroep wordt actief betrokken bij de planvorming en de uitvoering en adviseert de lokale stuurgroep. De lokale stuurgroep maakt expliciet hoe met dat advies wordt omgegaan.

De gebiedsgerichte aanpak –inhoudelijk, bestuurlijk en maatschappelijk- is een belangrijke basis voor gedeeld eigenaarschap, gedragen voorstellen en voortvarende uitvoering in een gebied. Alles komt uiteindelijk samen in de jaarlijkse voorbereiding en de uitvoering van het Programma voor een Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen. Daarin wordt de samenhang geborgd. De gebiedsgerichte aanpak lukt alleen met een betekenisvolle participatie van bewoners en ondernemers zodat we werkelijke duurzame verbeteringen tot stand brengen.

Concept versie 30-10-2015

Met deze gebiedsgerichte aanpak kan ook invulling gegeven worden aan de afgesproken specifieke aanpak voor de Stad Groningen. De stad heeft vanwege de bevolkingsdichtheid een spilfunctie in de regio. Deze specifieke aanpak komt voort uit de afwijkende opgave voor de stad, zoals verwoord in de aanvulling op het Bestuursakkoord. (uit VOB hfd 1.3)

De Stuurgroep Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen advies over het programma als geheel
De NCG maakt een samenhangend voorstel dat wordt besproken in de Stuurgroep Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen. Deze stuurgroep adviseert de Nationaal Coördinator over het totaal programma.

De Stuurgroep Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen wordt voorgezeten door de Nationaal Coördinator en bestaat verder uit:

- De vier cluster burgemeesters van de betrokken gemeenten;
- De gedeputeerde van de provincie;
- De SG vanuit het Ministerie van Economische Zaken als coördinerend ministerie;
- Eén of meer DG's van de meest betrokken departementen.

De NCG voert daarnaast overleg met de vertegenwoordigers van de bewoners- en maatschappelijke organisaties over de totstandkoming en uitvoering van het programma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen. Het Groninger Gasberaad en de Groninger Bodembeweging zijn uitgenodigd om deel te nemen aan deze stuurgroep. Het ligt voor de hand dat op termijn ook het georganiseerde bedrijfsleven, zorginstellingen etc. deel uitmaken van deze stuurgroep.

Los van deze structuur voor aansturing en verantwoording over het programma zal vanuit verschillende rijksverantwoordelijkheden bestuurlijk overleg nodig zijn met partijen in de regio. Uitgangspunt is dat dit overleg wordt gevoerd door de verantwoordelijke DG of DG's. Bij breder bestuurlijk overleg zal worden bekeken wie van rijkszijde deelneemt.

Finale bestuurlijke afstemming over het voorstel van de NCG

De finale bestuurlijke afstemming over het definitieve voorstel van de Nationaal Coördinator Groningen vindt plaats in het Nationaal Bestuurlijk Overleg Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen. Onder voorzitterschap van de minister van EZ als coördinerend minister, nemen aan dit bestuurlijk overleg deel:

- De Nationaal Coördinator;
- De Ministers die het mede aangaat;
- De verantwoordelijk gedeputeerde;
- De verantwoordelijke gemeentelijke bestuurders.

Besluitvorming

De besluitvormingsstructuur voor het programma is gebaseerd op de bestaande verdeling van verantwoordelijkheden tussen overheden. Er worden in deze fase nog geen voorstellen gedaan voor herschikking of mandatering van verantwoordelijkheden. De besluitvorming wordt getrapt opgebouwd. Dit leidt uiteindelijk tot nationale en regionale besluitvorming over het programma. Na besluitvorming vormt het programma de kaders voor de uitvoering.

Nationale en regionale besluitvorming

De besluitvorming wordt op regionaal niveau afgerond in de het college van gedeputeerde staten en daarna de Provinciale Staten, olleges van burgemeester en wethouders en tot slot in de gemeenteraden. Op rijksniveau gebeurt dit via de Ministerraad en daarna de Tweede Kamer. Via de coördinerend Minister van Economische Zaken wordt de besluitvorming met de NAM afgerond.

Besluiten die niet kunnen wachten op de jaarlijkse besluitvorming over het programma, moeten vanwege het belang van voortvarendheid genomen kunnen worden door de betreffende overheden dan wel de Nationaal Coördinator voor zover dit binnen zijn taken past. In elk geval is er in

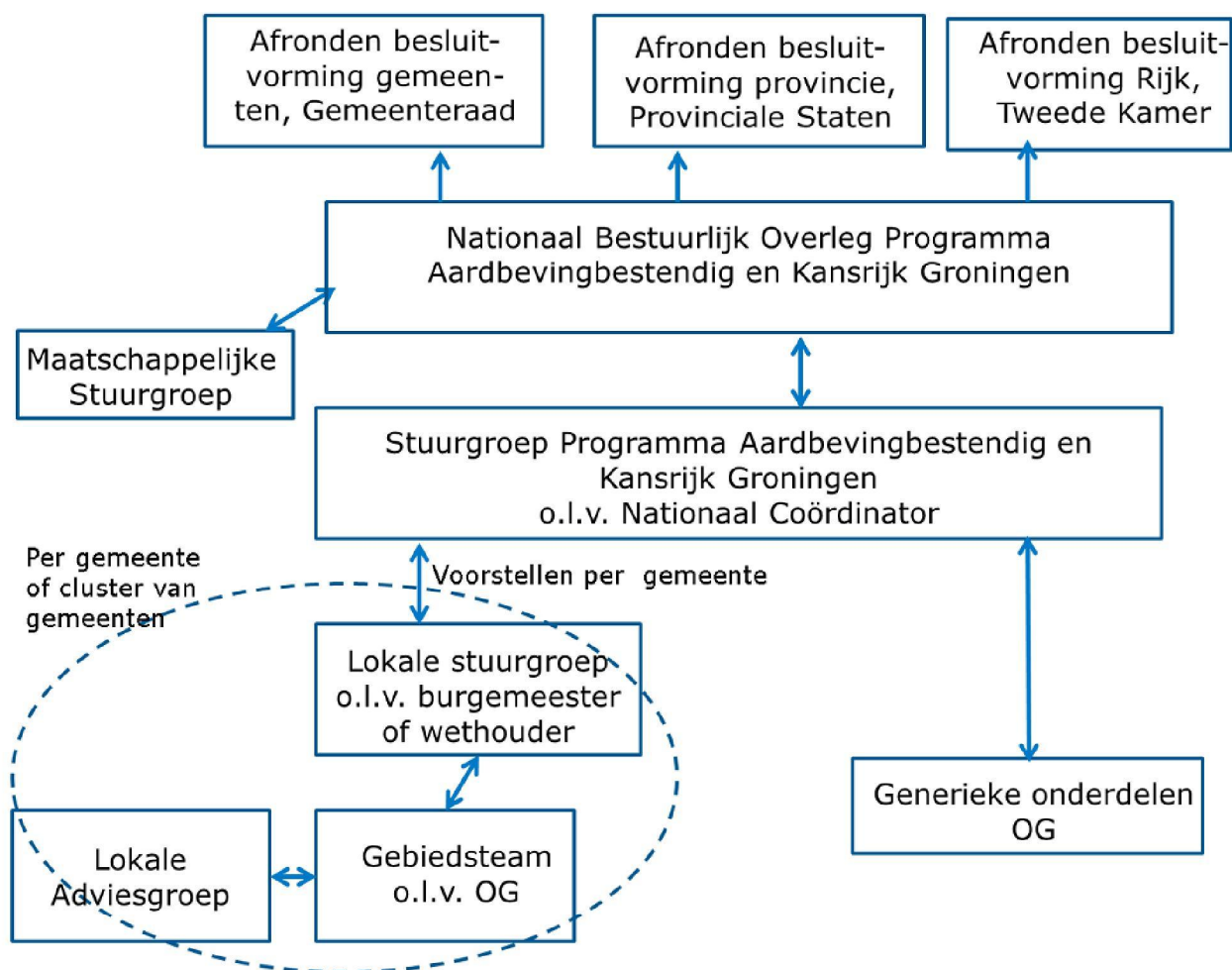
Concept versie 30-10-2015

dergelijke gevallen altijd een expliciet advies nodig van de Nationaal Coördinator of en hoe het betreffende besluit past in het samenhangende programma.

Besluitvorming in relatie tot de uitvoering

Met de jaarlijkse vaststelling van het programma liggen de inhoudelijke en financiële kaders voor de uitvoering van het programma vast. Er is op gemeentelijk niveau ruimte voor de lokale stuurgroep, onder leiding van de burgemeester/wethouder, om binnen de afgesproken kaders invulling te geven aan de uitvoering.

Voor zover ontwikkelingen het nodig maken om af te wijken van inhoudelijke en financiële afspraken uit het vastgestelde programma, is een wijzigingsvoorstel aan de Nationaal Coördinator nodig. Deze kan dat meenemen bij het opstellen van het eerstvolgende programma. Als dat niet kan wachten vanwege het belang van voortvarendheid kunnen door de betreffende overheden op advies van de Nationaal Coördinator dan wel de Nationaal Coördinator voor zover dit binnen zijn taken past tot besluitvorming komen.

De gebiedsgerichte aanpak ligt in het verlengde van de lokale stuurgroep en gebiedsteam. Hoe de exacte positionering van de gemeentelijke stuurgroep is ten opzichte van de lokale stuurgroep en het gebiedsteam moet nog nader worden bepaald.

Concept versie 30-10-2015

Deel III: Bijlagen

Bijlage 1 – Definities en afkortingen

Definities

Veiliger maken – alle ingrepen (vaak ook tijdelijk) om de veiligheid gelijk te verhogen zonder aanpassingen aan de hoofddraagconstructie van een gebouw.

Bouwkundig versterken – alle ingrepen om de hoofddraagconstructie van een gebouw (waaronder dak en/of fundering) te versterken, zonder noodzakelijkerwijs volledig te voldoen aan de beschikbare norm voor aardbevingbestendige (ver)bouw.

Aardbevingsbestendige (ver)bouw – de ingrepen waarmee de hoofddraagconstructie van een gebouw wordt versterkt, zodat het gebouw voldoet aan de beschikbare norm voor aardbevingsbestendige (ver)bouw

(referentie: brief Kamp 12-08-2015 aan Dialogtafel, kenmerk NCG/15099891)

Afkortingen

Bijlage 2 - Aanvullend bestuursakkoord 'Vertrouwen op herstel, herstel van vertrouwen', onderdeel Overheidsdienst Groningen

Overheidsdienst Groningen

Aanleiding

De benodigde aanpak in Groningen betekent een grote uitdaging en vraagt om een daadkrachtige en zorgvuldige inzet van de overheden. Op 8 januari 2015 is advies uitgebracht over de concretisering en organisatie van de 'publieke regie'. In het bestuurlijk overleg van 12 januari jl. is dit advies aan de orde geweest. De discussie tussen de rijksoverheid, de provincie en gemeenten spitste zich toe op de bevoegdheden van de regieorganisatie en het type functionaris dat leiding gaat geven aan de overheidsdienst. De uitkomsten van nader bestuurlijk overleg zijn in deze notitie weergegeven.

Enkele kernpunten van de publieke regie zijn: verbreding van betrokkenheid en belangenafweging op Rijksniveau, het gezamenlijk en zoveel mogelijk vanuit gelijkwaardigheid optrekken van betrokken overheden, doorzettingsmacht en beslissingsbevoegdheid binnen de door bestuurlijke/verantwoordelijke partijen vastgestelde kaders en verbindend en coördinerend vermogen om uitvoering te bespoedigen en vertrouwen in de overheid terug te winnen.

Het betreft een meerjarige aanpak - rekening wordt gehouden met een periode van 15 tot 20 jaar - waarvoor vanuit de publieke regie meerjarige programma's worden opgesteld die door alle partijen worden gedragen.

Nationaal Coördinator Groningen

Leiding van de publieke regieorganisatie

Er wordt een Nationaal Coördinator Groningen ingesteld die leiding geeft aan de publieke regie. Deze regie is noodzakelijk om de aanpak te versnellen, verbreden en intensiveren. De instelling van een Nationaal Coördinator Groningen beoogt een meer doeltreffende aanpak van de problematiek, door een doelmatige organisatie van beleid en uitvoering, bundeling van beschikbare menskracht en middelen en door besluitkracht met betrekking tot de noodzakelijke maatregelen. In dit geval betreft het beleid, uitvoering en besluitvorming op zowel rijksniveau als op provinciaal en gemeentelijk niveau.

Gezien 1. het karakter van de werkzaamheden (doorzettingsmacht in de uitvoering en voorstellen voor beleidskaders), 2. het in beginsel in stand houden van bestaande bevoegdheden bij bestuurlijke partijen en 3. het voorkomen van meer bestuurlijke drukte, gaat de voorkeur uit naar een nationaal coördinator: een meer ambtelijke figuur tussen/namens de betrokken partijen, in plaats van een politiek-bestuurlijke figuur 'boven de partijen'.

De Nationaal Coördinator Groningen zal aangelegenheden op terreinen van verschillende departementen behartigen. Bevoegdheden worden aan de overheidsdienst/Nationaal Coördinator Groningen toegekend via mandatering. De Nationaal Coördinator Groningen wordt beheersmatig ondergebracht bij het departement van de coördinerend minister, zijnde de minister van EZ. Met het oog op de verankering in de regio en het interbestuurlijk karakter van de werkzaamheden (gemandateerde bevoegdheden), zal er sprake moeten van een eigen bureau, huisvesting en budget.

De Nationaal Coördinator Groningen heeft een rechtstreekse rapportagelijns richting de Tweede Kamer, middels het uitbrengen van een jaarlijkse rapportage, en krijgt de mogelijkheid die aan de Tweede Kamer toe te lichten. Verder heeft de Nationaal Coördinator Groningen rechtstreeks toegang tot de onderraden en de relevante leden van het kabinet. De Nationaal Coördinator Groningen heeft de positie om zelfstandig te communiceren in de media.

Concept versie 30-10-2015

Juridische grondslag: duidelijkheid en continuïteit

Gezien de gewenste meerjarige continuïteit en de vereiste snelheid om te kunnen starten, zal de instelling van een Nationaal Coördinator Groningen plaatsvinden door middel van een instellingsbesluit van de coördinerend minister, zijnde de minister van EZ, mede namens de ministers van W&R, BZK, I&M, V&J en OCW. De instelling van een Nationaal Coördinator Groningen geschiedt in eerste instantie voor een periode van 5 jaar, waarna verlenging mogelijk is. De benoemingstermijn dient nog te worden bepaald.

In dit instellingsbesluit worden de taken beschreven. Ook wordt ingegaan op de positionering van de publieke regie ten opzichte van de bestuurlijke partijen (ministeriële verantwoordelijkheid, samenwerking tussen betrokken bestuurlijke partijen met toegang tot besluitvorming, afstemming en kaderstelling ten behoeve van uitvoering door private partijen zoals CVW, corporaties en adviesbureaus).

Met betrokkenheid van de regio zal onderzocht worden of instelling van een Nationaal Coördinator Groningen bij instellingsbesluit voldoende waarborgen biedt om de beoogde taken, governance en bevoegdheden effectief tot uitvoering te brengen. Tevens zal gezamenlijk onderzocht worden of het met het oog op het vergroten van de effectiviteit, slagkracht, continuïteit en consistentie van de aanpak noodzakelijk is een aparte wettelijke grondslag te creëren.

Profiel Nationaal Coördinator Groningen

- Verbindend, bruggenbouwer, met oog voor belangen en bestuurlijke verhoudingen;
- Communicatief, empathisch en vertrouwenwekkend;
- Gezaghebbend, overtuigingskracht en kunnen doorpakken: effectief opereren binnen en tussen politieke en ambtelijke werelden (schotten doorbreken);
- Ervaring en netwerk in Den Haag, bekendheid met – en bij voorkeur ervaring in – de regio;
- oplossings- en resultaatgericht.

De Nationaal Coördinator Groningen wordt, naast het geven van leiding aan de publieke regieorganisatie, geacht:

- Interbestuurlijk overleg te entameren en (Rijk, provincie en gemeenten);
- Relaties te onderhouden;
- Openingen te zoeken en maatschappelijk, politiek en bestuurlijk draagvlak tot stand te laten komen;
- Voortgang te bewaken;
- De ministers te adviseren, bij te staan en te vertegenwoordigen;
- Communicatie te bevorderen.

Overheidsdienst Groningen

Organisatorische vormgeving

Er is overeenstemming over de vormgeving: een gedeconcentreerde overheidsdienst (met een interbestuurlijk deel in de regio en een interdepartementaal deel in Den Haag).

De overheidsdienst staat onder verantwoordelijkheid van de coördinerend minister (namens de betrokken ministers) en wordt samengesteld uit medewerkers van de betrokken ministeries (zowel in het Haagse deel als het regionale deel), provincies en gemeenten (in het regionale deel).

De overheidsdienst wordt beheersmatig ondergebracht bij het departement van de coördinerend minister. De Overheidsdienst Groningen wordt aangestuurd door de Nationaal Coördinator Groningen.

Governance

In het advies is met betrekking tot de governance/verantwoording aangegeven:

Concept versie 30-10-2015

“moet een balans gevonden worden tussen de wens van rijksregie en de noodzakelijke regionale inbedding. Tegen die achtergrond ligt het in de rede dat het publieke regieorgaan/programmadiirectie zich zowel verantwoordt in de richting van de betrokken bewindslieden als in de richting van de provinciale en gemeentelijke bestuurders. Daartoe dient een passende formule te worden ontwikkeld.” De kwartiermaker wordt gevraagd hiervoor een voorstel te ontwikkelen.

Aandachtspunten voor de kwartiermaker bij de nadere uitwerking van de organisatorische vormgeving zijn het in kaart brengen van de benodigde capaciteit en expertise, de herkomst van de medewerkers (rijksoverheid, provincie en gemeenten, eventuele externe expertise) en de plaatsing/locatie. Dit wordt gezien in relatie tot de afspraak met de stad Groningen (zie onderstaand). De kwartiermaker bereidt tevens de formele aspecten voor met betrekking tot de het opzetten van de overheidsdienst, zoals een Voorgenomen Organisatiebesluit en de arbeidsrechtelijke vraagstukken.

Bevoegdheden

De bevoegdheden van de regieorganisatie dienen afgestemd te zijn op de opdracht/taken en dienen zich goed te verhouden tot de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van betrokken partijen, in het bijzonder de publieke partijen.

In het advies zijn de volgende bevoegdheden van de regieorganisatie opgenomen:

- De publieke regie heeft een sleutelpositie in de richting van het kabinet bij de jaarlijkse vaststelling van integrale programma's inclusief de bekostiging;
- Vanuit de publieke regie kunnen betrokken publiek en private partijen gevraagd en ongevraagd worden geadviseerd over alle aspecten met betrekking tot de aanpak;
- Ten behoeve van met name de uitvoerende taken van publiek regie is doorzettingsmacht aanwezig op basis van mandatering van bevoegdheden door gemeenten, provincie en het Rijk indien nodig op basis van een nieuw te ontwerpen formeel instrumentarium.

Meer concreet gaat het om:

- Het (laten) ontwikkelen van integrale programma's en de bekostiging daarvan en, gehoord hebbende de provincie en gemeenten en na consultatie van uitvoeringsorganisaties als CVW, NAM en corporaties, het ter besluitvorming voorleggen hiervan aan de betrokken ministers (onderraad of Ministerraad);
- Discretionaire bevoegdheid om binnen de gestelde beleidskaders (bijvoorbeeld de door de onderraad/MR vastgestelde meerjarige integrale programmering, inclusief bekostiging) nader te prioriteren en middelen te bestemmen. Daarmee heeft de regieorganisatie de mogelijkheid om uitvoering door CVW te beïnvloeden;
- Het in individuele gevallen kunnen afwijken van (beleids)kaders als maatwerk en snelheid nodig is (bijvoorbeeld het uitkopen van individuele eigenaars als de situatie daar om vraagt), eventueel met een financieel maximum (doorzettingsmacht richting onder andere bewoners, NAM en CVW);
- Het doen van voorstellen voor het creëren van doorzettingsmacht en het toepassen daarvan als publieke belangen dat nodig maken;
- Ruimtelijke coördinatie: zowel vaststelling van bestemmings- of inpassingsplannen als gecoördineerde voorbereiding en bekendmaking van uitvoeringsbesluiten (op basis van de ruimtelijke coördinatie-regeling);
- Uitvoeringsbesluiten, zoals bouw- en sloopvergunningen, omgevingsvergunningen, eventuele ontheffingen van bestemmingsplannen;
- Aanwijzing gebieden voor modernisering en vervanging van gebouwen (in Wro, komt voort uit stads- en dorpsvernieuwing, daaruit mogelijk ook andere juridische instrumenten waarvoor de regieorganisatie bevoegd wordt);
- Aanschrijving in het kader van de Woningwet, onteigening;

Concept versie 30-10-2015

- Inzet van capaciteit en middelen op bijvoorbeeld publiek casemanagement en gebiedsmanagement;
- Het (laten) uitvoeren van een uitvoeringstoets voordat (beleids)kaders worden vastgesteld. In veel gevallen zal de regieorganisatie het initiatief nemen c.q. betrokken zijn bij de ontwikkeling van het kader. Als dat niet het geval is, heeft de regieorganisatie de mogelijkheid een oordeel te geven met betrekking tot o.a. de uitvoerbaarheid.

Bevoegdheden bestuurlijke partijen die niet overgeheveld kunnen worden:

- Aanpassing wetgeving en regelgeving van de centrale overheid, zoals m.b.t. de Woningwet en het bouwbesluit;
- Besluitvorming/vaststelling door Ministerraad van integrale jaarlijkse plannen en de daarbij behorende financiële kaders;
- Vaststellen kaders/beleidskeuzen, veelal met financiële gevolgen (bijvoorbeeld met betrekking tot dilemma's bij complexe schadegevallen of bij stroomlijning/herinrichting van mediation, arbitrage en geschilbeslechting);
- Aanpassen en vaststellen van een gebiedsvisie dat als (beleids)kader moet dienen voor de integrale jaarlijkse plannen en de nadere uitwerking/prioriteitstelling daarvan.

Eventueel:

- Opdrachtverlening voor en keuzes maken in toepassing van flankerende maatregelen.

Aandachtspunt voor de kwartiermaker is de nadere uitwerking van de juridische basis en vormgeving van de bevoegdheden, met name de bevoegdheden die gericht zijn op uitvoering. Er dient in de kwartiermakerfase onderzocht te worden of slagkracht en doorzettingsmacht door wet- en regelgeving worden belemmerd of zouden kunnen worden vergroot door het ontwerp van nieuw, formeel instrumentarium. Waar effectief wordt de bestaande wet- en regelgeving benut, als uit onderzoek blijkt dat deze onvoldoende mogelijkheden bieden (witte vlekken of te weinig slagkracht) of onvoldoende effectief zijn, dan wordt een nieuw juridisch kader opgesteld.

De regio ervaart spanning tussen erkenning van bestaande verantwoordelijkheden en mandaten enerzijds en doorzettingsmacht anderzijds in de relatie tussen gemeenten en de overheidsdienst. Dat geldt voor het ambtelijke en het bestuurlijke niveau. De nadere uitwerking door de kwartiermaker en de gemeenten moet recht doen aan de concentratie van de opgaven in het gebied van het bestuursakkoord; dat moet ook weerspiegeld worden in de nog uit te werken governance van de overheidsdienst. Zo moet ook tot uitdrukking worden gebracht dat de vergroting van de slagkracht in het publieke spoor hand in hand kan gaan met benutting van lokale kennis, ervaring en vertrouwen van de inwoners in de gemeente als eerste overheid. Tevens dient te worden gezien of de bevoegdheid van een uitvoeringstoets in regelgeving moet worden verankerd en in welke gevallen sprake moet zijn van unanimititeit of een gekwalificeerde meerderheid (bijvoorbeeld met betrekking tot de door de provincie en/of gemeenten vast te stellen gebiedsvisie).

Taken en inhoud publieke regie

In het bestuurlijk overleg is expliciet gesproken over de taken van de publieke regie. Deze taken hebben betrekking op:

1. Uitvoering;
 2. Coördinatie;
 3. Beleidsinzet in relatie tot gemeenten en provincie;
 4. Beleidsinzet in relatie tot de Rijksoverheid.
1. Uitvoering:
 - (Gelegitimeerde) besluiten over de afhandeling van complexe schadegevallen, condities/randvoorwaarden voor de integrale preventieve versterking en voor situaties waarbij het collectieve belang prevaleert boven het individueel belang (legitimatie nader te bepalen, analoog aan het juridisch instrumentarium bij de aanpak van de stads- en dorpsvernieuwing);

Concept versie 30-10-2015

- Publiek casemanagement: ontzorgen van bewoners, vanuit de publieke verantwoordelijkheid, complementair aan de casemanagers van CVW (te denken valt aan individuele gevallen waarbij sprake is van complexe schade, situaties die diep ingrijpen in de levenssfeer en bij kwetsbare burgers). Ook is publiek casemanagement aan de orde in die gevallen waar publieke belangen aan de orde zijn, bijvoorbeeld de zorg voor monumenten. Vanuit publiek casemanagement kunnen faciliteiten worden toegewezen zoals bijvoorbeeld een bouwbegeleider;
- (Deel-)gebiedsmanagement, waarbij vertaling plaatsvindt van een integrale aanpak op gebiedsniveau (straat/ buurt/dorp) naar individuele preventieve versterking (door CVW). Hierbij worden ook vraagstukken over leefbaarheid, krimp en duurzaamheid/energie meegenomen. Er dient zoveel mogelijk voorkomen te worden dat belanghebbenden zich moeten wenden tot meer dan één loket. Publiek casemanagement moet daarom afgestemd zijn op de processen van CVW.
- Te mandateren taken/bevoegdheden van gemeenten naar publieke regie: coördinatie en versnelling van vergunningsprocedures en vergunningverlening.

2. Coördinatie:

- Signalering van en het doen van voorstellen met betrekking tot ongeadresseerde vraagstukken en dilemma's die de (continuïteit) van de aanpak kunnen gaan belemmeren;
- Andere coördinerende werkzaamheden, bijvoorbeeld gericht op eenduidige informatievoorziening aan burgers door CVW, corporaties en gemeenten.

3. Beleidsinzet in relatie tot gemeenten en provincie:

- Voorbereiding/ontwikkeling van beleidskaders en spelregels voor de afhandelingen van complexe schadegevallen (door de CVW);
- Voorbereiding/ontwikkeling van beleidskaders en spelregels voor een integrale, preventieve versterkingsaanpak, inclusief prioriteitstelling en condities voor de uitvoering daarvan (in samenwerking met CVW, corporaties en gemeenten);
- Ontwikkelen en vormgeven van een gebiedsgerichte aanpak per gemeente en/of dorpskern (met gemeenten en burgers);
- Het borgen van de kwaliteit van de gebouwde omgeving en het cultureel erfgoed door het betrekken van deskundigen, onder meer middels de inzet van een kwaliteitsteam
- Ontwikkelen en vormgeven van een geïntegreerde regionale gebiedsaanpak door koppeling van alle hoofdopgaven in het gebied zodat de sociale, ruimtelijke, economische en cultuurhistorische samenhang en kwaliteit wordt behouden en versterkt;
- Voorbereiding van de nieuwe vormgeving van mediation en arbitrage/geschilbeslechting, zodat stroomlijning plaatsvindt en eenduidigheid ontstaat (voorziening waarmee rechtvaardig en doelmatig geschillen kunnen worden beslecht, daarbij treedt de publieke regieorganisatie op als 'loket' voor verzoeken/vragen van alle partijen die vervolgens worden behandeld door specifieke 'Kamers');
- Overige beleidsvoorbereiding met betrekking tot bijvoorbeeld verduurzaming, veiligheid en woningmarkt (waaronder het voorbereiden van een te treffen voorziening voor het doen aankopen, beheren en herbestemmen van vastgoed dat zijn functie gaat verliezen);
- Onderzoek en monitoring van woningmarkteffecten.

4. Beleidsinzet in relatie tot de rijksoverheid:

- Voorbereiding van kabinetsbesluitvorming (gelet op de verantwoordelijkheden van verschillende ministers) over langjarige programmering en bekostiging van de aanpak op basis van integrale jaarlijkse programma's;
- Bewerkstelligen van goede randvoorwaarden op het gebied van wet- en regelgeving: inzicht in en optimaal benutten van ruimte in bestaande wet- en regelgeving, alsmede – waar nodig – creëren van nieuwe instrumenten (zowel nationaal als regionaal/lokaal). Waar nodig voorbereiden van aangepaste of nieuwe wet- en regelgeving (bijvoorbeeld analoog aan de Crisis- en herstelwet en het juridische instrumentarium behorend bij de voormalige aanpak van de stads- en dorpsvernieuwing);

Concept versie 30-10-2015

- Voorbereiding van andere trajecten zoals advisering inzake richtlijnen voor veiligheid-/bouwnormen en waardedaling;
- Voorbereiding van de toedeling/verdeling van verantwoordelijkheden, inclusief financiële consequenties van de te maken risicoafwegingen inzake lopende bouw- en nieuwbouwprojecten.

Aanpak Stad Groningen

De gemeente Groningen zal gezamenlijk met de overige gemeenten, de provincie en het Rijk werken aan een aardbevingsbestendige toekomst. Uitgangspunt is dat kennis en ervaring worden gedeeld en wederzijds benut. Daartoe zal de gemeente onder meer capaciteit leveren aan de overheidsdienst en zal vormgegeven worden aan gezamenlijke publieke regie.

De opgave voor de stad Groningen wijkt in de uitwerking sterk af van die in de overige gemeenten. Het accent ligt op het waarborgen van de centrumfunctie van de Stad in onderwijs, onderzoek, kantoren en bedrijvigheid, op de bezoekersfunctie en het monumentale karakter van de binnenstad, op vitale gebouwen en infrastructuur. Voor de stad Groningen wordt een specifieke aanpak ontwikkeld. Zo zal het in de nieuwbouw en bestaande bouw over woningen gaan, maar daarnaast ook in sterke mate om investeringen in gebouwen die passen bij de onderwijs- en verzorgingsfunctie van de Stad, in een veilige openbare ruimte en in infrastructuur. Daarnaast is de Stad qua bemensing van het ambtelijk apparaat en intensieve relaties met de belangrijkste eigenaren/ beheerders van vastgoed en infrastructuur in staat zelf de regie te voeren planontwikkeling en –uitvoering. Deze bijzondere problematiek voor de Stad, de eigen uitvoeringskracht en de verwevenheid met het economisch perspectief van de Stad als geheel rechtvaardigen binnen de publieke regie een aparte benadering voor de Stad.

Met in achtneming van het bovenstaande geldt in algemene zin ten aanzien van de taken en inhoud van de publieke regie in relatie tot de Stad dat:

- De 'beleidsinzet in relatie tot gemeenten en provincie' gelijkloidend is, echter dat in de uitvoering maatwerk wordt aangebracht;
- De 'beleidsinzet in relatie tot de rijksoverheid' gelijkloidend is;
- De taken van de publieke regie in de uitvoering door de gemeente Groningen zelf ter hand worden genomen;
- Over de taken genoemd onder 'coördinatie' worden nadere afspraken tussen gemeenten en de overheidsdienst gemaakt zullen worden.

De gemeente Groningen zal zelf de volgende werkzaamheden uitvoeren:

- Opstellen meerjarenprogramma's (incl. prioritering) voor het waar nodig preventief versterken:
 - ten behoeve van de veiligheid in openbare ruimten;
 - van gebouwen ten behoeve van onderwijs, onderzoek en gezondheidszorg;
 - van hoogbouw en appartementengebouwen;
 - van woningen, monumenten en beeldbepalende gebouwen.
- Borgen van een geïntegreerde aanpak op wijk- en stadsniveau;
- Borgen van een geïntegreerde aanpak ten behoeve van verduurzaming en veiligheid;
- Borgen van de kwaliteit van gebouwde omgeving en cultureel erfgoed middels inzet van en toetsing door de Stadbouwmeester;
- Opstellen van een programma ter ondersteuning van de economische ontwikkeling van de Stad;
- Regie over de concrete uitvoering van de programma's.

De programma's behoeven de voorafgaande instemming van de publieke regieorganisatie. Zij zal de programma's toetsen aan de overkoepelende doelstellingen en randvoorwaarden.

Dialogotafel

Concept versie 30-10-2015

De Dialoogtafel is opgericht om gezamenlijk als overheden, NAM en maatschappelijke organisaties op consensus gericht overleg te voeren om te komen tot een breed draagvlak voor de aanpak en tot gedragen voorstellen voor maatregelen. Het publieke regieorgaan, zoals bovenstaand geconcretiseerd en georganiseerd, gaat daarbij een belangrijke rol vervullen. Partijen vinden de dialoog, met alle bij het gebied betrokken organisaties, van groot belang voor het herstel van vertrouwen en het verwerven van maatschappelijk draagvlak voor het realiseren van de geschetste opgaven.

Mede met oog op het gewenste herstel van vertrouwen zal de Dialoogtafel gevraagd worden om haar visie te geven op de afgesproken vormgeving en invulling van de publieke regie en de betekenis daarvan voor de Dialoogtafel zelf.

De stad Groningen zal een op de stedelijke opgave en situatie toegesneden overleg- en gespreksvorm ontwikkelen, waarin zowel aandacht is voor de bewoners als voor het economisch perspectief van de Stad.

Vervolg

Binnen de rijksoverheid wordt gestart met de instelling van de overheidsdienst en de benoeming van een Nationaal Coördinator Groningen. Parallel hieraan zal een kwartiermaker de opdracht krijgen om een en ander nader uit te werken, inclusief de in deze notitie genoemde punten.

Bijlage 3 - Governance programma Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen

0. Vooraf

In deze notitie is de governance van de Overheidsdienst Groningen weergegeven. Het Instellingsbesluit Nationaal Coördinator Groningen vormt de basis voor de governance. In het Instellingsbesluit zijn de taken van de Nationaal Coördinator Groningen beschreven. Daarin is ook opgenomen wat het Programma Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen inhoudt. Tevens is daarin vastgelegd dat de coördinator wordt ondersteund door de Overheidsdienst Groningen en zijn de hoofdelementen van de taken van die dienst beschreven.

1. Inleiding

De problematiek in Groningen als gevolg van de gaswinning is omvangrijk en uniek, urgent en acuut. Bij grote delen van de bevolking is sprake van gevoelens van onzekerheid en onveiligheid. Er is weinig vertrouwen in de verantwoordelijke instanties. Tegelijkertijd biedt het aanpakken van de veiligheid kansen om de leefbaarheid, de economie en de duurzaamheid van het gebied te vergroten. Deze bijzondere problematiek, waarbij veiligheid en andere publieke belangen in het geding zijn en veel publieke en private partijen betrokken zijn, vraagt om een bijzondere en integrale aanpak. Daarom is in de aanvullende afspraken op het bestuursakkoord 'Vertrouwen op herstel en herstel van vertrouwen' gekozen voor publieke regie met de figuur van de Nationaal Coördinator Groningen, ondersteund door een Overheidsdienst Groningen.

De Nationaal Coördinator Groningen geeft vorm en inhoud aan zowel de totstandkoming als de uitvoering van het Programma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen. Dit langjarig programma bevat alle maatregelen en voorzieningen om de opgaven in Groningen het hoofd te bieden en op te lossen. Het gaat om een integrale aanpak op het gebied van veiligheid, leefbaarheid, regionale economie en duurzaamheid voor het hele gebied dat getroffen wordt door aardbevingen als gevolg van de gaswinning, startend met de 12 betrokken gemeenten.

Overheidszorg en -interventies zijn geboden ter bescherming van lijf en goed van de inwoners. Het doel van het programma is dat Groningen uiterlijk in 2025 veilig en vitaal is. Alle Groningers kunnen zich dan veilig voelen voor aardbevingen en de vitaliteit van de regio is vergroot. Veiligheid kan niet snel genoeg gerealiseerd worden, in dat licht is 2025 (te) ver weg. Echter, gezien de omvang van de opgave is dit een zeer ambitieuze doelstelling die allen met veel daadkracht en gerichte inzet van alle betrokken publieke en private partijen gehaald kan worden.

De Nationaal Coördinator Groningen geeft leiding aan het programma verbindt alle betrokken partijen op bovenbedoeld doel en op wat er concreet nodig is en gedaan moet worden om dit doel te bereiken. Daartoe is de Nationaal Coördinator Groningen verantwoordelijk voor het, in overleg met alle betrokken partijen, opstellen van het programma en het jaarlijks doen van een (voortrollend) voorstel voor de uitvoering, en zo nodig bijstelling van het programma. In het programma wordt steeds voor de eerstvolgende vijf jaar zo gedetailleerd mogelijk aangegeven welke maatregelen en voorzieningen in die periode zullen worden uitgevoerd en welke middelen beschikbaar worden gesteld voor de verschillende onderdelen van het programma. Over het programma vindt besluitvorming plaats op basis van de bestaande bestuurlijke verantwoordelijkheden tussen rijk, provincie, gemeenten en waterschappen.

2. Uitgangspunten

De afspraken in het bestuursakkoord 'Vertrouwen op herstel en herstel van vertrouwen' dat op 17 januari 2014 naar de Tweede Kamer is gezonden en in de aanvulling daarop de afspraken die op 9

Concept versie 30-10-2015

februari 2015 aan de Tweede Kamer zijn gezonden, zijn uitgangspunt voor het vormgeven van publieke regie door middel van een Nationaal Coördinator Groningen.

De opgave in Groningen is een nationale opgave van rijk en regio. Bij de nationale opgave wordt gezocht hoe rijksopgaven en rijksambities verbonden kunnen worden aan regionale opgaven en regionale ambities. Daarmee wordt het Programma Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen een gezamenlijke onderneming, een investering in elkaar.

De besluitvormingsstructuur voor het programma is gebaseerd op de bestaande verdeling van verantwoordelijkheden tussen overheden. Er worden in deze fase nog geen voorstellen gedaan voor herschikking of mandatering van verantwoordelijkheden.

De benodigde doorzettingskracht ontstaat doordat:

- Er via de Nationaal Coördinator Groningen een integraal programma komt waarin expliciet en transparant is beschreven waar het nodig is dat de betreffende overheden hun bevoegdheden inzetten voor de voortgang van het programma.
- Er een Overheidsdienst Groningen is, die levert wat nodig is om het programma te realiseren en de uitvoering ervan te garanderen.
- Waar nodig nieuwe (juridische) instrumenten worden ingezet om processen te versnellen.
- Er wordt onderzocht waar aanvullende mandatering en eventuele aanwijzingsbevoegdheden voor de Nationaal Coördinator Groningen gewenst kunnen zijn en wat nodig is om deze te realiseren. Wanneer het voor de voortgang van het programma nodig is om verantwoordelijkheden van partijen te mandateren, zal dat worden geagendeerd en besproken zoals overeengekomen in het Aanvullend Akkoord van 9 februari 2015.

De in dit document beschreven governance schetst hoe publieke en private partijen op een effectieve wijze verbonden worden met de opgave van het programma. Bij de uitwerking van de structuur in de praktijk zal waar mogelijk en passend worden aangesloten bij bestaande structuren om de meerwaarde daarvan maximaal te benutten.

De opgave vertoont veel dynamiek en kan in omvang en intensiteit toenemen. De governance moet voldoende flexibel zijn qua schaalbaarheid en wendbaarheid om daarop te kunnen inspelen, zodat optimale slagkracht gewaarborgd is.

Met een integrale aanpak wordt waar mogelijk werk met werk gemaakt door opgaven slim te combineren, waardoor maatregelen een grotere maatschappelijke meerwaarde hebben en bijdragen aan het maatschappelijk draagvlak voor de uitvoering van de maatregelen. Er wordt door de Nationaal Coördinator Groningen ingezet op betrokkenheid op alle niveaus. Het programma moet meer zijn dan een optelsom van afzonderlijke plannen. Alle partijen zullen hiervoor bereid moeten zijn onconventionele instrumenten te creëren en in te zetten. Daartoe moet de leercurve snel stijgen. Het Programma Aardbevingbestendig Groningen krijgt vanuit een integrale aanpak vorm, waarbij veiligheid als doel voorop staat.

3. Bruikbare ervaringen van andere complexe programma's

Bij het vormgeven van de governance en aanpak van het Programma Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen is van andere ervaringen gebruik gemaakt.

Ten eerste is gekeken naar de ervaringen met het Deltaprogramma en de inzet van de deltacommissaris. Hier gaat het name om het effectief samenwerken van overheden, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven en het goed en breed inzetten en benutten van kennis. Ook zijn in het Deltaprogramma relevante ervaringen opgedaan met het verbinden van de lange termijn aan de korte termijn door middel van een adaptieve aanpak.

Concept versie 30-10-2015

Ten tweede is gebruik gemaakt van de ervaringen bij de opbouw van de wijk Roombeek in Enschede na de vuurwerkramp en andere grote stadsvernieuwingen, zoals in Rotterdam en in Groningen zelf. Hier gaat het met name om het omgaan met urgentie en complexiteit en het zoeken naar verbindingen met leefbaarheid, duurzaamheid en economie bij het (preventief) aanpakken van schade aan woningen. Ook zijn in deze trajecten relevante ervaringen opgedaan met de participatie van bewoners.

De governance moet passend zijn voor de problematiek die aangepakt moet worden. Als veel partijen met eigen verantwoordelijkheden zijn betrokken, en dat is in Groningen het geval, dan is het van belang dat de governance zo is opgezet dat die partijen hun verantwoordelijkheid ook invulling kunnen geven. Dat lijkt soms strijdig met de behoefte aan een "simpele, platte structuur" of aan het "voorkomen van bestuurlijke drukte". Maar een governance waar alle spelers hun verantwoordelijkheid goed kunnen invullen leidt uiteindelijk tot goede en gedragen besluitvorming en daarmee tot een voortvarende uitvoering. Een transparante werkwijze met een jaarlijks te ontwikkelen voorstel voor het langjarig programma, de uitvoering daarvan binnen de afgesproken kaders en de regie van de Nationaal Coördinator Groningen, biedt de voorwaarden voor een voortvarende aanpak.

De bewoners van het aardbevingengebied zijn de mensen waar het uiteindelijk om gaat. Zij ervaren de problemen in hun huiselijke omgeving en hebben te maken met overlast bij het herstel ervan. Maatschappelijke participatie, de actieve betrokkenheid en inbreng van bewoners en maatschappelijke organisaties, is van belang om creativiteit volop te kunnen benutten en voor het verkrijgen van draagvlak voor de uit te voeren maatregelen. Het gaat ook om het benutten van de kracht van de samenleving, bijvoorbeeld waar het gaat om lokale initiatieven op het gebied van leefbaarheid, duurzaamheid en economie. Op basis van het advies van de Commissie Meijer is de Dialoogtafel ingericht. De ervaringen in het eerste jaar met de Dialoogtafel laten zien dat er vanuit de lokale samenleving grote bereidheid bestaat in de ontwikkeling van het gebied te participeren.

Een goede, bestuurlijk geaccordeerde planning op hoofdlijnen geeft duidelijkheid. Het maakt inzichtelijk welke onderdelen en besluiten in de loop van de tijd in elkaar passen en hoe de doelen worden gerealiseerd. De ondergrond voor zo'n planning is het doel van het programma, Groningen veilig en vitaal, uiterlijk in 2025. Een combinatie van opbouwen en leren en uitwerken en uitvoeren is bepalend voor de planning. Jaarlijks wordt het programma geactualiseerd en de voortgang in beeld gebracht door de Nationaal Coördinator Groningen.

Het gaat om een integraal programma, veiligheid en leefbaarheid en duurzaamheid en economisch perspectief. Dat betekent dat die integraliteit en gebiedsgerichtheid ook in de governance moet terugkomen.

Samenwerken ook buiten de waan van de dag is van belang. Dit biedt de mogelijkheid om gezamenlijk gestructureerd en toekomstgericht ingewikkelde vraagstukken te verkennen en van bijpassende oplossingen te voorzien. Naast de formele governance structuren, zijn informele bijeenkomsten nodig. Deze bieden de ruimte voor samenwerken buiten de waan van de dag.

4. Opzet Governance Programma Aardbevingbestending en Kansrijk Groningen

In de navolgende beschrijving van de governance komt de organisatie, de besluitvormingsstructuur en samenhang daartussen en de financiering aan de orde.

4.1 Hoofdlijnen organisatie Overheidsdienst Groningen (OG)

Als missie voor Overheidsdienst Groningen is geformuleerd:

"De Overheidsdienst Groningen zorgt in dialoog met alle maatschappelijke stakeholders voor een planmatige en daadkrachtige regie en sturing op een duurzame versterking en vernieuwing van het aardbevingsgebied opdat deze regio weer veilig en sterker dan ooit een nieuwe balans vindt tussen

Concept versie 30-10-2015

gaswinning en een versterkte gebiedsidentiteit en gebiedskwaliteit met nieuwe economische kansen en een leefbare en aantrekkelijke woon-, werk- en leefomgeving.”

De Nationaal Coördinator Groningen (NCG) valt onder de politieke verantwoordelijkheid van de coördinerend minister, de minister van Economische Zaken (EZ). De Nationaal Coördinator Groningen is naast de ambtelijke lijnorganisatie in het bestuurlijke veld gepositioneerd. De NCG stuurt de OG aan. De OG is beheersmatig onderdeel van het Ministerie van EZ. De OG kent een onderdeel in de regio, de directie Groningen en een onderdeel in Den Haag, de directie Den Haag. De directie in Groningen is primair gericht op de ontwikkeling en het faciliteren van de uitvoering van het Programma Aardbeving Bestendig Groningen. De directie in Den Haag staat eveneens ten dienste van het proces in Groningen. Ze is primair gericht op de benodigde nationale beleidsontwikkeling, het financieel en juridisch instrumentarium op nationaal niveau en de daarvoor benodigde interdepartementale afstemming met en de inzet van onder andere de ministeries Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Infrastructuur en Milieu en Veiligheid en Justitie om het Programma Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen te faciliteren.

Beide directies werken nauw samen waar het gaat om benodigde procedures en (wettelijke) regelingen en het eventueel aanpassen daarvan, de benodigde kennisontwikkeling en de verbindingen tussen nationaal en regionaal beleid, zoals bijvoorbeeld bij de Energietransitie. De directies staan onder leiding van de Nationaal Coördinator Groningen. De OG ondersteunt de NCG in zijn taken: het komen tot voorstellen voor, het bevorderen van en bijdragen aan de uitvoering en het bewaken en rapporteren over de voortgang van het programma Aardbevingbestendig Groningen.

NB HIER MIST DE FIGUUR - NOG INVOEGEN

Concept versie 30-10-2015

4.2 Regionaal deel; Directie Groningen

Het regionale deel is het meest omvangrijke onderdeel van de OG. Via dit deel van de dienst komt de gebiedsgerichte inhoud van het jaarlijkse voorstel voor (inclusief de financiering) en de uitvoering van het Programma Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen tot stand. Dit deel van de overheidsdienst is samengesteld uit medewerkers die onder andere afkomstig zijn van de gemeenten, provincie en rijksoverheid, zodat voldoende kennis en ervaring bij de overheidsdienst aanwezig zal zijn. Deze medewerkers werken onder de aansturing van de NCG en zonder last van de organisatie waar ze vandaan komen. De wijze waarop medewerkers van andere overheden dan het rijk participeren in de overheidsdienst, bijvoorbeeld via detachering, moet nader worden uitgewerkt.

Gebiedsgerichtheid is nodig om tot passende integrale voorstellen voor (preventieve) maatregelen voor de veiligheid in samenhang met leefbaarheid, economie en duurzaamheid te komen. Dit krijgt via zogeheten gebiedsteams vorm. In de regionale directie van de OG worden, in samenwerking met de directie Den Haag, ook generieke aspecten voor het hele gebied uitgewerkt zoals regelingen, de wijze van prioritering in het programma, kennisontwikkeling, aansturing van geschillenbeslechting, aansturen van voorwaardenscheppende projecten op regionale schaal, e.d.

Gebiedsgerichte plannen en generieke aspecten moeten op een transparante manier samenkomen in één samenhangend voorstel en één samenhangende uitvoering van het Programma Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen. In een jaarlijkse cyclus worden de plannen vanuit de gebiedsteams tot een geheel gemaakt. Het op deze wijze voortrollende programma, steeds vijf jaar vooruit geprogrammeerd, vormt het kader voor de uitvoering.

Gebiedsgericht onderdeel regionaal deel OG: bijdrage aan gebiedsteams

Het niveau van samenwerkende gemeenten lijkt een juiste ruimtelijke schaal voor het gebiedsgericht werken. Er zijn op dit moment 12 gemeenten betrokken. Welke gemeentelijke clusters als eenheid voor een gebiedsteam kunnen dienen moet nader worden uitgewerkt in overleg met de gemeenten. De hieronder geschetste structuur is flexibel voor aanpassingen in aantallen gemeenten die betrokken zijn. Bijvoorbeeld als blijkt dat meer gemeentes betrokken moeten worden of als een contourenbenadering tot andere inzichten over het getroffen gebied leidt. De structuur is ook flexibel en aanpasbaar mocht er bijvoorbeeld door gemeentelijke herindelingen tot een andere clustering gekomen moeten worden. Met de structuur kan ook invulling gegeven worden aan de afgesproken specifieke aanpak voor de stad Groningen.

Per cluster van samenwerkende gemeenten is er een compacte organisatie in de vorm van een gebiedsteam. Het gebiedsteam is er voor :

- De planvorming, het gebiedsteam bereidt het deel van het jaarlijkse voorstel van de Nationaal Coördinator Groningen voor het betreffende cluster van gemeenten voor. Na vaststelling vormt dat het kader voor de uitwerking van het plan voor het gebied.
- Het begeleiden (b.v. publiek case management) en faciliteren van de uitvoering (b.v. voorbereiden vergunningen en bestemmingsplannen, faciliteren benutting van (schade)regelingen).
- De interactie en communicatie met de mensen in de betreffende gemeente: een duidelijk "gezicht" vanuit de OG voor het betreffende gebied..

De teams zijn er niet voor de uitvoering van de versterkingswerken zelf. Die ligt bij partijen als CVW, woningbouwcoöperaties, NGO's voor monumenten, eigenaar-bewoners, Waterschap, Gasnet, enz.

Een gebiedsteam is gemengd samengesteld met mensen van OG en mensen vanuit de betreffende gemeenten en eventueel de provincie. Een gebiedsteam staat onder de ambtelijke leiding van de OG, de trekker is dus afkomstig van de OG. De medewerkers vanuit de gemeenten werken zonder last van de organisatie waar ze vandaan komen in het gebiedsteam. Het is zinvol om een goede

Concept versie 30-10-2015

verbinding met de uitvoering van de versterkingswerken tot stand te brengen door kennis en kunde van CVW en waar aan de orde de woningbouwcoöperaties, beschikbaar te hebben voor of in de gebiedsteams. Een gebiedsteam wordt bestuurlijk aangestuurd door een lokale stuurgroep. Hiermee wordt bedoeld dat het voorstel voor het programma voor het betreffende cluster van gemeenten in samenspraak met de bestuurders tot stand komt en door hen wordt gedragen. De lokale stuurgroep neemt bestuurlijke verantwoordelijkheid voor het advies aan de Nationaal Coördinator Groningen over het onderdeel van het Programma Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen voor de betreffende gemeenten. Door de gebiedsgerichte aanpak worden door het gebied gedragen voorstellen ontwikkeld. Dit is van belang voor een daadkrachtige uitvoering. Immers, de vertegenwoordigers in de lokale stuurgroepen ook voor de uitvoering aan de lat staan (als vergunningverlener, handhaver, uitvoerder etc.).

In de stuurgroep nemen bestuurders van alle gemeenten deel, is het rijk vertegenwoordigd en mogelijk ook de provincie. De voorzitter van de lokale stuurgroep is een van de gemeentelijke bestuurders. De vertegenwoordiger van het Rijk kan de vertegenwoordiger van het ministerie van BZK in de regio zijn, maar kan ook een andere rijksvertegenwoordiger zijn. Het is zinvol om vanuit de lokale stuurgroep voor een goede verbinding met de bestuurders van de relevante uitvoerende organisaties zorg te dragen. De trekker van het gebiedsteam verzorgt het secretariaat van de lokale stuurgroep.

Per cluster van gemeenten wordt er een adviesgroep van vertegenwoordigers van bewoners ingericht. Dit zal nader worden uitgewerkt in overleg met de Dialogotafel. De lokale adviesgroep wordt actief betrokken bij de planvorming en de uitvoering en adviseert de lokale stuurgroep. De lokale stuurgroep maakt expliciet hoe met het advies van de adviesgroep wordt omgegaan. Voor de stad Groningen is afgesproken dat er een eigen vorm van maatschappelijke consultatie komt.

De gebiedsgerichte aanpak, inhoudelijk, bestuurlijk en maatschappelijk, met gebiedsteams, lokale stuurgroepen en lokale adviesgroepen, is een belangrijke basis voor gedeeld eigenaarschap, gedragen voorstellen en voortvarende uitvoering in een gebied. Alles komt uiteindelijk samen in de jaarlijkse voorbereiding en de uitvoering van het Programma voor een Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen. Daarin wordt de samenhang geborgd.

NB HIER MIST DE FIGUUR - NOG INVOEGEN

Concept versie 30-10-2015

4.2 Generiek onderdeel regionaal deel OG

Het generieke onderdeel van de OG draagt bij aan een samenhangende en consistente aanpak van het Programma Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen. Waar nodig is er intensieve samenwerking met het interdepartementale deel van de OG.

De volgende categorieën van generieke taken worden onderscheiden:

1. Het zorgen voor een samenhangend voorstel voor het programma, zowel inhoudelijk (inclusief de benodigde middelen) als procesmatig: het organiseren van een goed bestuurlijk en maatschappelijk proces voor het programma als geheel.
2. Het aansturen van kennisontwikkeling en het faciliteren van gebiedsteams met kennis en methoden.
3. Het bepalen van kaders voor de uitvoering en het stroomlijnen, ontwikkelen en aanpassen van procedures, regelingen en vergunningen.
4. Het uitvoeren van voorwaardenscheppende projecten op regionaal niveau.
5. Het faciliteren van geschillenbeslechting.
6. Het faciliteren van het inbrengen van ruimtelijke kwaliteit in de gebiedsteams en de uitvoering.
7. Het organiseren en faciliteren van het werk van de Nationaal Coördinator Groningen inclusief de communicatie.

Ad 1. Samenhangend voorstel voor Programma Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen

Om tot een samenhangend voorstel te komen worden de voorstellen van de gebieden en de voorstellen voor de generieke taken met elkaar verbonden, in samenhang geprioriteerd en op basis daarvan geprogrammeerd. Voor de gebieden gebeurt dit in een interactief proces met de gebiedsteams. Hierbij worden ook de uitvoeringsorganisaties en bijvoorbeeld de Economic Board betrokken. Vanuit het aspect duurzaamheid wordt ook een expliciete verbinding gelegd met de Energietransitie.

De OG draagt zorg voor het voorbereiden van het tot stand komen van een regionale structuurvisie die als ruimtelijk kader voor de plannen en als kader voor de aspecten leefbaarheid, ruimtelijke economie en duurzaamheid kan dienen.

De stuurgroep Programma Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen onder leiding van de NCG, zorgt voor de bestuurlijke afstemming en bestuurlijke advisering van de NCG. De NCG voert overleg met de Dialoogtafel. Dit wordt nader uitgewerkt op basis van de evaluatie van de Dialoogtafel die door de Rijksuniversiteit Groningen wordt uitgevoerd.

Ad 2. Aansturen kennisontwikkeling, faciliteren gebiedsgerichte deelprogramma's

Dit is een breed scala aan onderwerpen. Het betreft o.a.:

- Het ontwikkelen van een prioriteringssysteem.
- Het ontwikkelen van financieringsarrangementen
- Onderzoek naar en monitoring van de woningmarktontwikkeling (gecontroleerd verkoopproces, woningfinanciering en -assuranties)
- Bijdragen aan onderzoek naar belemmerende regelgeving en onderzoek naar eventuele aanvullende mandatering en eventuele aanwijzingsbevoegdheden voor de Nationaal Coördinator Groningen
- Opstellen strategische kennis- en innovatieagenda, diverse kennistrjecten (alternatieve bouwmethoden, verbinding met leefbaarheid (levensloopbestendigheid) en energie en duurzaamheid, vormgeven adaptieve aanpak, bevingsbestendigheid van bovengrondse infrastructuur, aanpak veiligheid en industrie)
- Aanpak joint fact finding trajecten

Voor de borging en acceptatie van nieuwe kennis en de begeleiding van de kennisontwikkeling, zijn reeds verschillende commissies, netwerken en stuurgroepen opgericht. Deze kunnen ingezet worden voor het adviseren van de NCG over nieuwe kennis. Deze taak wordt in nauwe

Concept versie 30-10-2015

samenwerking met de Directie Den Haag uitgevoerd, deze zorgt voor de borging van het benodigde onderzoek en de benodigde kennisontwikkeling, b.v. waar het de ondergrond betreft. De kennis moet zijn weerslag krijgen in het programma en de uitvoering.

Ad 3. Het bepalen van kaders voor de uitvoering en stroomlijnen, ontwikkelen en aanpassen van procedures, regelingen en vergunningen

Deze generieke taak is van groot belang om het begeleiden (b.v. publiek case mangement) en faciliteren (b.v. voorbereiden vergunningen en bestemmingsplannen, faciliteren benutting van (schade)regelingen) van de uitvoering door de gebiedsteams te ondersteunen.

Kaders voor de uitvoering zijn nodig om het proces van het uitvoeren van het programma door de verschillende betrokken partijen te stroomlijnen. Het gaat om het afstemmen van publieke en private werkprocessen met CVW en andere initiatiefnemers van vastgoedontwikkeling.

Procedures en regelingen moeten er komen voor in ieder geval achterstallig onderhoud en waardevermeerdering, meerkosten nieuw- en verbouw, aansprakelijkheidsrisico's, verjaringstermijn, uitkopen, schadeloosstelling "niet-woningen" en de regeling leefbaarheid.

Er moet ook een heldere regeling komen voor het keuzepalet voor (eigenaar-)bewoners. Wanneer komt een eigenaar in aanmerking voor (preventief)herstel, welke keuzeopties zijn er dan en onder welke voorwaarden, enz.

Verder gaat het om het zorgen voor het stroomlijnen van vergunningprocedures en bestemmingsplanprocedures. Dit is van belang voor de gebiedsteams die zoveel als mogelijk de voorbereiding van de besluitvorming van de gemeenten zullen faciliteren.

Voor deze taak is er vanwege het schakelen met nationaal beleid en nationale regel- en wetgeving een intensieve interactie met het interdepartementale deel van de OG.

Ad 4. Het uitvoeren van voorwaardenscheppende projecten op regionaal niveau

Dit betreft het zelf onder verantwoordelijkheid van de OG uitvoeren van projecten die voorwaardenscheppend zijn op regionaal niveau. Hierbij kan gedacht worden aan onder andere:

- Het ontwikkelen van voorstellen om, indien nodig, woningen op te kopen, voor (tijdelijk) beheer en tijdelijke (her)huisvesting.
- Onderwijsvoorzieningen ten behoeve van goed opgeleide mensen voor de uitvoering van het programma
- Multifunctionele accommodaties en digitale voorzieningen t.b.v. het programma
- Het organiseren van een internationale bouwtenoonstelling (IBA)
- Het opstellen van een bidbook kwaliteitsimpuls

Ad 5. Geschillenbeslechting

De uitvoering hiervan moet buiten de OG, met een onafhankelijke status, georganiseerd en gebundeld worden. Het betreft hier voorzieningen voor mediation en het geven van een zwaarwegend advies of bindende arbitrage, als voorliggende voorziening. De reguliere structuur van de rechtspraak kan hier ook een rol spelen. De OG zal de geschillenbeslechting faciliteren met als doel dat hier efficiënt, met tempo dat hoort bij behoorlijk bestuur en met hoge kwaliteit invulling aan wordt gegeven.

Ad 6. Inbrengen van ruimtelijke kwaliteit

Ruimtelijke kwaliteit is een belangrijk element in leefbaarheid en bij integrale plannen. De OG faciliteert dit op twee manieren:

- Het beschikbaar stellen van een Q-team voor de uitvoering. Zij kunnen bij de (jaarlijkse) planvorming adviseren hoe de ruimtelijke kwaliteit bij de uitvoering vergroot kan worden en ze kunnen bij de uitvoering zelf adviseren.
- Het beschikbaar stellen van een "Groningen Atelier", een team dat ontwerpend onderzoek kan faciliteren. Dit is een hele goede en bewezen methode om tot integrale plannen te komen in gebieden of voor specifieke vraagstukken.

Concept versie 30-10-2015

Ad 7. "Kabinet" van de de Nationaal Coördinator Groningen

Het werk van de NCG zelf, werkbezoeken, besprekingen, presentaties, e.d. moet worden voorbereid.

Communicatie vanuit de Nationaal Coördinator Groningen is een belangrijke taak in het informeren en zorgen voor vertrouwen bij de bewoners, maatschappelijke organisaties en de overheden.

4.3 Interdepartementaal deel OG; Directie Den Haag

Er is intensieve interactie met het regionaal deel, de Directie Groningen. Zeker ten aanzien van beleidsontwikkeling en de vormgeving van regelingen en procedures, ten aanzien van kennisontwikkeling en ten aanzien van het samenhangende programma dat jaarlijks wordt opgesteld.

Het interdepartementaal deel staat ten dienste van de uitvoering van het Programma Aarbevingbestendig en Kansrijk Groningen in de regio. Het zorgt voor afstemming met de financiering en samenhang met rijksbeleid en de ontwikkeling van een financieel en juridisch instrumentarium op nationaal niveau. Zo wordt zorg gedragen voor de bekostiging van het programma. Primair via de NAM voor in ieder geval veiligheid en een deel leefbaarheid, duurzaamheid en economie en waar aan de orde bij andere partijen (bijvoorbeeld provincie of departementen) voor leefbaarheid, duurzaamheid en economie. Het gaat ook om de financiering voor de OG wat de verantwoordelijkheid van het ministerie van EZ is.

Daarnaast zorgt het rijksdeel voor de verbinding met de departementen in Den Haag voor onderdelen van het Programma die te maken hebben met:

- aanpassing van beleid, wet- en regelgeving en
- het opnemen van kennisvragen in relevante kennisprogramma's waar de departementen als opdrachtgever fungeren.
- Afstemming met relevante beleidsontwikkelingen met betrekking tot de ondergrond, de gaswinning, het risicobeleid, etc.

Verder is de voorbereiding van het "Haagse" deel van de besluitvorming een taak voor het Haags deel van de organisatie. Dat betreft de voorbereiding op de onderraad (CEZIM), onderraad (REZIM) en Ministerraad.

Dit deel van de organisatie van de OG zorgt ook voor de voorbereiding en ondersteuning van de coördinerend minister van EZ en van de NCG met betrekking tot het Programma Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen in relatie tot de andere ministers en departementen die betrokken zijn en in relatie tot de informatievoorziening naar de Tweede Kamer.

4.4 Uitvoering

De uitvoering van werken aan woningen en gebouwen wordt door het CVW, woningbouwcoöperaties, individuele eigenaren of monumentenorganisaties gedaan. De aansturing vindt plaats door de lokale stuurgroep onder leiding van de wethouder/burgemeester, ondersteund door het Gebiedsteam, binnen de kaders van het jaarlijks vast te stellen Programma Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen.

De uitvoerende taken van de OG zijn bij punt 4 beschreven. Deze liggen veel op het gebied van het faciliteren van andere partijen, op het zorgen voor kennisontwikkeling en bepalen van kaders voor de uitvoering, het zorgen voor procedures en regelingen en op het uitvoeren van randvoorwaardenscheppende projecten.

Naast deze partijen zijn er ook andere organisaties betrokken bij uitvoering van een aardbevingbestendig Groningen. Dat betreft in ieder geval de Waterschappen (versterking

Concept versie 30-10-2015

waterkeringen) en bedrijven die verantwoordelijk zijn voor de vitale ondergrondse infrastructuur (verbetering vitale infra), maar ook het bedrijfsleven zoals het chemiecluster. Het werk dat deze partijen moeten uitvoeren wordt ook opgenomen in het programma Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen. Er is een eigen (bestuurlijke) verantwoordelijkheid en financiering. Omdat het werk in een gebied gebeurt is het verstandig als er een verbinding is vanuit deze partijen met de betreffende gebiedsteams.

Voor zover aanpassingen aan de Rijksinfrastructuur noodzakelijk zijn, is Rijkswaterstaat de verantwoordelijke uitvoerende rijksdienst. Rijkswaterstaat kan ook op verschillende gebieden kennis en ervaring met het uitvoeren van grote projecten inbrengen.

5 Besluitvormingsstructuur en samenhang tussen verschillende onderdelen

5.1 Besluitvorming

De besluitvorming wordt getrapt opgebouwd. Van adviezen met voorstellen per gebied, via een advies over een samenhangend voorstel voor het Programma Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen tot bestuurlijke afstemming over dat advies tot uiteindelijk nationale en regionale besluitvorming over het programma. Na besluitvorming vormt het programma de kaders voor de uitvoering.

a. Adviezen per gebied

Voor alle gebieden is er een lokale stuurgroep die de Nationaal Coördinator Groningen adviseert. De lokale stuurgroep wordt geadviseerd door een adviesgroep met bewonersvertegenwoordiging.

b. Advies over het programma als geheel

Het samenhangende voorstel wordt besproken in de Stuurgroep Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen. Deze adviseert de Nationaal Coördinator Groningen over het totaal programma. De Stuurgroep Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen wordt voorgezeten door de NCG en deelnemers zijn:

- De verantwoordelijk bestuurders van de betrokken gemeenten
- De verantwoordelijk bestuurder van de provincie
- De SG of DG vanuit het Ministerie van Economische Zaken als coördinerend ministerie

Het lijkt zinvol om te overwegen ook de DG's van andere betrokken ministeries zoals Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties of van Infrastructuur en Milieu voor deze stuurgroep uit te nodigen. De NCG voert over het programma als geheel ook overleg met de Dialoogtafel. Dit wordt nader uitgewerkt op basis van de evaluatie van de Dialoogtafel die door de Rijksuniversiteit Groningen wordt uitgevoerd.

c. Finale bestuurlijke afstemming over het voorstel van de NCG

De finale bestuurlijke afstemming over het definitieve voorstel van de Nationaal Coördinator Groningen vindt plaats in het Nationaal Bestuurlijk Overleg Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen. Onder voorzitterschap van de Minister van EZ nemen aan dit bestuurlijk overleg deel:

- De Ministers die het mede aangaat
- De verantwoordelijk gedeputeerde
- De verantwoordelijke gemeentelijke bestuurders
- De Nationaal Coördinator Groningen

d. Nationale en regionale besluitvorming

De besluitvorming wordt vervolgens afgerond. Op regionaal niveau gebeurt dit in Gedeputeerde Staten en daarna Provinciale Staten, Colleges van Burgemeester en Wethouders en daarna Gemeenteraden. Op rijksniveau gebeurt dit via de Minister Raad en daarna de Tweede Kamer. Via de Minister van Economische Zaken wordt de besluitvorming met de NAM afgerond.

Concept versie 30-10-2015

Doordat alle partijen in het getrapte voorbereidingsproces zijn betrokken en onder de premisse dat dit goed is georganiseerd, is de verwachting dat de afronding van de besluitvorming snel en voortvarend kan verlopen.

Besluiten die niet kunnen wachten op de jaarlijkse besluitvorming over het programma, moeten vanwege het belang van voortvarendheid genomen kunnen worden door de betreffende overheden danwel de NCG voor zover dit binnen zijn taken past. In elk geval is er dergelijke gevallen altijd een expliciet advies nodig van de Nationaal Coördinator Groningen of en hoe het betreffende besluit past in het samenhangende Programma.

e. Besluitvorming in relatie tot de uitvoering

Met de jaarlijkse vaststelling van het programma liggen de inhoudelijke en financiële kaders voor de uitvoering van het programma vast. Er is op gemeente niveau ruimte voor de lokale stuurgroep onder leiding van de wethouder/burgemeester, om binnen de afgesproken kaders invulling te geven aan de uitvoering.

Voor zover ontwikkelingen het nodig maken om af te wijken van inhoudelijke en financiële afspraken uit het vastgestelde programma, is een wijzigingsvoorstel aan de Nationaal Coördinator Groningen nodig. Deze kan dat meenemen bij het opstellen van het eerstvolgende programma en als dat niet kan wachten vanwege het belang van voortvarendheid genomen kunnen worden door de betreffende overheden op advies van de NCG danwel de NCG voor zover dit binnen zijn taken past tot besluitvorming gekomen (zie punt 5).

NB HIER MIST DE FIGUUR - NOG INVOEGEN

Concept versie 30-10-2015

5.2 Samenhang

De samenhang wordt geborgd door de Nationaal Coördinator Groningen. Alles komt samen in de Stuurgroep Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen.

De door de OG te ontwikkelen methoden, procedures, regelingen enz. worden voor alle gebiedsgerichte plannen (en uitvoering ervan) toegepast. Hierdoor kan met de bijdragen van de gebieden ook een consistent, samenhangend en kwalitatief goed programma worden samengesteld.

Een specifiek aandachtspunt voor de samenhang is de verbinding korte en lange termijn. Een goede planning op hoofdlijnen om de ambitie van een Aardbevingbestendig Groningen in 2025 te kunnen realiseren geeft richting. Een adaptieve aanpak helpt om de korte en lange termijn te verbinden.

Verder komt samenhang terug in een integrale aanpak van (preventieve) bescherming én leefbaarheid, economie en duurzaamheid.

Vanuit eerdere afspraken zijn er voor specifieke onderwerpen aparte organen zoals commissies, adviesgroepen, e.d. ingericht. Een nadere overweging over deze organen is nodig vanuit de samenhang met de rol van de Nationaal Coördinator Groningen en de governance voor het programma.

6 Financiering

De Nationaal Coördinator Groningen maakt een voorstel voor het programma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen, inclusief een voorstel voor de financiering. In bestuurlijke overeenkomsten is vastgelegd dat de NAM zorgdraagt voor de bekostiging van de kosten voor de veiligheid van het gebied en bijdraagt aan de bekostiging van maatregelen voor de leefbaarheid en de economische versterking via de akkoordbudgetten. Hierover zijn afspraken gemaakt met het CVW, met de Economic Board en met andere partijen voor verschillende andere regelingen voor leefbaarheid.

In het beschreven governance model is gekozen voor een betrokkenheid van de NAM op afstand bij het programma Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen. De verbinding met de NAM voor de financiering van het Programma wordt via het ministerie van EZ georganiseerd.

Vanuit het samenhangende programma zal een deel van de kosten voor maatregelen voor leefbaarheid, duurzaamheid en economie zal liggen bij de betrokken overheden van rijk en regio vanuit hun verantwoordelijkheden. De bekostiging van de OG loopt via het Ministerie van Economische Zaken.

Een goede governance van een samenhangend programma vraagt ook om een samenhangende financiering. De bestaande afspraken moeten verbonden worden met nieuwe afspraken voor de bekostiging van het Programma Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen als geheel. Het uitgangspunt hierbij is dat alle maatregelen en voorzieningen die nodig zijn voor veiligheid en vitaliteit onderdeel worden van het programma en dat voor alle maatregelen die nodig zijn ook de benodigde financiële middelen beschikbaar komen.

De totale omvang van de opgave, uitgaande van de ambitie om in 2025 te kunnen spreken van een veilig en vitaal Groningen, is hierbij een bepalende factor. Hier zal in de loop van de tijd steeds nauwkeuriger zicht op ontstaan, maar het is van belang dat er reeds op korte termijn een door betrokkenen gedragen inschatting beschikbaar komt.

Hoe de bekostiging van het programma invulling kan krijgen, is een aspect dat nader uitgewerkt moet worden. Het programma moet zodanig financieel gefundeerd zijn, dat er een stabiel en voor betrokkenen en belanghebbenden voorspelbaar programma mogelijk wordt, waarvan de continuïteit goed is geborgd. Dit kan betekenen dat ook bestaande afspraken opnieuw tegen het licht worden gehouden. In dit kader zal in ieder geval de optie van een fonds voor de bekostiging van het programma nader worden uitgewerkt.

Bijlage 4 – Werkafspraken NCG-EZ-NAM aangaande Versterken

Concept NAM/EZ/NCG 30-10-'15

Fase	Gemaakte afspraken
Afspraken vooraf	<p>Vorbereiding in 2016 van het jaarplan voor 2017 en uitvoering van het jaarplan in 2017 gebeurt cf. de hier gemaakte afspraken. 2016 is een overgangsjaar i.v.m. de voorbereiding in 2015. Voorbereiding in 2015 van het jaarplan voor 2016 verloopt op basis van huidige overleggen tussen NAM en NCG, en nieuwe inzichten. Voor de uitvoering van het jaarplan in 2016 worden, op basis van een transitieplan, deze afspraken al zo veel mogelijk nagekomen. Er wordt in 2017 gezien of deze afspraken worden voortgezet.</p> <p>Het reduceren van het veiligheidsrisico is leidend in het jaarplan versterken, afgewogen tegen beschikbare capaciteit, maximaal mogelijke activiteiten per locatie en project (per tijdseenheid), en maatschappelijke acceptatie.</p> <p>Keuzes van de NCG in het concept-jaarplan kunnen vanuit maatschappelijke overwegingen afwijken van het risico-beeld. Dit moet dan wel inzichtelijk zijn en worden gemotiveerd.</p> <p>Mee te wegen speerpunten van NAM door NCG: maatregelen voor versterken zijn gericht op het reduceren van veiligheidsrisico's, noodzakelijk, redelijk, efficiënt en voorzien van prikkels voor innovatie.</p> <p>NAM financiert haar verantwoordelijkheid; dit is de basis van het jaarplan en de hierin opgenomen begroting. Ten aanzien van andere verantwoordelijkheden dan die van NAM moet financiering bij andere partijen worden gezocht (b.v. Nul op de Meter). NCG zal zich inspannen om andere partijen ook geïnteresseerd te krijgen voor hun deel van de financiering/voor synergievoordelen.</p>
Stap 1: Opstellen concept jaarplan versterken ("programming")	<p>Gebiedsprioritering</p> <p>De NCG stelt een gebiedsprioritering op, op basis van de volgende in het publieke domein beschikbare en objectief verifieerbare gegevens:</p> <ul style="list-style-type: none"> - NAM risicobeeld: het risico-beeld wordt halfjaarlijks bijgesteld en in mei en november beschikbaar gesteld aan NCG; - de meest recent gepubliceerde seismische dreigingskaart (PGA); - actuele data ten aanzien van woningtypologieën; - de van toepassing zijnde normering (NPR voor wonen, zorg en onderwijs);

	<p>- de adviezen van de commissie Meijdam.</p> <p>NCG organiseert jaarlijks een publieke review van deze gegevens.</p> <p>Opstellen concept-jaarplan</p> <p>NCG maakt een concept-jaarplan op basis van de gebiedsprioritering, risico, beschikbare capaciteit, maximaal mogelijke activiteiten per locatie en project (per tijdseenheid), maatschappelijke acceptatie en financieel kader van NAM en eventuele andere partijen.</p> <p>NCG maakt het concept-jaarplan met input van (maatschappelijke) stakeholders en in afstemming met diverse publieke partijen (rijk, gemeenten, provincie, etc.).</p> <p>Er is regelmatig contact tussen NCG en NAM bij het tot stand komen van het concept jaarplan.</p> <p>Inhoud concept jaarplan: Het concept-jaarplan van de NCG bevat een algemeen deel, concrete projecten en een indicatie van projecten die nog niet concreet genoeg zijn voor projectgoedkeuring. De opgave voor de NCG is een plan op te stellen met een praktisch haalbaar versterkingsdoel (jaardoel), waaraan alle betrokken partijen meewerken.</p> <p>Alvorens aan projecten in het jaarplan –of later- door NAM (of andere financiers) goedkeuring wordt gegeven, worden onder regie van NCG de volgende stappen doorlopen:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. initieel plan van aanpak (incl. communicatieplan) b. voorlopig ontwerp & begroting versterkingsmaatregelen c. additionele elementen o.g.v aanvullende beleidsdoelen, inclusief financiering (derden) d. afspraken over kaders voor gesprekken NCG met betrokken partijen/eigenaren e. gesprekken en bereiken overeenstemming met betrokken partijen/eigenaren. f. ontwerp & begroting versterkingsmaatregelen en additionele elementen o.g.v. aanvullende beleidsdoelen (projectplan) ten behoeve van goedkeuring. <p>Projecten die bij het opstellen van het jaarplan nog onvoldoende concreet zijn kunnen indicatief worden benoemd in concept-jaarplan, maar moeten later (incl. budget) goedgekeurd worden door financiers.</p> <p>In concrete situaties kunnen afspraken gemaakt worden over flexibiliteit tussen projectbudgetten om voortgang en realisatie van de projecten in het jaarplan te bevorderen.</p> <p>NCG maakt in het concept jaarplan inzichtelijk hoe aan de verschillende uitgangspunten is voldaan (o.a. reduceren veiligheidsrisico, noodzakelijkheid, redelijkheid, efficiëntie</p>
--	--

	<p>en voorzien van prikkels voor innovatie).</p> <p>Over de uitvoering van projecten met slechts een kleine versterkingscomponent worden in het jaarplan specifieke afspraken gemaakt.</p>
Stap 2: Goedkeuring concept jaarplan versterken	<p>Het concept-jaarplan versterken (inclusief budget) wordt in derde kwartaal van voorafgaand jaar ter goedkeuring voorgelegd aan financiers, waaronder NAM.</p> <p>Goedkeuring door NAM gebeurt aan de hand van de vooraf afgesproken uitgangspunten, te weten reduceren veiligheidsrisico's, noodzakelijk, redelijk, efficiënt en voorzien van prikkels voor innovatie.</p> <p>Goedkeuring NAM vindt schriftelijk plaats na verzoek van NCG aan NAM om goed te keuren. Goedkeuring door NAM houdt in dat NAM cf. het jaarplan aan CVW uitvoeringsopdracht voor de goedgekeurde projecten zal geven.</p>
Stap 3: Vaststelling jaarplan versterken	<p>Het jaarplan wordt in het derde kwartaal van voorafgaand jaar vastgesteld door de NCG.</p>
Stap 4: Project uitvoeren	<p>NAM zet per goedgekeurd project een werkorder uit bij CVW.</p> <p>CVW maakt een uitvoeringsplan inclusief tijdsplan (rekening houdend met aan te vragen vergunningen) en maakt hierover afspraken met de eigenaar.</p> <p>NCG spant zich in – indien nodig – om te bemiddelen indien een project stagneert of niet van de grond komt (bijv. i.v.m. vergunningverlening). Voor zover nodig en mogelijk maakt NCG vooraf afspraken met betrokken partijen over hoe stagnatie kan worden verholpen.</p> <p>CVW brengt de projecten in uitvoering, onder (contractuele) verantwoordelijkheid van NAM. CVW is daarin verantwoordelijk voor uitvoeringsafstemming met publieke partners (gemeenten).</p> <p>Onderdeel van de contractuele relatie van NAM met CVW zijn aanvullende afspraken tussen NAM en CVW over het aanbesteden van werk (contract & procurement proces), de financiële administratie van het werk, en management van veiligheid en kwaliteit van uitvoering door CVW en de uitvoerende contractors. NAM en NCG overleggen per kwartaal over kritische prestatie-indicatoren (KPI's) die NAM met CVW afspreekt.</p> <p>CVW neemt de uitvoering van elk project ter hand in lijn met het uitvoeringsplan voor het project. .</p> <p>CVW legt over haar functioneren verantwoording af aan NAM. NCG kan over het functioneren van CVW in overleg treden met NAM.</p>
Stap 5: Rapportages, Evaluatie voortgang en eventuele wijzigingen lopende het jaar	<p>CVW rapporteert maandelijks aan NAM, NCG ontvangt een afschrift daarvan.</p>

Concept versie 30-10-2015

	<p>In aanvang wordt verwacht dat er maandelijks gesprekken tussen NCG en NAM zijn over de voortgang. Als het proces en de voortgang goed lopen, kan dit worden teruggebracht tot gesprekken tussen NCG en NAM per kwartaal.</p> <p>In de gesprekken kan naast de voortgang ook worden besproken of er behoefte is aan flexibiliteit in budgetten en of er door onvoorziene omstandigheden wijziging van het jaarplan of de projectplannen nodig is.</p> <p>Redenen hiervoor kunnen o.a. zijn de totstandkoming of wijziging van andere regelingen of voorzieningen die invloed hebben op het jaarplan en de financiering hiervan (bijv. achterstallig onderhoud, opkoop etc.) of de halfjaarlijkse actualisering van het risicobeeld.</p> <p>Wijzigingen van het jaarplan of van projecten werkt NCG met CVW uit in overleg met NAM.</p>
Evaluatie afspraken	Medio 2017 vindt evaluatie plaats met het oog op 2018 en verder.

Bijlage 5 - Werkafspraken NCG-EZ-NAM aangaande Schade (eenvoudig en complex)

Concept NAM/EZ/NCG 30-10-'15

Eenvoudige schade	
Fase	Gemaakte afspraken
0. Afspraken vooraf	<p>Het schade-afhandelingsproces voor eenvoudige fysieke schade wordt per 1 januari 2016 aangepast:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Instelling Arbitrator Aardbevingsschade (EZ) en secretariaat (NCG); - Aanpassing NAM-Schadeprotocol (NAM en NCG); - Aanpassing werkinstructies voor expertises, inclusief kwaliteitseisen expertises en rapportages (NAM en NCG). <p>Er komt een onafhankelijk orgaan dat op laagdrempelige wijze knopen doorhakt over de vraag of er sprake is van aardbevingsschade en wat de hoogte van de schadevergoeding moet zijn (Arbitrator Aardbevingsschade). Het merendeel van de gevallen wordt opgelost na de eerstelijnsexpertise of na de contra-expertise. Niet alle gevallen komen echter na de contra-expertise niet tot een oplossing. Voor die gevallen is onafhankelijke, laagdrempelige en snelle geschillenbeslechting wenselijk. Ook in eenvoudige schadegevallen kan er behoefte bestaan bij eigenaren om hun zaak door een onafhankelijke partij te laten beoordelen. Voorstel is om volgens een 'rijdende rechter' model tot snelle, eenvoudige en onafhankelijke geschillenbeslechting te komen. Succes van deze regeling valt of staat met de wil van partijen om eruit te komen. Op elk moment staat voor de eigenaar de gang naar de burgerlijke rechter open.</p> <p>Indien voor het herstel van schade aan monumenten geen vergunning nodig is valt dit onder het proces voor eenvoudige schade, tenzij andere factoren maken dat sprake is van complexe schade.</p> <p>Schade aan woningen van woningcorporaties valt tevens onder het proces voor eenvoudige schade. Hetzelfde geldt voor panden van kleinere ondernemers en kleinere gebouwen met een publieke functie (bijv. gemeentehuis, dorpshuis, etc.).</p> <p>NAM en NCG maken vooraf afspraken over kritische prestatie-indicatoren (KPI's) voor schade-afhandeling door CVW. NAM geeft opdracht aan CVW met KPI's. NCG houdt zicht op functioneren CVW, door ontvangst van afschriften van de maandelijkse rapportage van CVW aan NAM. NCG evalueert met NAM per kwartaal het functioneren van CVW en de schadeafhandeling (NAM rapporteert aan NCG in kwartaalgesprekken). NCG kan informatie over schadeafhandeling benodigd voor uitvoering van</p>

	zijn taak opvragen bij NAM. Bij informatie over individuele gevallen geldt dat NAM toestemming vraagt aan de eigenaar, conform het protocol gegevensuitwisseling.
1. Opstellen schadeprotocol	<p>CVW handelt fysieke schade aan gebouwen als gevolg van aardbevingen door gaswinning af volgens het schadeprotocol, dat door NAM wordt aangepast op de nieuwe situatie na consultatie van de Nationaal Coördinator Groningen, de Technische Commissie Bodembeweging ("TCBB") en de Onafhankelijke Raadsman.</p> <p>NCG organiseert jaarlijks een brede evaluatie van het schade-afhandelingsproces (inclusief schadeprotocol en werkinstructies), met maatschappelijke en bestuurlijke sturgroepen. NCG en NAM bespreken naar aanleiding daarvan in hoeverre aanpassingen van het schade-afhandelingsproces nodig zijn.</p>
2. Schademelding	Eigenaar meldt schade bij CVW. Behandeling melding en expertise CVW op kosten NAM.
3. Eerstelijnsexpertise	Nadat CVW een schademelding heeft ontvangen, maakt een onafhankelijke schade-expert in opdracht van CVW een schaderapport waarin de vastgestelde schade, het verband met aardbevingen (causaliteit) en de geadviseerde herstelmethode zijn beschreven. De expertise ziet op aardbevingsschade en niet op bouwkundig onderzoek. Als de expert funderingsschade vermoedt gerelateerd aan aardbevingen, wordt in overleg met CVW een nader onderzoek verricht door een deskundige.
4. Aanbod Eerstelijnsexpertise	Herstel van de schade zal worden aangeboden aan de eigenaar door CVW, in beginsel op basis van het rapport van de eerstelijns-expert.
5. Contra-expertise	<p>Indien een eigenaar het niet eens is met de inhoud van het schaderapport, kan hij een contra-expertise laten uitvoeren, die door NAM wordt vergoed indien wordt voldaan aan de in de werkinstructies vastgestelde kwaliteitseisen. Deze contra-expertise kan alle onderdelen van het rapport van de eerstelijns-expert betreffen. Nadat de contra-expertise beschikbaar is, bespreken de eerstelijns-expert en de contra-expert de uitkomsten van de contra-expertise. Bevindingen van eerstelijns-expert en contra-expert worden opgenomen in een akte van akkoord/dis-akkoord.</p> <p>Aanpassingen waarover tussen de eerstelijns-expert en de contra-expert overeenstemming bestaat, worden doorgevoerd in het rapport van de eerstelijns-expert.</p> <p>Indien de contra-expert extra schades constateert worden die besproken met de eerstelijns-expert. Indien de eerstelijns-expert het hiermee eens is worden de schades meegenomen als onderdeel van het rapport van de eerstelijns-expert.</p> <p>De contra-expertise ziet op aardbevingsschade en niet op bouwkundig onderzoek. Als de contra-expert nog niet door de eerstelijns-expert geïdentificeerde funderingsschade vermoedt, gerelateerd aan aardbevingen, kan in overleg met de eerstelijns-expert en CVW een nader onderzoek worden verricht door een deskundige.</p>
6. Aangepast aanbod na contra-expertise	Het aanbod dat is gedaan op basis van de eerstelijns-expertise wordt gestand gedaan.

	<p>Indien het rapport van de eerstelijns-expert in overeenstemming tussen de eerstelijns-expert en de contra-expert is aangepast, zal een aangepast aanbod aan de eigenaar worden gedaan. zal . Voor zover er geen overeenstemming bestaat tussen de eerstelijns-expert en contra-expert, wordt dit in de akte van akkoord/disakkoord inzichtelijk gemaakt voor eigenaar.</p>
7. Geschilbeslechting	<p>Indien de eigenaar het niet eens is met het aangeboden schadeherstel na contra-expertise, bijvoorbeeld indien de schade-expert en de contra-expert het niet eens worden (ook over de reikwijdte van de expertises), kan de eigenaar of CVW, met instemming van de eigenaar, beslissen de zaak voor te leggen aan de Arbitrer Aardbevingsschade. Voor elke geschil is eerstelijns- en contra-expertise nodig voordat naar de Arbitrer Aardbevingsschade kan worden gegaan.</p> <p>De eigenaar kan zaak voorleggen aan de Arbitrer Aardbevingsschade. Indien de eigenaar dat niet binnen 6 weken na het opstellen van de akte van akkoord/disakkoord tussen de eerstelijns-expert en de contra-expert doet, kan CVW dat alsnog gedurende 2 weken doen met instemming van de eigenaar. De eigenaar of CVW (met instemming van de eigenaar) meldt de zaak bij de arbitrer (middels een formulier) met toezending van de expertiserapporten (eerstelijns- en contra-expertise) en kan extra stukken bijvoegen. De eigenaar gaat daarmee ook akkoord met een schouw (waarbij alle partijen aanwezig zullen zijn) en eventueel bezoek van een door de Arbitrer Aardbevingsschade benoemde expert. Op het formulier wordt de omvang van het geschil aangegeven. Indien het geschil niet, of niet alleen, de twistpunten tussen de eerstelijns-expert en de contra-expert betreft, moet op/bij het formulier worden aangegeven wat de (overige) geschilpunten zijn.</p> <p>Indien een schademelding al voor advies aan de Tcbb is voorgelegd, kan de arbitrer het bestaande advies van de Tcbb betrekken.</p> <p>NAM verplicht zich te participeren in de geschillenbeslechting indien de eigenaar de zaak meldt bij de Arbitrer Aardbevingsschade.</p> <p>Uitspraken van de Arbitrer Aardbevingsschade zijn niet bindend voor de eigenaar. NAM committeert zich in beginsel aan de uitspraken van de Arbitrer Aardbevingsschade.</p> <p>Heldere kaders en werkafspraken over de Arbitrer Aardbevingsschade worden neergelegd in een reglement. De kosten van de werkzaamheden van de Arbitrer Aardbevingsschade worden voor 100% gedragen door EZ. De eigenaar betaalt niets.</p> <p>De Arbitrer Aardbevingsschade is een rechter of oud-rechter uit een poule geselecteerd door de Raad voor de Rechtspraak.</p> <p>De NCG voorziet in een secretariaat dat de Arbitrer Aardbevingsschade bijstaat. Uitspraken worden zoveel mogelijk</p>

	<p>gestandaardiseerd. De Arbiter Aardbevingsschade is een laagdrempelige faciliteit, er zijn geen aanvangskosten.</p> <p>Binnen 2 weken wordt een Arbiter Aardbevingsschade uit de poule toegewezen of wordt de zaak niet-ontvankelijk verklaard. Binnen 1 week daarna kunnen partijen eenmalig aangeven bezwaar te hebben tegen de aangewezen Arbiter Aardbevingsschade, waarna binnen een week een nieuwe arbiter wordt toegewezen.</p> <p>De Arbiter Aardbevingsschade gaat kijken ter plaatse (schouw) en biedt partijen de mogelijkheid om gehoord te worden. Indien de Arbiter ter plaatse nieuwe schades constateert, kan hij deze meenemen in zijn uitspraak door middel van een door hem ingeschakelde deskundige. De procedure bij de Arbiter Aardbevingsschade is laagdrempelig en partijen zijn niet verplicht gebruik te maken van juridische bijstand.</p> <p>NCG stelt een poule van vertrouwenspersonen beschikbaar (geen juridische bijstand), voor schades waar NCG dat nodig acht.</p>
8. Uitspraak	<p>De Arbiter doet uitspraak binnen 6 weken nadat de zaak aan hem is toegewezen. Verlenging van de termijn is mogelijk met toestemming van de eigenaar of indien de arbiter een deskundige inschakelt.</p> <p>De uitspraak bevat in elk geval:</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) de naam en de woonplaats van de Arbiter; (b) de namen en de woonplaatsen van Partijen; (c) een weergave van het Geschil; (d) een kort overzicht van de Geschillenbeslechtsprocedure; (e) de Uitspraak; (f) de gronden voor de Uitspraak; (g) de dagtekening van de Uitspraak; (h) indien van toepassing: het rapport van de gebruikte rechtbankdeskundige. <p>Samenvattingen van de uitspraken zullen geanonimiseerd worden gepubliceerd op de website van de Arbiter Aardbevingsschade.</p>

Complexe schade	
Fase	Gemaakte afspraken
0. Afspraken vooraf	<p>Het proces voor complexe schade wordt heringericht met een regierol voor de NCG zoals hieronder beschreven.</p> <p>Op dit moment ontstaat er vertraging bij de afhandeling van zogenaamde complexe schades. Vaak komt de vertraging doordat er meerdere problemen spelen: schade door andere</p>

	<p>oorzaken, psychosociale problemen, asbest, monumentenstatus, financiële problemen, etc. Deze complexiteit bemoeilijkt oplossing en voortgang. Op dit moment zijn er vier of vijf 'toetsen' mogelijk in dit proces (eerste expertise, contra expertise, derde expert, TCBB en gang naar de rechter). Efficiëntie is gediend bij oplossing van zowel schade, bouwkundige problemen als andersoortige problemen in een en dezelfde procedure. Dit maakt de procedure voor de burger eenvoudiger (niet van het kastje naar de muur) en geeft meer kans op een succesvolle oplossing.</p> <p>NCG kan informatie over schadeafhandeling benodigd voor uitvoering van zijn taak opvragen bij NAM. Bij informatie over individuele gevallen geldt dat NAM toestemming vraagt aan de eigenaar, conform het protocol gegevensuitwisseling.</p> <p>Monumenten met vergunningplicht volgen het traject voor complexe schade, NCG kan bemiddelen m.b.t. kosten van herstel en vergunningverlening/monumentenproblematiek. Arbitreren kan geen uitspraak doen over vergunning/monumentenproblematiek.</p>
1. Opstellen protocol complexe schade	<p>Door NAM en NCG tezamen wordt een protocol complexe schade (signalering en afhandeling) vastgesteld.</p> <p>Complexe schade:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Snelle oplossing niet mogelijk naar oordeel eerstelijns-expert op basis van signaleringsmethodiek. <p>Indicatoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Meerdere oorzaken van schade (niet enkel aardbevingsgerelateerd)/meerdere problemen (bijv. sociaal, psychisch) die van invloed zijn op herstel van schade; - Meerdere partijen moeten bijdragen aan oplossing; - Geen financiële draagkracht of bereidheid bij één van de partijen (excl. NAM) om niet-aardbevingsgerelateerde schade/problemen aan te pakken; - Monument met vergunningplicht; <p>Er is een transitiefase nodig om benodigde capaciteit en kennis bij NCG op te bouwen.</p>
2. Schademelding	<p>Eigenaar meldt schade bij CVW. Behandeling melding en expertise CVW op kosten NAM.</p>
3. Expertise	<p>Soepele doorverwijzing door CVW naar NCG.</p> <p>Indien CVW (op basis van eerstelijns-expertise; eerste 'rapport' conform schade-protocol) constateert dat er sprake is van een complexe schade neemt CVW de acuut noodzakelijke maatregelen en meldt CVW de schade bij de NCG.</p> <p>Bij de schademelding wordt altijd een eerstelijns-expert ingeschakeld.</p> <p>De eerstelijns-expert signaleert dat er sprake kan zijn van</p>

	<p>complexe problematiek. (indien acuut probleem: meldt expert aan CVW, CVW neemt acute maatregelen en informeert NCG voor zover privacy dat toestaat)</p> <p>De eerstelijns-expert maakt een schaderapport op en stuurt dit met een situatiebeschrijving naar CVW.</p> <p>CVW constateert of het complex is en zo ja, stuurt door naar NCG. CVW vraagt akkoord aan bewoner/eigenaar voor doorgeleiding van de melding (en voor overdracht gegevens) aan de NCG. Als de bewoner/eigenaar hier niet mee akkoord gaat, blijft de zaak in behandeling van CVW.</p>
4. Bemiddeling	<p>Indien vaststaat dat er sprake is van een complexe schade, zal NCG met de betrokken partijen een oplossing zoeken (procesbegeleiding partijen om tot een gezamenlijk oplossing te komen).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. NCG wijst casemanager toe. 2. Casemanager NCG toetst doorgeleiding met de criteria voor complexe gevallen (en verwijst indien nodig terug naar reguliere schadeafhandelingsprocedure van CVW). 3. Casemanager NCG doet een intakegesprek met de eigenaar ter inventarisatie van de problematiek en de betrokken partijen. 4. Casemanager voert vervolgesprek(ken) met eigenaar om de benodigde informatie te verkrijgen om de overige partijen te kunnen betrekken in de oplossing. 5. Casemanager NCG spreekt met de betrokken partijen afzonderlijk, eventueel met eigenaar erbij, over een bijdrage aan een bemiddelingsvoorstel. 6. Casemanager kan CVW vragen bewoner te begeleiden/ontzorgen bij invullen formulieren etc. 7. Casemanager bespreekt met eigenaar een bemiddelingsoplossing op basis van de bijdrage die betrokken partijen willen leveren. (eigenaar kan akkoord gaan --> afronding casus). <p>Bij akkoord over bemiddelingsoplossing, coördineert de case-manager de uitvoering door de betrokken partijen. Uitgangspunt is dat geen contante uitbetaling plaatsvindt.</p> <p>Complexe gevallen kunnen ook binnenkomen via inspecties (veiligheidsrisico i.v.m. bevingen), i.p.v. via een schademelding. Dit valt nu onder de NAM taskforce complexe gevallen. Die gevallen stromen via CVW naar NCG voor bemiddeling.</p>
5. Geschilbeslechting	<p>Voor laagdrempelige geschilbeslechting met vertrouwen in de regio wordt een Arbitrer Aardbevingsschade ingesteld.</p> <p>Doorgeleiding door de eigenaar of door de NCG casemanager (met instemming van de bewoner/eigenaar) naar de Arbitrer indien eigenaar niet akkoord gaat met het bemiddelingsvoorstel.</p> <p>De eigenaar kan zaak voorleggen aan de Arbitrer Aardbevingsschade. Indien de eigenaar dat niet binnen 6 weken na het bemiddelingsvoorstel doet, kan de casemanager dat</p>

	<p>alsnog gedurende 2 weken doen met instemming van de eigenaar.</p> <p>De eigenaar is niet gebonden aan het oordeel van de Arbitr Aardbevingsschade, de eigenaar kan altijd nog naar de rechter voor een integrale toets. NAM/CVW is (in beginsel) gebonden aan het oordeel van de Arbitr Aardbevingsschade. NCG gaat op zoek naar commitment van andere partijen (gemeenten, provincie, waterschappen, verzekeraars, hypotheekverstrekkers) aan de uitspraken van de arbiter..</p> <p>De Arbitr Aardbevingsschade geeft een oordeel over de bijdrage die alle gecommiteerde partijen moeten leveren op basis van juridische verplichtingen. Het aanbod dat niet-gecommiteerde partijen hebben gedaan in de bemiddelingsfase blijft liggen indien die partijen daarmee instemmen.</p> <p>De Arbitr Aardbevingsschade hoort de eigenaar, de NCG casemanager, en, indien nodig, andere betrokken partijen en houdt een schouw ter plaatse. De Arbitr Aardbevingsschade komt tot een oordeel op basis van de juridische verplichtingen van partijen. Voor eigenaren moet vooraf helder zijn dat zwaartepunt bij bemiddeling ligt en dat de Arbitr Aardbevingsschade alleen uitspraak kan doen over de juridische verplichtingen van partijen,</p> <p>Heldere kaders en werkafspraken over de Arbitr Aardbevingsschade worden neergelegd in een reglement. De kosten van de werkzaamheden van de Arbitr Aardbevingsschade worden voor 100% gedragen door EZ. De eigenaar betaalt niets.</p> <p>NCG stelt een poule van vertrouwenspersonen beschikbaar (geen juridische bijstand), voor schades waar NCG dat nodig acht.</p> <p>De procedure voor complexe schade staat open voor natuurlijke personen. De procedure staat ook open voor panden van kleinere ondernemers en kleinere gebouwen met een publieke functie (bijv. gemeentehuis, dorps huis, etc.).</p>
6. Uitspraak	<p>De Arbitr Aardbevingsschade doet uitspraak binnen 6 weken nadat de zaak aan hem is toegewezen. Verlenging van de termijn is mogelijk met toestemming van de eigenaar of indien de Arbitr Aardbevingsschade een deskundige inschakelt.</p> <p>De uitspraak bevat in elk geval:</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) de naam en de woonplaats van de Arbitr Aardbevingsschade; (b) de namen en de woonplaatsen van Partijen; (c) een weergave van het Geschil; (d) een kort overzicht van de Geschillenbeslechtsprocedure; (e) de Uitspraak;

Concept versie 30-10-2015

	<p>(f) de gronden voor de Uitspraak;</p> <p>(g) de dagtekening van de Uitspraak;</p> <p>(h) indien van toepassing: het rapport van de gebruikte rechtbankdeskundige.</p> <p>Samenvattingen van de uitspraken zullen geanonimiseerd worden gepubliceerd op de website van de Arbiter Aardbevingsschade.</p> <p>Indien de eigenaar niet akkoord gaat, kan hij/zij naar de rechter stappen.</p>
7. Transitie en evaluatie	<p>Stapsgewijze overdracht lopende complexe gevallen aan NCG. Streven: Nieuwe complexe gevallen vanaf 1 januari 2016 naar NCG.</p> <p>In kwartaalgesprekken wordt de voortgang/caseload besproken. Op 1 juli 2016 wordt het proces voor complexe schade (incl. protocol en Arbiter Aardbevingsschade) geëvalueerd.</p>

Concept versie 30-10-2015

Bijlage 6 - samenvatting en deelnemers werkconferenties

deze apart publiceren op de site (37 pagina's)

Bijlage 7- Organisaties en personen die input hebben geleverd

Van onderstaande bedrijven/personen zijn reacties ontvangen die zijn mee genomen in het schrijfproces van Meerjarenprogramma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen.

Gemeente Delfzijl	(10)(2e)
Zorg Coöperatie Loppersum	J. Belderok
De Hoven	(10)(2e)
SB-Eemdelta	F. Alting, C. Zijdeveld
Groninger Dorpen	(10)(2e)
Kamer van Koophandel	(10)(2e)
Akzonobel	(10)(2e)
Stichting Welzijn en Dienstverlening	J. Kuin
Social Start	K. Groen
EDR	(10)(2e)
OVGO	(10)(2e)
Platform 31	(10)(2e)
Energiebeleid gebouwde omgeving	(10)(2e)
Behoud Kleine Scholen	G. Bijleveld
Eemsdeltacollege	Raad van bestuur
Kadaster	(10)(2e)
Economic Board	(10)(2e)
Stichting Heemschut	(10)(2e)
Hanzehogeschool Groningen	(10)(2e)
Provincie Groningen	(10)(2e)
UMCG	(10)(2e)
Stichting Natuur en Landschap	J. de Milliano
Landschapsbeheer Groningen	K. Kalverboer
Zorg Innovatie Forum	(10)(2e)
Reimarkt	E. van Duin
Libau	E. van Acht
Kuub	H.D. Post
Groningen Seaports	D. Hendrikse
Stichting Marenland	G. Meijer
Stichting Noordkwartier	J. van Meekeren
Stichting Fidarda	S. van der Wal
VCPO Noord Groningen	M. Volp-Kortenhorst
Schoolbestuur Lauwers en Eems	P. Lowik
Bestuurlijkplatform VO-MBO	(10)(2e)
Punt 4	P. den Oudsten
Gemeente Groningen	H.P. Bakker
Gemeente Bedum	R. van Zutphen
Nationale Ombudsman	(10)(2e)
Gemeente Hoogezand Sappemeer	(10)(2e)
Platform Kerk en Aardbevingen	(10)(2e)
In Voor Zorg	A. Castelein
Omringende gemeenten	(10)(2e)
Zonnehuisgroep Noord	J. van Dijk
Rijksuniversiteit Groningen	P. Witzenburg
Lefier	(10)(2e)
Gemeente de Marne	(10)(2e)
Akzonobel	(10)(2e)
Healthy Ageing Network	D. Bultje

Concept versie 30-10-2015

*Northern Netherlands
Restauratiefonds*

(10)(2e)